

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HÜSEYİN BAYKARA DİVANINDA YARDIMCI FİİLLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE HAZAL BOLAT

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ANKARA 2022

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HÜSEYİN BAYKARA DİVANINDA YARDIMCI FİİLLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE HAZAL BOLAT

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

PROF. DR. AKARTÜRK KARAHAN

DANIŞMAN

ANKARA 2022

ONAY SAYFASI

Özge Hazal BOLAT tarafından hazırlanan “Hüseyin Baykara Divanında Yardımcı Fiiller” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Kurumu	İmza
Prof. Dr. Funda TOPRAK		AYBÜ	
Kabul √	Red ☐		
Prof. Dr. Akartürk KARAHAN		AYBÜ	
Kabul √	Red ☐		
Prof. Dr. Talip YILDIRIM		UŞAK ÜNİVERSİTESİ	
Kabul √	Red ☐		

Tez Savunma Tarihi: 07/07/2022

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü — Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

…………………

BEYAN

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim. Aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.(07/07/2022)

Özge Hazal BOLAT

“*Bütün çalışmam sürecinde arkamda duran ve beni her zaman destekleyen aileme ve arkadaşlarıma ithaf ediyorum.*”

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında bana yol gösterip yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Akartürk Karahan'a, tezimi bulma sürecimde bana her şekilde yardım eden Bengüsu Çetin'e, bu uzun ve meşakkatli süreçte hiçbir zaman benden desteğini esirmeyen her zaman manevî anlamda yanımda olan babam Macit Bolat'a ve annem Gülüzar Bolat'a, kardeşim İsmetcan Anıl Bolat'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

HÜSEYİN BAYKARA DİVANINDA YARDIMCI FİİLLER

BOLAT, Özge Hazal

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Danışman: Prof. Dr. Akartürk Karahan

Haziran 2022, 194 sayfa

Bu çalışma, Sultan Hüseyin Baykara'nın Çağatay Türkçesi döneminde yazmış olduğu *Hüseyin Baykara Divanı* adlı eserde yardımcı fiiller tespiti, metin içerisinde örnekler üzerinden incelemesi ve yapı bakımından sınıflandırılmasını içermektedir. Çalışmanın giriş bölümünde eserin yazılmış olduğu Çağatay Türkçesi ve dönem özellikleri, Hüseyin Baykara'nın hayatı ve edebi kişiliği, Hüseyin Baykara'nın eserleri ve eserlerinin nüshaları, Divanı ve nüshaları, yardımcı fiiller, yardımcı fiillerin Türkçe'nin tarihi dönemlerindeki özellikleri ve kullanım şekilleri yer almaktadır.

Tezimizin birinci bölümünde Hüseyin Baykara Divanı'nda Yardımcı Fiiller başlığı altında İsim + Yardımcı fiiller, İsim + Diğer Yardımcı Fiiller incelenmiştir. İkinci bölümde Fiilimsi + Yardımcı Fiiller başlığı bulunmakta olup alt başlıkları olarak Sıfat-Fiil + Yardımcı Fiiller ve Zarf-Fiil + Yardımcı Fiiller ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Yardımcı Fiiller incelenmiştir. Değerlendirme ve Sonuç bölümünde ise, incelenen eserdeki bulgular ve sonuçlar ortaya konulmuştur. Tezin son kısmında Kaynakça bölümü yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağatay Türkçesi, Hüseyin Baykara Divanı, yardımcı fiiller, isim + yardımcı fiil, fiilimsi + yardımcı fiil, anlamca kaynaşmış yardımcı fiil.

ABSTRACT

AUXILIARY VERBS IN HUSEYIN BAYKARA'S WORKS

Bolat, Özge Hazal

MA, Depertmant of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Akartürk Karahan

June 2022, 194 Pages

This study contains the detection and examination of auxilary verbs with reference to the text and classification based on their structure in Sultan Hüseyin Baykara's work called *Collected Poems of Hüseyin Baykara,* which was written in the Chagatai Turkish era. In the introduction part of this study these elements are explained: Chagatai Turkish and characteristics of the era, life and literary identity of Hüseyin Baykara, works and copies of Huseyin Baykara, collected poems and copies of Hüseyin Baykara, auxilary verbs and their features and usages within different stages of the history of Turkish language.

In the first part of our thesis, noun + auxilary verbs and noun + other auxilary verbs are examined under the title of "Auxilary Verbs in Collected Poems of Hüseyin Baykara". In the second part, there is the heading of "Gerondier + Auxilary Verbs" with subtitles of "Verbal Adjective + Auxilary Verbs" and "Verbal Adverb + Auxilary Verbs". In the third part Idiomatized Auxilary Verbs are examined. In conclusion and evaluation part, findings and conclusions of the work is presented. In the last part of the thesis there is reference list.

Keywords: Chagatai Turkish, Collected Poems of Hüseyin Baykara, auxilary verbs, noun + auxilary verbs, gerondier + auxilary verbs, ıdiomatized auxilary verbs

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR VE İŞARETLER DİZİNİ

Ar **:** Arapça

Far. **:** Farsça

T. **:** Türkçe

HBD **:** Hüseyin Baykara Divanı

vb. **:** ve benzerleri

vd. **:** ve diğerleri

Yay. **:** Yayınları

~ **:** değişim

< **:** bu durumdan gelir

GİRİŞ

1. Çalışmanın Amacı

Türk dili tarihinde, yardımcı fiillerin metin içerisinde kullanımları ve işlevleri farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Dilin tarihsel geçiş dönemlerinde çeşitli ses değişim özellikleri görülmektedir. 15. yüzyıl Çağatay sahası Türk dilinin tarihsel dönemi bakımından birçok önemli yazarın yetiştiği ve önemli eserlerin verildiği bir dönem olarak bilinmektedir. Bu çalışmada dönemin önemli yazarlarından Hüseyin Baykara'nın Divan'ında geçen yardımcı fiiller tespit edilerek anlam açısından incelenmiştir. Eser üzerinde yaptığımız bu çalışma ile 15. yüzyıl Çağatay Türkçesi döneminde yardımcı fiillerin metin içerinde kullanım şekilleriyle döneme anlam bilim açısından sağladığı katkıları incelemek amaçlanmış olup yardımcı fiillerin önemi vurgulanmıştır.

2. Çalışmanın Sınırlılıkları ve Yöntemi

Tezimizde, Çağatay döneminde yer alan Hüseyin Baykara'nın, Divan'ında dil bilgisel açıdan yardımcı fiiller ve tasvir fiiller tespit edilmiştir. İncelenen eser yardımcı fiillerle sınıflandırılmış ve metin içerisindeki kullanım şekilleri verilmiştir.

Araştırmaya ilk olarak yardımcı fiillerin Türkiye Türkçesindeki fonksiyonları incelenerek başlanmış ve Türkçenin tarihsel dönemlerinde yardımcı fiillerin nasıl yer aldığı gösterilmiştir. Daha sonra *Hüseyin Baykara Divanında Yardımcı Fiiller* başlığında, incelenen eserde geçen tüm yardımcı fiiller, 1. *İsim + Yardımcı fiil*, *İsim + Diğer yardımcı fiiller*, 2. *Fiilimsi + Yardımcı fiil*, *Sıfat-fiil + Yardımcı fiil*, *Zarf- fiil + Yardımcı fiil* ve 3. *Anlamca Kaynaşmış* (*Deyimleşmiş*) *Yardımcı Fiil Yapıları* olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırılarak gruplara ayrılmıştır. Yardımcı fiillerin ve tasviri fiillerin metin içerisindeki şekilleri tespit edilmiş ve anlamlarıyla birlikte verilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yardımcı fiillerin ve tasviri fiillerin fonksiyonları ve anlamlarıyla sınırlı tutulmuştur. Çalışmamız Talip Yıldırım'ın 2002 tarihli "Hüseyin Baykara Divanı (Metin - İnceleme - Dizin)" adlı metin yayınına dayandırılarak hazırlanmıştır.

Yardımcı fiillerin metin içerisindeki anlamlandırılmasında Zühal Ölmez'in (2003) "Çağataycada Yardımcı Eylemler ve Deyimler Üzerine" adlı makalesinden, Hacer Tokyürek 'in (2005) "Eski Türkçede (VIII. YY. – XII. YY.) Yardımcı Fiiller" adlı yüksek lisans

tezinden, Suat Ünlü ’nün (2013) “Çağatay Türkçesi Sözlüğü” adlı çalışmasından, Füsun Arıcı’nın (2017) “Fuzulî’nin Türkçe Divanındaki et- (it-) ve kıl- Yardımcı Fiilleri ile Kurulan Birleşik Fiiller” adlı tezinden, Rabia Polat’ın (2019) “Ali Şir Nevayi’nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller” adlı yüksek lisans tezinden, Yaşar Tokay’ın (2019) “Tanıklarıyla Harezm-Kıpçak Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler” adlı çalışmasından ve Kubbealtı Lugatı’ndan faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Çağatay Türkçesi ve Dönemleri

Türk dilleri ailesinin Orta Asya grubuna bağlı olan Çağatay dili, 15.yüzyılın başlarından 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılmış olan bir dildir. Bu dile günümüz Türk şivelerinden olan Özbekçe ve Yeni Uygurca en yakın olanlarıdır. Çağatay dili Orta Asya Türk devletleri ve Doğu Türkistan'ın yanı sıra 19. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa Rusya'sında Oğuz olmayan Müslüman Türk devletleri tarafından da kullanılmıştır. Orta Asya Türkçesinin gelişiminde büyük öneme sahip olan Çağatayca'nın rolü ile günümüz Roman dillerinin gelişmesinde Latincenin rolü karşılaştırılabilir (Eckmann, 2013: 9-11).

"Çağatay" kelimesi Cengiz'in ikinci oğlu olan Çağatay'dan gelmektedir. Cengiz Han ölmeden önce çocukları arasında Moğol imparatorluğunu paylaştırmış ve Çağatay adındaki oğluna Harezm hariç Maveraünnehir'i vermiştir. Çağatay, Moğollar arasında çok saygı gören bir lider olarak bilinmektedir. "Çağatay" kelimesi bu imparatorluğun resmi adı olarak, özellikle Duva Han döneminden beri kullanılmaya başlanmıştır. Çağatay Hanlarının konuşma dili Türkçe iken divanlarda Uygur alfabesi kullanılmış ve buna rağmen bir tane bile Türkçe eser günümüze ulaşmamıştır. Çağatay Türkçesi ile yazılmış edebi eserler ise Çağatay Hanlığının yıkılışından 50 yıl sonra, Timur döneminde görülmeye başlanmıştır (Kafalı, 2005: 5-12). Bundan dolayı Çağatay hanlığı döneminde ortaya çıkmayan Çağatay Türkçesine "Çağatay" adının verilmiş olması tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Muhammed Salih, Şeybânî (Şiban) Han döneminden bahsettiği Şeybânînâme (Şibânînâme) adlı eserinde Timurlu Türkler için "Çağatay" kelimesini kullanmıştır (Eckmann, 1958: 116-117).

İlk Çağatay dönemi, 1390'lı yıllarda oluşturulan eserlerden başlayıp Nevâyî''nin ilk divanını yazdığı 1465 yılına kadar olan süreçtir. Çünkü bu dönemde Harezm Türkçesi sona ermiş ve Çağatay Türkçesi dönemi başlamıştır. Bu döneme Ali Şir Nevâyî'den önceki Çağatayca da denilmektedir. XV. yüzyılın başlarından Nevâyî'nin ilk yapıtını yazdığı 1465 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Harezm Altın Ordu Türkçesiyle Nevâyî dili arasında geçiş evresi sayılmaktadır (Argunşah, 2020: 28).

Klasik Çağatay dönemi ise, 1465'ten XVI. yüzyılın ortalarına kadar sürmektedir. Sultan Hüseyin Baykara'nın korumasında bulunan Ali Şir Nevâyî bu dönemin en büyük

temsilcisidir. Bir kültür merkezi olan başkent Herat'ta yalnız edebiyat alanında değil sanatın bütün dallarında yetkin sanatçılar yetişmiştir. Sultan Hüseyin Baykara sanatı, sanatçıları korumanın yanı sıra şair olarak da bilinmektedir. . Fakat Baykara'nın ölümünden sonra Herat eski önemini yitirmiştir. Önce Şeybanlıların egemenliğindeki Özbekler Horasan'ı ele geçirmişlerdir. Ardından Safevîler'in saldırıları Çağataylıların yurtlarını terk etmelerine yol açmıştır. Çağatay edebiyatı da Buhara, Semerkant gibi merkezlerde ve Bâbûr'un hüküm sürdüğü kuzey Hindistan'da gelişmiştir. Şeybanlılardan Ubeydullah Han (Ubeydî) ile Bâbûr, klasik Çağatayca'nın en iyi örneklerini vermişlerdir (Argunşah, 2020: 46).

Klasik dönemden sonraki Çağatayca dönemi, XVI. yüzyılın ortalarından XVII. yüzyılın sonuna kadar sürmektedir. Çağatayca'nın önemini yitirip Farsçanın tercih edildiği bu dönemin temsilcisi Ebulgazi Bahadır Han'dır. Devrin diğer temsilcileri arasında Baba Rahim Meşreb, Saykalî, Sufi Yâr, Hüveyda, Muhammed Rıza Agehî, Ömer Han vd. gösterilmektedir (Eckmann, 1964: 121-156).

Son Çağatay Dönemi, XVIII. yüzyılın başından XIX. yüzyılın sonuna kadar süren dönemdir. Bu dönem Çağatay edebiyatının gerileme ve çökme evresini oluşturur. Eski döneme, özellikle de Nevâyî'ye öykünen sanatçılar arasında önemli bir şaire, yazara rastlanmaz. XX. yüzyıldan başlayarak Orta Asya Türk edebiyatının yeni dönemine ise Özbek Edebiyatı adı verilmiştir (Eraslan, 1993: 175).

Osmanlı şairlerinin, Ahmet Paşa'dan başlayarak Çağatay şairlerini tanıdıklarını ve özellikle Nevâyî'nin ustalığını övdükleri bilinmektedir. Nitekim, birçok Çağatay şairinin divanlarının yazmalarına Türkiye kütüphanelerinde rastlandığı gibi Divan şairlerinin Nevâyî'ye Çağatayca nazireler söyledikleri de görülmektedir. Ahmed-i Dâî, Zafî, Nizami Refiî, Nedim, Şeyh Galip Çağatayca şiirler yazmış Osmanlı şairlerinden birkaçı olarak bilinmektedir (Köktekin, 2002: 117-120).

Çağatay Türkçesi denilince akla ilk gelen isim Ali Şir Nevâyî'dir. Çağatay Edebiyatının en büyük temsilcisi olmakla birlikte Türk Edebiyatının en önemli isimlerinden biridir. Ali Şir Nevâyî'nin bu değere ulaşmasında en büyük etkenlerden biri de Hüseyin Baykara'dır.

1.2. Hüseyin Baykara

Sultan Hüseyin Baykara, 1438 yılının haziran ayında Herat'ta dünyaya gelmiştir. Baykara'nın babası Gıyâseddin Mansur Mirza, annesi Firuza Begüm'dür. Hüseyin Baykara'nın annesi Emir Timur'un büyük kızıdır. Baykara, Emir Timur'un oğulları Ömer Şeyh Mirza'nın ve Miranşah Mirza'nın torunu olduğundan hem anne hem baba tarafından Timurlu soyundan gelmektedir (Rejepova, 2019:44).

Baykara, 7 yaşındayken babasını kaybetmiş, 14 yaşına geldiğinde ise Ebu'l Kasım Babür'ün yanına gitmiştir. Babür'ün 1454 tarihinde Semerkant üzerine düzenlediği ikinci sefere katılan Sultan Hüseyin, orada Ebu Said'in yanında kalmıştır. Bu zaman içerisinde Mirza Üveys'in isyanı üzerine Said, Baykara ile şüphe duyduğu 13 kişiyi tutsak almıştır. Bu durumdan haberdar olan Sultan Baykara'nın annesi ise oğlunun bu durumuna çok üzülmüş ve serbest bırakılmasını sağlamıştır. Baykara tekrar Ebul Kasım Babür'ün yanına dönmüş, 1457 tarihinde Babür'ün vefat etmesi üzerine Mirza Sencer'in yanına gitmiş ve Merv'in hakimi olan Sencer'in kızı ile evlenmiştir (Oruç, 2013:35-36).

Baykara, eşi ile yaşadığı sorunlardan dolayı Merv'i terk edip bir süre Mâzenderan ve Hârizm bölgesinde kendisi bağımsız hareket ederek bir emirlik kurmaya çalışmış ve Özbek hükümdarı Ebülhayr Han'dan yardım istemiştir. Bu zaman diliminde Özbek hükümdarının ölümü ve Özbeklerin iç karışıkları baş göstermiş ve bu yardımdan bir karşılık bulamamıştır. Horasan'ın Timurlu Hükümdarı olan Ebû Said Mirza'nın topraklarına hücum ederek 8 Şubat 1469 tarihinde Said Mirza'nın ölümü üzerine Herat topraklarını ele geçirip kendi adına hutbe okutmuştur. Baykara bu devirde, Herat 'ta olan durumlar ve karışıklıklarla uğraşmış ve bu zaman diliminde en yakın arkadaşı Ali Şir Nevâyî'nin büyük yardımını görmüştür. Sultan Baykara, 37 yıllık hükümdarlık döneminin ilk zamanlarında hanedan mirzaları ile mücadele etmiş, daha sonra kendi oğullarının çıkardıkları isyanları bastırmakla uğraşmıştır (Yıldırım, 2002: 4-6).

Hüseyin Baykara'nın çok sayıda çocuğu olmuştur. Oğullarının yedi tanesi Baykara'dan önce vefat etmiştir. Diğer çocuklarıyla ise iyi ilişkiler içerinde olmadığından çıkardıkları isyanlar ile mücadele etmiştir (Algar, Alpaslan, 1998: 530).

Ali Şir Nevâyî'nin ölümünde sonra pek fazla yaşamayan Sultan Baykara 5 Mayıs 1506 yılında Herat'tan ayrılıp Baba İlahi menziline geldiği sırada rahatsızlanmış ve hayata

gözlerini yummuştur. Cenazesi Herat'a getirilip orada yaptırılmış olan türbeye gömülmüştür (Yıldırım, 2002: 7).

Cesur ve iyi bir savaşçı olan Baykara, Horasan ve etrafında devlete otuz yedi yıl boyunca parlak dönem yaşatmış ve saltanat sürdürmüştür. Hüseyin Baykara sanata ve sanatçılara çok değer vermiş, saltanatını sürdürdüğü süreç boyunca birçok şair, ressam ve tarihçiyi himayesi altına almıştır. Bu kişiler arasında yakın dostu ve çocukluk arkadaşı Ali Şir Nevâyî, mutasavvıf Abdurrahman-ı Câmî ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifi gelmektedir. Hüseyin Baykara saltanat sürdüğü zaman diliminde minyatür, tezhip ve cilt sanatına önem vermiş olup bu dönemde bu sanatların ilerleme kaydetmesinde etkili olmuştur (Algar, Alpaslan, 1998: 531).

1.3. Edebi Kişiliği

Hüseyin Baykara savaşçı kişiliğinin yanı sıra sanatçılığı ile de ön plana çıkmış birisidir. Ali Şir Nevâyî ile çocukluk zamanlarından itibaren hayatları birlikte geçmiştir. İkisi birlikte öğrenim görmüş ve o yaşlarında beraber şiir yazmaya başlamışlardır.

Hüseyin Baykara, hükümdarlığı, şairliği ve kültüre - sanata değer verdiği gibi Türkçe bilincine de sahip bir kişidir. Türkçe eser vermeleri konusunda dönemin yazar ve şairlerini bilgilendirmek ve teşvik etmek adına sohbetler düzenlemiştir. Ayrıca "Hüseyin Baykara Meclisi" ya da "Hüseyin Baykara Divanı" olarak bilinen eğlence ve sohbet meclislerini devam ettirmiştir. "Hüseynî" mahlası ile şiirler yazan Baykara, çocukluk arkadaşı ve kadim dostu Ali Şir Nevâyî ile Çağatay Türkçesinin devlet ve edebiyat dili olması için uğraşmıştır. Ali Şir Nevâyî, "Mecalisün Nefais" (şairler tezkiresi) adlı eserinin bir bölümünü Hüseyn-i Baykara'ya tahsis etmiştir. Ayrıca Babur hatıratında da Hüseyn-i Baykara hakkında geniş bilgi verilmiştir (Argunşah, 2020: 46-48).

Baykara, yaşadığı dönem içerisinde Ali Şir Nevâyî'den sonra gelen en değerli sanatçılardan bir tanesidir. Baykara'nın divanında yer alan şiirlerinin büyük çoğunluğunu gazeller oluşturmuş ve gazellerinin konusunu kendi hayatından ve aşktan almıştır. Hüseyin Baykara hayatının her döneminde zaman buldukça kendi mahlasıyla şiirler yazmış ve bu şiirleri emri ile divan halinde toplamıştır. Divanında yer alan gazellerin iki tanesi dışında fā' ilātün \ fā' ilātün\ fā' ilātün\ fā' ilün veznini kullanmıştır. Baykara'nın Fatih Kütüphanesinde 3806 numarada kayıtlı olan nüshada 2 muhammesi, 6 rubaisi ve 3 beyiti bulunmakta olup divanının bir tanesi hariç diğerleri gazellerden oluşmaktadır (Yıldırım, 2002: 9).

Hüseyin Baykara'ya ait iki eser bulunmaktadır. Baykara'nın "Risâle-i Sultan Hüseyin Baykara" adlı eseri yedi bölümden oluşmaktadır. Eser, içeriğinde kendisinden, kendi soyundan, dervişlere göstermiş olduğu saygıdan, adalete düşkünlüğünden, kurmuş olduğu vakıflardan, şairleri himaye edişinden, yakın arkadaşı ve kadim dostu olan Ali Şir Nevâyî'nin faziletlerinden ve Molla Câmî'ye göstermiş olduğu hürmetten bahsettiği otobiyografik bir eserdir. Eseri İsmail Hikmet Ertaylan 1945 tarihinde tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır (Yıldırım, 2002: 10).

Eserinde lirik şiirlere yer veren Baykara'nın, bu şiirlerin yanı sıra gazelleri de bulunmaktadır. Ustalıkla kaleme aldığı eserinde samimi bir dil kullanmıştır (Eraslan, 1987: 8).

Eserin Amasya Bayezid Kütüphanesinde 550 numaralı mecmuanın ilk metni ve Şükür-name İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 257 numarada kayıtlı iki adet nüshası bulunmaktadır. Eser üzerine 1996 yılında Bilal Yücel karşılaştırmalı olarak çalışmıştır. Divanı ise şiirlerinin toplandığı kitabıdır. Şiirlerinde "Hüseynî" mahlasını kullanmıştır. Bu eserinin sekizi Türkiye'de, on üçü yurt dışında olmak üzere 21 tane nüshası bulunmaktadır. Eserin nüshaları üzerine Hofman ve Ertaylan farklı görüşlerde bulunmaktadır. H.F. Hofman 21 nüshadan bahsederken, Ertaylan 14 nüshadan bahsetmektedir (Yıldırım, 2002: 10).

1.4. Hüseyin Baykara Divanı

Hüseynî mahlasını şiirlerinde kullanan Hüseyin Baykara, Nevâyî'den sonra gelen kalemi en güçlü şair olarak bilinmektedir. Bunun sebebi ise şair olarak başarılı olmasından ziyade klasik Çağatay şiirlerinde önemli bir yere sahip olmasıdır. Gazellerini oluştururken fā' ilātün\ fā' ilātün\ fā' ilātün\ fā' ilün veznini kullanmıştır. Bu vezni kullanmasının sebebi ise o dönemde aynı vezinle yazılmış olan şiirlerin dönemin zevkine göre "urguştek" usulünde koşuk ve türkü ismiyle besteleniyor olmasıdır. Şiirlerinde genel olarak aşk ve yaşadığı hayatı konu edinmiştir. Küçük yaşlardan itibaren yazmış olduğu şiirleri bir divanda toplamıştır (Argunşah, 2020: 48).

Baykara'nın Divanından seçilmiş elli şiir Kemal Eraslan tarafından günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Kemal Eraslan "Hüseyn-i Baykara Divanı'nda Seçmeler" adlı eserinde şiirleri Türkiye Türkçesine aktarmanın yanı sıra şiirlerin açıklamasını da vermiştir (Yücel, 1996: 73).

Hüseyin Baykara Divanı toplam 21 nüshadan oluşmakta ve bunların 8'i Türkiye'de 13'ü ise yurt dışında bulunmaktadır. Söz konusu nüshalar Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Fatih Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Birimi, Ayasofya Kütüphanesi, Türk ve İslam Müzesi Kütüphanesi, İngiltere, Fransa, Türkistan, İrlanda, St. Petersburg (Leningrad), Özbekistan, İran, Gürcistan ve Berlin'de bulunmaktadır (Kaman, 2019: 59).

Türkiye'de yer alan nüshalar:

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Birimi'nde NEKT01977 (894.35.-1) arşiv numarasıyla kayıtlıdır. İsmail Hikmet Ertaylan bu nüshanın gözde hattat Sultan Ali Meşhedî tarafından Herat'ta istinsah edildiğini, yeşil zeminli, beyaz etraf ile vassaleli kâğıt üzerine nestalik yazı türü ile yazıldığını belirtmiştir (Ertaylan, 1946:9). Bu nüshada 135 gazel yer almakta ve 41 yapraktan, 13 satırdan oluşmaktadır. Hofman nüshada 134 gazelin bulunduğunu, nüshanın Şah Cihan'ın ve Evrengzib'in mühürlerini taşıdığını belirtmiştir (Hofman, 1969: 215).

Ayasofya Kütüphanesi'nde (Süleymaniye Kütüphanesi) 3911 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Hüseyin Baykara'nın ölümünden 39 yıl sonra, Herat'ta hattat Kasım Ali tarafından istinsah edilmiştir. 96 yaprak ve 11 satırdan oluşmaktadır. Altın serpme kâğıt üzerine yazılmıştır. Ertaylan'ın 1946'da tıpkıbasım şeklinde neşrettiği nüshadır. 148 gazel bulunmaktadır.

Ayasofya Kütüphanesi'nde 3913 numarada kayıtlı iken Türk ve İslam Müzesi Kütüphanesi'ne nakledilmiş olan bir başka nüsha, Mîr Alî Vâzî'nin oğlu "Abdullah Katı" tarafından istinsah edilmiştir. Ertaylan'ın aktardığına göre renkli kâğıtlar zerefşan kâğıtlar üzerine yapıştırılmak üzere ince sanatla hazırlanmış, bazı varakları eksik bir nüshadır. 46 gazel bulunmaktadır (Ertaylan, 1946: 9).

Fatih Kütüphanesinde bulunan nüsha 3806 numarada kayıtlıdır. İstinsah tarihi, yeri ve kim tarafından istinsah edildiğini dair bilgi bulunmamaktadır. Nüsha 55 varaktan oluşmakta olup içerisinde 191 gazel, 2 muhammes, 6 rubai ve 3 beyit bulunmaktadır. Nüsha alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

Fatih Kütüphanesi 3807 numaradaki kayıtlı diğer nüsha ise 38 varaktan oluşmakta olup, içerisinde 145 gazel bulunmaktadır (Yıldırım, 2002: 11).

Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan nüsha TSMK A. 2381 arşiv numaralı Gazeller adıyla kayıtlıdır. Bu nüsha 20 yapraktan ve 14 satırdan oluşmaktadır. Kâğıt türü abadî ve söz başları kırmızı ile yazılmıştır. 47 gazel bulunmakta ve nüshada III. Ahmet'in mührü vardır (Kaman, 2019: 187).

Millet Kütüphanesi nüshası, Ali Emirī Efendi Manzum Eserler 106 numarada kayıtlıdır. Nüshanın içinde 143 gazel bulunmaktadır. 50 varaktan oluşmaktadır. Nüshanın istinsah tarihi ve kim tarafından istinsah ettiğini dair net bilgi bulunmamaktadır (Yıldırım, 2002: 11).

Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshası, 2307 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Müstensih, Sultan Ali el-Meşhedî'dir. H. 897 (M. 1491-1492)'de Herat'ta istinsah edilmiştir. 124 yapraktan ve 153 gazelden oluşmaktadır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi 2308 arşiv numarasıyla kayıtlı nüshadır. Bu nüshadan tek bahseden Hofman'dır. Hofman sadece bazı gazellerin mevcut olduğunu aktarmıştır (Hofman, 1969: 216).

Baykara'nın divanının yurt dışındaki nüshaları ise; Londra British Museum'da 3493 numarada kayıtlı olan ve Baykara'nın sarayının önemli hattatı Ali el Meşhedi'nin yazılan nüsha, Paris Bibliotheque Nationale'de 930-933 (Hicri) yıllarında Herat'ta istinsah edilen nüsha (Bilhan,1989:64-65), Leningrad'da 16. yüzyılda istinsah edilmiş nüsha, Paris, Bibliotheque Nationale'de 1003 II. (126) numarada kayıtlı nüsha, Londra Library of India Office 1402a numaralı nüsha, Leningrad Tahras Guhani tarafından 1809 yılında istinsah edilen nüsha, Londra Bristish Museum Or.3379 da 1824\1825 tarihinde istinsah edilen nüsha, 1928 yılında istinsah edilen Taşkent nüshası, Leningrad Asya Müzesinde 292 numarada kayıtlı nüsha, Leningrad Umumi Kütüphanesi II.6.17 de kayıtlı olan nüsha, Londra British Museum Add. 7926 da kayıtlı olan nüsha, Türkistan Mergılan'da bir kişinin özel kütüphanesinde bulunan nüsha ve Türkistan'daki şair Fırat'ın kütüphanesinde bulunan nüshalardır (Yıldırım, 2002: 12).

Sevda Kaman'ın *Hüseyin Baykara Divanı'nın Bilinmeyen Bir Nüshası* adlı makalesinde Baykara'nın yurt dışı nüshaları hakkında detaylı bilgilendirme yapıldığı saptanmıştır. Kaman, divan üzerine yapılan çalışmalara ek olarak İrlanda Dublin Ch. 404 (7) numaralı nüshadan bahsetmiş ve Abdullah b. Mir Alî Tebrizî tarafından istinsahını, İran Kitaphâne-i Salatanatî Türkçe Yazmaları Koleksiyonu 1802 numarada kayıtlı bir nüshadan, İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Or. 9758 numaralı *Divân*

ismiyle kayıtlı nüshadan, İran Tahran Melik Kütüphanesi 4690 numaradaki Divân-ı Hüseyin Baykara adındaki nüshadan ve son olarak Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar Akademisi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu PK97/XIV numaralı *Gazelîyât* adı ile kayıtlı olan nüshalardan ayrıntılı bir şekilde söz etmektedir (Kaman, 2019:192-193).

Sevda Kaman'ın yayınladığı makalede alan içinde yapılan diğer çalışmalara ek olarak tespit ettiği beş nüshanın özellikleri belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1. Yardımcı Fiiller

Türk dilinin yapısı itibariyle yardımcı fiiller konusunda birçok görüş bulunmaktadır. Yardımcı fiiller veya birleşik fiiller olarak adlandırılan yapı, bir isim yahut fiilin esas unsur olarak alındığı ve bu yapıların üzerine gelen *et-*, *eyle-*, *kıl-*, *ol-*, *yap-* fiillerinin bir bütün oluşturduğu şekil olarak belirtilmektedir. Oluşturulan kelime yapısında isim + yardımcı fiillerde isim yapısı yardımcı fiil ile anlam kazanmakta ve birleşik şekilde alınmaktadır. Fiilimsi + yardımcı fiil yapısında ise sıfat-fiil ve zarf- fiil yapıları bütün şekilde alınıp kelime grubuna yeni anlamlar kazandırmaktadır. Anlamca kaynaşmış unsurlarda ise yapılar kalıplaşmış şekilde anlamlandırılmakta ve kendine özgü bir özellik taşımaktadır. Türkçedeki yardımcı fiil konusu dilbilgisi çalışmalarında şu şekilde anlatılmıştır:

Jean Deny *Türk Dili Grameri* adlı kitabında yaptığı tasnifte "karmaşık fiiller ve mürekkep fiiller" olmak üzere birleşik fiilleri iki gruba ayırmıştır. Karmaşık fiilleri, sıfat-fiil yapısının ardından *ol-* yardımcı fiilinin birleşiminden oluşanlar ve -A-\ -I zarf-fiil yapılarıyla bir yardımcı fiilinden oluşan olmak üzere ikiye ayırmıştır (Deny,1941:465-469).

"Mürekkep fiil" kısmında ise bir isim yapısıyla onun üzerine gelen *et-*, *ol-* yardımcı fiilleriyle, isim + fiil biçiminde (*ümid et-*, *prova et-* vb.) olduğunu belirtmiştir (Deny, 1941: 476).

Yardımcı fiille ilgili çalışmaların başında gelen isimlerden bir tanesi de Annemarie Von Gabain'dir. Gabain, *Türkçede Fiil Birleşmeleri* adlı makalesinde kendi yaptığı sınıflandırmada Türkçede fiil birleşimlerini üç başlık altında toplanmıştır:

1.Esas manayı taşıyan bir fiil ile bir yardımcı fiilden,

2. Bir esas fiil ile bir deskriptik fiilden,

3. Bir esas fiil ile modal bir yardımcı fiilden meydana gelebilmektedir (Gabain, 1953: 16).

Haydar Ediskun, *DilBilgisi* adlı kitabında birleşik fiilleri dört başlık altında incelemiştir: Ediskun, "Birinci öbek" adını verdiği ilk gurupta "iki ya da daha çok fiilden oluşmuş bileşik fiiller" yapısı içerisinde sırasıyla: *yeterlilik fiilleri*, *tezlik fiilleri*, *sürerlilik*

fiilleri, yaklaşma fiilleri, beklenmezlik fiilleri, gereksime fiilleri ve *yapmacık fillerine* yer vermiştir. "İkinci öbek" başlığında ise, bir ortaç ile ol- yardımcı fiilinden oluşmuş bileşik fiilleri: başlama fiilleri, bitirme filleri, davranma filleri şeklinde tanımlamıştır. "Üçüncü öbek" ise isim kök ya da gövdesinden bir kelime ile " *et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol-* " yardımcı fiillerinden biriyle oluşan bileşik fiiller şeklinde tanımlayan Ediskun, son olarak "Dördüncü öbekte" ise "anlamca kaynaşmış" bileşik fiillere yer vermiştir (Ediskun, 1985: 228).

Talat Tekin, birleşik fiillerle ilgili yaptığı tasnifte bu fiilleri iki başlık altında toplamıştır:

1. "Bir ad ya da sıfat ile *bol-, kıl-* ve *kış-* yardımcı eylemlerinden oluşan birleşik fiiller.

"Ad ya da sıfat + yardımcı fiil" başlığı altında, isim ve sıfatlara gelen *bol-, kıl-, kış-* yardımcı fiillerini örneklendirmiştir. (*kul bol-, kul kıl-, yok kış-* vb.)

2. "Bir eylem zarfı ile onu takip eden tasvir fiilden oluşan birleşik fiiller şeklindedir.

İkinci başlık altında ise Tekin, birleşik fiillerin genellikle bir ünlülü fiil zarfı ile *bar-, ber, ıd-, elt-, kal-, käl-, kör-, u-, yorı-* fiillerinden oluştuğunu belirtmiştir (Tekin, 2000: 99-101).

Muharrem Ergin, birleşik fiilleri isimle birleşik fiil yapan ve fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller şeklinde iki başlık altında toplamıştır. İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiillerin *et-, ol-, eyle-, bulun-, yap-* olduğunu belirtmiştir. Ergin, bu yardımcı fiiller içerisinde *et-, eyle-* ve *yap-* yardımcı fiillerin isimlerden sonra gelerek onları geçişli birleşik fiil, *ol-* ve *bulun-* ise geçişsiz birleşik fiil yaptığını ifade eder. Fiille birleşik fiil yapanlar ise *bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy-* (*ko-*) fiilleridir (Ergin,2013:389-387).

Leyla Karahan, *Türkçenin Söz Dizimi* kitabında birleşik fiilleri "*bir hareketi karşılayan birleşik fiiller*" ve "*bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller*" şeklinde iki grupta ele almıştır. Karahan, yaptığı tasvirde bir hareketi karşılayan birleşik fiillerin, bir isim ve bir fiil unsurunun birleşiminden oluştuğunu ifade etmektedir. İlk gruplandırmasını kendi içerisinde de ikiye ayıran Karahan, ana yardımcı fiillerle kurulan yapının özelliklerinden bahsederken yardımcı fiil olarak "*et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-* ve *bulun-*" fiillerini almıştır. Diğer fiillerle kurulanlarda ise "*ol-, et-, kıl-, yap-, bulun-*, ve *başla-* " yardımcı fiillerin yerine asıl fiillerin kullanıldığından söz etmektedir. Bir hareketi tasvir eden yapıyı tanımlarken, *zarf-fiil eki*

taşıyan ve bir fiil ile bir tasvir fiilinin birleşmesinden meydana gelen birleşik fiillerden oluştuğunu söylemiştir (Karahan, 2016: 73-77).

Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri* kitabında birleşik fiilleri iki grupta ele almıştır:

I. Esas anlamını korumuş veya işlev incelikleri kazanmış olan birleşik fiiller

1. Bir yanı ad bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller: *et-*, *eyle-*, *yap-*, *kıl-*, *ol-*, *bulun-*.
2. Bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller: *edilmiş ol-*, *aratır ol-*, *gidecek ol-* vb.
3. Bir yanı zarf-fiil bir yanı fiil olan birleşik fiiller: tasvir fiilleri: *alabil-*, *doğuver düşeyaz-* vb.

II. Esas anlamını kaybederek deyimleşmiş olan birleşik fiiller

1. Tek ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller: *ders al-*, *gözü dön-*, *canı yan-* vb.
2. İki ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller: *eteği zil çal-*, *içi kan ağla-*, *kendi kendini kemir-* vb.
3. Üç ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller: *saça sakala (saçına sakalına) ak düş-*, *sol elden sağ ele destek kalma-* vb.

Zeynep Korkmaz yaptığı bu tasnifte son olarak "*Kalıplaşmış Birleşik Fiillerin Anlam Yapıları*" kısmında çeşitli deyimlerin yapısını incelemiş ve anlamlandırmasını yapmıştır (2019: 693-744).

Tahsin Banguoğlu birleşik fiil tabanlarını üç grupta değerlendirmiştir. 1.Zarf öbeği (*boş ver-*, *denk gel-*, *geç kal-* vb.), 2. Çekim öbeği (*yolda kal-*, *dile düş-* vb.), 3. Bağlam öbeği kalıbında olanlar (*batıp çık-, kasıp kavur-* vb.) (2015: 310).

Funda Toprak, *Harezm Türkçesinde Fiil* kitabında yapılan tasniflerin üç başlıkta toplandığından bahsetmiştir. Toprak, *İsim + Yardımcı fiil*, *Fiil + Yardımcı fiil* ve *Deyimleşmiş* birleşik fiillerin yanı sıra yapım ve hâl ekli kullanımlarının tasniflere ilave

edilmesini, fiil yapılı olanlarda ise tekrarlı ve eş anlamlı yapılarının da incelenmesinin anlam bilim açısından gerektiğini ifade etmiştir (Toprak, 2005: 160).

Türkçenin tarihi dönemlerinde yardımcı fiilleri inceleyecek olursak, *Orhun Türkçesi Grameri*' nde Talat Tekin, birleşik fiilleri isim ya da sıfat ile *bol-*, *kıl-*, *kış-* yardımcı fiillerinden oluşan ve zarf-fiil ile onu izleyen tasvir fiillerden oluştuğunu belirtmiştir. İsim ya da sıfat + yardımcı fiil ile oluşturulan yapıda (*kagan bol-*, *yagı bol-*, *baz kıl-*, *uruş kıl-*), zarf-fiil + tasvir fiil birleşimde ise genellikle bir ünlüyle zarf-fiil ve *bar-*, *ber-*, *ıd-*, *elt-*, *kal-*, *kel-*, *kör-*, *u-*, *yorı-* (*uç-a bar-*, *al-ı ber-*, *sanç-a ıd-*, *yat-u kal-*, *ud-u yorı-*) yardımcı fiillerinden oluştuğunu belirtmiştir (Tekin, 2016: 94-96).

Eski Uygur Türkçesi'nde yardımcı fiillerin Orhun Türkçesine göre gelişim gösterdiği görülmüştür. Kemal Eraslan, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*'nde yardımcı fiillerle ilgili yapılan tasniflere yer vermiştir. Eraslan, bu tasniflerin isim + yardımcı fiil, fiil + yardımcı fiil olarak incelendiğinde bahsetmiş ve "İşlevlerine göre yardımcı fiiller" başlığında *asıl yardımcı* ve *tasvirî yardımcı fiiller* başlıkları altında Uygur dönemini incelemiştir. Eraslan, Uygur Türkçesi için "Asıl yardımcı fiiller" başlığı altında dönem içinde en çok kullanılan yardımcı fiillerin *bol-*, *er-*, *ḳıl-*, *tur-*, fiilleri olduğunu ifade etmiştir (Eraslan, 2012: 423-424).

Tasvirî yardımcı fiillerin asıl yardımcı fiillerden ayıran özelliği Eski Uygur döneminde esas kullanımlarının yanı sıra zarf-fiil halindeki esas fiillerle birleşik fiil teşkil ettiğini vurgulamıştır. Tasvirî fiilleri, *al-*, *alḳ-*, *anun-*, *bar-*, *ber-*, *bir-*, *bil-*, *bol-*, *ıd-*, *ḳal-*, *ḳatıġlan-*, *kel-*, *ḳılın-*, *ḳod-*, *küse-*, *oġra-*, *uġra-*, *ötün-*, *sakın-*, *tegin-*, *titin-*, *tut-*, *tüket -*, *una-*, *yarlıkla-*, *yat-*, *yoru-*, *yükün -* şeklinde sıralamış ve örneklendirmiştir (Eraslan, 2012: 443-447).

Necmettin Hacıeminoğlu, birleşik fiillerinde tanımında bir kısmı fiil, isim ya da her iki kısmı fiil şekilli olsa bile her birleşik fiil yapısının tek bir kavramı karşıladığını ifadelendirmektedir. Hacıeminoğlu, *Karahanlı Türkçesi Grameri'* nde birleşik fiil yapılarını üç grupta incelemiştir. İsim + yardımcı fiil şeklinde olan yapıda *bol-*, *kıl-*, *er-*, *et-*, *tur-*, *tut-*, yardımcı fiillerinin bulunduğunu (*bars bol-*, *cefa kıl-*, *kara er-*, *çak et-*, *dik tur-*, *tıl tut-* vb.), isim + fiil şeklinde oluşan birleşik fiillerde ise , *ak-*, *al-*, *bar-*, *bekit-*, *bir -*, *bul-*, *ıd-*, *it-*, *kal-*, *kel-*, *kop-*, *kör-*, *kötür-*, *öp-*, *teg-*, *tegür-*, *tur-*, *tut-*, *tüş-*, *ur-*, *yat-*, *ye-*, *yi-* (*aka al-*, *adak bekit-*, *boyun bir-*, *bedüklük bul-*, *söz ıd-*, *itig it-* vb.) yardımcı fiilleri ile oluştuğunu

söylemiştir. Son grupta ise fiil+ fiil şeklinde oluşan birleşik fiilleri *bar-*, *bil-*, *bir-*, *kel-*, *tur-*, *yaz-* (*art-a bar-*, *köndür-e bil-*, *bol-u bir-*, *ak-a kel-*, *bak-a kör-*, *bir-ü tur-*, *ur-u yaz-* vb.) olarak tanımlar (Hacıeminoğlu, 2013: 176-181).

Eski Anadolu Türkçesi gramer kitabında Hatice Şahin birleşik fiilleri, isim ve fiilin birleşiminde olanlar ya da asıl fiille bir başka fiilin birleşimiyle teşekkül edenler olarak tanımlamaktadır. Şahin, Eski Anadolu Türkçesi döneminde *isim + fiil* dizilişinde *eyle-*, *it-*, *kıl-*, *ol-* fiillerinin asıl yardımcı fiiller olarak karşımıza çıktığını vurgulamaktadır. Bu hususta dikkat çeken nokta ise Karahanlı Türkçesi dönemine kadar *bol-* ve *et-* yardımcı fiillerinin bu dönemde *ol-*, *it-* şeklinde değişime uğramasıdır. *Fiil + fiil* dizilişinde ise iki fiilin olduğunu ve birince fiilin yapıya anlam katan asıl fiil konumunda olduğunu ifade etmektedir. İkinci fiil ise kelime grubunda kendi anlamı dışında tasvir anlamı katmaktadır. Bu sebepten ötürü "tasvirî fiiller" adını alan bu birleşimler asıl fiilin ünlü gerundium eki almasıyla oluşmaktadır. Dönem içerisinde ise *yeterlilik* (*yitüribilmedüm*, *olımadum*, *olımaz* vb.), *tezlik* (*idiver-*, *sunıvir-*, *eydivir-* vb.), *süreklilik* (*işleyü gel-*, *yalvarı gör-*,*deveyi şeşedur-* vb.), *yaklaşma* bildiren tasvirî fiillerin kullanıldıkları görülmektedir (Şahin, 2003: 65-66).

Hacıeminoğlu, *Harezm Türkçesi ve Grameri* adlı kitabında birleşik fiilleri *iki fiilden* ve *bir isimle bir fiilden teşekkül edenle*r olmak üzere iki grupta incelemiştir. Necmettin Hacıeminoğlu, iki fiilden oluşan birleşik fiilleri kendi içerisinde dört alt başlığa ayırmıştır:

1) İktidarî fiiller

   a) Olumlu İktidarî fiiller (*kıl-u bil-*, *kir- ü bir-*, *keç- ü bil-*, vb.)

   b) Olumsuz İktidarî fiiller (*kir- ü bilmes*)

2) Tezlik Çabukluk ifade edenler (*id-e ber-*, *aç-a bil-*, *ör-e kop-*, *ölüp koy-*, *sal-a kör-*, vb.)

3) Devamlılık Süreklilik ifade eden birleşik fiiller (*ör-e tur-*, *al-ı-p at-*, *ur-u başla-* vb.)

4) Yaklaşma ifade eden birleşik fiiller (*yıkıl-u yaz-*)

Bir isim ve fiilden oluşan birleşik fiillerin ise Harezm sahasında *bol-*, *kıl-*, *it-\ et-*, *yap-*, *tur-* ve *er-\ ir-\ i-* olduğunu ifade eder (Hacıeminoğlu, 1997:181-186).

Kıpçak Türkçesi döneminde birleşik fiilleri Galip Güner, *Kıpçak Türkçesi Grameri* kitabında üç ana başlık altında toplamıştır. Güner yaptığı sınıflandırmada, *isim + yardımcı fiil* ve *isim + asıl fiil* yapısında olan birleşik fiillerde isimle oluşan yapıları örneklendirmiş, isim ve asıl fiille oluşanlara ise *Deyimleşmiş Birleşik Fiiller* olarak ifade etmiştir (Güner, 2013: 331).

Güner'in bu sınıflandırmasında ilk olarak *isim + yardımcı fiil* kuruluşunun Kıpçak Türkçesi döneminde *bol-*, *ḳıl-*, *ėt-*, *ėyle-*, ve *tap-* fiillerinin isimlerle birleşerek kurulduğunu vurgulamıştır. Dönem içerisinde birleşimlerinin örneklerini ise şu şekilde sıralamaktadır:

1) İsim + *bol-\ ol-* "olmak" şeklinde olan birleşik fiiller (*aç bol-*, *açuḳ bol-*, *farz bol-* vb.)

2) İsim + *ėt-* "etmek" şeklinde olan birleşik fiiller: (*aḳın ėt-, ant ėt-, aruv ėt-* vb.)

3) İsim + *ėyle-* "eylemek" şeklinde olan birleşik fiiller: (*'afv ėyle-, 'ahd ėyle-, alġış ėyle-* vb.)

4) İsim + *ḳıl-* "yapmak, etmek" şeklinde olan birleşik fiiller: (*aḳın ḳıl-*, *aḳr ḳıl-*, *alḳış ḳıl-* vb.)

5) İsim + *tap-* "bulmak" şeklinde olan birleşik fiiller: (*çāre tap-*, *fırsat tap-*, *imkā tap-* vb.)

Güner, Deyimleşmiş birleşik fiillerin isim ve asıl yardımcı fiillerin birleşiminde oluştuğunu ve bu sırada asıl anlamlarını yitirdiklerini verdiği örneklerle sıralamıştır. İsimlerden sonra gelen asıl yardımcı fiillerin ise *aç-*, *al-*, *bar- ~ var-*, *bėr-*, *vėr-*, *iç- ~iş-*, *kėl-*, *kėt-*, *ḳoy- ~ḫoy-*, *tur-*, *tüş-*, *tut- ~ dut-*, *ur- vur-*, *yėt-* olduğunu ifade etmektedir. Tasvirî fiillerin ise oluşumunu bir esas bir yardımcı olmak üzere iki fiilin zarf-fiil ekleriyle (*-A, -I, -U (I, U) p*) birleşiminden oluştuğunu söylemektedir. Tasvir fiilleri birinci fiilin üzerine gelen yardımcı fiillerle oluşturdukları ve yapıya *yaklaşma* (*bar-*, *yaz-*), *tezlik* (*bėr-*, *ḳoy-*, *kör-*), *süreklilik* (*tur-*, *yüri-*, *yürü-*, *ḳal-*), *yeterlilik* (*bil-*, *al-*) anlamı katmaktadır. Güner'in yeterlilik ifade ettiği fiillerde *al-* yardımcı fiilinin Karahanlı ve Harezm döneminde de var olduğunu fakat sıklığının Çağatay döneminde artış gösterdiğini belirtmiştir. Sıfat- fiil ekleriyle (-mIş, -r, -Ar, -Ur, -mAs, -GAn, -GlU,-UçI) *bol-* yardımcı fiili şeklinde oluşumu olduğu beyan etmektedir (Güner, 2013: 331-348).

Çağatay Türkçesinde birleşik fiillerin oluşumunda genel yapıdan bir farklılık görülmemektedir. Janos Eckman *Çağatay Türkçesi El Kitabı'*nda birleşik fiilleri Çağatay Türkçesinde Farsçadaki gibi hareketlerin büyük bir kısmı ile iki isim unsurunun yan yana getirilerek oluşturduğunu ifade etmektedir. Yardımcı fiilleri ḳıl- "kılmak, yapmak" *ʿafv ḳıl-* "affetmek", *āsāyiş ḳıl-* "dinlenmek", *çāre ḳıl-* "çare bulmak" vd. yapısının çok defa kullanıldığı ve ėt- *çāk ėt-* "yarmak", *pervāz ėt-* " uçmak", *pesend ėt-* "beğenmek" vd., ėyle- yardımcı fiillerin kullanım sıklığının az ve daha çok şiirde geçtiği belirtmektedir.

Eckmann bu yardımcı fiillerin yanı sıra Farsçanın taklit edilmesi yoluyla birleşik fiil yapan diğer yapıları da çėk- veya tart- (Far. *keşīden*) *nāle çėk-* "inlemek, ağlamak", *āh tart-* "ah çekmek, ahlamak" vd., tap- (Far. *yaften*) *ārām tap-* "huzur bulmak, dinlenmek" *nizām tap-* "düzen bulmak", kavuşmak" vd. , ur- (Far. *zeden*) *āh ur-* "ahlamak, feryat etmek", *berhem ur-* "karışmak, dolaşma", *baş ur-* "hasıl olmak, çıkmak, doğmak" vd., yė- (Far. *ḫōrden*) *ġam yė-* "üzülmek", *ḥased yė-* "kıskanmak" , *kötek yė-* "dayak yemek" vd., yut- (Far. *fürū-ḫōrden*) *ġussa yut-* "üzülmek, üzüntü çekmek" yapılarını da Farsçadaki anlam yapısını vererek bahsetmiştir (Eckmann, 2013: 62-63).

Argunşah, *Çağatay Türkçesi* kitabında birleşik fiilleri asıl fiillere gelen zarf-fiil ekleriyle yardımcı fiil şeklinde iki fiilden oluşan, *isim + yardımcı fiilden* oluşanlar şeklinde iki başlık altında toplamıştır. İki fiilden oluşturulan yapılar *yeterlilik, tezlik, süreklilik* ve *yaklaşma* işlevlerine sahip olduğu görülmektedir. Yeterlilik fiillerinde *al-* yapısı, çok sıklıkla olmasa da *bil-* ve *u-* fiillerinin de dönem içinde kullanıldığından bahsetmektedir. (*bara al-*, *anlayu bil-, bolumas* < *bola umas* vb.) Süreklilikte *tur-* (*aḳıp bara tur-* vb.), tezlikte *bėr-* (*ala bėr-* vb.), yaklaşmada ise *yaz-* (*öle yaz-*) yardımcı fiilleriyle kuruluş sağlanmaktadır. İkinci grupta ise isim yapısından sonra *bėr-* (*ant bėr-* vb.), *bol-* (*ābād bol-* vb.), *ėt-* (*edā ėt-* vb.), *ėyle-* (*beyan ėyle-* vb.) , *ḳıl-* (*cemʿ ḳıl-* vb.) , *ol-* (*ʿāciz ol-* vb.) ve *yė-* (*ḥasret yė-* vb.) yardımcı fiillerinin geldiğini ifade eder (Argunşah, 2020:209-211).

Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili* adlı kitabında birleşik eylem grubunu şu şekilde tanımlamaktadır: "*Birleşik eylem grubu: biri asıl eylem, diğeri yardımcı ad veya sözcüğün birbiriyle yapı ve anlamca kaynaşması ile oluşan gruptur.*" (Eker, 2011:432). Eker, birleşik eylem grubunu iki başlık altında toplamıştır: 1) *Tasvirî* (*betimsel, deskriptif*) *eylemler,* 2) *Adla yapılan birleşik eylemler.*

Süer Eker birinci başlıkta topladığı *Tasvirî (betimsel, deskriptif) eylemler'* in asıl (birinci) eyleme eklenen ikinci eylemle yapıldığını ve bu birleşme sırasında zarf-fiil eklerinin (*-A, -I* , *-p*) kullanıldığını belirtir. Bu yardımcı eylemlere *dur-* (*Sen gid-e + dur*!), *ver-* (*gel-i + vermezse* vb.)*, yaz-* (*düş-e + yazdı* vb.) , *kal-* (*uyu-y-a + kal-* vb.) *, koy-* (*gid-e + koy-*), *gör-* ve *bil-* (*Göster- e + bilir misiniz ?* vb.) örneklerini vermektedir. İkinci başlıkta aldığı isimle yapılan birleşik fiilleri ise yabancı veya Türkçe kökenli isimlere yardımcı fiil eklenerek oluştuğunu ifade eder. Eker, bu birleşik eylemlere uymamakla birlikte *Diğer Birleşik Eylemler* başlığı altında *git-*, *…. – DIkçA…. -AcAğı gel-*, *gel-*, *gel-*, *tut-*, *-mIş + ol-*, *-AcAk ol-*, *-Ar + ol-* biçiminde kuruluşu olan birleşik fiillerin de olduğunu belirmektedir (Eker, 2011: 432-433).

Beşir Göğüş "*Türkçe'de Birleşik Kelimelerin Oluşumu ve Nasıl Yazılması Gerektiği"* adlı makalesinde *Yardımcı Fiiller* bölümünde "*bazı kelimelerin yardımcı fiillerle birleşerek birleşik fiil kurduğu*" şeklinde tanımlama yapar. Bu yardımcı fiilleri *etmek*, *olmak*, *yapmak* ve *bulunmak* şeklinde olduğunu *eylemek* ve *kılmak* yardımcı fiillerinin eski yardımcı fiiller şeklinde nitelemektedir. Göğüş, yaptığı sınıflandırmada yardımcı fiilleri oluşumlarına göre üç gruba ayırmaktadır:

1) İsim soylu bir kelimeyle oluşan yardımcı fiiller
2) Bir sıfat-fiil (ortaç) ve yardımcı fiiller oluşanlar
    a) Başlama Fiilleri
    b) Bitirme Fiilleri
    c) Davranma Fiilleri
3) Kaynaşmış Fiiller

Beşir Göğüş, *Kaynaşmış Fiiller* başlığı altında bu bölüme girmeyen yardımcı fiillerin olduğundan bahsetmekte ve yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillere benzediğini fakat birleşen kelimelerin diğer kelimelerle *birleşik fiil* yapısını ortaya çıkaramadıkları o kelime ile kalıplaşmasından dolayı oluştuklarını belirtmektedir (1962: 257-258).

Yapılan tasnifler sonucunda *Yardımcı Fiiller* konusunda detaylı bir tasnifleme ve yazarların çeşitli görüşlerinin yer aldığı görülmektedir. Türkiye Türkçesinde ve Türkçenin tarihsel dönemlerinde de sınıflandırılmada adlandırma yapılırken farklı görüş ayrılıkları olduğu belirlenmiş ve dilbilgisi açısından bu konu hakkında fazlaca çalışmanın yer aldığı saptanmıştır. Yardımcı Fiillerle ilgili Türkiye Türkçesi, Türkçenin tarihi dönemlerinde ve lehçelerinde yapılan çalışmalar şu şekildedir:

A. Doktora Tezleri

Alibekiroğlu, Sertan. (2014). Çağdaş Türk Lehçelerinde Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Tulum, Mehmet Mahur. (1997). Özbekçede Tasvir Yardımcı Fiilleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

B. Yüksek Lisans Tezleri

Arıcı, Füsun. (2017). Fuzulî'nin Türkçe Divanındaki Et- (İt-) ve Kıl- Yardımcı Fiilleri ile Kurulan Birleşik Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Aykut, Fatma. (2009). Abdülhak Hamit Tarhan'ın Şiirlerinin Ana Yardımcı Fillerle Birleşik Fiiller Bakımından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Çelik, Hatice Kübra. (2019). Eski Anadolu Türkçesinde Ėt- , Eyle- ve Ḳıl- Yardımcı Fiilleri (13-14. yüzyıllar), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

Öz, Sergen. (2019). Özbekçede Kılınış İşlemcisi Olarak Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara : Hacettepe Üniversitesi.

Polat, Rabia. (2019). Ali Şir Nevayi'nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Tokyürek, Hacer. (2005). Eski Türkçede (VIII. YY. – XII. YY) Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes: Erciyes Üniversitesi.

Yılmaz, Mehmet. (1988). Arapça Bir Kelimeyle Türkçe'nin Yardımcı Fiilleri Şeklinde Kurulan Birleşik Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

C. Makaleler

Akın, Cüneyt. (2021). Kırgız Türkçesinde tabanlaşmış birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (51): 155-164.

Alibekiroğlu, Sertan. (2016). Türkiye Türkçesinde yarı yardımcı fiiller, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (15) :1140-1167.

Arıkan, İbrahim. (2011). Çuvaş Türkçesinde dilbilgiselleşen bir fiil: tăr, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 8 (2):36-62.

Arıcı, Füsun. (2019). Fuzulî' nin Türkçe divanı'ndaki et-(it-) ve kıl yardımcı fiilleri ile kurulan birleşik fiiller, *Electronic Turkish Studies*, 14 (3):1057-1075.

Aslan Demir, Sema. (2013). Türkmencede kılınış işlemcisi olarak art-fiiller, *Türkbilig*, (26): 67-90.

Baydar, Turgut. (2013). İsim + yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik filler üzerine, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49):55-66.

Budu, Mariana. (2020). Kısasü'l – Enbıyâ tercümesinde birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (50):79-96.

Datlı, Derya. (2015). Risâletü'n-Nushiyye'nin birleşik fiil örgüsü, *Journal of Turkish Studies*, 10 (8):795-818.

Demir, Nurettin. (1996). Birleşik fiiller ve vurgu:-iver-şeklinin görevlerini tespitte vurgunun rolü, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 42: 83-94.

Demirez Güneri, Aysun. (2013). Yeni Uygur Türkçesinde tabanlaşmış birleşik fiiller, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1 (13):59-80.

Deveci, Burak Can. (2021). Eski Uygur Türkçesinde-gAlI kılın-birleşik fiil yapısı üzerine, *Dil Araştırmaları*, 15 (28): 143-159.

Doğan, Ahmet Turan. (2019). Türkiye Türkçesinde mahiyet, nitelik, durum bildiren yardımcı fiiller ve adlandırma sorunu, *Turkish Studies-Language and Literature*, 14 (2):475-501.

Erdem Uçar, Filiz Meltem. (2016). Çağatay Türkçesinde tasvir fiilleri, *Türkbilig*, (32): 21-56.

Ergönenç Akbaba, Dilek. (2007). Türkiye Türkçesinde yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiiller, *Dil Araştırmaları*, 1 (1):83-95.

Ersan, Raziye. (2017). Eski Uygur tasvir fiili olarak saygı fiilleri, *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (11): 454-469.

Ersoy, Asu. (2015). Necatî beğ divanı'nda isim+ yardımcı fiil yapısındaki bazı birleşik fiillere ad aktarması ilişkileri, *Turkish Studies* (*Elektronik*), doi: 1308-2140 / 1308-2140.

Gedizli, Mehmet. (2013). Türkçede yardımcı fiillerin morfo-semantiği ve işlevi, *Journal of Turkish Studies*, 8 (13):897-914.

Gençer, Zeynep. (2011). Tarihi Türk lehçelerinde" ber-/bir-" yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiiller ve anlamları üzerine, *Dil Araştırmaları*, 8 (8):77-91.

Gülsevin, Gürer. (1997). Türkiye Türkçesindeki zaman ve kip çekimlerinde birleşik yapılar üzerine, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 45: 215-224.

Günşen, Ahmet. (2011). Dîvânu Lugati't-Türk'te yaklaşma bildiren fiiller, *Turkish Studies*, 6 (1) :236-249.

Güvenen, Ebru. (2020). Mantıku't-Tayr'da tasvirî fiiller, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18):14-22.

Güzel, Sinan. (2020). Çuvaş Türkçesinde dilbilgisel bir fiil : per- ön fiili, *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, 2 (2):269-283.

Herkmen, Dilek. (2010). "Eyle-" yardımcı fiili, *Journal of International Social Research*, 3 (12): 238-249.

İlhan, Nadir. (2001). Birleşik fiil kuruluşunda A-I-U ünlüleri, *Türk Dili*, (596):177-182.

Karabeyoğlu, Adnan. (2007). Orhon yazıtları'nda bol- ve er- fiilleri üzerine, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (22): 87-100.

Karaca, Hasan. (2021). Birleşik fiillerin tasnifi ve yapısında birleşik fiil olan birleşik fiiller, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22):258-266.

Kuş, Bahri. (2018). Tasvir ek fiilinin yapısı, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (62):73-82.

Nazarov, Zafar. (2005). Türkiye Türkçesinde yardımcı fiillerin leksik-gramer özellikleri, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12 (28):83-89.

Ölker, Perihan. (2018). Eski Oğuz Türkçesinde klâsik Osmanlı Türkçesine birleşik fiil tercihi: Kabusname çeviri örneği, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (43):47-64.

Öner, Mustafa. (1999). Türkçede edatlı (sentaktik) isim çekimi, *Türk Dili*, (565):10-18.

Özkan, Abdurrahman. (2013). Mehekkü'l-İlim Ve'l-Ulemâ isimli eserde birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (34):11-45.

Solmaz, Ali Osman. (2016). Yardımcı fiil işleviyle "ye-" fiiline art zamanlı bir bakış, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11 (1):297-316.

Şahin, Hatice. (2001). Kutadgu Bilig'de tasvirî fiiller, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2):95-105.

Şahin, Savaş. (2012). Türkmen Türkçesinde tasvir fiilleri ve tasvir fiillerinde kullanılan yardımcı fiiller, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1):177-190.

Vural, Hanifi. (2013). Türkçede yardımcı fiil-ek fiil meselesi ve bir terim önerisi, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8 (2):42-49.

Yıldız, Mustafa. (2005). Kutadgu Biligde ķıl- yardımcı fiilinin fiil + fiil şeklinde kurulan birleşik fiil yapılarındaki kullanımı üzerine, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13):419-423.

Yıldız, Mustafa. (2016). Yeni Uygur Türkçesinde "al-" fiilinin yardımcı fiil olarak kullanımı ve fonksiyonları, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (39):199-211.

Yıldız, Mustafa. (2018). Kadı Burhaneddin divânı'nda kıl-ve et-/it-yardımcı fiilleri ile kurulan birleşik fiil yapıları üzerine bir değerlendirme, *Modern Türklük Dergisi*, 15 (2):222-238.

Yıldız, Osman. (2012). Eski Anadolu Türkçesinde yeterlilik fiillerinin fonetik durumu, *Turkish Studies*, 7 (4):233-252.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Hüseyin Baykara Divanında Yardımcı Filler

3.1.1. İsim + Yardımcı Fiil Kuruluşunda Olanlar

3.1.1.1. İsim + bol- / ol- Yapısındaki Yardımcı Fiiller

ʻāciz bol-: (<Ar. *ʻāciz* T. *bol-*): kuvvetsiz olmak.

iy ḥabībin͡gdin kilip ḥamdın͡gda lā-uḥṣā ṣenā/ol çü ***ʻāciz bolsa*** *vaṣfin͡g kim ḳılā alġay yana* (1[1] -1)

*çerḫ-i encüm puḫtesi birle dise merhem ḳoyay /****ʻāciz olġay*** *şiddet-i cism-i figārımnı disem* (103[378]-3)

ʻadem bol-: (<Ar. *ʻadem* T. *bol-*): insanlık yapmak, insan gibi davranmak.

köz ü zülfün͡g birle aġzın͡g sırrın iltür cān ara /ger Ḥüseynī derd-i ʻışḳın͡g yolıda ***bolsa ʻadem*** (99[364]-5)

all bol-: (<T. *all* T. *bol-*): önde olmamak.

yār müstaġnīdür andaġ kim ḳaşında tin͡g durur /ger Ḥüseynī ***bolsa*** *anın͡g* ***allıda*** *ya bolmasun* (139[503]-7)

ārmān bol-: (<Far. *ārmān* T. *bol-*): ukde kalmamak.

cān birürde kilip öltür bir demi körey sini /kim Ḥüseynī kön͡glide iy dūst ***ārmān bolmasun*** (140[508]-5)

ʻāşıḳ ol-: (<Ar. *ʻāşıḳ* T. *bol-*): âşık olmak.

ʻışḳ esīrin ***ʻāşıḳ olġan*** *mübtelālardın bilin͡g / vaṣl kāmın tapmay ölgen bī-nevālardın bilin͡g* (87[321]-1)

ʻāşıḳ olġanda *ümidim bar idi nūş-ı neşāṭ /ānda bar irkenni munça nīş-i miḥnet bilmedim* (110[404]-3)

*ʿ**āşıḳ olmay-min** bu kün iy şeyh kim cān-āferīn / ḳısmım itti āferīniş ibtidāsıdın burun* (127[459]-4)

āşikār ol-: (<Far. *āşikār* T. *ol-*): belli olmak.

*aytman͡g kim sırr-ı ʿışḳın͡gnı yaşurġıl il ara /min yaşurmasdın burunraḳ **āşikār olmış** n'itey* (171[621]-4)

āşikārā bol-: (<Far. *āşikārā* T. *bol-*): belli olmak, ortaya çıkmak.

*derd-i ʿışḳın͡g ḥaddin aştı ḳorḳaram kim nā-gehān / **āşikārā bolmaġay** bu sırr-ı pinhanım minin͡g* (80[290]-4)

āşinā bol-: (<Far. *āşinā* T. *bol-*): tanımak, bilinmek.

*çün **bolur** her laḥẓa bir bī-gāne birle **āşinā**/āşinālardın kön͡gül bī-gāne bolmay n'iylesün* (128[4562] -6)

āşüfte bol-: (<Far. *āşüfte* T. *bol-*): perişan olmak, üzülmek, kendinden geçmek.

*perçemin͡g tan͡g yilidin **āşüfte bolmış** gūyiyā/kim ḳılıptur rūzgārımnı perīşān bu kiçe* (143[513]-6)

āteş bol-: (<Far. *āteş* T. *bol-*): ateş rengi olmak, kızarmak.

*bāde tābıdın meğer laʿlin͡g **boluptur āteşīn**/yā meğer mey lemʿası saldı minin͡g cānımġa ot* (19[77]-5)

āvāre bol-: (<Far. *āvāre* T. *bol-*): başıboş olmak, başıboş gezmek.

*iy Ḥüseynī şükr ḳıl kim yār vaṣlı ḳadrini /hicr-i mühlik deştide **āvāre bolġanlar** bilür* (42[146] -7)

*bilmegen aḥbāb min **āvāre bolġan** ḥālin /kūyıda her yannı ḳılġan reng ḳanlardın bilin͡g* (88[325]-2)

*iy Ḥüseynī mine ger **āvāre boldum** ġam imes /ʿömr ü devlet birle bolsun kön͡gül alġanım minin͡g* (82[296]-7)

ayru bol-: (<T. *ayru* T. *bol-*): ayrı olmak.

derd ü renc miḥnet ü ġamġa taḥammül iyledim/sindin ***ayru bolġalı*** *bi'llāh ki yoḳtur ṭāḳatim* (106[391]-3)

āzürde bol-: (<Far. *āzürde* T. *bol-*): incinmek, kırılmak.

anı min kim ḳılmadım āzürde bolġaç söz çaġı /ḳıldı ***ol āzürde*** *söz birle mini tapmaḳ mecāl* (93[342]-3)

bāde bol-: (<Far. *bāde* T. *bol-*): şarap olmak.

*berg-i gül ḥumret bile la'lin͡göe bolmas iyle kim/****bāde bolmas*** *sunı gerçi iylegeyler la'l-gūn* (129[467] -5)

bāġ u gül-zār bol-: (<Far. *bāġ*, Far. *u*, Far. *gül-zār* T. *bol-*): gül bahçesine dönüştürmek.

iy Ḥüseynī ḫaṭṭudun ruḫsārı bolmış özgeçe nev' /sebzedin andaḳ ger ***bolġay bāġ u gül-zār*** *özgeçe* (148[539]-7)

baġlıḳ bol-: (<T. *baġ*, T.+*lıḳ* T. *bol-*): bağlanmak, bağlı olmak.

iy ki ***bolmış*** *her ser-i mūyun͡gġa* ***baġlıḳ*** *bir kön͡gül /yoḳ 'aceb il kön͡glini iltür isen͡g reftār ara* (7[24] -3)

bahar ol-: (<Far. *bahar* T. *ol-*): bahar gelmek.

vaṣlıda köz yıġlar geh bakar ruḫsārıġa /gāh yaġıp gāh turġan dik ***bahar olġaç*** *seḥāb* (14[57]-3)

baḥr ol-: (<Ar. *baḥr* T. *ol-*): deniz olmak.

yitti çerḫ evrakı tolġay yitti ***baḥr olsa*** *midād /bir zamānlıḳ hicr ara sūz u güdāzımnı disem* (102[374]-2)

baş sevdā bol-: (<T. *baş*, Far. *sevdā* T. *bol-*): âşık olmak.

bolmaġay irdi cünun deştide ser-gerdānlıġım /zülfi pīç ü tābıdın ***başımda sevdā bolmasa*** (150[546]-4)

bedel ol-: (<Ar. *bedel* T. *ol-*): dönüşmek, değişmek.

*çün bahār-ı ʿıyşım **olmış** ġam ḫazānıġa **bedel** /iylerem ʿişret sürūdın nevḥa-i miḥnet gümān* (123[445]-3)

behre-mend bol-: (<Far. *behr-mend* T. *bol-*): kısmetlendirmek.

*müddetī ʿışḳıng͡ ḫayāli birle irdim müstemend /bāde-i vaṣlıng͡ birle bir dem **bolay** dip **behre-mend*** (30[108]-1)

beḳā bol-: (<Ar. *beḳā* T. *bol-*): ebedi olmak, sonsuz olmak.

*ger Ḥüseynī tapmadı bergī cemāling͡ bağıdın/bu çemende iy gül-i nev-res sang͡a **bolsun beḳā*** (6[16] - 7)

belā bol-: (<Ar. *belā* T. *ol-*): kederlenmek, tasalanmak.

*vehm iter irdim belā-yı hicrdin yüz vāy kim/cānıma türlüg **belālar boldı** peydā özgece* (147[533]-2)

berbād ol-: (<Far. *ber-bād* T. *ol-*): berbat olmak, harap olmak.

*mübtelā bolġanda ol kāfirġa ḳıldım terk-i cān/bir yolı **berbād olurnı** dīn ü millet bilmedim* (110[404]-6)

ber-serī bol-: (<Far. *ber-serī* T. *bol-*): sonunda olmak.

*ʿışḳ tīġıdın buzuġ köng͡lümde irdi çākler /veh ki **boldı ber-serī** bu dāġ-ı hicrān üstine* (167[606]-5)

bī-gāne bol-: (<Far. *bī-gāne* T. *bol-*): ilgisiz olmak, yabancılaşmak.

*çün **bolur** her laḥẓa bir **bī-gāne** birle āşinā /āşinālardın köng͡ül bī-gāne bolmay n'iylesün* (128[4562] -6)

bī-ḫod ol-: (<Far. *bī*, Far. *ḫod* T. *ol-*): bayılmak.

*iy Ḥüseynī cürʿa-i vaṣlı meyidin içmeyin/**bī-ḫod oldung͡** vāy eger kim birseler peymāneʾī* (144[517]-6)

bī-iḫtiyār ol-: (<Far. *bī*, Ar. *iḫtiyār* T. *ol-*): çaresiz olmak.

iy müsülmānlar özümni bilmesem keyfiyyetin /ʿışḳ āşūbı ara ***bī-iḫtiyār olġan*** *bilür* (41[139] -4)

yār ẓulm iylerge çün ***bī-iḫtiyār olmış*** *n'itey / veh an͡ga cevr ü sitem ḳılmaḳ şiʿār olmış n'itey* (171[621]-1)

bī-ḳarār ol-: (<Far. *bī*, Ar. *ḳarār* T. *bol-*): karasız kalmak.

tā közüm tüşti yüzün͡gge kön͡glüm ***oldı bī-ḳarār*** */sin hem ittin͡g lüṭf u mihrin͡gdin mini ümmīd-vār* (44[157] -1)

bī-maʿnī bol-: (<Far. *bī*, Ar. *maʿnī* T. *bol-*): engelsiz olmak.

müddeʿīler sözi ***bī-maʿnī*** *eger* ***bolsa*** *ni tan͡g /isteme maʿnī eger aytsa nā-dān elfāẓ* (67[238]– 3)

bīmār ol-: (<Far. *bīmār* T. *ol-*): hasta olmak.

bir gül-i raʿnā hevāsıda ki ***bīmār olmışam*** */ḳan yaşım rengi sarıġ yüzde turuptur bilgürüp* (17[68]-6)

igme ḳasın͡g hey'eti ***bīmār bolġan*** *köz üze/bar anın͡g dik kim bi-ʿaynih nā-tüvān üstide nūn* (129[467] -4)

ni sorar-sin zār kön͡glüm żaʿfını başıġa yit/kim bu kündin ***bolmış*** *ol mecrūḥ* ***bīmār*** *özgeçe* (148[539]-5)

bī-nevā bol-: (<Far. *bī-nevā* T. *bol-*): çaresiz olmak, muhtaç durumda olmak.

iy Ḥüseynī niçe ***bolmaḳ bī-nevā*** *ʿuşşāḳ ara /zühd āhengi ḳıl özni ʿāfiyet ehliġa ḳat* (18[72]-7)

bī-nevā boldı *Ḥüseynī ni neva tapḳay eger /vaṣldın ẓāhir an͡ga iylese cānān elfāẓ* (67[238]– 7)

bīzār bol-: (<Far. *bīzār* T. *bol-*):bıkmış, usanmış olmak.

bes imes irdi man͡ga hem öz otum hem yār otı/kim an͡ga efzūn dağı ***bolmış*** *yana* ***bīzār*** *otı* (174[634]-1)

bister bol-: (<Far. *bister* T. *bol-*): yatağı, döşeği olmak.

żaʿflıḳ cismim ḥarāretdin tutaştı ol ṣıfat /kim yapınçı an͡ga dūd u kül ***boluptur bisteri*** (193[707]-5)

boydaş bol-: (<T. *boy*, T.+ *daş* T. *bol-*): aynı boyda olmak.

(204-2) *indürse ni boldı her nefes baş man͡ga* (204-3) */ol serv-i revān ki* ***boldı boydaş*** *man͡ga* (204-4)

cām bol-: (<Far. *cām* T. *bol-*): şarap kadehi olmak.

deşt üze yüz lāle-i yāḳūt-ı kevn bardur man͡ga /hicr ḫūn-ābın tutarġa çün kireklik ***bolsa cām*** (105[388]-3)

cām-ı mey bol-: (<Far. *cām,* Far. *mey* T. *bol-*): şarap kadehi olmak.

ġam sipeh ḳaṣdımġa çikti sāḳiyā tut cām-ı ṣāf /kim ***bolur cām-ı mey*** *içkendin dilir ehl-i maṣāf* (70[249]-1)

cām-ı ṣahbā bol-: (<Far. *cām* , Ar. *ṣahbā* T. *bol-*): şarap kadehi olmak .

sāḳiyā mey tut ki hicr endūhıdın bolmas ḫalāṣ /her dem ilgimde leb-ā-leb ***cām-ı ṣahbā bolmasa*** (150[546]-6)

cān fidān ol-: (<Far. *cān* , Ar. *fidā*, T .*ol-*): canı feda etmek, adanmak.

sāḳiyā ***cānım fidān͡g olsun*** *tutup bir cām-ı mey /veh ki hicran derdidin cānımnı ḳutḳar bir zaman* (122[444]-8)

cefā bol-: (<Ar. *cefā*, T. *yüz* T. *bol-*):eziyet etmek.

çünki dīvānen͡g-min alġum yoḳ itegin͡gdin ilig /ger ***cefā*** *yüz munça* ***bolsa*** *iy peri peyker san͡ga* (4[9] -3)

celā bol-: (<Ar. *celā* T. *bol-*): göç edilmek.

iy Ḥüseynī il selāmet kūyıdın ***bolġay celā*** */ger Nevāyī yan͡glıġ āheng-i ḥicāzımnı disem* (102[374]-9)

cilve-ger bol-: (< Ar. *cilve*, Far. *ger* T. *bol-*): cilvelenmek, cilve yapmak.

nīlʿdin her bir elifdür ol meh-i ruḫsār ara /yā nihāl-i serv ***bolmış cilve-ger*** *gül-zār ara* (7[24] -1)

cism-i ḫᵛāb ol-: (<Ar. *cism,* Far. *ḫᵛāb* T. *bol-*): uyuyan vücudu olmak.

bolsa yüz cānım fidā laʿl-i şarāb-ālūdıġa (210-1) */cism-i bīmārım hem* ***olsun cism-i ḫᵛāb*** *ālūdıġa* (210-2)

cism bol-: (<Ar. *cism* T. *bol-*): vücut olmak.

tā tüşüptür-min sirşkim baḥrifin girdābda / zülfi dik ser-geşte ***cismim boldı*** *pīç ü tābda* (10[41] -1)

cüdā bol-: (<Far. *cüdā* T. *bol-*): ayrılmak, ayırmak, uzaklaşmak.

hīç müsülmānġa nigārā dāġ-ı hicran bolmasun /kim viṣālin͡gdin ***cüdā bolsa*** *an͡ga cān bolmasun* (140[508]-1)

cürʿa- rīz bol-: (<Ar. *cürʿa*, Far. *rīz* T. *bol-*): damla damla dökmek.

yārdın ayru tiriglik istemes-min sāḳiyā /hicr zehridin minin͡g cāmımġa ***bolġıl cürʿa-rīz*** (52[190] –6)

çāk bol-: (<Far. *çāk* T. *bol-*): yara olmak, yaralı hale gelmek.

çākler *baġrın͡gda kim* ***bolmış*** *an͡ga merhem ḳılay* (203-12)

çerḫ ol-: (<Far. *çerḫ* T. *ol-*): felek olmak.

biyikrek istese min͡g yılçılıḳ yol āsāndur /ḳaṣıda ***çerḫdın olmaġ*** *bu tūde-i* ġabrā (2[3]-5)

çürük bol-: (<T. *çürük* T. *bol-*): çürük olmak, çürümek.

nālelıḳ kön͡glüm ***çürük bolġan*** *sün͡gekler içredür /iyle kim ḫāṣāḳ içre bolsa bülbül meskeni* (190[695]-5)

dāġ-ı hicrān bol-: (<Far. *dāġ- ı hicrān* T. *bol-*): ayrılık yarası olmak.

hīç müsülmānġa nigārā ***dāġ-ı hicrān bolmasun****/kim viṣālin͡gdin cüda bolsa an͡ga cān bolmasun* (140[508]-1)

dār-ı fenā bol-: (<Ar. *dār-ı fenā* T. *bol-*): dünya olmak.

luṭf itip ʿuşşāḳ ara yā Rab neva ḳılġın naṣīb /tā Ḥüseyniʿnin͡g maḳāmı ***bolsa*** *bu* ***dār-ı fena*** (1[1] -7)

defʿ olma-: (<Ar. *defʿ* T. *olma-*): geçmemek, son bulmamak, ortadan kalkmamak. *ḫaṭṭı nakşı ḫāṭırımdın tīġ iyle* ***defʿ olmadı*** */veh ni ḫaṭdur kim niçe bütġan sayı zāyil imes* (58[206]–5)

derd efzūn bol-: (<Far. *efzūn* T. *bol-*): derdi çoğalmak, artmak.

serv ü güldin her dem ***efzūn bolsa derdim*** *niʿaceb /derdlıg kön͡glüm çü ol hem-derd yârim sarıdur* (33 [118] -2)

deşt bol-: (<Far. *deşt* T. *bol-*): faydalı olmak.

bolsa *Leylī birle Mecnūn* ***deşt*** *an͡ga cennetçe bar /lik ansız bolsa Mecnūn var an͡ga dūzaḫça şehr* (46[168] -4)

devlet bol-: (<Ar. *devlet* T. *bol-*): devlet olmak, güçlü olmak.

çün bu ***devlet bolġu*** *dik boldı müyessir vāy kim /ṣıḥḥayim ol laḥẓa ṭāliʿ żaʿfıdın taptı gezend* (30[108]-2)

dīvāne bol-: (<Far. *dīvāne* T. *bol-*): deli olmak, delirmek.

ger Ḥüseynī ʿışḳ ***dīvāne bolsa*** *ni ʿaceb /kim perī-peyker melek-simā yigitdür dil-beri* (193[707]-7)

yārsız maḥzūn kön͡gül ***dīvāne bolmay*** *n'iylesün /Vāmıḳ u Mecnūn kibi efsane bolmay n'iylesün* (128[4564]-1)

dūd ol-: (<Ar. *dūd* T. *ol-*): duman olmak, duman çıkmak.

*tamsa bağrım ḳanı oḳıdın çıḳar kön͡glümdin āh /***dūd olur** *çün ḳanını ot üzre tamızsa kebāb* (13[50]-3)

rüzgārımnı mu ʿışḳ itti ḳara yā **boldı dūd** */hicr çün ġam dūzaḫıdın saldı vīrānımġa ot* (19[77]-2)

dūzāḫ ol-: (<Ar. *dūzāḫ* T. *ol-*): cehennem olmak.

dūzāḫ olsun *meskenim ger ṭūbī-i cennet sözi /ötse anın͡g utrusıda serv-i nāzımnı disem* (102[374]-6)

düşmen bol-: (<Far. *düşmen* T. *bol-*): düşman olmak.

iy kön͡gül ol dil-rūbānın͡g özge yāri bar imiş /veh san͡ga ***düşmen bolup*** *ol özgelerge yār imiş* (62[219]–1)

efġān-ı zār ol-: (<Far. *efġān-ı zār* T. *ol-*): acıyla dermansız inlemek.

ger Ḥüseynī dik neva tartay disem ʿuşşāḳ ara /ḳısmetim ol nāle vü ***efġān-ı zār olmış*** *n'itey* (171[621]-7)

efgār ol-: (<Far. *efgār* T. *ol-*): yaralanmak.

ol ġamze ki bağrım ***oldı efgār*** *andın* (206-1) */her laḥẓa irür żaʿif bīmār andın* (206-2)

efsāne bol-: (<Far. *efsāne* T. *bol-*): efsane olmak, masallaşmak.

miḥnet-i Yaʿḳūb irür derdimdin iy cān şemme'ī / ***boldı*** *Yūsuf ḳışṣası devrün͡gde bir* ***efsāne'ī*** (144[517]-2)

yārsız maḥzūn kön͡gül divane bolmay n'iylesün /Vāmıḳ u Mecnūn kibi ***efsāne bolmay*** *n'iylesün* (128[4564]-1)

eser bol-: (<Ar. *eser* T. *bol-*): iz olmak, nişan olmak.

ni ḥabībī kim figanımdın an͡ga ***bolġay eser*** */ni refīḳī kim minin͡g ḥalimdin ol tapġay ḫaber* (48[180] -1)

esīr bol-: (<Ar. *esīr* T. *bol-*): esir olmak.

iy felek çün min an͡ga ***boldum esīr*** *artuḳsıdur /ṭurresin ṭarrār yāḫūd ġamzesin ġammāz ḳıl* (98[362]-6)

bardılar aḥbāb u min hicran ***esīri bolmışam*** */it uyup bolmış dağı veh kim köçüptür kārvān* (122[444]-7)

vaʿde ḳıldı vaṣl üçün ***boldum esīrī*** *vāy kim /sözleşür ol ẓālim-i nā-mihr-bānım özge nevʿ* (68[238]– 5)

fāriġ ol-: (<Ar. *fāriġ* T. *ol-*): müsterih olmak.

fāriġ ol *iy müddeʿī mindin ki körgeç yārnı /hīç kāmım yoḳtur ölmek müddeʿāsıdın burun* (127[459]-3)

faṣīḥ bol-: (<Ar. *faṣīḥ* T. *bol-*): açık olmak, belli olmak.

kimni kim min istedim ***bolġay*** *mesiḥā dik* ***faṣīḥ*** */ister ol kim min dem urmay bolġa-min allıda lāl* (93[342]-4)

fidā bol-: (<Ar. *fidā* T. *bol-*): feda edilmek, adamak.

itlerige ger ***fidā boldı*** *sün͡gek dik peykerim /iy Ḥüseynī ḥayret itme söz barur cān üstine* (164[591]-7)

ġafil ol-: (<Ar. *ġafil* T. *ol-*): gaflette olmak, gaflette bulunmak.

ġafil olġaç *ol perī kūyıda barur baş alıp /ʿaḳl öyige tilbe kön͡glümni niçe kim başḳaray* (192[702]-6)

gāh gāhī bol-: (<Far. *gāh*, Far. *gāhī* T. *bol-*) :zaman zaman gerçekleşmek.

min kim ü āzürdelıġ sindin ger öltürsen͡g velīk /reşkdindür ***gāh gāhī bolmaġım*** *āzār ile* (152[554]-6)

ġam bol-: (<Ar. *ġam* T. *bol-*): kederlenmek, kaygılanmak.

renc ile köydi kön͡gül dimes anı cānānıġa /ḳayda bülbül bolsa ***ġam bolur*** *gül-i ḫandānıġa* (149[543]-1)

ġarḳ ol-: (<Ar. *ġarḳ* T. *ol-*): suya batmak, boğulmak.

hicr girdābıda ***ġarḳ oldum*** *kemend-i vaṣl ile /çik mini kim ḳalmayın bu baḥr-i bī-pāyān ara* (8[29]-8)

ġavġā bol-: (<Ar. *ġavġā* T .*bol-*): gürültü çıkarmak, kavga etmek.

kūyıda şeydā kön͡gül feryād ḳılma baʿd-ez-īn /kiçe yā kündüz uyur vaḳtıda ***ġavġā bolmasun*** (139[503]-6)

ġāyib ol-: (<Ar. *ġāyib* T. *ol-*): kaybolmak, yok olmak, gözden yitmek.

iy Ḥüseynī yār her dem ***ġāyib olġaç*** *kiç kilür /sehv imiş ol nükte kim il ʿömr işin dirler şitāb* (14[57]-7)

bolġalı ġayib *közimdin bir ḳad-i mevzun yiğit /körmedim ḥüsn ehli içre ḥüsn-i rūz-efzūn yigit* (22[87]-1)

gedā bol-: (<Far. *gedāy* T. *bol-*): kölen olmak, dilencin olmak.

kim ***gedāyın͡g bolsa*** *ʿālemdin kiçip iy dil-rübā/faḳr ehli içre ol sulṭān-ı ʿalemdür bu kün* (125[453]-6)

giriftār bol-: (<Far. *giriftār* T. *bol-*): tutulmuş olmak.

çün cünūn zencīriġa ***boldum giriftār*** *iy kön͡gül /bolġa-sin fersūde cānımdın ḫaber-dār iy kön͡gül* (90[334]-1)

imdi kim ***boldum giriftārın͡g*** *tümen min͡g nāz ile /bī-vefālıḳ resm ü āyīnini ḳıldın͡g āşikār* (44[157] -2)

giryān ol-: (<Far. *giryān* T. *ol-*): ağlamak, göz yaşı dökmek.

bir ḳuyaş hicrinde çiktim otluġ efġān bu kiçe/köymekim dūdıdın oldı çerḫ ***giryān oldı*** *bu kiçe* (143[513]-1)

ġubār ol-: (<Ar. *ġubār* T. *ol-*): tozmak, toz olmak.

bar idi çolpan u ayın͡gġa elem veh bolmasun /kim ***ġubār olġay*** *mun͡ga yāḥūd zevāl olġay an͡ga* (5[15]- 4)

günah u cürm ol-: (<Far. *günah* , Far. *u,* Ar. *cürm* T. *ol-*): günah ve suçlu olmak.

Ḥüseynī ***olsa*** *ser-ā-ser* ***günah u cürm*** *ni ġam /çü dūst luṭfının͡g ümmīdi bar besdür an͡ga* (2[3]-7)

gül-i ḫandān bol-: (<Far. *gül- handān* T. *bol-*): gülen gül olmak.

ḥoḳḳa-i laʿlin͡g arasıda irür mü dür tişin͡g /yā irür ol jāle kim ***bolġay gül-i ḫandān*** *ara* (8[29]-2)

gül-nār bol-: (<Far. *gül-nār* T. *bol-*): nar çiçeği renginde olmak.

bolsam *öy küncide eşkim ḳaṭresi* ***gül-nār*** *irür /ʿazm-i gül-zār iylesem gül közlerimge ḫār irür* (37 [127] -1)

ḥāl ol-: (<Ar. *ḥāl* T. *ol-*): hal olmak, durumda olmak.

ivrülüp gül başıġa bülbül viṣāl olġay an͡ga /gül anın͡g başıġa ivrülse ni ***ḥāl olġay*** *an͡ga* (5[15]- 1)

bolsa ḥālim *özgeçe ʿayb itmen͡giz iy dūstlar /kim tüşüptür dil-berim başıġa sevda özgeçe* (147[533]-4)

ḫalāṣ ol-: (<Ar. *ḫalāṣ* T. *ol-*): kurtarmak, kurtuluşa ermek.

iy kön͡glüm ***bolsān͡g*** *vefāsız dil-rübālardın* ***ḫalāṣ****/şükr ḳıl bolġan kişi yan͡glıġ belālardın ḫalāṣ* (63[221]–1)

dehr ilidin iy ki boldun͡g münḳaṭıʿ şükr iyle kim /hem cefa-gerlerdin ***oldun͡g*** *hem cefalardın* ***ḫalāṣ*** (63[221]–6)

tilbe kön͡glümdin ***ḫalāṣ olmas*** *peri-veşler ġamı/rast andaḳ kim bola alman min alardın ḫalāṣ* (63[221]–3)

sāḳiyā mey tut ki hicr endūhıdın ***bolmas ḫalāṣ*** */her dem ilgimde leb-āleb cām-ı ṣahbā bolmasa* (150[546]-6)

ḫalḳ bol-: (<Ar. *ḫalḳ* T. *bol-*): yaratmak, yoktan var etmek.

iy Ḥüseynī vaṣl ümmīdidin raḳībiñ ***boldı ḫalḳ****/özni ḳıl hem müddeʿī hem müddeʿālardın ḫalāṣ* (63[221]–7)

ḫam bol-: (<Far. *ḫam* T. *bol-*): eğrilmek, bükülmek.

bes ki peyḳanıñ tenimde ḳaldı ḳaddim ***boldı ḫam*** */şāḫda çün mīve köp bolsa ḳaddin iyler nigūn* (129[467] -3)

ḫārā bol-: (<Far. *ḫārā* T. *bol-*): yıkık, viran olmak.

hīç kim ʿışḳ içre min dik bolmasun köñli yigit /ehl-i ḥüsn içre siniñ dik köñli ***ḫārā bolmasun*** (139[503]-2)

ḫarāb ol-: (<Ar. *ḫarāb* T.*ol-*): harap olmak, yıkılmak, viran olunmak.

sāḳiyā hicran ḫarāb itmiş mini toldur ḳadeḥ /çün ***ḫarāb olmak*** *kirek bārī bolay mest ü ḫarāb* (13[50]-6)

niçe ***bolġay-min*** *firāḳıñdın* ***ḫarāb*** *iy genç-i ḥüsn /bir zamān virāne külbemni müzeyyen iylegil* (95[352]-2)

ḥarīf bol-: (<Ar. *ḥarīf* T. *bol-*): dost olunmak, dostluk yapmak**.**

nāṣıḥā pendim cünun menʿiġa ıẓhār iylediñ/tilbege ʿaḳl örgetürsin gūyiyā ***bolduñ ḥarīf*** (71[254]-6)

ḥarīḳ bol-: (<Ar. *ḥarīḳ* T. *bol-*): yangın olmak, ateş olmak.

kim ***boluptur*** *dip ġamıdın dāġ işe cismiñ* ***ḥariḳ*** (202-27)

ḫāṣāk içre bol-: (<Far. *ḫāṣāk*, T. *içre* T. *bol-*): çöp, süprüntü içinde olmak.

nālelıḳ köñlüm çürük bolġan süñekler içredür /iyle kim ***ḫāṣāḳ içre bolsa*** *bülbül meskeni* (190[695]-5)

ḫaste ol-: (<Far. *ḫaste* T. *ol-*): hasta olmak, hastalanmak**.**

żaʿfdın her dem ki ol ārām-ı cānım sustayur /cānım ***olup ḫaste*** *cism-i nā-tūvānım sustayur* (39 [132] -1)

ḫazān bol-: (<Far. *ḫazān* T. *bol-*): sonbahar gelmek.

*ġonçe aġzın͡g gül yüzün͡g tūbī ḳadin͡g sebze ḫaṭın͡g /***bolmasun** *yā Rab munun͡g dik ḥüsnün͡ge hergiz* ***ḫazān*** (122[444]-2)

hem- dem bol-: (<Far. *hem-dem* T. *bol-*): dost olmak, arkadaş olmak.

ol şūḫ ki bir dem man͡ga ***hem-dem bolmas*** (205-1)

hem-ḫāne bol-: (<Far. *hem- ḫāne* T. *bol-*): arkadaş olmak, dost olmak.

derd ü ġamdın çāre yoḳ hiciride ansız ḫaste cān /ġamġa hem-dem derdġa ***hem-ḫāne bolmay*** *n'iylesün* (128[4562] -2)

hey'et berḳ yan͡g bol-: (<Ar. *hey'et* , Ar. *berḳ* ,T. *yan͡glıġ* T. *bol-*): görünüşü şimşek gibi olmak.

āh otı örtep tenim ʿışḳın͡gda pīç ü tāb ile /ol sebebdin ***boldı*** *güya* ***berḳ yan͡glıġ hey'eti*** (173[630]-4)

ḫıfẓ bol-: (<Ar. *ḫıfẓ* T. *bol-*): ezberlemek, saklamak.

ḳıl yigitlikde yiğitler ʿışḳı sırın ḫıfẓ kim /söz ***bolur*** *irmiş ḳarılıḳ vaḳtıda düşvār* ***ḫıfẓ*** (66[235]– 6)

yār bir söz dise hergiz ḫāṭırımdın çıḳmas ol /özgelerdin ***bolmad****ı kön͡glümge bir güftār* ***ḫıfẓ*** (66[235]– 5)

hicr bol-: (<Ar. *hicr* T. *bol-*): ayrılmak, ayrı olmak.

*iy Ḥüseynī vaṣl üçün her niçe kim çiktim maṣāf /***hicr bolġaç** *rū-be-rū ḳalbim ara boldı şikest* (24[93]-7)

hicrān bol-: (<Ar. *hicrān* T. *bol-*): ayrılmak.

sebze-i ḫaṭṭıng͡ ḫayāli birle ölsem iy perī /sebze-i ḳabrini ni tang͡ ger ***bolsa hicrān*** *neşteri* (193[707]-1)

ḥilāf ol-: (<Ar. *ḥilāf* T. *ol-*): karşı olmak, zıt olmak.

iy Ḥüseynī körmeseng͡ devr-i muḫālifdin neva/cām devrinde kirek fehm ***olmasa*** *sindin* ***ḫilāf*** (70[249]-7)

hilāl ol-: (<Ar. *hilāl* T. *ol-*): incelmek, zayıflamak, hilale dönmek.

min ***hilāl oldum*** *ġamıng͡dın sin ḳuyaş-sin iy ṣanem /yoḳ ʿaceb ger bolsa mindin kemik ü sindin kerem* (99[364]-1)

ıṣṭılāḥ bol-: (<Ar. *ıṣṭılāḥ* T. *bol-*): düzeltmek, iyileştirmek.

yārdın ni kilse ʿāşıḳ birse cān bolġay mübāḥ /defter-i ʿışḳ içre güya biyle ***bolmış ıṣṭılāḥ*** (28[100]-1)

ʿışḳ ol-: (<Ar. *ʿışḳ* T. *ol-*): aşk olmak.

bizge ʿādet ***ʿışḳ oluptur*** *ol ṣanemġa cevr ü nāz /mümkin irmes her kesīge ötmek öz muʿtādıdın* (111[407]-6)

ʿibret ol-: (<Ar. *ʿibret* T. *ol-*): ibret olmak.

ʿışḳıda cānımnı al cismimni köydür iy ecel /yilge savurġıl ki ʿışḳ elining͡ ***olsun ʿibreti*** (173[630]-5)

ʿiyān bol-: (<Ar. *ʿiyān* T. *bol-*): açıklamak, belli etmek.

laʿlidin mü her zaman ẓāhir bolur şīrīn sözi /yoksa gül yafraġıdın ***bolġay ʿiyān*** *şeker müdür* (35 [120] -3)

kāfir-i ʿışḳ ol-: (<Ar. *kāfir-i ʿışḳ* T. *ol-*): aşkın kafiri olmak.

iy müsülmānlar eger min ***kāfir-i ʿışḳ olmışam*** */ḳaṣd-ı dīnim ḳılġuçı bir nā-müsülmāndur nʾitey* (199[727]-2)

kāfir-i ʿışḳıng͡ bolup *kim köng͡lüme yitti cünun /ʿaḳl u dīn kesbiġa anıng͡ bend-i zünnārıng͡ ʿilāc* (26[98]-3)

ḳan bol-: (<T. *ḳan* T. *bol-*): kanamak, kan olmak.

köz uçıdın nāvek-i cevrüng͡ bile öltür mini / dāmen-i pākig͡ bigim nā-geh yana ***ḳan bolmasun*** (140[508]-2)

ḳara bol-: (<T. *ḳara* T. *bol-*): kararmak.

rüzgarımnıng͡ ***ḳara bolmaġlıġı*** *keyfiyyetin /iy ki bilmey-siz közü ḳaşı ḳaralardın biling͡* (87[321]-7)

ḳaranġu bol-: (<T. *ḳaranġu* T. *bol-*) karanlık olmak.

ʿālem ehliġa cihān ***bolġay ḳaranġu*** *şemmeʾī /zülfi hicridin ḳararġan rūzgārımnı disem* (103[378]-4)

ḳarı ol-: (<T. *ḳarı* T. *ol-*) yaşlı olmak, yaşlanmak.

min ***ḳarı olsam*** *ġam-ı hicrānıda yoḳtur ʿaceb /kim irür ser-geşte ġam deştide yüz Mecnūn yigit* (22[87]-4)

ḳatl ü yaġmā bol-: (<Ar. *ḳatl* , Far. *u* , Far. *yaġmā* T. *bolma-*): öldürülüp yağmalanmak.

nige şaflar çikti müjgāndın eger cān mülkige /közlerining͡ meyli her dem ***ḳatl ü yaġmā bolmasa*** (150[546]-3)

kem bol-: (<Far. *kem* T. *bol-*): fena olmak, kötü olmak.

iy Ḥüseynī çün mang͡a köprek idi ümmīd-ı luṭf /mang͡a ***kem bolmaḳ*** *ni irdi ġayırġa köprek nidür* (36 [126] -7)

kerem bol-: (<Ar. *kerem* T. *bol-*): cömert olmak.

min hilal oldum ġamıng͡dın sin ḳuyaş-sin iy şanem /yoḳ ʿaceb ger ***bolsa*** *mindin kemik ü sindin* ***kerem*** (99[364]-1)

ḳısmet ol-: (<Ar. *ḳısmet* T. *ol-*): kısmet olmak, nasip olmak.

dime kim ʿışḳı ezeldin ***ḳısmet olmış*** *cānıma /iy Ḥüseynī bu naṣīb olmış man͡ga andın burun* (126[456]-7)

tān͡g imesdür kim bolup-min mest tā şām-ı ebed /kim ezelde ***ḳısmetim bolmış*** *man͡ga cām-ı elest* (24[93]-6)

ḳıyāmet bol-: (<Ar. *kıyāmet* T. *bol-*): kıyamet olmak.

dehr içinde āfeti tüşmiş ***ḳıyāmet boldı*** *mu / yā ki çıḳḳan bezmdin mest ol peri-peyker müdür* (35 [120] -5)

ḳīl u ḳāl ol-: (<Ar. *kīl*, Far. *u,* Ar. *ḳāl* T. *ol-*): dedikodu olmak.

sinsizin dem urmağım imkān imes bülbül ki ol /ḳalsa güldin ayru veh ni ***ḳīl u ḳāl olġay*** *an͡ga* (5[15]- 3)

körgen ol-: (<T. *kör*, T. +*gen* T. *bol-*): gören olmak.

kön͡glüm itti kūyıda bir otġa tüşken tilbeni /hīç ʿāşıḳ ***körgen olġay*** *mu dip iyler-min soraġ* (69[246]-3)

kūh-ı āhen bol-: (<Ar. *kūh*, Far. *āhen* T. *bol-*): demirden dağ olmak.

kūh-ı āhen bolsa *ʿışḳı otı örter iy kön͡gül /tan͡g yoḳ ol ot gerçi cism-i nā-tüvānım örtedi* (177[651]-3)

kūh-ı ġam bol-: (<Far. *kūh-ı ġam* T. *bol-*): gam dağı olmak.

kūh-ı ġam boldı *tenim eṭfāl taşıdın yana /lāle dik kön͡glümni sin iy otluġ efġān örteme* (157[571]-3)

lāl bol-: (<Ar. *lāl* T. *bol-*): dilsiz olmak, konuşmamak.

lebleriṅ͡g çün kim Mesīḥā dik ölüg tirgüzdiler /infiʿālidin ḳızardı ***laʿl*** *ü su* ***boldı*** *nebāt* (18[72]-2)

kimni kim min istedim bolġay mesiḥā dik faṣīḥ /ister ol kim min dem urmay ***bolġa-min*** *allıda* ***lāl*** (93[342]-4)

maḥrūm ol-: (<Ar. *maḥrūm* T. *ol-*): yoksun kalmak, mahrum olmak.

vaṣlıdın ***maḥrūm olup*** *hicridedür min pāy-best /na'şın iltür nāḳanın͡g yolıda boldum yirge pest* (24[93]-1)

maḳām bol-:(<Ar. *maḳām* T. *ol-*): oturulacak yeri olmak (edinmek).

luṭf itip ʿuşşāḳ ara yā Rab neva ḳılġın naṣīb /tā Ḥüseyniʿnin͡g ***maḳāmı bolsa*** *bu dār-ı fena* (1[1] -7)

maʿlūm bol-: (<Ar. *maʿlūm* T. *bol-*): bilinmek, anlaşılmak, ortaya çıkmak.

ḫat buzuldı līk ***maʿlūmun͡g bolur*** *giryānlıġım /biyle kim yazdım firāḳın͡g ẓulmidin yıġlap ḫaṭ* (65[232]–4)

iy Ḥüseynī cüz fena āhengi ***maʿlūm olmadı*** */kūyıda kim nevḥa ḳıldın͡g żaʿf vaḳtı in͡grenip* (16[66]-9)

bu ʿacebdür kim san͡ga ***maʿlūm bolmaydır*** *bu sır* (202-21)

māʿni bol-: (<Ar. *māni* T. *bol-*): engel olmak.

ilge mezkūr olġay atın͡g dip ḥased ***mānıʿ bolur*** */yoksa tutġay irdi ʿışḳın͡gda cihānnı şöhretim* (108[396]-3)

maraż bol-: (<Ar. *maraż* T. *bol-*): hastalanmak, hasta olmak.

zülfi zencīridin özge yoḳ ʿilācım iy ḥakīm /tilbe kön͡glümge ki ***bolmış*** *māye-i sevda* ***maraż*** (64[226]–5)

māyil bol-: (<Ar. *māyil* T. *ol-*): dönüşmek, dönmek.

bolmadın͡g *mektebġa* ***māyil*** *līk āzād iyledin͡g /ʿaḳl u ḥüsn ṭıflın cehalet mektebidin dāyimā* (3[4] -6)

meded bol-: (<Ar. *meded* T. *bol-*): yardım etmek, yardımda bulunmak.

ḫayl-ı ġam cānımġa ḳaṣd iyler idi iy ʿaḳl u hūş /çün ***meded boldı*** *man͡ga ʿışḳ özge ni ġamdur bu kün* (125[453]-4)

mehcūr u rüsvā bol-: (<Ar. *mehcūr*, Far. *u*, Far. *rüsvā* T. *bol-*): terkedilmek ve rezil olmak.

*ʿışḳ ara hīç kim min͡g dik zār u şeydā bolmasun /bolsa hem veh min kibi **mehcūr u rüsva bolmasun*** (139[503]-1)

melāl bol-: (<Ar. *melāl* T. *bol-*): üzüntülü olmak, bıkmak.

*kimni kim andın melālet defʿini min közledim /andın oḳ **boldı** bakıp turġunça veh ḫāṭır **melāl*** (93[342]-2)

melūl ol-: (<Ar. *melūl* T. *ol-*) :üzülmek, mahzunlaşmak.

*iy Ḥüseynī şerḥ-i ḥālim yazsam **olġay-sin melūl** /çün oḳur ḥāletde ẓāhir iylese ıṭnāb ḫaṭ* (65[232]–7)

menʿ bol-: (<Far. *menʿ* T. *bol-*): engellemek.

*iy Ḥüseynī bolmışam zühd ü riyāsıdın ḫalāṣ /**bolġalı menʿ** kūyı sarı deyr piri rehberim* (109[400]-7)

mest bol-: (<Far. *mest* T. *bol-*): sarhoş olmak.

*tān͡g imesdür kim **bolup-min mest** tā şām-ı ebed /kim ezelde ḳısmetim bolmış man͡ga cām-ı elest* (24[93]-6)

*közlerin͡g kim **boldılar** bīmārlıġ ʿaynıda **mest** /ṭurfe işdür kim imesler köz yumup açḳunça saġ* (69[246]-4)

mest ü ḫarāb bol-: (<Far. *mest,* Far. *u,* Ar. *ḫarāb* T. *bol-*): harap ve sarhoş olmak.

*sāḳiyā hicran ḫarāb itmiş mini toldur ḳadeḥ /çün ḫarāb olmak kirek bārī **bolay mest ü ḫarāb*** (13[50]-6)

mestlıġ bol-: (<Far. *mest*, T.+*lıġ* T. *bol-*): sarhoş olmak.

*sāḳiyā mey tut ki şāyed **mestlıġ bolġay** man͡ga /munça müşkil ḥālni fiʾl-cümle āsān ḳılġu dik* (78[281]-6)

meẕkūr ol-: (<Ar. *meẕkūr* T. *ol-*): zikretmek, anmak.

ilge ***mezkūr olġay*** *atın͡g dip ḥased māniʿ bolur /yoksa tutġay irdi ʿışḳın͡gda cihānnı şöhretim* (108[396]-3)

mihmān bol-: (<Far. *mihmān* T. *bol-*): konuk olmak, misafir olmak.

ger ḫayālin͡g ***bolsa mihmān*** *kön͡glüm öyünde demi /iylegey yüz sarı her dem közlerim gevher feşān* (116[418]-4)

miḥnet-ḫāne-i bol-: (<Ar. *miḥnet*, Far. *ḫāne*, T. *bol-*): sıkıntı ve eziyetlerle dolu evi olmak.

cān kön͡glüm boldı vīrān ʿışḳ otı birle ni ġam /çün man͡ga ***boldı*** *bela kūyında* ***miḥnet-ḫāne'ī*** (144[517]-3)

muḥāl ol-: (<Ar. *muḥāl* T. *bol-*): olmayacak, olmaz.

bülbülī kim körse güldin bu ṣıfat dil-cūyluk /birge min͡g ḳılmasa öz mihrin ***muḥāl olġāy*** *an͡ga* (5[15]- 2)

muḳayyed bol-: (<Ar. *muḳayyed* T. *bol-*): bağlanmak, önem vermek.

bu çemen ehliġa iy bülbül ***muḳayyed bolma*** *köp /kim ṣabāġa seyr yoḳtur dāyim ü gülge ṣebāt* (18[72]-6)

muʿtād bol-: (<Ar. *muʿtād* T. *bol-*): alışılmak, adet edinmek.

iy Ḥüseynī yār çün cevr itti ʿādet özge nevʿ /sin dağı ***bolġıl*** *cefa-keşlikde* ***muʿtād*** *özgece* (145[523]-7)

muʿtekif bol-: (<Ar. *muʿtekif* T. bol-): inzivaya çekilerek ibadetle meşgul olmak.

kūyıda itler üni kim çıktı her yan muhtelif /tilbe kön͡glüm gūyiyā kim ***boldı*** *anda* ***muʿtekif*** (71[254]-1)

muʿterif bol-: (<Ar. *muʿterif* T. *bol-*): itiraf edilmek, açıklamak.

ḫaste mürīdür –mi iy ʿışḳ iyleme bī-dād kim /ejdehā allın͡gda öz ʿacziġa ***bolġay muʿterif*** (71[254]-3)

muttaṣıf bol-: (<Ar. *muttaṣıf* T. *bol-*): vasıflanmak.

ʿışḳ ara ger nīş ḳilse nūş körmekdür hüner /ṣaʿb irür her kişi ***bolmaġ*** *bu ṣıfatġa* ***muttaṣıf*** (71[254]-4)

mübāḥ bol-: (<Ar. *mübāḥ* T. *bol-*): işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey.

yārdın ni kilse ʿāşıḳ birse cān ***bolġay mübāḥ*** */defter-i ʿışḳ içre güya biyle bolmış ıṣṭılāḥ* (28[100]-1)

mübtelā bol-: (<Ar. *mübtelā* T. *bol-*): belaya uğramak, belaya düşmek.

boldı *gül vaḳtı vü mi ḫār-ı ġamıdın* ***mübtelā*** */hicr otıdın lāle dik bağrımda yüz dāġ-ı belā* (6[16] -1)

mübtelā bolġanda *ol kāfirġa ḳıldım terk-i cān /bir yolı berbād olurnı dīn ü millet bilmedim* (110[404]-6)

müvecceh bol-: (<Ar. *müvecceh* T. *bol-*): faydalı olmak.

her ni kim dir-min ***müvecceh bolmasa*** *işitmeng͡iz* (202-17)

müdām bol-: (<Ar. *müdām* T. *bol-*): daimî olmak, süreklileşmek.

ḳād ü yüzüng͡ hicridin veh kim mang͡a ***bolmış müdām*** */serv meyli ber-ṭaraf gül ārzūsı ḫod ḥarām* (105[388]-1)

müflis ol-: (<Ar *müflis* T. *ol-*): iflas etmek.

genc tapsa münʿim olmas kimni sin ḳılsang͡ faḳīr /genc birse ***müflis olmas*** *kimge sin birseng͡ ġınā* (1[1] -3)

mühlik bol-: (<Ar. *mühlik* T. *bol-*): helak etmek, öldürücü olmak.

vaṣl ümidi birle ger tapşurmadum cānımı līk /imdi kim cānımġa ***mühlik boldı*** *hicrān tapşuray* (198[724]-4)

münʿim ol-: (<Ar. *mün'im* T. *ol-*): nimet olmak.

genc tapsa ***münʿim olmas*** *kimni sin ḳılsang͡ faḳīr /genc birse müflis olmas kimge sin birseng͡ ġınā* (1[1] -3)

münḳaṭıʿ bol-: (<Ar. *münḳaṭıʿ* T. *bol-*): kesmek, kesilmek.

dehr ilidin iy ki ***boldun͡g münḳaṭıʿ*** *şükr iyle kim /hem cefa-gerlerdin oldun͡g hem cefalardın ḫalāṣ* (63[221]–6)

müşk-bīz bol-: (<Far. *müşk-bīz* T. *bol-*): misk eleyen olmak.

tīredür ol ṭurre gūyā kim felek pervīzni /ḫaṭṭın͡g üzre ***boldı*** *hicranım tünidin* ***müşk-bīz*** (52[190] –4)

müyesser bol-: (<Ar. *müyesser* T. *bol-*): nasip olmak.

perde dik ol yüzge yüz sürterge ḫod yoḳtur ḥadim /bes yüzüm sürterge ger ***bolsa müyesser*** *ol niḳāb* (14[57]-5)

ḳılmaġıl hicran iligidin şikāyet iy kön͡gül /ʿāḳıbet ***bolġay müyesser*** *vaṣl-ı dil-hʿāhın͡g sinin͡g* (79[286]-3)

körme dirler ol perī-veşni ki iyler ḳaṣd-ı cān /iy Ḥüseynī bu ***müyesser bolsa*** *nivçün körmeyin* (131[471] -9)

müyessir bol-: (<Ar. *müyessir* T. *bol-*): kolaylaştıran, nasip eden olmak.

çün bu devlet bolġu dik ***boldı müyessir*** *vāy kim /ṣıḥḥayim ol laḥża ṭāliʿ żaʿfıdın taptı gezend* (30[108]-2)

nā-dān bol-: (<Far. *nā-dān* T. *bol-*): cahil olmak.

cānġa yittim dil-ber-i nā-sān ilindin āh āh /hīç kişinin͡g dünyide maḥbūbı ***nā-dān bolmasun*** (140[508]-4)

naṣīb bol-: (<Ar. *naṣīb* T. *bol-*): nasip olmak.

dime kim ʿışḳı ezeldin ḳısmet olmış cānıma/iy Ḥüseynī bu ***naṣīb olmış*** *man͡ga andın burun* (126[456]-7)

nā-şekibā bol-: (<Ar. *nā-şekibā* T. *bol-*): sabırsız olmak.

bir zaman körmekke ol ʿārıżnı yoḳtur ṭāḳatım / hīç kim ʿışḳ içre min dik ***nā-şekibā bolmasun*** (139[503]-4)

nā-tüvān bol-: (<Far. *nā-tüvān* T. *bol-*): zayıf olmak, kuvvetsiz olmak, kudretsiz olmak.

nā-tüvān bolsam *ġarīb irmes anıng͡ hicrānıdın /ni üçün kim ol ġarīb-i nā-tüvānım bardı la* (170[619]-5)

nāzük bol-: (<Ar. *nāzük* T. *bol-*): ince ve narin olmak.

żaʿfım aşmış söz dimeng͡ ol ay sözidin özge kim /ḫāṭırı ***nāzük bolur*** *tapḳanda istila maraż* (64[226]–6)

nebāt bol-: (<Ar. *nebāt* T.*bol-*):bitki yetişmek, bitki çıkmak.

lebleriŋ͡ çün kim Mesīḥā dik ölüg tirgüzdiler /infiʿālidin ḳızardı laʿl ü su ***boldı nebāt*** (18[72]-2)

nem bol-: (<Far. *nem* T. *bol-*): nemlenmek, hafif ıslanmak**.**

veh ki ʿışḳım şūʿlesi her dem çiker andaḳ ʿalem /kim melāyik közi dūdıdın ***bolur*** *her laḥẓa* ***nem*** (100[365]-1)

nevʿ ol-: (<Ar. *nevʿ* T. *ol-*): çeşit olmak.

kündüz ol bu birle her ***nevʿ olsa*** *ḳılġay-min be-ser /kiçe vīrān öyde veh yalġuzluġum düşvār irür* (37 [127] -2)

iy Ḥüseynī ḫaṭṭudun ruḫsārı ***bolmış*** *özgeçe* ***nevʿ*** */sebzedin andaḳ ger bolġay bāġ u gül-zār özgeçe* (148[539]-7)

nev-bahār ol-: (<Far. *nev- bahār* T. *ol-*): ilk bahar gelmek.

nev-bahār oldı *açılmas veh ki ʿıyşım gül-büni /ġam ḫazānı yilidin savruldı ṣabrım ḫırmeni* (190[695]-1)

nevḥa-ger bol-: (< Ar. *nevḥa-ger* T. *bol-*): ölü ağlayıcısı olmak**.**

ẓulm birle ol eger cānımġa sürse tīġ-ı ḳatl /yıġlaban bu ḥālime başımda ***bolsa nevḥa-ger*** (48[180] -5)

nihān bol-: (<Far. *nihān* T. *bol-*): gizlenmek, saklanmak.

*kön͡glün͡g içre kim nihāndur dimen͡giz iy dūstlar /kim **nihān bolġay** kön͡gülde kön͡glüm alġandur nihān* (119[429]-3)

*ġonçe içre iyle kim her yan **nihān bolġay** tiken /hicr oḳıdın kön͡glüm içre ança peykānudur nihān* (120[435]-4)

nīl-gūn bol-: (<Far. *nīl-gūn* T. *bol-*): mavi renkli olmak, çividi renkli olmak.

*çerḫ kācı birle çihrem gerçi **boldı nīl-gūn** /ni ḳıla alġay kişi bu nīl-gūn ṭārem bile* (153[557]-6)

nümū-dār bol-: (<Far. *nümū-dār* T. *bol-*): görünmek.

***bolġalı** laʿli üze ḫaṭṭı **nümū-dār** özgeçe /tuttı āhım berḳıdın kök yüzi zengār özgeçe* (148[539]-1)

ot bol-: (<T. *ot* T. *bol-*): ateş olmak.

*yār ʿışḳıdın Ḥüseynī kön͡gli tābı niʿaceb /ḳayda kim **ot bolsa** tan͡g bolġay mu bolmaġ anda tāb* (12[47]-7)

özge bol-: (<T. *özge* T. *bol-*): başkaca olmak.

*kön͡glüme bāġ u bahar u bādedin yitmes neşāṭ /kim **boluptur** hicrdin bu ḳatla nā-şād **özgece*** (145[523]-5)

pa-māl bol-: (<Far. *pa-māl* T. *bol-*): ayak altına almak, çiğnemek.

*ṣabr u hūşum mülki boldı ortada yir birle tin͡g /min **bolup pā-māl** taptı ḫānümānın iḫtilāl* (92[339]-3)

pāy-bend bol-: (<Far. *pāy-bend* T. *bol-*): engellemek, köstek olmak.

*Ḥaḳ bilür kim cān ara kön͡glüm idi hem-ṣoḥbetin͡g /gerçi min ẓaʿf ilgidin hicrin͡gge **boldum pāy-bend*** (30[108]-3)

pāy-māl bol-: (<Far. *pāy-māl* T. *bol-*): çiğnemek.

kīne iylep ʿışḳ u ʿaḳlım ṣabr u hūşum buzdılar /veh min-i bī-ḫānümān ***boldum*** *arada* ***pāy-māl*** (92[339]-4)

pedīdār bol-: (<Ar. *pedīdār* T. *bol-*): açık olmak, görünür olmak.

ḳoy ki devrānnın͡g cefa-āyīn ili bī-dādıdın ***/bolmayın*** *hergiz alar içre* ***pedīdār*** *iy kön͡gül* (90[334]-3)

perī bol-: (<Far. *perī* T. *bol-*): peri olmak.

tilbe ger bolmış Ḥüseynī tan͡g imes yāri anın͡g /çün ***perī bolmış*** *özi dīvāne bolmay n'iylesün* (128[4562] -7)

perīşān bol-: (<Far. *perīşān* T. *bol-*): dağılmak, perişan olmak.

ḫaste kön͡glüm bend-i zülfün͡gdin perīşāndur besi /cemʿ ḳılmağıl sünbülün͡gni kim ***perīşān bolmasun*** (140[508]-3)

perīşān- rüzgār ol-: (<Far. *perīşān*, Far. *rüzgār* T. *ol-*): rüzgârda dağılmış olmak.

nā-tüvān kön͡glüm közi yan͡glıġ idi bimār u mest /zülfi dik imdi ***perīşān- rüzgār olmış*** *n'itey* (171[621]-2)

pest bol-: (<Far. *pest* T. *bol-*): yerle bir olmak.

vaṣlıdın maḥrūm olup hicridedür min pāy-best /naʿşın iltür nāḳanın͡g yolıda ***boldum*** *yirge* ***pest*** (24[93]-1)

peşīmān bol-: (<Far. *peşīmān* T. *bol-*): pişman olmak.

çünki terk-i mihrin ittim cevrini hem istemen /iy kön͡gül sin hem yana ***bolma peşīmān*** *isteme* (158[573]-4)

peydā bol-: (<Far. *peydā* T. *bol-*): ortaya çıkmak.

sorma peyda vü nihanım kim ḥazīn kön͡glüm ara /niçe oḳ kim ***bolsa peydā*** *ança peykāndur nihān* (117[421]-4)

dime ol cevr itse özge bir yigit peyda ḳılay /iy Ḥüseynī ***bolmas*** *andaḳ çün yana* ***peydā yigit*** (23[90]-7)

ḫaste kön͡glüm reşkidin bī-ḥāl-min ol kūy ara / aytın͡gız min anda irken çaġda ***peydā bolmasun*** (139[503]-5)

rām ol-: (<Far. *rām* T. *ol-*): esir olmak, tutulmak.

vālih olmış veh Ḥüseynī yār ***rām olsun*** *diben /tilbe bolġanlar kibi istep peri tesḫīrini* (185[673]-5)

rīş bol-: (<Far. *rīş* T. *bol-*): yaralanmak.

iy Ḥüseynī bu ḳara ḳayġunda cānın͡g ***bolsa rīş*** */ġam yime bir kün deva ḳılġay viṣāli merhemi* (183[665]-5)

rūşen bol-: (<Ar. *rūşen* T. *bol-*): aydınlanmak, parlamak, parlatılmak.

bolmasa rūşen *közüm her dem sevād-ı ḫaṭṭıdın / tīredür bi'llāh ser-ā-ser dünyi-yi dūn kön͡glüme* (159[577]-6)

rüsvā bol-: (<Far. *rüsvā* T. *bol-*): rezil olmamak.

*iyler irdim ʿışḳnın͡g rüsvālarıġa ser-zeniş /****bolġalı rüsvā*** *sözüm lāf irkeni bilgürdi la* (169[615]-3)

bolsa *kön͡glümde* ***ṣafā vü nūr*** *irmesdür ʿaceb /anda ol yüz şevḳıdın ḫūrşīd-i raḫşāndur nihān* (119[429]-5)

bolmaġım rüsvā *tan͡g irmes kim bu ḳatl ḫalḳ ara /fāş boldı asraġan sırr-ı nihanım özge nevʿ* (68[238]– 6)

sākin ol-: (<Ar. *sākin* T. *ol-*): yerleşmek, yaşmak.

cennet içre ***sākin olsan͡g*** *ṭūbī-i cennet mü diy /cilve ḳılġaç ḳāmetin͡g serv-i ḫırāmān mu diyin* (112[408]-5)

sebeb bol-: (<Ar. *sebeb* T. *bol-*): sebep olmak.

ḳılma müşkīn ḫaṭın͡g her ḥarfi ***boldı*** *bir* ***sebeb*** */kim tirilgey çün müretteb iyledi esbāb-ḫaṭ* (65[232]–2)

selāmet bol-: (<Ar. *selāmet* T. *bol-*): rahatlamak.

gerçi hicrānın͡gda ḳalmas rūḥ u cismimdin eser /sin ***selāmet bolġıl*** *iy rūḥ-ı mücessem yaḫşı ḳal* (91[336]-3)

semūm ol-: (<Ar. *semūm* T. *ol-*): yakıcı rüzgar olmak.

sūz-ı ʿışḳımnı ṣabān veh ni nevʿ irsal itey /kim ***semūm olur*** *ṣabā yitkürse peyġamım minin͡g* (83[304]-4)

ser-firāz bol-: (<Far. *ser-firāz* T. *bol-*): boy atmak, uzamak.

ol ni ḳāmetdür ki barça rastlar iylep duʿā /deyr ki bu gülşen ara ol serv ***bolsun ser-firāz*** (51[186] –4)

ser-geşte bol-: (<Far. *ser-geşte* T. *bol-*): başı dönmek şaşkın hale gelmek.

tā tüşüptür-min sirişkim baḥrifin girdābda /zülfi dik ***ser-geşte*** *cismim* ***boldı*** *pīç ü tabda* (10[41] -1)

sırr fāş bol-: (<Ar. *sırr*, Far. *fāş* T. *bol-*): sır açığa çıkmak.

*bolmaġım rüsvā tan͡g irmes kim bu ḳatl ḫalḳ ara /***fāş boldı** *asraġan* ***sırr-ı*** *nihanım özge nevʿ* (67[238]– 6)

sünbül müdevver bol-: (<Far. *sünbül* , Ar. *müdevver* T. *bol-*): sünbül kıvrımlaştırmak.

ger yüzün͡g ***bolsa müdevver sünbülün͡g*** *asru uzun /hīç irmestür ʿaceb nivçün kim ol aydur bu bil* (97[359]-5)

süstlıḳ bol-: (<Far. *süst*, T. *+lıḳ* T. *bol-*): gevşek olmak, tembel olmak.

iy Ḥüseynī ***süstlıḳ bolġay*** *eger cān birmesen / żaʿfdın her dem çü ol ārām-ı cānım sustayur* (39 [132] -5)

şād bol-: (<Far. *şād* T. *bol-*): memnun olmak, mutlu olmak.

cānġa yār ot yaksa merhem yaḳḳanıça ***şād bol*** */iy Ḥüseynī ʿışḳ ara bu nevʿ irür vech-i ḥasen* (113^{409}-5)

şeydā bol-: (<Far. *şeydā* T. *bol-*): deli divane olmak, şaşırmak.

āh kim ***boldum*** *yana ʿışḳ içre* ***şeydā*** *özgece /ʿaḳl u hūşumdın cüdā ḫalḳ içre rüsva özgece* (147^{533}-1)

şiʿār ol-: (<Ar. *şiʿār* T. *ol-*): kural olmak, adet olmak.

yār ẓul iylerge çün bī-iḫtiyār olmış n'itey /veh an͡ga cevr ü sitem ḳılmaḳ ***şiʿār olmış*** *n'itey* (171^{621}-1)

şitāb bol-: (<Far. *şitāb* T. *bol-*): acele etmek, hızlandırmak.

aytsam iy ʿömr barurda şitābın͡g ni idi /nāz ile dir kim ʿaceb yoḳ ʿömr işi ***bolmaḳ şitāb*** (13^{50}-5)

tāb bol-: (<Far. *tāb* T. *bol-*): parlamak.

yār ʿışḳıdın Ḥüseynī kön͡gli tābı niʿaceb / kim ot bolsa tan͡g bolġay mu ***bolmaġ*** *anda* ***tāb*** (12^{47}-7)

ṭāḳat bol-: (<Ar. *ṭāḳat* T. *bol-*): gücü yetmek.

ʿışḳ ara bī-tāb ***ṭāḳat bolmaġım*** *irmes ʿaceb/kim firāḳın͡g ḳoymadı kön͡glümde ni ṭāḳat ni tāb* (12^{47}-2)

tan͡g bol-: (<Ar. *tan͡g* T. *bol-*): şaşırmak, hayret etmek.

yār ʿışḳıdın Ḥüseynī kön͡gli tābı niʿaceb / kim ot bolsa ***tan͡g bolġay*** *mu bolmaġ anda tāb* (12^{47}-7)

tāze bol-: (<Far. *tāze* T. *bol-*): taze olmak, tazelenmek.

ʿıyş bustānıda rūḥum ***tāze bolmaġ*** *istesen͡g /tutḳıl iy gül-çihre sāḳī dem-be-dem gül-reng rāḥ* (28^{100}-6)

tāze boldu *bāġ u kön͡glümde firāḳ āzārıdur /cilve ḳıldı gül n'itey bāgrımda hicran ḫārıdur* (33 [118] -1)

temāşā bol-: (<Far. *temāşā* T. *bol-*): seyretmek, bakmak.

serv birle gül temāşāsıġa meylim yoḳ turur /bāġ ara ol serv-i gül ruḫdın ***temāşā bolmasa*** (150[546]-2)

temennā bol-: (<Ar. *temennā* T. *bol-*): dilenmek, istenmek.

cevr ü bī-dādını mühlik isterem cānımġa kim /hīç kimge 'ışḳı ol aynın͡g ***temennā bolmasun*** (139[503]-3)

tin͡g bol-: (<T. *tin͡g* T. *bol-*): denk, eşit olmak.

ṣabr u hūşum mülki ***boldı*** *ortada yir birle* ***tin͡g*** */min bolup pā-māl taptı ḫānümānın iḫtilāl* (92[339]-3)

tin͡g bolma-: (<T. *tin͡g* T. *bolma-*): denk, eşit olmamak.

her niçer ser-keş durur bu serv-ḳadler 'āḳıbet /mümkin irmes bir bile ***tin͡g bolmaġay*** *bustān ara* (9[36]-2)

til bol-: (<T. *til* T. *bol-*): dil olmak.

*iylegeyler ṣa'b derdim şerḥidin ıẓhār-ı 'acz /****bolsa*** *her zaḫmım aġız perkānın͡g ol aġızda* ***til*** (97[359]-4)

tilbe bol-: (<T. *tilbe* T. *bol-*): delirmek, deli olmak.

ḫayr bādın͡gdın Ḥüseynī ***tilbe bolmış*** *iy peri /dimesün yārıġa hīç ferzend-i ādem yaḫşı ḳal* (91[336]-5)

tirig bol-: (<T. *tirig* T. *bol-*): canlı olmak.

mihr-bānlıġdın imes va'llāh ***tirig bolmaḳ*** *man͡ga /derddin çün ol refik-ı mihr-bānım sustayur* (39 [132] -4)

ṭu‘me bol-: (Ar. *ṭu‘me* T. *bol-*): yiyecek, azık olmak.

itleriga ***ṭu‘me bolġay*** *dip Ḥüseynī ḳoydı yüz /ol ṣanem kūyige ‘uryān cism-i efgārı bile* (154[561]-7)

ol itin͡gge ***bolmasa ṭū‘me*** *bu ilin͡gde fidā* (202-14)

uçḳun bol-: (<T. *uçḳun* T. *bol-*): kıvılcım olmak.

şū‘le-i şevḳın yaruttum veh ki maḥzūn cānıma /her bir ***uçḳun bolmaġın*** *bir berḳ-ı āfet bilmedim* (110[404]-4)

üstüvār ol-: (<Far. *üstüvār* T. *ol-*): sağlam olmak, dayanıklı olmak.

kön͡glüme çün dir-min ol güldin ḫalāṣ it özni dir /ḫār-ı ‘ışḳı çün içimde ***üstüvār olmış*** *n’itey* (171[621]-6)

va‘de-i vaṣl olma-: (<Ar. *va‘de-i vaṣl* T. *olma-*): kavuşmak için belirlenen zaman olmamak.

va‘de-i vaṣl olmasa *hicri ara min ḫasteġa /iy Ḥüseynī ḳayda cān iltmek ḫayālim bar idi* (178[657]-7)

vāḳıf bol-: (<Ar. *vāḳıf* T. *bol-*): bilmek, anlamak.

ḫaste kön͡glüm żaʻf iter ***vāḳıf bolun͡g*** *iy dūstlar /kim bu kündindür bu zār-ı nā-tüvānım özge nev‘* (68[243]-2)

vālih ol-: (<Ar. *vālih* T. *ol-*): şaşmak, şaşırmak, şaşkına dönmek.

vālih olmış *veh Ḥüseynī yār rām olsun diben /tilbe bolġanlar kibi istep peri tesḫīrini* (185[673]-5)

*Leylī vü Şīrīn ü ‘Aẕrā bardılar veh ni ‘aceb /****bolmaġım vālih*** *san͡ga kim sin ḳalıp-sin saylanıp* (16[66]-2)

vālih ü rüsvā bol-: (<Ar. *vālih* , Far. *ü* , Far. *rüsvā* T.*bol-*): şaşkın ve düşkün olmak.

unutup nā-geh Ḥüseynī’ni raḳibdin sorġa-sin /kim minin͡g ‘ışḳımda ***bolġan vālih ü rüsvā*** *ḳanı* (197[723]-5)

vaṣl ol-: (<Ar. *vaṣl* T. *ol-*): ulaşmak, erişilmek.

*iy Ḥüseynī iyle kim **vaṣl oldı** cennet dūst ḥūr /hicr hem dūzaḫ durur şevk otıdın anda ʿaẕāb* (13[50]-7)

***bolsa** yüz yıl **vaṣl** āḫir hicr ol saʿāt kişi /tapmaġan dikdür viṣāl eyyāmıdın bir laḥẓa behr* (46[168] -2)

*niçe **bolġay vaṣlın͡g** ümmīdiġa derd ü ḥasretim /raḥm ḳıl kim yoḳ turur hicrin͡gde imdi ṭāḳatim* (107[394]-1)

vehm olma-: (<Ar. *vehm* T. *olma-*): yersiz korkmamak, şüphelenmemek.

*ʿışḳıda çāk iylerem kögsümni bu **vehm olmasa** /kim ulusġa ẓāhir olġay dāġ-ı pinḥānım minin͡g* (82[296]-3)

vīrān bol-: (<Far. *vīrān* T. *bol-*): harap olmak, yıkılmak.

*ġam yili cismim binasın **boldı vīrān** ḳılġu dik /ḳaysı vīrān kim ḳara yir birle yeksan ḳılġu dik* (78[281]-1)

*iy Ḥüseynī ẓulm körgen ḫāṭırım **vīrān bolur** /çikse her maẓlūm āhnı ḫāṭır-ı nā-ṣādıdın* (111[407]-7)

*cān kön͡glüm **boldı vīrān** ʿışḳ otı birle ni ġam /çün man͡ga boldı bela kūyında miḥnet-ḫāneʾī* (144[517]-3)

vīrāne bolma-: (<Far. *vīrāne* T. *bolma-*): yıkılmamak, harap olmamak.

*ʿışḳ ṭūfānı vü mey seyl-ābı bir dem öksümes /iy kön͡gül ʿömrüm öyi **vīrāne bolmay** nʾiylesün* (128[4562] -3)

vird bol-: (<Ar. *vird* T. *bol-*): zikri olmak, zikir söylemek.

*iylesen͡g miskin Ḥüseynī cānını andan ḫalāṣ /**virdi** bu **bolġay** duʿāda sin daġı dāyim yaru* (141[509]-7)

viṣāl ol-: (<Ar. *viṣāl* T. *ol-*): kavuşmak ulaşmak.

ivrülüp gül başığa bülbül ***viṣāl olġay*** *an͡ga /gül anın͡g başığa ivrülse ni ḥāl olġay an͡ga* (5[15]- 1)

yaman olma-: (<T. *yaman* T. *olma-*): kötü olmamak.

çün ḥayāt ehli vefādın yaḫşı irmes hicr ara /sindin ayru nidin ***olmay-min*** *ḳatıḳ ḳanlıġ* ***yaman*** (123[445]-5)

*iy viṣalin͡g ḫaste kön͡glüm merhemi ārām-ı cān /****olmadım*** *hicran ilindin min ḳatıḳ cānlıḳ* ***yaman*** (115[414]-1)

yār ol-: (<Far. *yār* T. *ol-*): dost olmak.

bī-nevālıġdın Ḥüseynī çāre yoḳ ʿuşşāḳ ara /ḫāṣṣa kim ***yār olsa*** *maḥż-ı nāz u istiġnā yigit* (20[81]-7)

yār bolsa *özgeçe veh iḫtiyārı bar durur/bolmaġumdur min vefa bābıda ḳaṭʿā özgece* (147[533]-5)

yıraḳ bol-: (<T. *yıraḳ* T. *bol-*): uzaklaşmak, uzaklaştırılmak.

yārsız körmen ḥayātımnı tiriglik sanığa /veh ni imkāndur tirig ***bolmaġ*** *siver cāndın* ***yıraḳ*** (73[260]-3)

żaʿf bol-: (<Ar. *żaʿf* T. *bol-*): takatten düşmek, zayıflamak.

oḳ ki anın͡g kögsüme gerçi temimġa ***boldı żaʿf*** */cān bile kön͡glüm talaştılar anın͡g peykānını* (187[680]-4)

ṭāliʿim ***żaʿfıdın olġay*** *ḳaçmaġın͡g min tilbedin /yoḳ ise nige peri Mecnūn'dın itgey iḥtirāz* (49[182] -3)

żaʿflıḳ bolmas: (<Ar. *żaʿf*, T.+ *lıḳ* T. *bolmas*): zayıf, güçsüz olmamak.

köz yaşım seylide ***bolmas żaʿflıḳ*** *cismim ʿayān /ḳayda bir ḥüsn ẓāhir olġay baḥr-ı ʿummān üstine* (164[591]-3)

ẓāhir ol-: (<Ar. *ẓāhir* T. *ol-*): görünmek, hasıl olmak.

ʿışḳıda çāk iylerem kögsümni bu vehm olmasa /kim ulusġa ***ẓāhir olġay*** *dāġ-ı pinḥānım mininĝ* (82[296]-3)

közlerinĝge tā ki çüikti sürme mā-zāġaʿl-başar /bu muʿayyendür ki mundın ***ẓāhir oldı*** *mā- ṭaġā* (3[4] -3)

laʿl irür ikki lebinĝ söz riştesin ötkergeli/süft irür aġzınĝ ki ***ẓāhir boldı*** *laʿl-i nābda* (10[41] -4)

ẓāhir olmas: (<Ar. *ẓāhir* T. *olmas*): görünmemek, hasıl olmamak.

veh ni ḥāletdür ki min her niçe körgüzsem niyāz /iy meh-i bed-mihr sindin ***ẓāhir olmas*** *ġayr nāz* (49[182] -1)

zār ol-: (<Far. *zār* T. *ol-*): ağlamak, feryat etmek.

zār olup *ʿışḳıġa āzārı kilür ni bilmedim /zārlarġa ʿışḳdın kilgen naṣib āzār imiş* (62[219]–4)

ḥüsn ile sin kāmil Şīrīn ü Leylī şöhreti /ʿışḳ ara min ***zār olup*** *Ferhād u Mecnūn töhmeti* (173[630]-1)

zār u ġam-gīn bolma-: (<Far. *zār*, Far. *u*, Ar. *ġam-gīn* T. *bolma-*): dermansız ve kederli olmamak.

bir mininĝ dik ***zār u ġam- gīn bolmaġay*** *veh ʿışḳ ara /yaşı aḳḳan közdin ü veh könĝli köygen canıġa* (149[543]-3)

zār u şeydā bolma-: (<Far. *zār*, Far. *u*, Far. *şeydā* T. *bolma-*): ağlayıp deli, divane olmamak.

ʿışḳ ara hīç kim mininĝ dik ***zār u şeydā bolmasun*** */bolsa hem veh min kibi mehcūr u rüsva bolmasun* (139[503]-1)

zebūn bolmas: (<Far. *zebūn* T. *bolmas*): aciz olmamak, güçsüz bırakılmamak.

dehr bustānıda her kim serv dik āzādedür / ***bolmas*** *özge naḫller yanĝlıġ ḫazān yitkeç* ***zebūn*** (129[467] -6)

zevāl ol-: (<Ar. *zevāl* T. *ol-*): yok olmak, ayrılmak.

bar idi çolpan u ayın͡gğa elem veh bolmasun /kim ġubār olġar mun͡ga yāḥūd ***zevāl olġay*** *an͡ga* (5[15]- 4)

3.1.1.2. İsim + it- Yapısındaki Yardımcı Fiiller

ābād it-: (<Far. *ābād* T.*it-*): mutlu etmek.

isteme ***ābād itip*** *pend ile iy nāṣıḥ mini / kim birev seyl-i ġamıdın asru vīrān-min bu kün* (124[449]-6)

āh it-: (<Far. *āh* T.*it-*): inlemek, acı ile içini çekmek.

dime iy hem- dem kön͡gülni ḫālī ***it*** *bir* ***āh*** *ile / dem uraġa yoḳ maḥal kön͡glüm ḳandur n'itey* (199[727]-3)

ʿahd it-: (<Ar. *ʿahd* T. *it-*): söz vermek.

iy Ḥüseynī hicridin cānım ḳutulsa ***ʿahd itey*** */kʿāşnālıḳ kılmayın cins-i beni ādem bile* (153[557]-7)

ʿarż it-: (<Ar. *ʿarż* T.*it-*): sunmak, beyan etmek, yüksek makama iletmek; göstermek.

ḳan yaşımnı kördün͡g ü gül dik kön͡gül ḥālin daġı /bu ṣıfat ḥālimni bes allıda ***ʿarż it*** *iy ṣabā* (6[16] -2)

āşām it-: (<Far. *āşām* T.*it-*): yemek içmek.

iyle kim ol ġamze bağrım ḳanıdın ***āşām iter*** */isterem kön͡glümni laʿlidin ciger-ḫʷār iylesem* (104[382]-2)

āşkār it-: (<Far. *āşkār* T.*it-*): açığa vurmak, belirtmek**.**

nāle iyler irdi ʿışḳın͡gda Ḥüseynī yaşurun /hicrin͡g ***itti āşkār*** *ol nale-i pinhānını* (187[680]-9)

ʿayb itme-:(<Ar. *ʿayb* T.*itme*-): ayıplamamak; kınamamak, kusur işlememek; hoş karşılanmayan bir harekette bulunmamak.

iy Ḥüseynī hicr ara bī-ḫodluġum ***ʿayb itmegey*** */her kişi kim bir perī ʿışḳıda ser-gerdān irür* (38 [129] -5)

ʿazm it-: (<Ar. *ʿazm* T.*it*-): niyet etmek.

ʿazm itip *ol ġonçe-i ḫandān ʿadem-i gül-zārıġa /yüz sarı açḳan sirişkim lālesini sorman͡gız* (55[198]–2)

baġr ḳan it-: (<T. *baġr*, T. *ḳan* T.*it*-): göğüsü kan dökmek.

yirge kirsün eşk kim aḳızdı ***baġrım ḳan itip*** */yoḳ ki maḥfī sırr-ı ʿışḳım iyledi ifşā vü bes* (59[207]–5)

bāver itme-: (<Far. *bāver* T. *itme*-): uyanmamak.

veh ni ṭāliʿdür ki ġam şāmı tüşümge kirse yār / ***bāver itmey*** *uyḳudın sigrip ḳopar-min siskenip* (16[66]-6)

beden it-: (<Ar. *beden* T.*it*-): kale burcuyla çevrilmek.

tilbe kön͡glüm her ḳaçan ***itse beden*** *vīrānıdın /ʿışḳ ṣaḥrāsıda Mecnūn-veşler içre tapılur* (41[139] -3)

behre-ver it-: (<Far. *behre-ver* T.*it*-): hisselendirmek, nasiplendirmek.

ol eger bī-dād tīġı birle kögsüm ḳılsa çāk /bu tikip ol çāk ni merhemdin ***itse behre-ver*** (48[180] -4)

bī-dad it-: (<Far. *bī-dād* T.*it*-): zulüm ve işkence etmek.

ḳılsalar ġavġa ulus cānımġa ***bī-dād itkeli*** *mindin ol / dem lāḥẓaʾi ayrılma zinhar iy kön͡gül* (90[334]-5)

bünyād it-: (<Far. *bünyād* T.*it*-): yapmak; inşa etmek.

veh ki hicran ṭarḥın ol ay saldı bünyād özgeçe /nā-tüvān kön͡glümge ***bünyād itti*** *bī-dād özgeçe* (145[523]-1)

cevr it-: (<Ar. *cevr* T.*it*-): eziyet etmek.

dime ol ***cevr itse*** *özge bir yigit peyda ḳılay /iy Ḥüseynī bolmas andaḳ çün yana peydā yigit* (23[90]-7)

çāk it-: (<Far. *çāk* T.*it*-): yırtmak, yarmak, parçalamak.

kön͡glekin ***çāk itse*** *ol mest iy ki iyler-siz rüfū /rişte-i cānımnı her tārıġa peyvend iylen͡giz* (54[196]–5)

def' it-: (<Ar. *def'* T. *it*-): uzaklaştırmak, kovmak.

sormaġım üçün lebin͡gdin kim yazıp irdin͡g ḥadīs ***/def' iter*** *ya'nī kön͡gülnin͡g ża'fını gül birle ḳand* (30[108]-4)

esīr it-: (<Ar. *esīr* T.*it*-): tutsak etmek.

ger Ḥüseynī kön͡glü kūyun͡g içre itti tanmaġın /kim anın͡g kön͡glin ***esīr itti*** *közün͡g bakıp turup* (17[68]-7)

fehm it-: (<Ar. *fehm* T.*it*-): anlamak, idrak etmek.

iy Ḥüseynī dir idin͡g ol dil-rübānı bī-vefā /min hem anı ***fehm itip-min*** *kim yüz ança bar imiş* (62[219]–7)

Ferhād it-: (<Ar. *Ferhād* T. *it*-): Ferhat gibi yapmak, Ferhat 'a benzetmek.

yüz tümen Ḫüsrevni Şīrīn la'liġa ***Ferhād itip*** */bī-'aded Leylī'ni ḳılġan 'ışḳıda Mecnūn yigit* (21[82]-3)

feryād it-: (<Far. *feryād* T.*it*-): bağırmak, feryat etmek.

veh ki kön͡glüm nalesi her dem buzulġan cān ara/gūyiyā bir cuġd irür ***feryād iter*** *vīrān ara* (8[29]-1)

ġam it-: (<Ar. *ġam* T.*it*-): tasalanmak, kederlenmek.

sāḳiyā mey tut ki bilmen ḳaṣdım ***itken ġam*** *tüni /fürḳat-i ḳātil mu mühlik ḫumārım mu ikin* (138[501]-6)

giriftār it-: (<Far. *giriftār* T.*it-*): esir etmek, tutmak.

zülfiġa vaḥşi kön͡gül ṣaydın ***giriftār itkeli*** (203-24)

ḫᵛār it-: (<Far. *ḫ ᵛār* T.*it-*): horlamak, hakir görmek.

gül ki ruḫsārıġa seb-nem tökse derd-i ʿışḳdın /nige ***ḫᵛār itkey*** *cefādın bülbül-i bīmārını* (194[710]-4)

ḥalāṣ it: (<Ar. *ḥalās* T.*it*): kurtarmak; serbest bırakmak, azat etmek.

kön͡glüme çün dir-min ol güldin ***ḥalāṣ it*** *özni dir/ḫār-ʿışḳı çün içimde üstüvār olmış n'itey* (171[621]-6)

dir ki ṣabr itkil ḥaḳim ʿaḳl ḳılġıl sāḳiyā /bir ḳadeḥ birle ***ḫalāṣ ittin͡g*** *devāsıdın mini* (189[693]-6)

ḫarāb it-: (<Ar. *ḫarāb* T.*it-*): yıkmak, viraneye çevirmek, perişan etmek; yıpratmak.

sāḳiyā hicran ***ḫarāb itmiş*** *mini toldur ḳadeḥ /çün ḫarāb olmak kirek bārī bolay mest ü ḫarāb* (13[50]-6)

ḥayret it-: (<Ar. *ḥayret* T. *it-*): şaşmak, şaşırmak, hayrete düşmek.

itlerige ger fidā boldı sün͡gek dik peykerim /iy Ḥüseynī ***ḥayret itme*** *söz barur cān üstine* (164[591]-7)

hem-reh it-: (<Far. *hem-reh* T.*it-*): yol arkadaşı yapmak.

ger Ḥüseynī āhıdın ot tüşse her yan ʿayb imes /ʿışḳ mundaḳ ***hem-reh itti*** *āh u efġanımġa ot* (19[77]-7)

ḫıfz it-: (<Ar. *ḫıfẓ* T.*it-*): ezberlemek.

kön͡glüm ***itti*** *ʿışḳ esrarım kılıp tekrār* ***ḫıfẓ*** */kim ki ḳılġan dik kelām-ı pāk-i vaḥy-āṣār ḫıfẓ* (66[235] - 1)

ʿışḳ it-: (<Ar. *ʿışḳ* T.*it-*): tutulmak, sevmek.

rüzgārımnı mu ***ʿışḳ itti*** *ḳara yā boldı dūd /hicr çün ġam dūzaḫıdın saldı vīrānımġa ot* (19[77]-2)

iftitāḥ it-: (<Ar. *iftitāḥ* T. *it-*): fethetmek, gönlünü ele geçirmek.

kön͡glüm alġaç barça il kön͡glin musaḫḫar iyledin͡g /mülker fetḥin bizin͡g kişverdin ***ittin͡g iftitāḥ*** (28[100]-2)

iḫtirāz it-: (<Ar. *iḫtirāz* T.*it-*): korkmak; çekinmek, sakınmak.

ṭāliʿim żaʿfidın olġay ḳaçmaġın͡g min tilbedin /yoḳ ise nige peri Mecnūn'dın ***itgey iḫtirāz*** (49[182] -3)

iḫtiyār it-: (<Ar. *iḫtiyār* T. *it-*): seçmek, kendi arzusuyla hareket etmek.

ger disem baġrımnı iyley itlerin͡gnin͡g ṭūʿmesi /zāġlarġa taşlap itmes-sin ***itin͡gge iḫtiyār*** (44[157] -6)

ʿilāc it-: (<Ar. *ʿilāc* T.*it-*): deva olmak.

kildi ʿışḳımġa ***ʿilāc itmekke*** *bir kün pīr-i ʿışḳ /iy Ḥüseynī köydi uşbu şūʿle-i sūzān ara* (8[29]-9)

irsāl it-: (<Ar. *irsāl* T.*it-*): yollamak; göndermek.

sūz-ı ʿışḳımnı ṣabān veh ni nevʿ ***irsāl itey*** */kim semūm olur sabā yitkürse peyġanım minin͡g* (83[304]-4)

ḳabūl it-: (<Ar. *ḳabūl* T.*it-*): razı olmak, onaylamak, almak.

ḳılmadı ʿuşşāḳ ʿaḳl u dīn neng ü nām terk /munça rüsvālıġ ***ḳabūl ittim*** *min-i rüsva vü bes* (59[207]–6)

ḳaṣd it-: (<Ar. *ḳasd* T. *it-*): kastetmek, niyetlenmek.

kön͡glüm alıp cānıma ***ḳaṣd itti*** *ol bī-gāne-veş /iy Ḥüseyni bar idi andın gümānım özge nevʿ* (68[238]– 7)

ḳatl it-: (<Ar. *ḳatl* T.*it-*): öldürmek.

ḳatl itey *dip kilmedin͡g başımġa iy serv-i revan /özgeler katliġa boldun͡g munı ihmāl iyledi iyledin͡g* (86[317]-5)

ḳısm it-: (<Ar. *ḳısm* T.*it-*): bölmek, ayırmak.

*ʿāşıḳ olmay-min bu kün iy şeyh kim cān-āferīn/**ḳısmım itti** āferīniş ibtidāsıdın burun* (127[459]-4)

ḳısmet it-: (<Ar. *ḳısmet* T.*it-*): nasip etmek.

*kātib- taḳdīr ilige gūyiyā ʿayş u neşāṭ/**ḳısmet itkende** mañ͡ga derd ü bela ḳıldı rakam* (100[365]-4)

kūr it-: (<Far. *kūr* T.*it-*): görmez hâle getirmek.

*közlerim **kūr it** ḳażā bir şekl-i mevzun körmeyin/özni bir Leylī-veşi ʿışḳıda Mecnūn körmeyin* (131[471] -1)

lāl it-: (<Ar. *lāl* T.*it-*): dilsiz hâle getirmek; söz söyleyemez duruma düşürmek, susturmak.

*tilbe köñ͡glüm şūrişi bülbülni **lāl itmişi** bu kün /ḳıldı gülşendin güẕer güya perī-zādım yana* (162[586]-2)

luṭf it-: (<Ar. *luṭf* T.*it-*): bağışlamak, ihsan etmek, vermek, hoşça davranmak, iyilik etmek, bildirmek, izin vermek.

***luṭf itip** ʿuşşāḳ ara yā Rab neva ḳılġın naṣīb /tā Ḥüseyniʿniñ͡g maḳāmı bolsa bu dār-ı fenā* (1[1] -7)

***luṭf itip** çikkil Ḥüseynīʿni kemend-i vaṣl ile /iy ki zülfüñ͡g riştesi cān boynıġa irür kemend* (30[108]-5)

maḥv it-: (<Ar. *maḥv* T.*it-*): yok etmek.

*iy ḫıred ol gül ġamın **maḥv it** köñ͡güldin tā yana /eşk kanı birle ruḫsārımnı gül-gūn körmeyin* (131[471] -4)

maʿmūr it: (<Ar. *maʿmūr* T.*it*): bayındır hale getirmek.

*köñ͡glüm **it maʿmūr** mihriñ͡g birle līkin ḳoymaġıl /nefs anda ḳılġalı ḥırṣ u heves ṭarḥın binā* (1[1] -4)

meks̱ itme: (<Ar. *meks̱* T.*itme*-): bir yerde kalmamak, eğlenmemek.

nitke-min hicride ***meks̱ itmey*** *velīkin ḫoş turur /iy Ḥüseynī niçe kün ʿömr iylese ıẓḥār meks̱* (25[97]-7)

menʿ it-: (<Ar. *menʿ* T.*it*-): yasaklamak, engellemek.

ʿışḳnı ***menʿ itseler*** *şevḳum otı iyler sitiz /şūʿle yañ͡glıġ kim nefes teʾs̱iri iyler anı tīz* (52[190] –1)

ʿışḳ sütşbirle tenimġa kirdi çıḳḳay cān bile /nāṣıḥā ***menʿ itme*** *ilni ʿādet maʿhūdıdın* (135[491] -3)

mest it-: (<Far. *mest* T.*it*-): sarhoş etmek.

mest itkenden *dime kimsundum ayaġ kim öpke-sin /imdi sunġıl ösrük irdim anda kilmes yādıma* (156[569]-2)

meyl it-: (<Ar. *meyl* T. *it*-): yönelmek.

tutmayın hergiz ol ay atımnı līkin ġamzesi /ḳan tökerge ***meyl itip*** *laʿli miniñ͡g atım atap* (12[47]-6)

mihr-bān it-: (<Far. *mihr- ban* T.*it*-): güler yüzlülük etmek, şefkatlilik etmek.

mihr vadisinde ***itken mihr-bānlar*** *köñ͡glidin /iy ki bilmeysiz ḫaber nā-mihrbānlardın biliñ͡g* (88[325]-4)

nāzil it-: (<Ar. *nāzil* T. *it*-): inmek, indirmek, konmak.

tün ü kün veʿl-leyl ü veʿş-şems āyetin vaṣfiñ͡g bile ***/nazil itse*** *yoḳ ʿaceb zülf ü yüzüñ͡g şānıda çerḫ* (29[104]-2)

naṣib it-: (<Ar. *naṣīb* T. *it*-): kavuşturmak, ulaştırmak.

budur ümmīdi Ḥüseynīʿniñ͡g ki yitkey vaṣlıñ͡ga /Ḥaḳ ***naṣīb itkey*** *anı vaʿllāhu aʿlem biʿş ṣavāb* (11[46] -5)

nev' it-: (<Ar. *nev'* T. *it-*): çeşitlendirmek, tür etmek.

tilbe kön͡glümni cünun vādīsi içre istemen͡g /kim bu ḳatla ***itmiş*** *ol bī-ḫānümānım özge* ***nev'*** (68[238]– 3)

niyāz it-: (<Far. *niyāz* T.*it-*): yalvarmak.

min niyaz ehli tüşüp-min 'ışḳ ara iy serv ü nāz / her niçe kim ***niyāz itsem*** *'ıyān sin nāz ḳīl* (98[362]-2)

perīşān it-: (<Far. *perīşān* T.*it-*): bozmak; dağıtmak, kederlendirmek.

itkeli *kön͡glün* ***perīşān*** *min ki ḳaldım bilmeyin /ḳay ṭaraf barġannı mecnun-ı perīşān minin͡g* (81[291]-3)

pest it-: (<Far. *pest* T.*it-*): alçaltmak, düşürmek.

tün ü maḥzūn kön͡gül bir nāleni ***pest itmeli*** */veh ki müşkil ḥā ile bizge ḳatıḳ iş birdi dest* (24[93]-4)

peyvend it-: (<Far. *peyvend* T. *it-*): bağlamak.

an͡glaman serv üzre gül ***peyvend itiptür*** *baġ-bān /yoksa gül sançıptur ol serv-i revan destar ara* (7[24] -5)

iy Ḥüseynī 'ışḳ oḳı kim sınsa ***peyvend itkeli*** */ kirpi kim ḳan yaşaradur ābnūs ile bakam* (100[365]-5)

raḥm it-: (<Ar. *raḥm* T.*it-*): merhamet etmek.

*ger kilip virane ḳabrimni ziyaret ḳılġa-sin /****raḥm itip*** *iy ḳātilim anı imāret ḳılġa-sin* (136[493] -1)

rūşen it-: (<Far. *rūşen* T. *it-*): aydınlatmak, parlatmak.

*ḫūblar ḥüsnini gerdūn 'ārıżın͡gdın yarutut /****rūşen itken*** *dik bir otnın͡g şū'lesidin yüz çeraġ* (69[246]-2)

şabr it-: (<Ar. *şabr* T.*it-*): dayanmak, katlanmak.

iy Ḥüseynī dime ***şabr itsen͡g*** *netice vaṣl irür/kim netīce istemiş bir fiʿl-i nā mevcūdıdın* (135[491] -7)

sāz it-: (<Far. *sāz* T. *it-*): düzenlemek, hazırlamak.

iy Ḥüseynī ol ḳuyaş sarı hevā ḳılsan͡g ni tan͡g/çünki ***sāz ittin͡g*** *riyāżet birle himmetdin cenāḥ* (28[100]-7)

seyr it-: (<Ar. *seyr* T.*it-*): seyretmek, bakmak.

her ḳayan ***seyr itse*** *pervāne şebistān ṣaḥnıda / bar bu rūşen kim çiker şemʿ otı kön͡glidin ʿalem* (99[364]-4)

sırr fāş it-: (<Ar. *sırr*, Far. *fāş* T.*it-*): meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak, bildirmek.

niçe yaşurdun͡g sin imdi ʿışḳ ***sırrın*** *il ara /* ***fāş iter*** *āḫir Ḥüseynī çihre-i kāhın͡g sinin͡g* (79[286]-5)

sūd itme-: (<Far. *sūd* T.*itme-*): kar etmemek, kazanmamak.

bolġalı ʿāşıḳ Ḥüseynī hem gedādur hem zebun /ʿışḳ ara ***sūd itmedi*** *şeh yā mübāriz irkeni* (190[695]-7)

şād itme-: (<Far. *şād* T.*itme-*): mutlu etmemek, sevindirmemek.

çün mini vaṣlın͡g bile ***şād itmesen͡g*** *sorsan͡g bolur / kim niçük sin derdime iy sīne biryānım minin͡g* (80[290]-2)

şeker-bār it-: (<Far. *şeker-bār* T.*it-*): tatlandırmak**.**

allıda lāl irdi til laʿlin ***şeker-bār itkeli*** (203-22)

şerḥ it-: (<Ar. *şerḥ* T.*it-*): anlatmak, açıklamak.

iy kön͡gül ol bī-vefā kūyıda miskin iylegil /zār yıġlap ***şerḥ itip*** *ḥālimni şīven iylegil* (95[352]-1)

bil ü aġzın͡gnın͡g ḥadīşin ***şerḥ iterge*** *iy ḥabīb /ḫurde-bīnler birle her dem ḳīl u ḳālim bar idi* (178[657]-2)

sebze vü gül dik ḫaṭı birle yüzin mü ***şerḥ itey*** */sebze vü güldin bizelge bāġ-ı ruḫsārın mu diy* (175[641]-3)

İy Ḥüseynī dimegil kim yār ʿıșḳın ***şerḥin it*** */vaṣlınıṅ͡g reşkin mü aytay hicri āzārın mu diy* (175[641]-7)

tārāc it-: (<Far. *tārāc* T.*it-*): yağmalamak.

köz ḳara ḳılmış kön͡gül mülkini ***tārāc itkeli****/her sarı ṣaflar tüzetken ḫayl-ı müjgānın körün͡g* (89[332]-4)

terk it-: (<Ar. *terk* T. *it-*): çabuklaştırmak, bir şeyi çabuk yapmak.

dise kön͡glüm tutġum özge yār ʿışḳın͡g ***terk itip****/ ʿayb imestür mest ile dīvānedin lāf u güzāf* (70[249]-5)

dime kim allıda cān bir yoksa ʿışḳı ***terkin it*** */kim ol āsāndur man͡ga līkin bu bir imkān imes* (57[205]–6)

terk-i ʿışḳ it-: (<Ar. *terk-i ʿışḳ* T.*it-*): aşkı terk etmek.

iy Ḥüseynī ḳarıġan bolsan͡g dağı çik cevrini ***/terk-i ʿışḳın itsen͡g*** *andaḳ tapmaġun͡gdur çün yigit* (21[82]-7)

terk-i mihr it-: (<Ar. *terk*, Far. *mihr* T.*it-*): sevgini, dostluğunu bırakmak.

çünki ***terk-i mihrin ittim*** *cevrini hem istemen / iy kön͡gül sin hem yana bolma peşīmān isteme* (158[573]-4)

tīz it-: (<Far. *tīz* T.*it-*): sivriltmek; keskinleştirmek, ucunu sivri hâle getirmek; acele etmek.

bu belā berḳı ol āfet yār otı cānġa bela / ***tīz iter*** *bu ikkini bir ḫāṭırı efgār otı* (174[634]-3)

ümmīd-vār it-: (<Far. *ümmīd-vār* T.*it-*): ümitli etmek.

tā közüm tüşti yüzün͡gge kön͡glüm oldı bī-ḳarār /sin hem ***ittin͡g*** *lüṭf u mihrin͡gdin mini* ***ümmīd-vār*** (44[157] -1)

vaṣf it-: (<Ar. *vaṣf* T. *it-*): açıklamak.

żulmet-i hicrinde çeşmiŋ ***vaṣfin itme*** *iy Ḫıżır* (202-24)

vehm it-: (<Ar. *vehm* T.*it-*): olmayan bir şeyi var sanmak; yersiz korku ya da şüpheye kapılmak.

*özge demġa salmaġıl öltürmekimni iy Mesīḥ /****vehm iter-min*** *birmesün ʿömr özge demġa mühletim* (108[396]-4)

vehm iter *irdim belā-yı hicrdin yüz vāy kim /cānıma türlüg belālar boldı peydā özgeçe* (147[533]-2)

żabṭ it-: (<Ar. *żabṭ* T.*it-*): idaresi altında tutmak; kaydetmek.

nāṣıḥā nʿiylep özümni mey içerdin ***żabṭ itey*** */kim maŋa manẓūr sāḳīdür ḳadeḥ-peymā yigit* (20[81]-3)

żaʿf it-: (<Ar. *żaʿf* T.*it-*): takatten düşürmek, zayıflatmak.

ḫaste köŋlüm ***żaʿf iter*** *vākıf boluŋ iy dūstlar /kim bu kündindür bu zār-ı nā-tüvānım özge nevʿ* (68[243]-2)

ẓāhir it-: (<Ar. *ẓāhir* T.*it-*): belli etmek, meydana çıkarmak, görünür hâle getirmek.

naleler maḳdūrsız kim ***ẓāhir ittim*** *şām-ı hicr /veh ki nalem otıdın örtendi ṣabrım ḫırmeni* (195[713]-2)

zīb it-: (<Far. *zīb* T.*it-*): süslemek.

zīb iter *kök sebzesi birle ḳuyaş ruḫsārını /kātib-i ḳudret ki ḫaṭṭıŋ nüshasın inşa ḳılur* (40[135] – 2)

3.1.1.3. İsim + iyle- Yapısındaki Yardımcı Fiiller

ābād iyle-: (<Far. *ābād* T. *iyle-*): bayındır duruma getirmek, imar etmek.

ṣabr öyini nāṣıḥā pendiŋ ni ābād ıylegey/tilbe kim ʿaḳl u dāniş mülkidin āvāredür (34 [119] -3)

iyledim *köñ͡glüm öyin* ***ābād*** *bī-keslik bile /çikmişem zaḥmet besī bu öyni vīrān isteme* (158[573]-2)

āheng-i ḥicāz iyle-: (<Far. *āheng-i ḥicāz* T.*iyle*-): hicaz makamında çalıp eğlenmek.

iy Ḥüseynī yār kūyı Kāʿbesi nevruz irür /ni ʿaceb ger bī-nevālar ***iyler āheng-i ḥicāz*** (51[186] –7)

ʿahd ü sevgend iyle-: (<Ar. *ʿahd*, Far. *ü*, Far. *sevgend* T. *iyle*-): söz vermek, yemin etmek.

yār cevridin vefa üstiġe kilmiş iy köñ͡gül /ḳılmasun dip özge anı ***ʿahd ü sevgend iylegil*** (96[353]-5)

aḫẕ iyle-: (<Ar. *aḫẕ* T. *iyle*-): kabul eylemek.

gūyiyā āşüfte zülfüñ͡g hem ḳılıp ʿayyārlıḳ / ***iyledi*** *sevda ara ḥāl-i perişānımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -2)

laʿlidin her kām kim taptım unutturdı firāḳ / ***iyledi*** *ʿömrümde cāndın behre alġanımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -4)

veh ki devran cāmıdın aġzımġa yitkeç ḳaṭreʿī / saḳī-i devr ***iyler*** *ol dem bir ḳadeḥ ḳanımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -6)

ʿaḳl-ı hūş u ṣabr barıp ḳalġanım bir cān idi /iy Ḥüseynī hicri ***iyler*** *imdi ḳalġanımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -7)

āşikār iyle-: (<Far. *āşikār* T. *iyle*-): açığa vurmak, belirtmek.

sırrın ilge ***āşikār iyler*** *kişige ʿışḳ ara /zinhar öz sırrıñ͡gıznu āşikāra ḳılmañ͡gız*

(53[192] –6)

āşikāra iyle-: (<Far. *āşikārā* T. *iyle*-): belli etmek, açıklamak, göstermek.

il arasında niçe sırrımnı pinhan saḫladım /bu sarıġ yüz ***āşikārā iyledi*** *rāz-ı nihān* (116[418]-3)

işikin͡gde kiçeler köp yıġlamaḳdın ʿāḳıbet ***/āşikārā iyledim*** *bu sırr-ı pinhānımnı min* (134[488] -3)

āşüfte iyle-: (<Ar. *āşüfte* T. *iyle*-): perişan etmek.

zülf açıp min tilbeni ***āşüfte*** *aḥvāl* ***iyledin͡g*** */çīn-i ebru körsetip kön͡glümni bī-ḥāl iyledin͡g* (86[317]-1)

āteş-engīz iyle-: (<Far. *āteş-engīz* T. *iyle*-): kundakçı olmak.

dimegil şīrīn-zabānlıḳ birle yüz otluġ ḥadīs̱ /dūd-ı āhımnı ol otdın ***āteş-engīz iyleme*** (161[582]-3)

ayaġ s̱ābit iyle-: (<T. *ayaġ*, Ar. *s̱ābit* T. *iyle*-): ayakta dik durmak.

cān birip öptüm ***ayaġın s̱ābit iylep*** *ʿışḳ an͡ga /min kibi bir ʿāşıḳ-ı s̱ābit- ḳadem kemdür bu kün* (125[453]-5)

ʿayb iyle-: (<Ar. *ʿayb* T. *iyle*-): ayıp etmek, kusur işlemek**.**

şevk u ṣabrım naḳdini iyley anı körgeç fidā /dimese ***ʿayb iylep*** *ol meh-veş bularnı köp ü az* (51[186] –5)

āzād iyle-: (<Far. *āzād* T. *iyle*-): kurtarmak, serbest bırakmak.

bolmadın͡g mektebġa māyil līk ***āzād iyledin͡g*** */ʿaḳl u ḥüsn ṭıflın cehalet mektebidin*

dāyimā (3[4] -6)

ḳulluġun͡gġa ḫaṭ birip ʿālemni ***āzād iyledim*** */uşbu dünyide özümni ḳul mu sulṭān mu diyin* (112[408]-7)

ʿazm iyle-: (<Ar. *ʿazm* T. *iyle*-): niyet etmek, niyetlenmek.

āh ile ***ʿazm iyledim*** *rāzımġa maḥrem yaḫşı ḳal /derd ile ayrıldım iy derdimġa merhem yaḫşı ḳal* (91[336]-1)

ʿazm-i gül-zār iyle-: (<Ar. *ʿazm*-i, Far. *gül-zār* T. *iyle*-): gül bahçesi gitmeye niyet etmek**.**

bolsam öy küncide eşkim ḳaṭresi gül-nār irür / ***ʿazm-i gül-zār iylesem*** *gül közlerimge ḫār irür* (37 [127] -1)

ʿazm-i reftār iyle-: (<Ar. *ʿazm*, Far. *reftār* T. *iyle*-) :gitmeye, salınarak yürümeye niyet etmek.

ṭūbī-i cennet eger yüz nāz ile ḳılsa ḫırām /serv-i nāzım allıda ol ***ʿazm-i reftār iylemes*** (60[212]–5)

behremen iyle-: (<Far. *behremen* T. *iyle*-): faydalandırmak.

zülf-i zünnārını südrep cilve-sāz ol iy ṣanem /yüz tümen ʿābidni her sarı ***behremen iylegil*** (95[352]-4)

bend iyle-: (<Far. *bend* T. *iyle*-): bağlamak.

ol ḳuyaş kūyıda min āvāreni ***bend iylen͡giz*** */bārī bu tezvīr ile kön͡glümni ḫursend iylen͡giz* (54[196]–1)

uçmasun hörgünçlüg kön͡glüm ḳuşı veh veh anı /dāne-i ḫāl ü kemend-i zülf ile ***bend iylegil*** (96[353]-2)

bī- dād iyle-: (<Far. *bī-dād* T. *iyle*-): zulüm ve işkence etmek.

hicride cānımġa ***bī-dād iylesem*** *ʿayb itmen͡giz /kim ḳatıḳ ḫāl irmiş ayrılmak birevge örgenip* (16[66]-5)

*ḫaste mūrīdür- min iy ʿışḳ i****yleme bī-dād*** *kim /ejdehā allın͡gda öz ʿacziġa bolġay muʿterif* (71[254]-3)

bīdār iyle-: (<Far. *bīdār* T. *iyle*-): uyanık tutmak, uyutmak.

ins ü cinġa gerçi yoḳ nālemdin uyḳuda ni sūd /kim demī nāz uyḳusıdın anı ***bīdār iylemes*** (60[212]–7)

bī-ḥāl iyle-: (<Far. *bī*, Ar. *ḥāl* T. *iyle*-): perişan etmek, bitkin düşürmek.

zülf açıp min tilbeni āşüfte aḥvāl iyledin͡g /çīn-i ebru körsetip kön͡glümni ***bī-ḥāl iyledin͡g*** (86[317]-1)

bī-ḫānümān iyle-: (<Far. *bī-ḫānümān* T. *iyle*-): yersiz, yurtsuz etmek

veh ki ġam deştide itken nā-tüvān kön͡glüm ḳanı /terk-i cānım ***iylegen bī-ḫānümān*** *kön͡glüm ḳanı* (188[687]-1)

bī-hūş iyle-: (<Far. *bī-hūş* T. *iyle*-): bayıltmak.

sāḳiyā evvel mini bezm içre ***bī-hūş iyle*** *kim /iltifatın meclis ehli sarı her yan körmeyin* (132[479] -6)

bī-ṣabrlıḳ iyle-: (<Far. *bī*, Ar. *ṣabır*, T. +*lıḳ* T. *iyle*-): sabırsızlık etmek.

hicr ẓulmin kör ki ṣabr iyley disem iyler helak ***/iylesem bī-ṣabrlıḳ*** *ʿālm ara rüsva ḳılur* (40[135] – 5)

bī-vefā iyle-: (<Far. *bī*, Ar. *vefā* T. *iyle*-): vefasızlık etmek.

minde mihri bu ṣıfatdur vāy kim ol baġrı taş ***/bī-vefā iyler*** *gümān bu ḫaste-i efgarımı* (194[710]-2)

bī-vefālıḳ iyle-: (<Far. *bī*, Ar. *vefā*, T.+ *lıḳ* T. *iyle*-): hayırsızlık , vefasızlık etmek.

baʿd-ez-īn iy ḥüsn ehli ilni şeydā ḳılman͡gız ***/bī-vefālıḳ iyleben*** *ʿālemġa rüsvā ḳılman͡gız* (53[192] –1)

bünyād iyle-: (<Far. *bünyād* T. *iyle*-): bina etmek.

cevr ***bünyād iylemiş*** *veh kim per-ā-pey āhdın /bolġu diktür dem-be-dem berbād bünyādım yana* (162[586]-4)

cān fidā iyle-: (<Ar. *cān*, Ar. *fidā* T. *iyle*-): can feda eylemek.

iştiyāḳıda ölüm ḥālidedür-min iy ecel ***/cān fidā iyley*** *san͡ga kilgünçe ḳılsan͡g yār mekş* (25[97]-6)

cefā iyle-: (<Ar. *cefā* T. *iyle-*): eziyet etmek.

iy Ḥüseynī çün vefā ehliġa yoḳtur cüz cefā /hem ***cefā iyler*** *vefā-yı bī-şümārımnı disem* (103[378]-7)

bu kün ol gül çün ***cefā iyler*** *ni tan͡g kön͡glüm kuşın /kūyıda bülbül kibi şām u seḥer zār iylesem* (104[382]-3)

ḳutḳarurda nā-tüvān cānımnı ol bī-bākdin /yüz ***cefā iylep*** *anı kiltür ḳaşımdın ötkerü* (141[509]-5)

cemʿ iyle-: (<Ar. *cemʿ* T. *iyle-*): toplamak.

bu ki bī-dādın͡g oḳıdın il ḳaçar cān ḫavfidın /barçasın ***cemʿ iylep*** *iylep iy ḳātil minin͡g cānımġa at* (18[72]-4)

ciger-ḫᵛār iyle-: (<Far. *ciger-ḫᵛār* T. *iyle-*): merhametsiz eylemek**.**

iyle kim ol ġamze bağrım ḳanıdın āṣām iter /isterem kön͡glümni laʿlidin ***ciger-ḫᵛār iylesem*** (104[382]-2)

çāk iyle-: (<Far. *çāk* T. *iyle-*): yarmak, yırtmak.

kiltürüp ***çāk iyleben*** *kögsümni saldım ornıġa /fürḳat ü köymek otıdın barçasıdın ḳutḳarıp* (15[62]-5)

ʿışḳıda ***çāk iylerem*** *kögsümni bu vehm olmasa /kim ulusġa ẓāhir olġay dāġ-ı pinḥānım minin͡g* (82[296]-3)

mātemimġa çerḫ kök iylep libasın tüm ḳara /ṣubḥ hem ***iylep*** *yakasın* ***çāk*** *āh-ı serd ile*

(151[551]-4)

*nāvekin çikti kön͡güldin ṭurfe kör kim aḫtarur /****çākler iylep*** *ki ḳalmış anda peykānım minin͡g* (81[291]-5)

deste iyle-: (<Far. *deste* T. *iyle-*): demet yapmak.

*körgeli ḥammām ara ol ay ḳaşı peyveste sin /****iyledim*** *ʿāynımnı ṭās u ḳaşlarımnı* ***destesin*** (211-2)

du'ā iyle-: (<Ar. *du'ā* T. *iyle*-): Allah'a yalvarmak.

ol ni ḳāmetdür ki barça rastlar ***iylep du'ā*** */deyr ki bu gülşen ara ol serv bolsun ser-firāz* (51[186] –4)

dür-feşān iyle-: (<Ar. *dür*, Far. *feşān* T. *iyle*-): inci saçan olmak, inci gibi söz söylemek.

il sarı bakıp külüp ġonçen͡gni ***iylep dür-feşān*** */reşk-i perkānın ḥazīn kön͡glüm ara tikmek nidür* (36 [126] -2)

edā iyle-: (<Ar. *edā* T. *iyle*-): yapmak, yerine getirmek.

min-i geda n'itip ol şāh ḥamdın ***iyley edā*** */ki şahlar şehi kildi gedālarıġa geda* (2[3]-1)

efgār iyle-: (<Far. *efgār* T. *iyle*-): yaralamak.

'ışḳ men'ide ḳılur nāsıḥ tili kön͡glümni rīş /yoksa bu ġam ġonçesin tan͡g yili ***efgār iylemes*** (60[212]–4)

efzūn iyle-: (<Far. *efzūn* T. *iyle*-): çoğaltmak, bollaştırmak.

niçe kim kördün͡g cefa mihrin͡gni ***efzūn iyledin͡g*** */iy Ḥüseynī yoḳ turur 'ālemde sin dik 'ışḳ-bāz* (49[182] -5)

elfaẓ iyle-: (<Ar. *elfaẓ* T. *iyle*-): konuşmak.

bī-nevā boldı Ḥüseynī ni neva tapḳay eger /vaṣldın ẓāhir an͡ga ***iylese*** *cānān* ***elfaẓ*** (67[238]– 7)

fāriġü'l-bāl iyle-: (<Ar. *fāriġü'l-bāl* T.*iyle*-): rahatlatmak, huzura kavuşturmak.

tīġ-ı ḳatl urdun͡g kön͡gülge şükr irür līkin man͡ga /kim vefāsızlar ġamıdın ***fāriġü'l-bāl iyledin͡g*** (86[317]-6)

fehm iyle-: (<Ar. *fehm* T. *iyle*-): anlamak.

tilberep ḳalġan kön͡gül ***fehm iylemes*** *pendimni hīç /anı luṭf iylep ṭabībā ḳābil-i pend iylegil* (96[353]-6)

fidā iyle-: (<Ar. *fidā* T. *iyle-*): uğruna vermek, kurban etmek.

şevk u ṣabrım naḳdini ***iyley*** *anı körgeç* ***fidā*** */dimese ʿayb iylep ol meh-veş bularnı köp ü az* (51[186] –5)

cān alurda çün irür merdane ol ay cān dağı /özni ***iylerde fidā*** *merdane bolmay n'iylesün* (128[4562] -5)

baş ḳoyup cānım ***fidā iylep*** *tin͡gnin͡g allıda /iyledim vaḳti munı kim iʿtidālim bar idi* (178[657]-5)

fi'l –ḥāl iyle-: (<Ar. *fi'l –ḥāl* T. *iyle-*): şimdi eylemek, şu an eylemek.

her ḳaçan didim vefa ḳıl iyledin͡g yüz min͡g ḥiyel /her ḳaçan didim cefā ḳıl anı ***fi'l-ḥāl iyledin͡g*** (86[317]-4)

fiġān iyle-: (<Far. *fiġān* T. *iyle-*): inlemek, feryat etmek.

ger Ḥüseynī hicr ara didi ***fiġān iyley*** *fiġān /vaṣl kāmın tapmay ölgen bī-nevālardın bilin͡g* (87[321]-1)

fikr iyle-: (<Ar. *fikr* T. *iyle-*): düşünmek.

cānnı köp şevḳıda örtey-sin velī ***fikr iyle*** *kim /bolmaġay-sin yitse nā-geh vaṣlı iy hicrān ḫacil* (94[344]-6)

firīb iyle-: (<Far. *firīb* T. *iyle-*): aldatmak, kandırmak

kirpikin͡g ikki sipeh her dem tüzüp berhem urar /yüz ***firīb iylep*** *bu kön͡glüm ġāret-i īmānıġa* (149[543]-4)

ġavġā iyle-: (<Far. *ġavġā* T. *iyle-*): kavga etmek.

*min öler ḥāletde-min iy yār kūyı itleri /****iylemen͡g ġavġa*** *minin͡g sırrımnı ifşā ḳılman͡gız* (53[192] –4)

gevher-feşān iyle-: (<Far. *gevher- feşān* T. *iyle-*): cevher saçan olmak.

*ger ḫayālin͡g bolsa mihman kön͡glüm öyünde demi /****iylegey*** *yüz sarı her dem közlerim* ***gevher-feşān*** (116[418]-4)

ġusl iyle-: (<Ar. *ġusl* T. *iyle-*): belirli hâllerden sonra dinî gereklere göre yıkanmak.

Kaʿbe-i kūyunġ irür andaḳ mukaddes ravża kim /ḥūr kevs̱er içre ***ġusl iylep*** *anı iyler ṭavāf* (70[249]-6)

ġuṣṣa-āmīz iyle-: (<Ar. *ġuṣṣa,* Far.*āmīz* T. *iyle-*): kaygılanmak.

ṣūḫlıḳdın her zamānī bir bahane ḳılmaġıl /nā-tüvān könġlümni her dem ***ġuṣṣa-āmīz iyleme*** (161[582]-4)

güftār iyle-: (<Far. *güftār* T. *iyle-*): söz söylemek.

yā Rab ol gül içre ġonçe nige ***güftār iylemes*** */yā bilip bilmesge salıp sırrın ıẓhār iylemes* (60[212]–1)

güher-bār iyle-: (<Far. *güher-bār* T. *iyle-*): ağlamak, yaş dökmek.

zār öler-min ol peri yoḳ kim ḫaber-dār iylesem /cilve ḳılġaç allıda közni ***güher-bār iylesem*** (104[382]-1)

gül iyle-: (<Ar. *gül* T. *iyle-*): güle benzetmek.

bu çemen raʿnālarınınġ cilvesi bir nevʿ imes /hem ***gül iyler*** *özgeçe hem serv-i raʿnā özgeçe* (147[533]-6)

gül- ḳand iyle-: (<Far. *gül-ḳand* T. *iyle-*): gül tatlısı yapmak, gül şekeri yapmak.

ḫaste könġlüm żaʿfi ḥaddin ötse ḳuvvet kesbiġa /dūstlar ol yüz ü leb yādını ***gül-kand iylenġiz*** (54[196]–4)

gül-rīz iyle-: (<Far. *gül-rīz* T. *iyleme-*): ağlatmak.

erġuvānī ʿārıżınġ maḥcūblunġdın yaşurup /zaʿferānī yüz bile eşkimni ***gül-rīz iyleme*** (161[582]-2)

gülşen iyle-: (<Far. *gülşen* T. *iyle-*): gül bahçesine dönüştürmek.

sormaġıl kim gül açılġan mı iki bustān ara /bürḳaʿ al yüzünġdin ü ʿālemni ***gülşen iylegil*** (95[352]-3)

gümān iyle-: (<Far. *gümān* T. *iyle-*): şüpheye düşmek, şüphelenmek.

āh u ḫūn-ābımnı laḥn u bāde ***iyleptür gümān*** */ol cefacı ʿahdi yalġan bed-gümānımdur min͡g* (84[308]-7)

ḫaber-dār iyle-: (<Ar. *ḫaber-dār* T. *iyle-*): haberli kılmak.

zār öler-min ol peri yoḳ kim ***ḫaber-dār iylesem*** */cilve ḳılġaç allıda közni güher-bār iylesem* (104[382]-1)

ḥadīs̱ şeker-rīz iyle-: (<Ar. *ḥadīs̱*, Ar. *şeker-rīz* T. *iyle-*): tatlı dille konuşmak.

ʿöẕr üçün şīrīn ***ḥadīs̱in͡gni şeker-rīz iyleme*** */bu füsūn birle otumnı dem-be-dem tīz iyleme* (161[582]-1)

ḫalāṣ iyle-: (<Ar. *ḫalāṣ* T. *iyle-*): kurtarmak.

iylesen͡g *miskin Ḥüseynī cānını andan* ***ḫalāṣ*** */virdi bu bolġay duʿāda sin daġı dāyim yaru* (141[509]-7)

ḥareket iyle-: (<Ar. *ḥareket* T. *iyle-*): kımıldamak, oynamak, yer değiştirmek.

ger olmasa anın͡g emri felek bu sürʿat ile /öz özidin ***ḥareket iyley*** *almaġay aṣla* (2[3]-4)

ḥavāle iyle-: (<Ar. *ḥavāle* T. *iyle-*): bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak, ısmarlamak.

çün ***ḥavāle iyledin͡g*** *hicrānġa ḳılma şekve kim /ḳatl ḥükmi iylegendin son͡gra ḥācet yoḳ ʿitāb* (12[47]-4)

ḫayāl iyle-: (<Ar. *ḫayāl* T. *iyle-*): zihninde tasarlayıp düşünmek.

bāver itmes irdim il derdin velī ġam körgeli /çın ***ḫayāl iyler-min*** *ilnin͡g nāle-i tezvīrini* (185[673]-2)

helāk iyle-: (<Ar. *helāk* T. *iyle-*): öldürmek, mahvetmek, zarar vermek, harcamak.

hicr ẓulmin kör ki ṣabr iyley disem ***iyler helāk*** */iylesem bī-ṣabrlıḳ ʿālm ara rüsva ḳılur* (40[135] – 5)

ḫıred-mend iyle-: (<Far. *ḫıred-mend* T. *iyle*-): akıllılık yapmak, anlayışlı davranmak.

kön͡glüme ʿilm ü edeb tāʿlīmi köp birmek bile /Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūn dik ***ḫıred-mend iylen͡giz*** (54[196]–6)

ḥiyel iyle-: (<Ar. *ḥiyel* T. *iyle*-): hileler yapmak.

her ḳaçan didim vefa ḳıl ***iyledin͡g*** *yüz min͡g* ***ḥiyel*** */her ḳaçan didim cefā ḳıl anı fi'l-ḥāl iyledin͡g* (86[317]-4)

ḫoş-ḥāl iyle-: (<Far. *ḫoş*, Ar. *ḥāl* T.*iyle*-): iyi bir hale getirmek.

laʿli cānım almaġıdın ***iyle*** *min* ***ḫoş-ḥāl*** *kim /ʿİsī-yi Meryem eger cān birse minnet-dār imen* (114[411]-3)

ḫursend iyle-: (<Far. *ḫursend* T. *iyle*-): mutlu etmek, sevindirmek**.**

ol ḳuyaş kūyıda min āvāreni bend iylen͡giz /bārī bu tezvīr ile kön͡glümni ***ḫursend iylen͡giz*** (54[196]–1)

nitti bir baḳmaḳ bile kön͡glümni ***ḫursend iylegil*** */hicr tarın bir zaman vaṣlın͡gġa peyvend iylegil* (96[353]-1)

ḥükm iyle-: (<Ar. *ḥükm* T. *iyle*-): hüküm sürmek, emretmek, bir şeye karar vermek.

çün ḥavāle iyledin͡g hicrānġa ḳılma şekve kim /ḳatl ***ḥükmi iylegendin*** *son͡gra ḥācet yoḳ ʿitāb* (12[47]-4)

hüner iyle-: (<Far. *hüner* T. *iyle*-) : ustalık ve marifet göstermek.

żaʿf ara ḫūn-ḫᵛārelıġdın hiç bir ***hüner iylemes*** */munça kim dāyim çiker ol nergis-i şehla maraż* (64[226]–4)

ıẓhār iyle-: (<Ar. *ıẓhār* T. *iyle*-): göstermek, açıklamak.

nitke-min hicride mekṣ itmey velīkin ḥoş turur /iy Ḥüseynī niçe kün ʿömr ***iylese ıẓhār*** *mekṣ* (25[97]-7)

nāṣıḥā pendim cünun menʿiġa ***ıẓhār iyledin͡g*** */tilbege ʿaḳl örgetürsin gūyiyā boldun͡g ḥarīf* (71[254]-6)

yā Rab ol gül içre ġonçe nige güftār iylemes /yā bilip bilmesge salıp sırrın ***ıẓhār iylemes*** (60[212]–1)

ıẓhār-ı ʿacz iyle-: (<Ar. *ızhār,* Ar.*ʿacz* T. *iyle*-): çaresizliğini,güçsüzlüğünü göstermek.

iylegeyler *ṣaʿb derdim şerḥidin* ***ıẓhār-ı ʿacz*** */bolsa her zaḫmım ağız perkānıng͡ ol ağızda til* (97[359]-4)

ifşā iyle-: (<Ar. *ifşā* T. *iyle*-): açığa vurmak, açıklamak.

yirge kirsün eşk kim aḳızdı bağrım ḳan itip /yoḳ ki maḥfī sırr-ı ʿışḳım ***iyledi ifşā vü bes*** (59[207]–5)

ihmāl iyle-: (<Ar. *ihmāl* T. *iyle*-): aldırmamak, bırakmak, terk etmek.

ḳatl itey dip kilmeding͡ başımġa iy serv-i revan /özgeler ḳatliġa bolduŋ͡ munı ***ihmāl iyleding͡*** (86[317]-5)

inkār iyle-: (<Ar. *inkār* T. *iyle*-): reddetmek, tanımak, yaptığını saklamak, gizlemek.

ger Ḥüseynī ʿışḳını iḳrār tartar ehl-i zühd /ehl imesler yoksa ol bu işdin ***inkār iylemes*** (60[212]–9)

ʿişret iyle-: (<Ar. *ʿişret* T.*iyle*-): eğlenmek, içki içmek.

çün bahār-ı ʿıyşım olmış ġam ḫazānıġa bedel / ***iylerem ʿişret*** *sürūdın nevḥa-i miḥnet gümān* (123[445]-3)

ḳābil-i pend iyle-: (<Ar. *ḳābil*, Far. *pend* T. *iyle*-): nasihati kabul etmek .

tilberep ḳalġan köng͡ül fehm iylemes pendimni hīç /anı luṭf iylep ṭabībā ***ḳābil-i pend iylegil*** (96[353]-6)

ḳahr iyle-: (<Ar. *ḳahr* T. *iyle*-): mahvetmek, helak etmek, çok kederlendirmek.

ḳaht cāmın dem-de-dem tartar-min ol bed-ḫūynıng͡ /gūyiyā Ting͡ri mini ḫalḳ ***iylemiş*** *tartarġa* ***ḳahr*** (46[168] -3)

ḳan iyle-: (<T. *ḳan* T. *iyle*-): kan dökmek; kan yapmak, kanlandırmak; kanlı bir hâle getirmek, kan içinde bırakmak.

tilbe kön͡glümni lebin͡g ***ḳan iylep*** *aġzın͡g ḳıldı güm /tapḳay anı istegen yā Rab bu dem ḳandın ḫaber* (47[174] -6)

kār iyle-: (<Far. *kār* T. i*yle*-): işe yaramak; etki etmek.

taş ile fūlādġa āhım otıdur kār-ger /ni ḳatıḳdur ol kön͡gül kim hīç an͡ga ***kār iylemes*** (60[212]–2)

ḳara iyle-: (<T. *ḳara* T. *iyle*-): karartmak.

rūzgārım ***iyledi*** *ḫālin͡g sevādı dik* ***ḳara*** */rūzgārım ḫod ni bolġay ḫānümānım örtedi* (176[646]-2)

ḳaṣd-ı cān iyle-: (<Ar. *ḳaṣd-ı cān* T.*iyle*-): can almaya niyet etmek.

düşmenimdin ni belalar yitti maḥzūn cānıma /dūstlar hem veh ki bu maḥzūnġa ***iyler ḳaṣd-ı cān*** (122[444]-6)

kem iyle-: (<Far. *kem* T*. iyle*-): azaltmak, eksiltmek.

bāġ ara ḫāşāk yildin her ṭaraf meyl iylese /sāyesini ***iylemes*** *başıdın anın͡g serv ü* ***kem*** (99[364]-2)

kenār iyle-: (<Far. *kenār* T.*iyle*): uzak durmak, kaçmak.

vaṣl ara her dem san͡ga cānım fidā iyley didim /nivçün iy ārām-ı cānım ***iyledin͡g*** *mindin* ***kenār*** (45[163] -5)

kīne iyle-: (<Far. *kīne* T. *iyle*-): kin tutmak, öç almak, gizli düşmanlık yapmak.

kīne iylep *ʿışḳ u ʿaḳlım ṣabr u hūşum buzdılar /veh min-i bī-ḫānümān boldum arada pāy-māl* (92[339]-4)

kök iyle-: (<T. *kök* T. *iyle*-): elbise dikişi dikmek.

mātemimġa çerḫ ***kök iylep*** *libasın tüm ḳara /ṣubḥ hem iylep yakasın çāk āh-ı serd ile* (151[551]-4)

la'l- gūn iyle-: (<Far. *la'l-gūn* T. *iyle*-): kırmızı renkte olmak.

berg-i gül ḥumret bile la'lin͡gçe bolmas iyle kim /bāde bolmas sunı gerçi ***iylegeyler la'l-gūn*** (129[467] -5)

luṭf iyle-: (<Ar. *luṭf* T. *iyle*-): iyilik etmek, iyilikte bulunmak.

tirlegen meh-veş yüzün͡gnün͡g ***iyle luṭfi*** *bar kim /körmedük ol ḫūbluḳ hergiz gül-i sīr-ābda* (10[41] -3)

tilberep ḳalġan kön͡gül fehm iylemes pendimni hīç /anı ***luṭf iylep*** *ṭabībā ḳābil-i pend iylegil* (96[353]-6)

ma'lūm iyle-: (<Ar. *ma'lūm* T. *iyle*-): anlatmak, öğrenmek.

nār dik kön͡glümni ıylep çāk ***ma'lūm iyle*** *kim /kögsüm içre ḳaṭre ḳaṭre baġlaġan ḳanndur nihān* (117[421]-6)

mā'mūr iyle-: (<Ar. *ma'mūr* T. *iyle*-): bayındır bir hâle getirmek.

naḳd-i 'ışḳīn ger buzulġan hicr vādīsiġa yüz /asru ***mā'mūr iyledi*** *ol genç ile vīrānını* (187[680]-3)

mānend iyle-: (<Far. *mānend* T. *iyle*-): benzetmek, gibi olmak.

yā Rab ol yüzni yıraḳ salma közümdin tā an͡ga/munça güller kim açılmış birni ***mānend iylegil*** (96[353]-4)

me'mūr iyle-: (<Ar. *me'mūr* T. *iyle*-): görev yapmak, memurluk yapmak.

niçe il ḳatliġa ***me'mūr iyleben*** *ol ġamzeni /yaşurun līkin minin͡g sarı işāret ḳılġa-sin* (136[493]- 6)

mekṡ iyle-: (<Ar. *mekṡ* T. *iyle*-): kalmak, eğlenmek.

'aḳl turmas minde vü kön͡glümde bir dem iy refik /iyle kim ösrükler içre ***iylemes*** *hūşyār* ***mekṡ*** (25[97]-3)

meyl iyle-: (<Ar. *meyl* T. *iyle*-): eğilmek, yönelmek, akmak.

bāġ ara ḫāşāk yildin her ṭaraf ***meyl iylese*** */sayesini iylemes başıdın anın͡g serv ü kem* (99[364]-2)

iy Ḥüseynī yārsızlıḳ hem irür ḫoş ʿālemī /çünki cānım ḳaṣdı iyler ***meyl*** *her yār* ***iylesem*** (104[382]-7)

miskīn iyle-: (<Ar. *miskīn* T. *iyle*-): zavallı ve aciz bir hâle getirmek.

iy kön͡gül ol bī-vefā kūyıda ***miskīn iylegil*** */zār yıġlap şerḥ itip ḥālimni şīven iylegil* (95[352]-1)

musaḫḫar iyle-: (<Ar. *musaḫḫar* T. *iyle*-): büyü yapmak, sihirlemek.

kön͡glüm alġaç barça il kön͡glin ***musaḫḫar iyledin͡g*** */mülker fetḥin bizin͡g kişverdin ittin͡g iftitāḥ* (28[100]-2)

mühr iyle-: (<Ar. *mühr* T. *iyle*-): mühürlemek**.**

iyledim *iy nāme rāzımnı yazıp aġzın͡gnı* ***mühr*** */yār eger kögsün͡gni ḳılsa çāk şerḥ-i rāz ḳıl* (98[362]-4)

müretteb iyle-: (<Ar. *müretteb* T. *iyle*-): tertip etmek, dizmek.

ḳılma müşkīn ḫaṭın͡g her ḥarfī boldı bir sebeb /kim tirilgey çün ***müretteb iyledi*** *esbāb-ḫaṭ* (65[232]–2

müzeyyen iyle-: (<Ar. *müzeyyen* T. *iyle*-): süslemek.

niçe bolġay-min firāḳın͡gdın ḫarāb iy genç-i ḥüsn /bir zamān vīrāne külbemni ***müzeyyen iylegil*** (95[352]-2)

nāle iyle- :(<Far. *nāle* T. *iyle*-): inlemek, feryat etmek.

nāle iyler *irdi ʿışḳın͡gda Ḥüseynī yaşurun/hicrin͡g itti āşkār ol nāle-i pinhānını*

(187[680]-9)

nevmīd iyle-: (<Far. *nevmīd* T. *iyle-*): ümidini kırmak, ümitsiz bırakmak.

ṣubḥ-ı vaṣlıdın mini ol yār ***nevmīd iyledi*** */sin ḳara bahtım kibi it şām-ı hicrān örteme* (157[571]-6)

niṡār iyle-: (<Ar. *niṣār* T. *iyle-*): saçmak, serpmek.

yār mihmān bolsa cism öyige cān ***iyler niṡār*** */aytın͡gız iy dūstlar kim mihmānım kildi mü* (141[509]-5)

nūş-ḫand iyle-: (<Far. *nūş-ḫand* T. *iyle-*): tatlı tatlı gülmek, tebessüm etmek.

nūş-ḫand iylep *çüçük sözler ḳatarsın özgege /min viṣalin͡gdin telaffuz iylegeç sögmek nidür* (36 [126] -4)

nümü-dār iyle-: (<Far. *nümü-dār* T. *iyle-*): görünmek, seçilmek.

ay yüzün͡g taḳlīdiġa naḳḳaş-ı çīn her dem çiker /yüz raḳam likin birin yüzdin ***nümü-dār iylemes*** (60[212]–6)

oġurluḳ iyle-: (<T. *oġur*, T.+*luḳ* T. *iyle-*): hırsızlık yapmak.

zülfdin laʿlin͡g sarı ḫālin͡gdür oġrı hindūsı /kim şeker ister ***oġurluḳ iylegey*** *meh-tābda* (10[41] -5)

pā-māl iyle-: (<Far. *pā-māl* T.*iyle-*): ayak altına almak, çiğnemek.

öpkeli kildi kön͡gül zülfün͡g uçın iy serv-i nāz /ser-firāz iyler maḥalda anı ***pā-māl iyledin͡g*** (86[317]-2)

ünçidin ol şeddedür kim ***iyledi pā-māl*** *anı /yā ṡüreyyādur ayağın öpkeli kilmiş revan* (121[440]-3)

pedīdār iylemes: (<Ar. *pedīdār* T. *iylemes*): açmamak, göstermemek.

ol cefakeş bilgey aḥvālim ḳatıḳ ṣaʿb irkenim /kim bolup ḳanlar ġam-ı ʿışḳın ***pedīdār iylemes*** (60[212]–3)

pend iyle-: (<Far. *pend* T. *iyle-*): nasihat etmek.

kūyıda min tilbeni yüz cevr birle öltürüp /ol ṣuʿūbetlerni yüz dīvāneġa ***pend iylen͡giz*** (54[196]–2)

perhīz iyle-: (<Far. *perhīz* T. *iyle-*): çekinmek, sakınmak.

ḫūblarda sindin özge çünki maḥbūb istemes /kil Ḥüseynī sarı imdi munça ***perhīz iyleme*** (161[582]-5)

perkend perkend iyle-: (<Far. *perkend* T. *iyle-*): parçalamak.

istey istey tapsan͡gız kön͡glümni kim buzmış mini /vaṣl tiġı birle siz ***perkend perkend iylen͡giz*** (54[196]–3)

pervā iyle-: (<Far. *pervā* T. *iyle-*): korkmak, çekinmek.

*tilbe kön͡glüm tā irür ʿışḳın͡gda şeydā iy refik /****iylemes*** *özge periler sarı* ***pervā*** *iy refik* (77[276]-1)

pervāz iyle-: (<Far. *pervāz* T. *iyle-*): kanat çırpmak.

iylegil pervāz *iy şeh-bāz-ı himmet kim bu kün /ṭāyir-i ḳuds āşiyānında hümāyın͡g kilgüsi* (181[662]-4)

peyvend iyle-: (<Far. *peyvend* T. *iyle-*): bağ kurmak, bağlamak.

nitti bir baḳmaḳ bile kön͡glümni ḫursend iylegil /hicr tarın bir zaman vaṣlın͡gġa ***peyvend iylegil*** (96[353]-1)

kön͡glekin çāk itse ol mest iy ki iyler-siz rüfū /rişte-i cānımnı her tārıġa ***peyvend iylen͡giz*** (54[196]–5)

pinhān iyle-: (<Far. *pinhān* T. *iyle-*): örtmek, gizlemek**.**

ḫalḳdın ʿışḳın͡gnı ***pinhān iylemek*** *maḳsūd irür /özgeler sarı közüm ger tüşse ʿamdā iy refiḳ* (77[276]-4)

rāh iyle-: (<Far. *rāh* T. *iyle-*): yol olmak, yol yapmak.

her kişinin͡g cānıġa kildi ecel her yol bile /āh kildi cānım üçün ***iylemen rāh*** *ez-firāḳ* (72[259]-4)

raḥm iyle-: (<Ar. *raḥm* T. *iyle-*): acımak, esirgemek.

iy ḳuyaş yüzlüg ṣanem ḥālim körüp ***raḥm iyle*** *kim /yitti kökke her nefes hicrin͡gde feryād u fiġān* (116[418]-2)

rūşen iyle-: (<Ar. *rūşen* T. *iyle-*): aydınlatmak, parlatmak.

şām-ı hicrānın͡g ara kim tīredür giryān közüm /anı ***rūşen iylemekke*** *ṣubḥ-ı ruḫsārın͡g ʿilāc* (26[98]-2)

rüfū iyle-: (<Far. *rüfū* T. *iyle-*): dikişi belirsiz yapmak.

kön͡glekin çāk itse ol mest iy ki ***iyler-siz rüfū*** */rişte-i cānımnı her tārıġa peyvend iylen͡giz* (54[196]–5)

rüsvā iyle-: (<Far. *rüsvā* T. *iyle-*): itibarsızlaştırmak.

min barıp sin yār allında ḳalur-sin iy kön͡gül /mini ***rüsvā iyledin͡g*** *rüsva-yı ʿālem yaḫşı ḳal* (91[336]-4)

ṣabr iyle-: (<Ar. *ṣabr* T. *iyle-*): dayanmak, katlanmak.

hicr ẓulmin kör ki ***ṣabr iyley*** *disem iyler helak /iylesem bī-ṣabrlıḳ ʿālm ara rüsvā ḳılur* (40[135] – 5)

ṣayd iyle-: (<Ar. *ṣayd* T. *iyle-*): avlamak.

ḫalḳ ***ṣayd iylerde*** *tin͡g irmes sinin͡g birle ḳuyaş /zülf ü ḫālidin çü anın͡g dāne birle dāmı yoḳ* (75[265]-5)

cān ḳuşın ***ṣayd iylemekke*** *laʿlin͡g üzre iy ḳuyaş /dāne-i mihr iktin͡g amma atı ni ḥāl iyledin͡g* (86[317]-3)

ser- firāz iyle-: (<Far. *ser-firāz* T. *iyle-*): başını yukarı kaldıran eylemek, şereflenmek.

öpkeli kildi kön͡gül zülfün͡g uçın iy serv-i nāz ***/ser-firāz iyler*** *maḥalda anı pā-māl iyledin͡g* (86[317]-2)

seyr iyle-: (<Ar. *seyr* T. *iyle-*): seyretmek, bakmak.

yirde ***seyr iylep*** *Ḥüseynī yüzige sunmas ayaḳ /tin͡g imes allında tofraġ birle anın͡g altunı* (196[717]-7)

sitem iyle-: (<Far. *sitem* T. *iyle-*): eziyet etmek, haksızlık etmek.

bu çemen raʿnāların köp sivme kim ***iyler sitem*** */gül bile serv özgeçe nesrīn ü şimşād özgeçe* (145[523]-6)

sitīz iyle-: (<Far. *sitīz* T. *iyle-*): vuruşmak, çekişmek.

ʿışḳnı menʿ itseler şevḳum otı ***iyler sitiz*** */şūʿle yan͡glıġ kim nefes teʾs̱iri iyler anı tīz* (52[190] –1)

soraġ iyle-: (<T. *soraġ* T. *iyle-*): haber vermek, bildirmek.

kön͡glüm itti kūyıda bir otġa tüşken tilbeni/hīç ʿāşıḳ körgen olġay mu dip ***iyler-min soraġ*** (69[246]-3)

söz iyle-: (<T. *söz* T. *iyle-*): bahsetmek, konuşmak.

yā ol aytıp laʿlidin ***söz iylese*** *cānımġa ḳut /yā bu pend aytıp öçürse kön͡glüm otıdın şerer* (48[180] -2)

su'āl iyle-: (<Ar. *su'āl* T. *iyle-*): soru sormak.

iy Ḥüseynī ṭurfe ḥāletdür munı kimdin soray /kil yana bir ḳatla hem ol yardın ***iyley suʿāl*** (93[342]-6)

sūd iyle-: (<Far. *sūd* T. *iyle-*): fayda vermek, faydalandırmak.

istedi cān u kön͡gül naḳdini veh ***sūd iylerem*** */ger lebidin būseʾi ol naḳd ile sūdā ḳılur* (40[135] – 4)

şeker-ḫand iyle-: (<Far. *şeker-ḫand* T. *iyle-*): tatlı tatlı gülmek, içten gelerek gülmek.

ger Ḥüseynī disen͡giz şūr-ābe tökkey telḫ telḫ/ḫūblar gāhī an͡ga bakıp ***şeker-ḫand iylen͡giz*** (54[196]–7)

bir açıġ söz birle cānımnı ḳılıp-sin telḫ-kām /ḫaste cānımnın͡g ʿilācı bir ***şeker-ḫand iylegil*** (96[353]3)

şerḥ iyle-: (<Ar. *şerḥ* T. *iyle-*): anlatmak, açıklamak.

laʿl-i meydin cān tutup-min sāḳiyā ***şerḥ iyle*** *kim/bāde ḳūt-ı rūḥdur yā özgeçe cevher müdür* (35 [120] -6)

iy ki bilmey-siz cününum çün sorar-siz ḥāletim/anı ***şerḥ iylerde*** *nā-mefhūm edalardın bilin͡g* (87[321]-5)

şikāf iyle-: (<Ar. *şikāf* T. *iyle-*): yarmak, çatlatmak**.**

kögsüme oḳ u ḳılıçın͡gdın irür ḥayret besī /kim bu bir her niçe tikse ol biri ***iyler şikāf*** (70[249]-3)

şitāb iyle-: (<Far. *şitāb* T. *iyle-*): acele etmek, hızlandırmak.

ḳayda barsa ol saʿādet aḫteri hem-rāhı-min /kim ḳuyaş taʿcil ḳılsa sāye hem ***iyler şitāb*** (12[47]-3)

şīven iyle-: (<Far. *şīven* T. *iyle-*): inlemek, sızlamak, feryat etmek.

iy kön͡gül ol bī-vefā kūyıda miskin iylegil /zār yıġlap şerḥ itip ḥālimni ***şīven iylegil*** (95[352]-1)

şükr iyle: (<Ar. *şükr* T. *iyle-*): şükretmek, değer bilmek.

dehr ilidin iy ki boldun͡g münḳatıʿ ***şükr iyle*** *kim /hem cefa-gerlerdin oldun͡g hem cefalardın ḫalāṣ* (63[221]–6)

taḥammül iyle-: (<Ar. *taḥammül* T. *iyle-*): sabretmek, dayanmak.

derd ü renc miḥnet ü ġamġa ***taḥammül iyledim****/sindin ayru bolġalı biʾllāh ki yoḳtur ṭāḳatim* (106[391]-3)

taḥarrük iyle-: (<Ar. *taḥarrük* T. *iyle*-): hareket etmek, kımıldamak.

şek imes kim seyrdin ḳalġay ***taḥarrük iylemey****/ḳoysalar kūh-ı ġamımnı çerḫ-i gerdan üstine* (166[601]-5)

taṣavvur iyle-: (<Ar. *taṣavvur* T. *iyle*-): zihninde biçimlendirmek.

ot tüşüptür deşt üze ahımdın iy ehl-i ṭarab/lāle-zār ***iylep taṣavvur*** *ʿazm-i ṣaḥrā ḳılman͡gız* (53[192] –5)

dise bolmas ʿışḳ eṭvārıda anı yār kim/ġayrının͡g vaṣlın ***taṣavvur iyley*** *alġay yār ile* (152[554]-4)

ṭavāf iyle-: (<Ar. *ṭavāf* T. *iyle*-): (Kabe'nin etrafını) dolaşmak.

Kaʿbe-i kūyun͡g irür andaḳ mukaddes ravża kim/ḥūr kevs̱er içre ġusl iylep anı ***iyler ṭavāf*** (70[249]-6)

tebessüm iyle-: (<Ar. *tebessüm* T. *iyle*-): gülmek, gülümsemek.

iyledi *laʿli* ***tebessüm*** *ġonçe-i ḫandān imes /dāġını kön͡glüm ḳanattı lāle-i nuʿmān imes* (57[205]–1)

tekellüm iyle-: (<Ar. *tekellüm* T. *iyle*-): söylemek, konuşmak**.**

bu ki laʿlin͡g tirgüzür ilni ***tekellüm iyleben****/min bilür-min uşbu mühlik ġamnı vü cānım minin͡g* (81[291]-4)

telaffuẓ iyle-: (<Ar. *telaffuẓ* T. *iyle*-): söylemek.

nūş-ḫand iylep çüçük sözler ḳatarsın özgege/min viṣalin͡gdin ***telaffuẓ iylegeç*** *sögmek nidür* (36 [126] -4)

teşbih iyle-: (<Ar. *nevʿ* T. *iyle*-):benzetmek.

zülfün͡ge sünbülni ni nevʿ ***iyleyin teşbih*** *kim /hem dil-āsā ʿıṭrı hem cān riştesi dik tārı yoḳ* (76[270]-3)

tevaḳḳuf iyle-:(<Ar. *tevaḳḳuf* T. *iyle-*): durmak, beklemek, eğlenmek.

yār kūyıdın umarda başıma yağsa bela /anda ***iyler-min tevaḳḳuf her*** *cihetdin köymenip* (16[66]-7)

tīġ iyle-: (<Far. *tīġ* T. *iyle-*): kılıç etmek, kılıçla saldırmak, vurmak.

ḫaṭṭı nakşı ḫāṭırımdın ***tīġ iyle*** *def' olmadı /veh ni ḫaṭdur kim niçe bütġan sayı zāyil imes* (58[206]–5)

tīz iyle-: (<Far. *tīz* T. *iyle-*): keskinleştirmek.

ʿışḳnı menʿ itseler şevḳum otı iyler sitiz /şūʿle yan͡glıġ kim nefes teʾşiri ***iyler*** *anı* ***tīz*** (52[190] –1)

ʿöẕr üçün şīrīn ḥadīşin͡gni şeker-rīz iyleme /bu füsūn birle otumnı dem-be-dem ***tīz iyleme*** (161[582]-1)

ṭūʿme iyle-: (<Ar. *ṭūʿme* T. *iyle-*): azık hazırlamak, tatmak **.**

ger disem bağrımnı ***iyley*** *itlerin͡gnin͡g* ***ṭūʿmesi*** */zāġlarġa taşlap itmes-sin itin͡gge iḫtiyār* (44[157] -6)

vaʿde iyle-: (<Ar. *vaʿde* T. *iyle-*): söz vermek.

vaʿde iylep *cilvesin bāġ içre andaġ kim peri* (203-9)

vaʿde-i vaṣl iyle-: (<Ar. *vaʿde-i vaṣl* T. *iyle-*): kavuşma sözü vermek.

berk-ı hicrān nāl dik cimimde besdür sin dağı ***/vaʿde-i vaṣl iyleben*** *iy ʿahdi yalġan örteme* (157[571]-2)

vaḳt iyle-: (<Ar. *vaḳt* T. *iyle-*): vakit vermek, zaman belirtmek.

*baş ḳoyup cānım fidā iylep tin͡gnin͡g allıda/****iyledim vaḳtī*** *munı kim iʿtidālim bar idi* (178[657]-5)

vaṣf iyle-: (<Ar. *vaṣf* T. *iyle-*): bir kimsenin veya şeyin durumunu tarif etmek.

iy ki dir-sin ʿışḳıda ***vaṣf iyle*** *kön͡glün͡g ḥālini/her ṭaraf zaḫmın mu diy yā nāle-i zarın mu diy* (175[641]-5)

viṣāl iyle-: (<Ar. *visāl* T. *iyle-*): kavuşmak, ulaşmak.

şām-ı hicranım körüp sin mihr atın tutmadıng͡ /vaʿde-i ṣubḥ-ı ***viṣāl iylep*** *anı yarutmadıng͡* (85[314]-1)

iyle *yetim cānġa hicridin ki ger tapsam* ***viṣāl*** */sürmegey-min ḫaste hicran mācerāsıdın burun* (127[459]-6)

yaġma iyle-: (<Far. *yaġma* T. *iyle-*): yağmalamak.

ni köng͡ülde ṣabr ḳoydı cānım içre ni ḳarār /yoḳ ki ʿışḳıng͡ ʿaḳl u hūşum ***iyledi yaġma*** *vü bes* (59[207]–4)

ẓāhir iyle-: (<Ar. *ẓāhir* T. *iyle-*): ortaya çıkarmak, belli etmek.

ḫaṭ eṡer ẓāhir ḳılıptur ṣafḥa-i ḥüsnüng͡ üze /āh ol kündin ki ***ẓāhir iylegey*** *iʿrāb ḫaṭ* (65[232]–3)

iy Ḥüseynī şerḥ-i ḥālim yazsam olġay-sin melül /çün oḳur ḥāletde ***ẓāhir iylese*** *ıṭnāb ḫaṭ* (65[232]–7)

zaḫm iyle-: (<Far. *zaḫm* T.*iyle-*): yaralamak.

yüz tiken dik igne birle vāy kim ***zaḫm iyleding͡*** */hicr ara zaḫmıng͡ ayaġıġa kiriptür dip tiken* (113[409]-2)

zār iyle-: (<Ar. *zār* T. *iyle-*): ağlamak, inlemek, feryat etmek.

bu kün ol gül çün cefā iyler ni tang͡ köng͡lüm kuşın /kūyıda bülbül kibi şām u seḥer ***zār iylesem*** (104[382]-3)

zer-kār iyle-: (<Ar. *zer-kār* T. *iyle-*): altın işleme, altın işlemeli.

bu ki sürter-min sarıġ yüzni anıng͡ toynaġıġa/isterem veh kim anıng͡ naʿlini ***zer-kār iylesem*** (104[382]-5)

ẕikr iyle-: (<Ar. *ẕikr* T. *iyle-*): anmak, zikretmek.

vāy kim yüz ḳatla ḳıġay irdim öz ʿışḳımnı fāş /veh ki il atıng͡nı ***ẕikr iylerdin*** *artar ġayretim* (108[396]-2)

3.1.1.4. İsim + ḳıl- Yapısındaki Yardımcı Fiiller

āġāz ḳıl: (<Far. *āġāz* T. *ḳıl*): başlamak, başlangıç yapmak.

ġāyibim ḥālidin iy ḳāṣid ḥikāyet ḳılma bes /her niçe encāmıġa yitsen͡g yana ***āġāz ḳıl*** (98[362]-3)

āheng ḳıl: (<Far. *āheng* T. *ḳıl*): uyumlu, uygun davranmak.

iy Ḥüseynī niçe bolmaḳ bī-nevā ʿuşşāḳ ara /zühd ***āhengi ḳıl*** *özni ʿāfiyet ehliġa ḳat* (18[72]-7)

āheng-i şefāʿat ḳıl-: (<Far. *āheng*, Ar. *şefāʿat* T. *ḳıl-*): bağışlamaya niyet etmek.

ḳılsan͡g āheng-i şefāʿat *ol maḳām içre ni tan͡g /ger Ḥüseynī dağı ʿuşşāḳın͡g ara tapġay neva* (3[4] -7)

aḫẕ ḳıl-: (<Ar. *aḫẕ* T. *ḳıl-*): kabul etmek, almak.

ḳıldı *rūḥ-efzā lebin͡g külmek bile cānımnı* ***aḫẕ*** */yıġlatıp kāfir közün͡g hem naḳd-i īmānımnı aḫẕ* (31[111] -1)

ḳıldı *aġzın͡gnın͡g ḫayāli hem ʿadem ṣaḥrāsıda /cevher-i cānımnı yaʿnī naḳd-i pinhānımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -3)

çün min-i bī-dilġa attı ġamzesidin nāvekī /didi kim ***ḳılġun͡g*** *kön͡gül ornıġa peykānımnı* ***aḫẕ*** (31[111] -5)

ʿalālā ḳıl-: (<Ar. *ʿalālā* T. *ḳıl-*): velveleye vermek, tantana çıkarmak.

bir nefes cānān bile tapmış Ḥüseynī ḫalveti /barın͡g iy cān u kön͡gül bir dem ***ʿalālā ḳılman͡gız*** (53[192] –7)

ʿalem ḳıl-:(<Ar. *ʿalem* T. *ḳıl-*): işaretlemek.

mühlik nefesim otun ***ʿalemler ḳıldın͡g*** (207-3) */ʿöẕrün͡gni niçük ḳolay keremler ḳıldın͡g* (207-4)

āsān ḳıl-: (<Far. *āsān* T. *ḳıl-*): kolaylaştırmak.

sāḳiyā mey tut ki şāyed mestlıġ bolġay man͡ga /munça müşkil ḥālni fiʾl-cümle ***āsān ḳılġu*** *dik* (78[281]-6)

āsūde ḳıl: (<Ar. *āsūde* T. *ḳıl*): huzurlu kılmak, rahat etmek.

iy ecel ***āsūde ḳıl*** *hicrān belāsıdın mini /bir yolı ḳutḳar ulusnın͡g mācerāsıdın mini* (189[693]-1)

āşikār ḳıl-: (<Far. *āşikār* T. *ḳıl-*): açığa vurmak, belirtmek.

imdi kim boldum giriftārın͡g tümen min͡g nāz ile /bī-vefālıḳ resm ü āyinini ***ḳıldın͡g āşikār*** (44[157] -2)

āşikāra ḳıl-: (<Far. *āşikāra* T. *ḳıl-*): açığa vurmak, belirtmek.

sırrın ilge āşikār iyler kişige ʿışḳ ara /zinhar öz sırrın͡gıznu ***āşikāra ḳılman͡gız***

(53[192] –6)

āşinā ḳıl: (<Far. *āşinā* T. *ḳıl*): tanıtmak, bildirmek.

ḫaste kön͡glümni özün͡gdin özgedin bī-gāne ḳıl /özgedin bī-gāne ḳılġaç ***ḳıl*** *özün͡gge* ***āşinā*** (1[1] -5)

āvāre ḳıl-: (<Far. *āvāre* T. *ḳıl-*): aylak ve başıboş bir hâle getirmek.

deşt üze ***āvāre ḳılmaḳlıḳḳa*** *Mecnūn ḳıldı la* (203-10)

ʿayb ḳıl-: (<Ar. *ʿayb* T. *ḳıl-*): ayıplamak.

ger kön͡gülsizlidin ölsem ***ʿayb ḳılma*** *iy Ḥüseyn /veh nʿitey birmes kön͡gül kim dil-sitānımdur minin͡g* (84[308]-9)

*ʿışḳ ara ʿaḳl āfetin çün bilmişem iy muġ-beçe /*__ʿayb ḳılma__ *ger demi bu deyr ara hūşyār imen* (114[411]-6)

ʻayyārlıḳ ḳıl-: (<Ar. *ʻayyār*, T.+*lıḳ* T. *ḳıl-*): zekilik yapmak, kurnazlıkta bulunmak.

gūyiyā āşüfte zülfüṉ hem ***ḳılıp ʻayyārlıḳ*** */iyledi sevda ara ḥāl-i perişānımnı* aḫẕ (31[111] -2)

ʻarż-ı ḥaḳāret ḳıl-: (<Ar. *ʻarż*, Ar. *ḥakāret* T. *ḳıl-*): aşağılamasını söylemek.

ol ay isitġnāsıdın eflak irür pest iy köṉgül /ḥācet irmestür ki sin ***ʻarż-ı ḥaḳāret ḳılġa-sin*** (136[493] -5)

ʻazm ḳıl-: (<Ar. *ʻazm* T. *ḳıl-*): yola niyet etmek, çıkmak.

ʻazm ḳıldım *ʻışḳ-ı bī-dādını ẓāhir ḳılġālı /salmadı veh kim ḳulaḳ ḥālimġa sultanım miniṉ* (82[296]-5)

iy Ḥüseynī yārsız sin nʾiylegüṉ ālem ara /ḳop ʻadem se-menzili ***ʻazmin kılıp*** *kiyniçe bar* (45[163] -7)

ʻazm-i ṣaḥrā ḳıl-: (<Ar.*ʻazm*, Ar. *ṣaḥrā* T. *ḳıl-*): çöle gitmeye niyet etmek.

ot tüşüptür deşt üze ahımdın iy ehl-i ṭarab /lāle-zār iylep tasavvur ***ʻazm-i ṣaḥrā ḳılmaṉız*** (53[192] –5)

āzürde ḳıl-: (<Far. *āzürde* T. *ḳıl-*): incitmek, kırmak.

*anı min kim ḳılmadım āzürde bolġaç söz çaġı /****ḳıldı*** *ol* ***āzürde*** *söz birle mini tapmaḳ mecāl* (93[342]-3)

āzürde-ḥāl ḳıl-: (<Far. *āzürde*, Ar. *ḥāl* T. *ḳıl-*): incinmiş (gönlü kırılmış) yapmak.

veh ni işdür kimni kim min mihr-bān ḳıldım ḫayāl /özgelerdin ol mini köprek ***ḳılur āzürde-ḥāl*** (93[342]-1)

bāġ ḳıl-: (<Far. *bāġ* T. *ḳıl-*): bahçe yapmak.

ḳan yaşımdın lāle-gūn çün ***ḳıldı bāġ*** *u püşteni* (203-18)

bahāne ḳıl-: (<Far.*bahāne* T. *ḳıl-*): bir şeyin olması için sebep göstermek, vesile olmak.

yapmak şūḫlıḳdın her zamānī bir ***bahāne ḳılmaġıl*** */nā-tüvān kön͡glümni her dem ġuṣṣa-āmīz iyleme* (161[582]-4)

baḥs̠ ḳıl-: (<Ar.*baḥs̠* T. *ḳıl-*): söz konusu etmek, konuşmak.

ʿışḳ ara mecnun Ḥüseynī birle ***ḳılmas baḥs̠*** *kim /ni özi bar ança ni yāri anın͡g yāriçe bar* (43[153] -7)

be-ser ḳıl- : (<Far. *be-ser* T. *ḳıl-*): baş üstünde bulunmak.

kündüz ol bu birle her nevʿ olsa ***ḳılġay-min be-****ser /kiçe vīrān öyde veh yalġuzluġum düşvār irür* (37 [127] -2)

bī-gāne ḳıl: (<Far. *bī-gāne* T. *ḳıl*): ilişkisini kesmek , yabancılaştırmak.

ḫaste kön͡glümni özün͡gdin özgedin ***bī-gāne ḳıl*** */özgedin bī-gāne ḳılġaç ḳıl özün͡gge āşinā* (1[1] -5)

bī-gānelıḳ ḳıl-:(<Far. *bī-gāne*, T. *+lıḳ* T. *ḳıl-*): ilgisiz olmak, kayıtsız kalmak.

ḳılmaġıl *ʿuşşāk ara min tilbedin* ***bī-gānelıḳ*** */kim ḳıluptur ḥüsn ehli dünyide köp yatnı öz* (50[184] –3)

binā ḳıl-: (<Ar. *binā* T. *ḳıl-*): inşa etmek, kurmak.

hicrin͡g otı cism-i zarım ḳıldı kül iy yār bil /ger ***binā ḳılsan͡g*** *mezarım ṭarḥın ol kül birle ḳıl* (97[359]-1)

bir çāre ḳıl-: (<T. *bir* , Far. *çāre* T. *ḳıl-*): yardım etmek; yol ve çözüm bulmak.

çāre-i ʿışḳı nidür cüz ṣabr mahzun kön͡glüme/çün ḳıla almas ***ḳılın͡g bir çāre*** *mecnun kön͡glüme* (159[577]-1)

bisyār ḳıl-: (<Far. *bisyār* T. *ḳıl-*): çok olmak.

yār kūyıdın öterde körgüzür bu zār meks̠ /söz dise daġı cevābıda ***ḳılur bisyār*** *meks̠* (25[97]-1)

cān īs̲ār ḳıl-: (<Far. *cān,* Ar. *īs̲ār* T. *ḳıl-*): canını yoluna dökmek, saçmak.

körgeç anı ger Ḥüseynī yan͡glıġ itsen͡g terk-i hūş /ḥażretide ***ḳılġa-sin cānımnı īs̲ār*** *iy kön͡gül* (90[334]-7)

cefā ḳıl: (<Ar. *cefā* T. *ḳıl*): eziyet etmek.

her ḳaçan didim vefa ḳıl iyledin͡g yüz min͡g ḥiyel /her ḳaçan didim ***cefā ḳıl*** *anı fi'l-ḥāl iyledin͡g* (86[317]-4)

cefā vü raḥm ḳıl-: (<Ar.*cefā* , Far. *vü,* Ar. *raḥm* T. *ḳıl-*): eziyet etmek ve acımak, merhamet göstermek.

ḥaddin ötkerme Ḥüseynī'ġa ***cefā vü raḥm ḳıl*** */kim ulus şāhı durur līkin irür çaker san͡ga* (4[9] -5)

cem' ḳıl-: (<Ar. *cem'* T.*ḳıl-*): toplamak, bir araya getirmek.

*ḫaste kön͡glüm bend-i zülfün͡gdin perīşāndur besī /****cem' ḳılmaġıl*** *sünbülün͡gni kim perişān bolmasun* (140[508]-3)

cevr ḳıl-: (<Ar. *cevr* T. *ḳıl-*): haksızlık etmek, eziyet etmek.

ger ḳulun͡g-min ***cevr*** *köp* ***ḳıldın͡g*** *didim satḳım mini /dimedim 'uşşāḳ ara rüsvā kılıp 'ālemġa sat* (18[72]-5)

cevr ü sitem ḳıl-: (<Ar. *cevr* , Far. *ü* , Far. *sitem* T. *ḳıl-*): eziyet ve zulmetmek.

yār ẓul iylerge çün bī-iḫtiyār olmış n'itey/veh an͡ga ***cevr ü sitem ḳılmaḳ*** *şi'ār olmış n'itey* (171[621]-1)

ciger- ḫūn ḳıl-: (<Far. *ciger- ḫūn n* T. *ḳıl-*): ciğeri kanlı bir hâle getirmek, acı çektirmek, yaralamak.

āh u vā-veylā mini asru ***ciger-ḫūn ḳıldı*** *la* (203-3)

ciger-gūn ḳıl-: (<Far. *ciger-gūn* T. *ḳıl-*): ciğer rengi haline getirmek .

ol ciger pergālesi eşkim ***ciger-gūn ḳıldı*** la (203-4)

cilve ḳıl-: (<Ar. *cilve* T. *ḳıl-*): görünmek, kalkmak, hareket etmek.

her kişi körse periler içre sin köz merdümin /bir perini ***cilve ḳılġan*** *saġınur insān ara* (8[29]-3)

*tāze boldu bāġ u kön͡glümde firāḳ āzārıdur /****cilve ḳıldı*** *gül n'itey bāgrımda hicran ḫārıdur* (33 [118] -1)

*cennet içre sākin olsan͡g ṭūbī-i cennet mü diy/****cilve ḳılġaç*** *ḳāmetin͡g serv-i ḫırāmān mu diyin* (112[408]-5)

kön͡glüm öz ḥālide ḳalmas ***cilve ḳılġaç*** *ḳāmetin͡g/veh ni ḥāl irkin bu kim iyler ḳadin͡g bī-ḥāl anı* (191[698]-2)

cilve-ger ḳıl-: (<Ar. *cilve*, Far. *ger* T. *ḳıl-*): cilve yapmak.

kündüz olġay kiçe vü ḫurşīd ü ay bir kün eger /ʿārıżın͡gnı ***cilve-ger ḳılsa*** *öz eyvānıda çerḫ* (29[104]-5)

cism-i zār ḳıl-: (<Ar. *cism-i zār* T. *ḳıl-*): inleyen vücut kılmak.

hicrin͡g otı ***cism-i zārım ḳıldı*** *kül iy yār bil /ger bina ḳılsan͡g mezarım ṭarḥın ol kül birle ḳıl* (97[359]-1)

çāk ḳıl-: (<Far. *çāk* T. *ḳıl-*): yarmak, yırtmak, parçalamak.

ol eger bī-dād tīġı birle kögsüm ***ḳılsa çāk*** */bu tikip ol çāk ni merhemdin itse behre-ver* (48[180] -4)

iyledim iy nāme rāzımnı yazıp aġzın͡gnı mühr /yār eger kögsün͡gni ***ḳılsa çāk*** *şerḥ-i rāz ḳıl* (98[362]-4)

çāre ḳıl-: (< Far. *çāre* T. *ḳıl-*): çare olmak, iyileştirmek.

āşikārā otlarımġa ***çāre ḳılsan͡g*** *iy ṭabīb /anı n'iyler-sin ki örter dāġ-ı pinhanım minin͡g* (81[291]-6)

daʿvā ḳıl-: (<Ar. *daʿvā* T. *ḳıl-*): şikâyet etmek, iddiada bulunmak.

ger peri ḥüsnün͡g bile ***daʿvā ḳılur*** *dīvānedür /anı ḥüsn ehlide tutmas ādemī sanıda çerẖ* (29[104]-6)

derd ü belā ḳıl-: (<Far. *derd* , Far. *u* , Ar. *belā* T. *ḳıl-*): dert ve bela olmak.

kātib- taḳdīr ilige gūyiyā ʿayş u neşāṭ /ḳısmet itkende man͡ga ***derd ü belā ḳıldı*** *rakam* (100[365]-4)

dermān ḳıl-: (<Far. *dermān* T. *ḳıl-*): ilaç vermek; çare bulmak, kuvvet vermek.

iy Ḥüseynī yitmese ol ay sinin͡g feryādın͡ga /çerẖ ü encüm ẖod imes derdin͡gġa ***dermān ḳılġu*** *dik* (79[286]-3)

devā ḳıl-: (< Ar. *devā* T. *ḳıl-*): çare olmak, iyileştirmek.

iy Ḥüseynī bu ḳara ḳayġunda cānın͡g bolsa rīş /ġam yime bir kün ***devā ḳılġay*** *viṣāli merhemi* (183[665]-5)

diger-gūn ḳıl-: (< Far. *diger-gūn* T. *ḳıl-*): bozmak, değiştirmek.

cevr ü ẓulmin veh yana cānımġa gerdūn ḳıldı la (203-1)/ *yaşurup ol ayı ḥālimni* ***diger-gūn ḳıldı*** *la* (203-2)

dīvāne ḳıl- : (<Ar. *dīvāne* T. *ḳıl-*): delirtmek.

ḳılmaġay menʿi cünunum ʿışḳ ara köygen kişi /kim mini ***dīvāne ḳılġan*** *bir peri-ruḥsār irür* (37 [127] -3)

duʿā ḳıl-: (<Ar. *duʿā* T. *ḳıl-*): dua etmek.

ʿömr üçün ḳılsam ***duʿā sin ḳılmaġıl*** *yā Rab ḳabūl /çün ḥayātım istemes şūẖı ki cānımdur minin͡g* (84[308]-5)

edā ḳıl-: (<Ar. *nevʿ* T. *ḳıl-*): çeşit, tür yapmak.

līk zinhar allıda bu ***nevʿ ḳılġay-sin edā*** (202-13)

efġān ḳıl-: (<Far. *efġān* T. *ḳıl-*): inlemek, feryat etmek, acıyla bağırmak.

niçe kim iḫfā ḳılur ʿışḳın Ḥüseynī vāy kim /körgeç ol aynı yana bī-iḫtiyār ***efġan ḳılur*** (41[139] -7)

iy kön͡gül köp ***ḳılma efġān*** *çün anın͡g bī-dādıġā /ḳılmadı ġam külbeside nāle-zārın͡g ʿilāc* (26[98]-5)

efsūn ḳıl-: (<Far. *efsūn* T. *ḳıl-*): büyülemek.

yoḳ ağızdın bar ikençe ḥaddi ***efsūn ḳıldı*** *la* (203-25)

efzūn ḳıl-: (<Far. *efzūn* T. *ḳıl-*): artırmak; çoğaltmak, ziyadeleştirmek.

anı kündin künge öksümktin ***efzūn ḳıldı*** *la* (203-15)

elem ḳıl-:(<Ar. *elem* T. *ḳıl-*): kederli yapmak.

iy çerḫ-i cefa-ger ni sitemler ḳıldın͡g (207-1) /*cānımnı nişane* ***elemler ḳıldın͡g*** (207-2)

esrār-ı ḫıfẓ ḳıl-: (<Ar. *esrār*, Ar. *ḫıfẓ* T. *ḳıl-*): sırları saklamak.

gül üçün bāġ içre bülbül min͡g neva örgenmedi /kim ezel gül-zārıda ***ḳılmışdur*** *ol* ***esrār-ı ḫıfẓ*** (66[235]– 3)

ez-firāḳ ḳıl-: (<Far. *ez,* Ar.*firāḳ* T. *ḳıl-*): ayrılıktan etmek.

ḳıldı *baḫtımnı ḳara zülfi dik ol māh* ***ez-firāḳ*** */niçe köydürgey min-i dil-ḫasteni āh ez-firāḳ* (72[259]-1)

faḳīr ḳıl-: (<Ar. *faḳīr* T. *ḳıl-*): yoksul etmek, biçare etmek.

genc tapsa münʿim olmas kimni sin ***ḳılsan͡g faḳīr*** */genc birse müflis olmas kimge sin birsen͡g ġınā* (1[1] -3)

fersūde ḳıl : (< Far. *fersūde* T. *ḳıl*): yıpratmak, eskitmek.

ʿışḳ ara āvāre ***ḳıl fersūde*** *cānım iy ecel /dūstlar kön͡glini öz ḥālimġa maḥzūn körmeyin* (131[471] -2)

feryād ḳıl-: (< Far. *feryād* T. *ḳıl-*): bağırmak, yaygara gürültü çıkarmak.

kūyıda şeydā kön͡gül ***feryād ḳılma*** *ba'd-ez-īn /kiçe yā kündüz uyur vaḳtıda ġavġa bolmasun* (139[503]-6)

fidā ḳıl: (<Ar. *fidā* T. *ḳıl*): uğruna vermek, adamak.

iy Ḥüseynī bolsa yüz cānın͡g ***fidā ḳıl*** *hicride /kim tapılmas dünyide andaḳ yana mevzun yigit* (22[87]-7)

niçe cān ***ḳıldım fidā*** *ni anı taptım ni munı /her niçe toḫm-ı vefa iktim cefa birdi şemer* (48[180] -6)

fiġān ḳıl-: (<Far. *fiġān* T. *ḳıl-*): inlemek, feryat etmek.

yār çün kön͡glün͡gdedür atın tutup ***ḳılma fiġān*** */ ḥāḳ çü āgehdür anın͡g ẕükr-i ḫafī ḫoşraḳ ki cehr* (46[168] -6)

fikr ḳıl-: (<Ar. *fikr* T. *ḳıl-*): düşünmek, anlamak.

iy Ḥüseynī mey bile ***ḳılġıl*** *ḫumārın͡g* ***fikri*** *kim /def' hem ṣahbā ḳılur çün kiltürür ṣahbā maraż* (64[226]–7)

ġammāz ḳıl: (<Ar. *ġammāz* T.*ḳıl*): fitnecilik yapmak, gammazlamak.

iy felek çün min an͡ga boldum esīr artuḳsıdur /ṭurresin ṭarrār yāḫūd ġamzesin ***ġammāz ḳıl*** (98[362]-6)

ġāret ḳıl-: (<Ar. *ġāret* T. *ḳıl-*): yağmalamak.

çün kön͡gülde ḳoymadın͡g ārām u ṣabr u 'aḳl u dīn /imdi iy ẓālim bu kişverde ni ***ġāret ḳılġa- sin*** (136[493] -3)

ġarḳa ḳıl-: (<Ar. *ġarḳa* T.*ḳıl-*): batırmak, suya batırmak.

seyl-i eşkim yir yüzin tuttı sayan͡g irken zamān /yoḳ 'aceb gerdūnnı ***ḳılsa ġarḳa*** *anın͡g üzgüni* (196[717]-3)

ġavġā ḳıl-: (<Far. *ġavġā* T. *ḳıl-*): kavga etmek.

ḳılsalar ġavġa *ulus cānımġa bī-dād itkeli /mindin ol dem lāḥẓa'i ayrılma zinhār iy kön͡gül* (90[334]-5)

min esīr-i ʿışḳ-min ġavġa nidür ʿuşşāḳ ara /iy refiḳ-ı pend-gū aytın͡g ki ***ġavġa ḳılman͡gız*** (53[192] –3)

genc-i Ḳarūn ḳıl-: (<Far. *genc*, Ar. *Ḳarūn* T. *ḳıl-*): Karun gibi hazinesi yapmak**.**

ḫāṭırım vīrāne sin ḫod ***genc-i i Ḳarūn ḳıldı*** *la* (203-30)

gerdūn ḳıl-: (<Ar. *gerdūn* T. *ḳıl-*): dönen, dönücü yapmak.

cevr ü ẓulmin veh yana cānımġa ***gerdūn ḳıldı*** *la* (203-1)

gūyā ḳıl-: (<Far. *gūyā* T. *ḳıl-*): söylemek, söyletmek.

iyle kim ḫūrşīd tābı ẕerreni peyda ḳılur /ġonçe aġzın͡g sırrını hem gül yüzün͡g ***güya ḳılur*** (40[135] – 1)

gül-zār-i İrem ḳıl: (<Far. *gül-zār*, Ar. *İrem* T.*ḳıl*): Cennet bahçesi yapmak.

*çün kön͡gül üzdi cihandın dehr gül-zārın ḳoyup /**ḳıl** anın͡g me'vāsını yā Rab ki* ***gül-zār-ı İrem*** (101[368]-7)

güm ḳıl-: (<Far. *güm* T.*ḳıl-*): kaybetmek, yitirmek.

tilbe kön͡glümni lebin͡g ḳan iylep aġzın͡g ***ḳıldı güm*** */tapḳay anı istegen yā Rab bu dem ḳandın ḫaber* (47[174] -6)

gümān ḳıl-: (<Far. *gümān* T.*ḳıl-*): şüphelenmek.

yā irür sīm-ābı ***ḳılma gümān*** *kim ʿışḳ otı/örtedi mecrūḥ cismimni irür ḫāk isterim*

(109[400]-2)

güẕer ḳıl-: (<Far. *güẕer* T. *ḳıl-*): dolaşmak, gezmek.

*tilbe kön͡glüm şūrişi bülbülni lāl itmişi bu kün /**ḳıldı** gülşendin **güẕer** güya perī-zādım yana* (162[586]-2)

*hicr endūhıda yā gülşen ara **ḳıldım güzer*** (202-6) */serv boyı ḳāmtin͡gnin͡g naḫlidn birdi ḫaber* (202-7)

ḫacil ḳıl-: (<Ar. *ḫacil* T.*ḳıl-*): utandırmak.

*bāġ ara nivçün gül-i raʿnā ḳızarur sarġarur /ger anı ol yüz gülidin **ḳılmamış** devrān **ḫacil*** (94[344]-4)

ḥakīm ḳıl-: (<Ar. *ḥakīm* T.*ḳıl-*): yönetmek, hükmetmek .

*dir ki ṣabr itkil **ḥakīm** ʿaḳl **ḳılġıl** sāḳiyā /bir ḳadeḥ birle ḫalāṣ ittin͡g devāsıdın mini* (189[693]-6)

ḥal ḳıl-: (<Ar. *ḥal* T.*ḳıl-*): çözmek, açmak.

*rengsiz ḫālin͡g boyarġa **ḥal ḳılay** köz merdümin /sürtkey-min şāyed uşbu rīv ile ḫālin͡gġa köz* (50[184] -2)

*köz ḳarasın **ḥal ḳılıp** yazdım san͡ga ʿacz u niyaz /köz yaşımnı hem sipip ol nāmeġa iy serv-i nāz* (51[186] –1)

ḫalāṣ ḳıl: (<Ar. *ḫalās* T. *ḳıl*): kurtarmak.

*iy Ḥüseynī vaṣl ümmīdidin raḳībin͡g boldı ḫalḳ /özni **ḳıl** hem müddeʿī hem müddeʿālardın **ḫalāṣ*** (63[221]–7)

*ḫānḳahdın tā ḫarabāt içre kirdim **ḳıldı** Ḥaḳ /hem riyādın hem riya-yı pārsālardın **ḫalāṣ*** (63[221]–5)

ḫarāb ḳıl-: (<Ar. *ḫarāb* T. *ḳıl-*): viran etmek, yıkmak.

*bir müsāfir ay ḫayāli **ḳıldı** kön͡glümni **ḫarāb** /ḳalmadı cānımġa ansız bir zaman ṭāḳat ni tāb* (14[57]-1)

ḫayāl ḳıl-: (<Ar. *ḫayāl* T. *ḳıl-*): hayal etmek, gerçekleşmeyecek düşünceye dalmak.

*veh ni işdür kimni kim min mihr-bān **ḳıldım ḫayāl** /özgelerdin ol mini köprek ḳılur āzürde-ḥāl* (93[342]-1)

ḫayr-bād ḳıl-: (<Ar. *ḫayr*, Far. *bād* T. *ḳıl-*): hayırlı olsun demek.

*yārdın ayru buzuġ kön͡glümge **ḳıldım ḫayr-bād*** (202-34)

ḥayret ḳıl-: (<Ar. *ḥayret* T. *ḳıl-*): şaşmak, şaşırmak, hayrete düşmek.

*iy Ḥüseynī hicride tapsam helāk-i cāvidān /**ḳılmaġıl ḥayret** ḥayāt-ı cāvidānım bardı la* (170[619]-7)

ḫazān ḳıl-: (<Ar. *ḫazān* T. *ḳıl-*): sonbahar etmek.

*nev-bahār eyyāmı bülbül dik niçük çikmey fiġān/güllenür çağda nihāl-i nev-resim **ḳılmış ḫazān*** (123[445]-1)

hem-dem ḳıl-: (< Far. *hem-dem* T.*ḳıl-*): dost yapmak, arkadaş yapmak.

*ol ki dir irdi viṣālimni san͡ga **hem-dem ḳılay*** (203-11)

hevā ḳıl-: (<Ar. *hevā* T. *ḳıl-*): istemek, heves etmek .

*iy Ḥüseynī ol ḳuyaş sarı **hevā ḳılsan͡g** ni tan͡g /çünki sāz ittin͡g riyāżet birle himmetdin cenāḥ* (28[100]-7)

*iy Ḥüseynī kön͡gli çün bülbül kibi **ḳıldın͡g hevā** /bārī ol gül gülşen-i ḳuyını oḳ-endāz ḳıl* (98[362]-7)

heves ḳıl-: (<Ar. *heves* T. *ḳıl-*): arzu etmek, istemek, arzulamak.

*kevkeb-i eşkim şafak-gūn kilse veh irür seza /min ki ṣubḥ-ı vaṣl ara hicran tünin **ḳıldım heves*** (56[202]–2)

*ḫāmlıḳdın ger **heves ḳıldım** firakın vaṣl ara /iy felek cānımġa yittim ger hevesdür uşbu bes* (56[202]–3)

ḥıfẓ ḳıl-: (<Ar. *ḥıfẓ* T. *ḳıl-*): ezberlemek, saklamak.

*kön͡glüm itti ʿışḳ esrarım kılıp tekrār ḥıfẓ /kim ki **ḳılġan** dik kelām-ı pāk-i vaḥy-āṣār **ḥıfẓ*** (66[235]– 1)

*ḫūblar öz ḥüsni vasfın ger ḳılurlar ni ʿaceb /tan͡g imes büt vasfını ger **kılsalar** küffar **ḥıfẓ*** (66[235]– 2)

kön͡glüm itti ʿışḳ esrarın ***kılıp*** *tekrār* ***ḫıfẓ*** */kim ki ḳılġan dik kelām-ı pāk-i vaḥy-āṣār ḫıfẓ* (66[235]– 1)

ḫırām ḳıl-: (<Far. *ḫırām* T. *ḳıl-*): nazlanmak, salınarak yürümek .

közüme her kirpik olsun bir tiken ger sinsizin /isteben gül-geştini bustān ara ***ḳılsam ḫırām*** (105[388]-2)

ṭūbī-i cennet eger yüz nāz ile ***ḳılsa ḫırām*** */serv-i nāzım allıda ol ʿazm-i reftār* iylemes (60[212]–5)

ḥırṣ u heves ḳıl-: (<Ar. *ḥırṣ* , Far. *u* , Ar. *heves* T. *ḳıl-*): istetmek ve arzulamak .

kön͡glüm it maʿmūr mihrin͡g birle līkin ḳoymaġıl /nefs anda ***ḳılġalı ḥırṣ u heves*** *ṭarḥın bina* (1[1] -4)

hicr ḳıl-: (<Ar. *hicr* T. *ḳıl-*): ayrılmak.

cüzʾ-i cüzʾüm hicr ara bir birdin ayrılmaḳ tiler /kāş ***ḳılsan͡g hicr*** *tiġıdın tenimni riz riz* (52[190] –3)

ḥikāyet ḳıl-: (< Ar. *ḥikāyet* T. *ḳıl-*): anlatmak, hikâye etmek.

ġāyibim ḥālidin iy ḳāṣid ***ḥikāyet ḳılma*** *bes /her niçe encāmıġa yitsen͡g yana āġāz ḳıl*

(98[362]-3)

ḫurrem ḳıl-: (<Far. *ḫurrem* T. *ḳıl-*): sevindirmek, mutlu etmek.

öksütüp derd ü ġamın͡g mundın barı ***ḫurrem ḳılay*** (203-13)

hücūm ḳıl-: (<Ar. *hücūm* T. *ḳıl-*): saldırmak.

iyledür kim zaḫm üze her yan çibin ***ḳılġay hücūm****/zaġlar ḳonsa bu ḳanlıḳ cism-i ʿuryān üstine* (164[591]-2)

ḥüsn ehl ḳıl-: (<Ar. *ḥüsn*, Ar. *ehl* T. *ḳıl-*): güzellik sahibi olmak.

ḳılmaġıl ʿuşşāk ara min tilbedin bī-gānelıḳ /kim ***ḳıluptur ḥüsn ehli*** *dünyide köp yatnı öz* (50[184] –3)

ıẓhār ḳıl-: (<Ar. *ıẓhār* T. *ḳıl-*): göstermek.

kim ni kim devran ilidin yār tuttum ʿāḳıbet /özgeçe çıktı özin ger ***ḳıldı ıẓhār*** *özgeçe* (148[539]-6)

*kaçsam ol zencīr il āvārelıġ ṣaḥrāsıġa /***ḳılma** *ḥālimni ḫırede ehliġa* ***ıẓhār*** *iy kön͡gül* (90[334]-2)

ıẓhār-ı ḥarāret ḳıl-: (<Ar. *ıẓhār* , Ar. *ḥarāret* T. *ḳıl-*): ateşlenmek, ateşini göstermek.

āhım allıda savuḳ salḳın-sin iy dūzaḫ otı /her dem er yüz ḳatla ***ıẓhār-ı ḥakāret ḳılġa-sin*** (136[493] -4)

ıẓhār-ı mahāret ḳıl-: (<Ar. *ıẓhār* , Ar. *mahāret* T. *ḳıl-*): hüner, maharet göstermek.

ḳatl ara teslim irür iy hicr allın͡gda ecel /niçe cānım alıp ***ıẓhār-ı mahāret ḳılġa-sin*** (136[493] -2)

ibtidā ḳıl-: (<Ar. *ibtidā* T. *ḳıl-*): başlamak.

min bilür irdim ki yoktur intihā ʿışḳımġa hīç /tā gül-i vaṣlın͡g bile ***ḳıldım*** *maḥabbet* ***ibtidā*** (6[16] - 5)

iḫfā ḳıl-: (<Ar. *iḫfā* T. *ḳıl-*): saklamak, gizlemek.

niçe kim ***iḫfā ḳılur*** *ʿışḳın Ḥüseynī vāy kim /körgeç ol aynı yana bī-iḫtiyār efġan ḳılur* (41[139] -7)

ʿilāc ḳıl-: (<Ar. *ʿilāc* T. *ḳıl-*): çare buldurmak, derde deva buldurmak.

*iy kön͡gül köp ḳılma efġān çün anın͡g bī-dādıġā /***ḳılmadı** *ġam külbeside nāle-zārın͡g* ***ʿilāc*** (26[98]-6)

nāṣıḥā gül-geştidin kön͡glüm ***ʿilācın ḳılma*** *kim /ḫaste kön͡glümge tikilgen ḫār-ı hicran kārıdur* (33 [118] -3)

imāret ḳıl-: (<Ar. *imāret* T. *ḳıl-*): bayındır hâle getirmek; onarmak, tamir etmek.

ger kilip virane ḳabrimni ziyāret ḳılġa-sin /raḥm itip iy ḳātilim anı ***imāret ḳılġa-sin*** (136[493] -1)

imkān ḳıl-: (<Ar. *imkān* T. *ḳıl-*): olanak kılmak.

derd ü ġam seyli dağı kön͡glüm ḥarīmiġa tüşüp /ol sevād içre buzuġluḳ olça ***imkān ḳılġu*** *dik* (78[281]-2)

inşā ḳıl-: (<Ar. *inşā* T. *ḳıl-*): yapmak, meydana getirmek.

zīb iter kök sebzesi birle ḳuyaş ruḫsārını /kātib-i ḳudret ki ḫaṭṭın͡g nüsḫasın ***inşa ḳılur*** (40[135] - 2)

işāret ḳıl-: (<Ar. *işāret* T. *ḳıl-*): göstermek, işaret etmek.

niçe il ḳatliġa meʾmūr iyleben ol ġamzeni /yaşurun likin minin͡g sarı ***işāret ḳılġa-sin*** (136[493] -6)

iy Ḥüseynī ***ḳılmaġıl ʿişret*** *nevāsın kim bu kün /kim gülistan-ı neşāṭın͡gda nevāyın͡g kilgüsi* (181[662]-7)

iʿtirāf ḳıl-: (<Ar. *iʿtirāf* T. *ḳıl-*): hakkını teslim etmek, kabul etmek .

ʿışḳ zūr-ı desti ger budru minin͡g ʿaczim ni tan͡g /ejdehā ger bolsa öz ʿacziġa ***ḳılġay iʿtirāf*** (70[249]-4)

ḳabūl ḳıl-: (<Ar. *ḳabūl* T. *ḳıl-*): almak; razı olmak, onaylamak.

ʿömr üçün ḳılsam duʿā sin ***ḳılmaġıl*** *yā Rab* ***ḳabūl****/çün ḥayātım istemes şūḫı ki cānımdur minin͡g* (84[308]-5)

ḳaṣd ḳıl-: (<Ar. *ḳaṣd* T. *ḳıl-*): öldürmeye çalışmak.

ʿışḳ u hicr ü derd ü ***ḳaṣdım kıldılar*** *ger ḥālime /vākıf irmes-siz bu yüzlengen belalardın bilin͡g* (87[321]-2)

ḳaṣd-ı dīn ḳıl-: (<Ar. *ḳaṣd-ı dīn* T. *ḳıl-*): dinine kast etmek, dinini ortadan kaldırmak istemek.

*iy müsülmānlar eger min kāfir-i ʿışḳ olmışam/****ḳaṣd-ı dīnim ḳılġuçı*** *bir nā-müsülmāndur nʾitey* (199[727]-2)

ḳaş ya ḳıl-: (<T. *ḳaş*, T. *ya* T. *ḳıl-*): kaşını yay yapmak.

bar ikin ʿāşıḳġa miḥnet okların yaġdurġalı /ol ki müjgānın͡g kılıp nāvek ***ḳaşın͡gnı ya ḳılur*** (40[135] – 3)

ḳatl ḳıl-: (<Ar. *katl* T. *ḳıl-*): katletmek, öldürmek**.**

ʿāḳıbet bir kün Ḥüseyī'ni cefa tīġı bile/ ***ḳatl ḳılġumdur*** *didin͡g iy dūt bismi'llāh revan* (115[414]-5)

vaʿde ***ḳatlimġa*** *eger* ***ḳılsan͡g*** *ki ḳılġay-sin şehīd /başıma kilse ecel cānım barınca yalbaray* (192[702]-4)

kem ḳıl-: (<Far. *kem* T. *ḳıl-*): azaltmak, eksiltmek.

didi vaṣlım birle köpdin köp ġamın͡gnı ***kem ḳılay*** (203-14)

kerem ḳıl-:(<Ar. *kerem* T. *ḳıl-*): cömertlik yapmak, cömertçe davranmak.

mühlik nefesim otun ʿalemler ḳıldın͡g (207-3) / *ʿöẕrün͡gni niçük ḳolay* ***keremler ḳıldın͡g*** (207-4)

köz ḳıl-: (<T. *köz* T. *ḳıl-*): bakmak.

köz ḳılur *bu vechedin tünler dür-i eşkin nis̱ār /kim ḫayālin͡g cān öyide her kiçe mihman irür* (38 [129] -3)

kül ḳıl-: (<T. *kül* T. *ḳıl-*): küllemek, kül haline getirmek.

hicrin͡g otı cism-i zarım ***ḳıldı kül*** *iy yār bil /ger bina ḳılsan͡g mezarım ṭarḥın ol kül birle ḳıl* (97[359]-1)

lāle-gūn ḳıl-: (<Ar. *lāle-gūn* T. *ḳıl-*): kırmızıya çevirmek.

ḳan yaşımdın ***lāle-gūn*** *çün* ***ḳıldı*** *bāġ u püşteni* (203-18)

lāle-zār ḳıl-: (<Far. *lāle-zār* T. *ḳıl-*): lale bahçesine döndürmek.

gül yüzün͡g şevḳıda ġam deştini ***ḳıldı lāle-zār*** */tīġ-ı hicrin͡g tökti çün her sarı bağrım ḳanını* (187[680]-5)

libās ḳara ḳıl-: (<Ar. *libās* , T. *ḳara* T. *ḳıl-*): elbisesini kara renge dönüştürmek.

ḥayretim bar tā ***ḳara ḳılmış libāsın*** *ol peri /kim ḳaranġu tünde körmiş āftāb-ı ḫāveri* (180[661]-1)

luṭf ḳıl-: (<Ar. *luṭf* T. *ḳıl-*): iyilik yapmak, lütuf göstermek.

luṭflar ḳılmış *cihan rüsvāsı ʿuşşāḳıġa yār /veh munuñ͡g dik çaġda rüsvā-yı cihān köñ͡glüm ḳanı* (188[687]-4)

maḥzūn ḳıl-: (<Ar. *maḥzūn* T. *ḳıl-*): kaygılandırmak.

şād itey dip nā-tüvān köñ͡glümni ***maḥzūn ḳıldı*** *la* (203-5)

Mecnūn ḳıl-: (<Ar. *Mecnūn* T. *ḳıl-*): delirmek, delirtmek.

yüz tümen Ḫüsrevni Şīrīn laʿliġa Ferhād itip /bī-ʿaded Leylīʿni ***ḳılġan*** *ʿışḳıda* ***Mecnūn*** *yigit* (21[82]-3)

deşt üze āvāre ḳılmaḳlıḳḳa ***Mecnūn ḳıldı*** *la* (203-10)

mekṣ ḳıl-:(<Ar. *mekṣ* T. *ḳıl-*): eğlenme kılmak, eğlenmek.

yār kūyıdın öterde körgüzür bu zār mekṣ /söz dise daġı cevābıda ***ḳılur*** *bisyār* ***mekṣ*** (25[97]-1)

iştiyāḳıda ölüm ḥālidedür-min iy ecel / cān fidā iyley sañ͡ga kilgünçe ***ḳılsañ͡g*** *yār* ***mekṣ*** (25[97]-6)

ol peri neẓẓāresiġa iy ki taptıñ͡g dest-res /kör miniñ͡g mecnunluġumnı ***ḳılmaġıl*** *zinhar* ***mekṣ*** (25[97]-2)

ger disem iy aḫter-i saʿd ötmegil taʿcīl ile /dir ki öz seyride ***ḳılmas*** *kevkeb-i seyyār* ***mekṣ*** (25[97]-4)

menʿ ḳıl: (<Ar. *men*ʿT. *ḳıl*): engellemek, durdurmak.

dir ki köñ͡glüñ͡gge fiġān u zārlıġdın ***menʿ ḳıl****/çün bu maḥzūn cüz fiġān u ārlıḳ bilmes nʾitey* (200[728]-2)

merḥamet ḳıl-: (<Ar. *merḥamet* T. *ḳıl-*): acımak, şefkat göstermek.

*cān içinde yaşurum tuttum ġamın͡gnı müddeti/**merḥamet ḳılġın** ki mundın narı yoḳtur ḳuvvetim* (107[394]-4)

merhem ḳıl-: (<Ar. *merhem* T. *ḳıl-*): merhem yapmak.

*çākler bağrın͡gda kim bolmış an͡ga **merhem ḳılay*** (203-12)

merhūn ḳıl-: (<Ar. *merhūn* T. *ḳıl-*): rehin almak, rehin alınmak.

*ḫırka vü seccadesin ol meyġa **merhūn ḳıldı** la* (203-35)

mesken ḳıl-: (<Ar. *mesken* T. *ḳıl-*): yerleşmek.

*bülbül-i şeydā eger gül-zār ara **mesken ḳılur** /tilbe kön͡glümge irür kūyın͡gda me'vā iy refīḳ* (77[276]-6)

mey ḳıl-: (<Ar. *mey* T. *ḳıl-*): içki yapmak.

*müflis irdim **mey ḳılıp** sınġan sifālim cām-ı Cem* (203-29)

meyl ḳıl-: (<Ar. *meyl* T. *ḳıl-*): yönelmek, gönül bağlamak, sevmek.

*ol yüz ü ḳad hicride bustānġa **ḳılman meyl** kim /gül sarı köz salmayın serv-i ḫırāmān körmeyin* (132[479] -4)

mihmān ḳıl-: (<Ar. *mihmān* T. *ḳıl-*): konuk etmek, misafir olarak ağırlamak.

*iy Ḥüseynī yārnın͡g kögsümge yitken nāvekin/cān birip **ḳıldım** buzuġ kön͡glümge **mihmān** bu kiçe* (143[513]-7)

muḥkem ḳıl-: (<Ar. *muḥkem* T. *ḳıl-*): sağlamlaştırmak, güçlendirmek.

*ni şeredür ol perī mecnūnıġa kim kön͡glini /ḳayd üçün altun selāsil açıban **muḥkem ḳılur*** (42[146] -4)

munṣarıf ḳıl-: (<Ar. *munṣarıf* T. *ḳıl-*): geri dönmek.

*'ışḳ ara āfet selamet kūyıdadur 'āḳıbet /iy Ḥüseynī hoştur ol yan **ḳılsan͡g** özni **munṣarıf*** (71[254]-7)

müşkīn ḳıl-: (<Ar. *müşkīn* T. *ḳıl-*): misk kokulu hâle getirmek, siyahlaştırmak.

ḳılma müşkīn *ḫaṭın͡g her ḥarfī boldı bir sebeb /kim tirilgey çün müretteb iyledi esbāb-ḫaṭ* (65[232]–2)

müzeyyen ḳıl-: (<Ar. *müzeyyen* T. *ḳıl-*): süslemek.

ol ḳara yilde tünidin veh ki çıḳkunca ḳuyaş / yir yüzin kök dik ***müzeyyen ḳıldı*** *eşkim aḫteri* (180[661]-3)

nāle ḳıl-: (<Far. *nāle* T. *ḳıl-*): inlemek, feryat etmek.

ger Ḥüseynī ***nāle ḳılsa*** *ʿışḳ ara ʿayb itmen͡giz /kim durur ʿāşıḳ kim anın͡g şivesi efġan imes* (57[205]–7)

iy Ḥüseynī ***nāle ḳılsam*** *öltürür ḳılsan͡g kāfir közi /gūyiyā ḳoymas anı uyḳuġa efġānım minin͡g* (81[291]-7)

nā-sāzlıġ ḳıl-: (<Ar. *nā-sāz,* T.+ *lıġ* T. *ḳıl-*): uygunsuzluk etmek, yanlış davranmak.

iy Ḥüseynī barça ʿuşşāḳ içresin bī-nevā /ḥālin͡ge ***nā-sāzlıġlar ḳılġan*** *ol kāfir müdür* (35 [120] -7)

nāsıḥ ḳıl-: (<Ar. *nāsıḥ* T. *ḳıl-*): öğüt vermek**.**

ʿışḳ menʿide ***ḳılur nāsıḥ*** *tili kön͡glümni rīş /yoksa bu ġam ġonçesin tan͡g yili efgār iylemes* (60[212]–4)

naṣīb ḳıl-: (<Ar. *naṣīb* T. *ḳıl-*): paylaşmak, paylaştırmak, dağıtmak.

luṭf itip ʿuşşāḳ ara yā Rab neva ***ḳılġın naṣīb*** */tā Ḥüseyniʿnin͡g maḳāmı bolsa bu dār-ı fenā* (1[1] -7)

nasib ḳıl-: (<Ar. *naṣīb* T. *ḳıl-*): paylaşmak, paylaştırmak, dağıtmak.

iy Ḥüseynī çün irür nevmīdlıġ küfr iyle saʿy /kim ***naṣībin͡g*** *ʿāfiyet kūyını* ***ḳılġay*** *ẕüʾl-celāl* (92[339]-7)

nāvek ḳıl-: (<Far. *nāvek* T. *ḳıl-*): oklamak, okla vurmak.

*bar ikin ʿāşıḳġa miḥnet okların yaġdurġalı /ol ki müjgānın͡g **ḳılıp nāvek** ḳaşın͡gnı ya ḳılur* (40[135] – 3)

nāz ḳıl: (<Far. *nāz* T. *ḳıl*): naz yapmak.

*min niyaz ehli tüşüp-min ʿışḳ ara iy serv ü nāz /her niçe kim niyāz itsem ʿıyān sin **nāz ḳıl*** (98[362]-2

nefʿ ḳıl-: (<Ar. *nefʿ* T. *ḳıl-*): fayda elde etmek; fayda etmek, faydası olmak.

*hicr otıdın bir şerer ʿālemni örter iy refīḳ /merhemin͡g ni **nefʿ ḳılġay** dāġ-ı hicrān üstine* (166[601]-4)

nevḥa ḳıl-: (<Ar. *nevḥa* T. *ḳıl-*): yüksek sesle ağlamak.

*iy Ḥüseynī cüz fena āhengi maʿlūm olmadı /kūyıda kim **nevḥa ḳıldın͡g** żaʿf vaḳtı in͡grenip* (16[66]-9)

neẓẓāre ḳıl: (<Ar. *neẓẓāre* T. *ḳıl*): seyretmek, bakmak.

*ḳatl itip āvāre kön͡glümni buzuġ cismim ara /veh bilip bilmesge sal iy cān kilip **neẓẓāre ḳıl*** (97[359]-2)

nihān ḳıl-: (<Far. *nihān* T. *ḳıl-*): gizlemek, saklamak; görünmez hâle getirmek.

*iy Ḥüseynī ʿışḳını **nihān ḳıldım** ḳalmaḳ gümān /munça rüsvālıġ bile tutmaḳnı şöhret bilmedim* (110[404]-7)

nisbet ḳıl-: (<Ar. *nisbet* T. *ḳıl-*): karşılaştırmak, oranlamak.

*aynı ni yan͡glıġ san͡ga **nisbet ḳılur** kim ḥüsn ara /serv dik hem ḳaddi yoḳ hem gül kibi ruḫsārı yoḳ* (76[270]-2)

nişīmen ḳıl-: (<Far. *nişīmen* T. *ḳıl-*): yerleşmek, oturmak.

*tā ki sançıldı buzulġan kön͡glüm içre nāvekin /iyle ḳuşdur kim **nişīmen ḳıldı** vīrān üstine* (165[596]-3)

oḳ-endāz ḳıl-: (<T. *oḳ*, Far. *endāz* T. *ḳıl-*): okun hedefi haline getirmek.

iy Ḥüseynī köng͡li çün bülbül kibi ḳıldıng͡ hevā /bāri ol gül gülşen-i ḳuyını ***oḳ-endāz ḳıl*** (98[362]-7)

özge ḳıl-: (<T. *özge* T. *ḳıl-*): başka, farklı kılmak.

yār cevridin vefa üstiġe kilmiş iy köng͡ül / ***ḳılmasun*** *dip* ***özge*** *anı ʿahd ü sevgend iylegil* (96[353]-5)

perīşān ḳıl-: (<Ar. *perīşān* T. *ḳıl-*): bozmak; dağıtmak, karmaşık hâle getirmek.

ṭurreni ruḫsār üze ḳıldıng͡ perīşān veh ni tang͡ /ger dimāġımnı ***perīşān ḳılsa*** *sevda iy refīk* (77[276]-3)

şūʿle-i endūh örtep ḫaste cānım ḫıremnin /ṣarṣar-ı āhım külin her yan ***perīşān ḳılġu*** *dik* (78[281]-4)

perçeming͡ tang͡ yilidin āşüfte bolmış gūyiyā /kim ***ḳılıptur*** *rūzgārımnı* ***perīşān*** *bu kiçe* (143[513]-6)

pervāz ḳıl: (<Far. *pervāz* T. *ḳıl*): uçmak.

kirpikimdin iy köng͡ül her ḳanatlar sāz ḳıl /hicr deştidin viṣāli kūyige ***pervāz ḳıl*** (98[362]-1)

peydā ḳıl-: (<Far. *peydā* T. *ḳıl-*): bir kuralı, bir aleti tesis etmek, kurmak.

dime ol cevr itse özge bir yigit ***peydā ḳılay*** */iy Ḥüseynī bolmas andaḳ çün yana peydā yigit* (23[90]-7)

iyle kim ḫūrşīd tābı ẕerreni ***peydā ḳılur*** */ġonçe aġzıng͡ sırrını hem gül yüzüng͡ güya ḳılur* (40[135] - 1)

ʿışḳdın tā ***ḳılmışam peydā*** *min-i şeydā maraz /ḳılġu-dikdür żaʿflıḳ cismimni nā-peydā maraż* (64[226]-1)

peyvend ḳıl-: (<Far. *peyvend* T. *ḳıl-*): bağlamak, ilgi kurmak.

aytḳay serv üzre gül ***peyvend ḳılmış*** *bāġbān /kim ki körse ʿārıżın͡g ol ḳadd-i mevzūn üstine* (163[587]-4)

pinhān ḳıl-: (<Far. *pinhān* T. *ḳıl-*): gizlemek, gizli olmak.

şām-ı hicrānımnı bilmen kim bu yan͡glıġ tīredür /yā ***ḳılıptur*** *dūd-ı āhım anı* ***pinhān*** *bu kiçe* (143[513]-3)

raḥm ḳıl: (<Ar. *raḥm* T. *ḳıl*): esirgemek, acımak, korumak.

zaḫm-ı mühlik kön͡glüm aḥvāliġa cānā ***raḥm ḳıl*** */ḳanı turmas yāresin kör nāle-i zārıġa baḳ* (74[263]-5)

rem ḳıl-: (<Far. *rem* T. *ḳıl-*): korkutmak, ürkütmek.

ṣayd irür kön͡glüm ḳuşı ol yüzge vü ister anı/biyle ḳuş kim kördi kim ***rem ḳılmaġay*** *ṣayyādıdın* (111[407]-5)

reng ḳıl-: (<Far. *reng* T. *ḳıl-*): renklendirmek, renk vermek.

bilmegen aḥbāb min āvāre bolġan ḥālin /kūyıda her yanını ***ḳılġan reng*** *ḳanlardın bilin͡g* (88[325]-2)

riʿāyet ḳıl: (<Ar. *riʿāyet* T. *ḳıl*): ağırlamak, itibar etmek, izzet ve ikramda bulunmak.

sorġalı kildin͡g bu kün tan͡gla dime ḳılġım vedāʿ/zār kön͡glümni ***riʿāyet ḳıl*** *ki mihman-min bu kün* (124[449]-5)

rūşen ḳıl-: (<Far. *rūşen* T. *ḳıl-*): aydınlatmak, parlatmak.

iy ***ḳılıp rūşen*** *ulus tapmaḳḳa envār-ı Hüdā /muṣḥaf-ı ruḫsār üze veʿş-şems birle veʿż-żuḥ* (3[4] -1)

rüsvā ḳıl-: (<Far. *rüsvā* T. *ḳıl-*): rezil etmek, itibarsızlaştırmak**.**

ger ḳulun͡g-min cevr köp ḳıldın͡g didim satḳım mini /dimedim ʿuşşāḳ ara ***rüsvā kılıp*** *ʿālemġa sat* (18[72]-5)

hicr ẓulmin kör ki ṣabr iyley disem iyler helak /iylesem bī-ṣabrlıḳ ʿālm ara ***rüsvā ḳılur*** (40[135] – 5)

iy köñ͡gül devrniñ͡g ser-fitnesidür kim mini /biyle ***rüsvā ḳıldı*** *yoksa fitne-i devran imes* (57[205]–5)

baʿd-ez-īn iy ḥüsn ehli ilni şeydā ḳılmañ͡gız /bī-vefālıḳ iyleben ʿālemġa ***rüsvā ḳılmañ͡gız*** (53[192] –1)

ṣabr ḳıl-: (<Ar. *ṣabr* T. *ḳıl-*): dayanmak, katlanmak.

ṣabr ḳılmaḳdın *deva yitmes Ḥüseynī derdiġa/iy ḫıred tapġıl anıñ͡g derdiġa dermān özgeçe* (146[528]-7)

ṣahbā ḳıl-: (<Ar. *ṣahbā* T. *ḳıl-*): şarap yapmak.

iy Ḥüseynī mey bile ḳılġıl ḫumārıñ͡g fikri kim /defʿ hem ***ṣahbā ḳılur*** *çün kiltürür ṣahbā maraż* (64[226]–7)

ṣarf ḳıl-: (<Ar. *ṣarf* T. *ḳıl-*): vakfetmek, zamanını bir işe harcamak.

iy müsülmānlar ḳoyuñ͡g kim ***ṣarf ḳıldım*** *yolıda /zülfidin zünnār baġlap dīn ü īmānımnı min* (134[488] -2)

ṣayd ḳıl-: (<Ar. *ṣayd* T. *ḳıl-*): avlamak, ele geçirmek**.**

ṣayd ḳıldı *zülfi dāmıġa çikip ser-rişteni* (203-17)

sāz ḳıl-: (<Far. *sāz* T. *ḳıl-*): sıralamak, düzmek.

kirpikimdin iy köñ͡gül her ḳanatlar ***sāz ḳıl*** */hicr deştidin viṣāli kūyige pervāz ḳıl* (98[362]-1)

ser-be-ser ḳıl-: (<Ar. *ser-be-ser* T. *ḳıl-*): baştanbaşa, büsbütün kılmak.

ziynet üçün dime bar cismiñ͡gde gūnā-gūn libas /ʿışḳ örtep ***ser-be-ser ḳılmış*** *bu zīb ü zīverim* (109[400]-3)

seyrl ḳıl-: (<Ar.*seyr* T. *ḳıl-*): bakmak, seyretmek.

*hicr şāmı ay çıḳıp min yıġlar irdim derd ile /**seyrler ḳıldım** sini istep meh-i şeb-gerd ile* (151[551]-1)

sırr ifşā ḳıl-: (<Ar. *sırr*, Ar.*ifşā* T. *ḳıl-*): açığa vurmak, açıklamak.

*min öler ḥāletde-min iy yār kūyı itleri /iylerneñ ġavġa mininĝ **sırrımnı ifşā ḳılmanĝız*** (53[192] –4)

sicil ḳıl-: (<Ar. *sicil* T. *ḳıl-*): deftere kaydetmek.

*didi āḫir bar muradım kim sini öltürge-min /ger sininĝ re'yinĝ budur **ḳıldım sicil** ḳanımnı min* (134[488] -4)

sitem ḳıl-: (<Far. *sitem* T. *ḳıl-*): azarlamak, çıkışmak.

*iy çerḫ-i cefa-ger ni **sitemler ḳıldınĝ*** (207-1) */cānımnı nişane elemler ḳıldınĝ* (207-2)

sitīz ḳıl-: (<Far. *sitīz* T. *ḳıl-*) vuruşmak, çekişmek**.**

*'ışḳ dāyim ża'flıḳ cismimni ister örtegey /Allah Allah niçe **ḳılġay** berk-ı ḥüsn birle **sitīz*** (52[190] –2)

soraḳ ḳıl-: (<T. *soraḳ* T. *ḳıl-*) soru sormak, haber sormak**.**

*iy ṣabā kildinĝ Ḥüseynī tilbe könĝlin sorġalı /bardı mindin ol peri kūyı sarı **ḳılġıl soraḳ*** (73[260]-5)

söz taḳrīr ḳıl-: (<Ar. *taḳrīr* T. *ḳıl-*): laf anlatmak.

*didim āsāyiş tapay 'ışḳ içre veh müşkil duru /sin peri-ruḫ 'ışḳıda **ḳılmaḳ** bu söz **taḳrīrini*** (185[673]-4)

sūdā ḳıl-: (<Far. *sūdā* T. *ḳıl-*): ticaret yapmak.

*istedi cān u könĝül naḳdini veh sūd iylerem /ger lebidin būse'i ol naḳd ile **sūdā ḳılur*** (40[135] - 4)

sücūd ḳıl-: (<Ar. *sücūd* T. *ḳıl-*): secde etmek.

*tā ki **ḳıldım** ol büt-i mey-ḫˇāre allında **sücūd**/saldı zülfi tārıdın boynumġa zünnār özgeçe* (148[539]-2)

sürme ḳıl-: (<Far. *sürme* T. *ḳıl-*): sürme çekmek.

*közge dir-min **sürme ḳılġay-min** ayağı tofrağın /ol ki köz açġaç sinin͡g yüzün͡gni körgey her ṣabāḥ* (28[100]-3)

şehīd ḳıl-: (<Ar. *şehīd* T. *ḳıl-*): şehit etmek.

*vaʿde ḳatlimġa eger ḳılsan͡g ki **ḳılġay-sin şehīd** /başıma kilse ecel cānım barınca yalbaray* (192[702]-4)

şekve ḳıl-: (<Ar. *şekve* T. *ḳıl-*): şikâyet etmek, şikâyette bulunmak.

*çün ḥavāle iyledin͡g hicrānġa **ḳılma şekve** kim /ḳatl ḥükmi iylegendin son͡gra ḥācet yoḳ ʿitāb* (12[47]-4)

şerḥ-i rāz ḳıl: (<Ar. *şerḥ*, Far. *rāz* T. *ḳıl*): gizlenen şeyi açıklamak.

*iyledim ıy nāme rāzımnı yazıp aġzın͡gnı mühr /yār eger kögsün͡gni ḳılsa çāk **şerḥ-i rāz ḳıl*** (98[362]-4)

şerḥ ḳıl-: (<Ar. *şerḥ* T. *ḳıl-*): anlatmak, açıklamak.

*bir peri-veş ʿışḳıdın andaḳ perişan- ḥāl min /kim anın͡g **şerḥin ḳılurdın** asru güng ü lāl-min* (133[483] -1)

*fürḳatin͡gde tāb u pīçim **şerḥini ḳıldım** rakam /saṭr ara her yirde ẓāhir ḳıldı pīç ü tāb ḫaṭ* (65[232]–5)

şeydā ḳıl-: (<Ar. *şeydā* T. *ḳıl-*): deli divane etmek, şaşkına çevirmek.

*minin͡g aḥvālim körüp ʿibret alın͡g iye ehl-i ʿışk /kim ki bir bed-mihr ʿışḳıda özün **şeydā ḳılur*** (40[135] – 6)

*baʿd-ez-īn ıy ḥüsn ehli ilni **şeydā ḳılman͡gız** /bī-vefālıḳ iyleben ʿālemġa rüsvā ḳılman͡gız* (53[192] –1)

şikāyet ḳıl-: (<Ar. *şikāyet* T. *ḳılma-*): sızlanmak, yakınmak.

ḳılmaġıl *hicran iligidin* ***şikāyet*** *iy köng͡ül /ʿāḳıbet bolġay müyesser vaṣl-ı dil-hʿāhıng͡ sining͡* (79[286]-3)

şükr ḳıl-: (<Ar. *şükr* T. *ḳıl-*): şükretmek.

iy Ḥüseynī ***şükr ḳıl*** *kim yār vaṣlı ḳadrini /hicr-i mühlik deştide āvāre bolġanlar bilür* (42[146] -7)

*iy köng͡lüm bolsāng͡ vefāsız dil-rübālardın ḫalāṣ /***şükr ḳıl*** *bolġan kişi yang͡lıġ belalardın ḫalāṣ* (63[221]–1)

ṭāʿat ḳıl-: (<Ar. *ṭāʿat* T. *ḳıl-*): ibadet etmek**.**

ʿışḳdın ḳıldım yana ***ḳıldım*** *yana* ***ṭāʿatnı*** *veh kim bilmedim /kim ḳażа oḳıġa takvī ceşeni ḥāyil imes* (58[206]–6)

taʿaccüb ḳıl-: (<Ar. *taʿaccüb* T. *ḳıl-*): şaşırmak, hayret etmek, şaşa kalmak.

yüz vefa ḳılsang͡ cefa körseng͡ ***taʿaccüb ḳılmaġıl****/kim bu āyīndür ezelde ʿālen ehlining͡ feni* (190[695]-6)

taʿcīl ḳıl-:(<Ar. *taʿcīl* T. *ḳıl-*): acele ettirmek ,çabuklaştırmak.

ḳayda barsa ol saʿādet aḫteri hem-rāhı-min/kim ḳuyaş ***taʿcīl ḳılsa*** *sāye hem iyler şitāb* (12[47]-3)

taḥarrük ḳıl-: (<Ar. *taḥarrük* T. *ḳıl-*) hareket etmek, kımıldamak.

bezmidin sürgende ger kiçrek çıḳar-min żaʿfdın /ʿayb imes ***ḳılsa taḥarrük*** *vaḳtıda bīmār mekṣ* (25[97]-5)

taġyir-i ʿibāret ḳıl-: (<Ar. *taġyīr*, Ar. *ʿibāret* T. *ḳıl-*):lafını değiştirmek, sözünden caymak.

iy Ḥüseynī ʿışḳdın kiçküm ki mühlikdür diding͡ /yaḫşırak ger imdi ***taġyīr-i ʿibāret ḳılġa-sin*** (136[493] -7)

ṭamāʿ ḳıl-: (<Ar. *ṭamāʿ* T. *ḳıl-*) tamah etmek, çok istemek.

çerḫ eger ʿuşşāḳ derdi naḳdidin ***ḳılsa ṭamaʿ*** */min hem ol ay hicride āhım ḫadengin ötkerey* (192[702]-3)

tebessüm ḳıl-: (<Ar. *tebessüm* T. *ḳıl-*): gülümsemek.

lebleriñ͡gdin söz işitsem şekker-istān mu diyin /her ḳaçan ***ḳılsañ͡g tebessüm*** *laʿl-i ḫandān mu diyin* (112[408]-1)

töküp ḳanım teraḥḥum ḳılmadıñ͡g hīç /körüp ḥālim ***tebessüm ḳılmadıñ͡g*** *hīç* (27[99]-1)

teʾs̱īr ḳıl-: (<Ar. *teʾs̱īr* T. *ḳıl-*): etkilemek, iz bırakmak, işlemek.

lafẓı ***teʾs̱īr kılıp*** *örter anıñ͡g maʿnīsi /çün sürer şāriḥ derd ü ġam-ı hicran elfaẓ*

(67[238]– 4)

teklīf ḳıl-: (<Ar. *teklif* T. *ḳıl-*): teklif etmek, teklifte bulunmak.

dāġıma merhemni köp ***teklīf ḳılma*** *iy refiḳ* (202-29)

telḫ-kām ḳıl-: (<Far. *telḫ-kām* T. *ḳıl-*): kederlendirmek, üzmek.

bir açıġ söz birle cānımnı ***ḳılıp-sin telḫ-kām*** */ḫaste cānımnıñ͡g ʿilācı bir şeker-ḫand iylegil* (96[353]-3)

temennā ḳıl-: (< Ar. *temennā* T. *ḳıl-*): dilemek, istemek.

künc-i vaṣlıñ͡g kim tiler mesken Ḥüseynī veh irür /ol geda kim şahlık ***ḳılġay temennā*** *iy refīḳ* (77[276]-7)

min ki ol ay ʿışḳını ***ḳıldım temennā*** *iy köñ͡gül /ḳılġay irdim zühd içinde dīde bīnā kāşkī* (182[663]-6)

añ͡glañ͡g iye ehl-i vefa ger ölseñ͡giz tartıp cefa /bi-vefālardın vefa resmi ***temennā ḳılmañ͡gız*** (53[192] –2)

tenaʿum ḳıl-: (<Ar. *tenaʿum* T. *ḳıl-*): rahat etmek, rahat ettirmek.

Ḥüseynī hicride efġandın özge /körüp miḥnet ***tenaʿum ḳılmadıñ͡g*** *hīç* (27[99]-5)

teraḥḥum ḳıl-: (<Ar. *teraḥḥum* T. *ḳıl-*): merhamet etmek, acımak.

*töküp ḳanım **teraḥḥum ḳılmadın͡g** hīç /körüp ḥālim tebessüm ḳılmadın͡g hīç* (27[99]-1)

terk ḳıl-: (<Ar. *terk* T. *ḳıl-*): bırakmak, vazgeçmek.

ḳılmadı *ʿuşşāḳ ʿaḳl u din neng ü nām **terk** /munça rüsvālıġ ḳabūl ittim min-i rüsvā vü bes* (59[207]–6)

ḳılmadı *hem **terk** çün divārıġa birdi şikest /seyl-i ġam saḳfin ḳara tofraḳḳa hem indürdi la* (169[615]-2)

terk-i cān ḳıl-: (<Ar. *terk*, Ar. *cān* T. *ḳıl-*): canı terk etmek, bırakmak.

*mübtelā bolġanda ol kāfirġa **ḳıldım terk-i cān** /bir yolı berbād olurnı din ü millet bilmedim* (110[404]-6)

terk ḳıl-: (<Ar. *terk* T. *ḳıl-*): çabucak yapmak.

*ḫānümān **terkin ḳılıp** itti kön͡gül kim bilmedim /ḳayda bardı ol alaḫan u alamanın minin͡g* (82[296]-4)

tevehhüm ḳıl-: (<Ar. *tevehhüm* T. *ḳıl-*): kurmak, kuruntuya düşmek.

*cihān ehli köyüp ahımdın iy cān /bu ahımdın **tevehhüm ḳılmadın͡g** hīç* (27[99]-3)

tīre ḳıl-: (<Far. *tīre* T. *ḳıl-*): karartmak; karanlık hâle getirmek, bulanık hâle getirmek.

tīre ḳıldı *zülfi ʿıyşım ṣubḥını çün sām-ı ġam/özgelernin͡g bezmide ol şemʿ-i raḫşāndur nʾitey* (199[727]-6)

ṭūfān ḳıl-: (<Ar. *ṭūfān* T. *ḳıl-*): tufan yapmak.

*eşk-i ḫūn-ābı iki giryān közümnin͡g yamġurın /ṣabr u huşum kişverin buzmaḳḳa **ṭūfān ḳılġu** dik* (78[281]-3)

ṭuġyān ḳıl-: (<Ar. *ṭuġyān* T. *ḳıl-*): azmak, taşkınlık yapmak, coşmak.

*kirmegey irdim maḥabbet kūyige bilsem idi /kim bolur renc ü şuʿūbet munça **ṭuġyān ḳılġu** dik* (78[281]-5)

vaʿde ḳıl-: (<Ar. *vaʿde* T. *ḳıl-*): zaman belirlemek, süre tanımak .

***vaʿde ḳıldı** vaṣl üçün boldum esīrī vāy kim /sözleşür ol ẓālim-i nā-mihr-bānım özge nevʿ* (68[238]– 5)

vaṣf ḳıl-: (<Ar. *vaṣf* T. *ḳıl-*): tarif etmek.

*ḫūblar öz ḥüsni **vaṣfın** ger **ḳılurlar** ni ʿaceb / tang͡ imes büt vaṣfını ger kılsalar küffar ḥıfẓ* (66[235]– 2)

*iy ḥabībing͡din kilip ḥamdıng͡da lā-uḥṣā ṣenā /ol çü ʿāciz bolsa **vaṣfing͡** kim **ḳılā** alġay yana* (1[1]-1)

vaṭan ḳıl-: (<Ar. *vaṭan* T. *ḳıl-*): yer etmek, vatanı hâline getirmek.

*ḥayf dip ḳayġurmaġıl cānā ni asıġ imdi kim /derd-i hicring͡din ʿadem ser-menzilin **ḳıldım vaṭan*** (113[409]-3)

vedāʿ ḳıl-: (<Ar. *vedāʿ* T. *ḳıl-*): veda etmek.

*sorġalı kilding͡ bu kün tang͡la dime **ḳılġum vedāʿ**/zār köng͡lümni riʿāyet ḳıl ki mihman-min bu kün* (124[449]-5)

vefā ḳıl-: (<Ar. *vefā* T. *ḳıl-*): sözünde durmak, bağımlılık göstermek.

*ʿömr yang͡lıġ bī-vefādurlar özümni isterem /ʿör eger **ḳılsa vefā** bu bī-vefālardın ḫalāṣ* (63[221]–2)

*her ḳaçan didim **vefā ḳıl** iyleding͡ yüz ming͡ ḥiyel /her ḳaçan didim cefā ḳıl anı fiʾl-ḥāl iyleding͡* (86[317]-4)

*bu çemenning͡ gülleride yoḳ vefa iy ḫūblar /bes **vefā ḳılmaḳ** ġanīmet ḥüsn devrānın körüng͡* (89[332]-6)

vefā az ḳıl: (<Ar. *vefā* ,T. *az* T. *ḳıl*): vefayı azaltmak .

*ʿışḳ iter şevḳumnı her dem köprek ü ṣabrımnı az /gerçi sin bī-dādnı köp ya **vefānı az ḳıl*** (98[362]-5)

vīrān ḳıl-: (<Far. *vīrān* T. *ḳıl-*): yıkık bir yer hâline getirmek.

ġam yili ʿıyşım binasın ***ḳıldı vīrān*** *özgeçe /ṣabr u huşum kişverin yir birle yeksan özgeçe* (146[528]-1)

yād ḳıl-: (<Far. *yād* T. *ḳıl-*): hatıra getirmek, anmak, zikretmek, söylemek.

gül yüzi ***yādın ḳılay*** *yā ol ḫaṭ-ı reḥānını /vaṣlı eyyāmın mu aytay yā ġām-ı hicrānını* (187[680]-1)

*baksa ol ay ʿışḳıda Leylī ve Şīrīn ḥālime /****ḳılmaġaylar yād*** *ol Mecnūn u bu Ferhād'ıdın* (111[407]-3)

żaʿflıḳ ḳıl-: (<Ar. *żaʿf*,T.+ *lıḳ* T. *ḳıl-*): zayıflatmak, aciz hâle getirmek.

*ʿışḳdın tā ḳılmışam peyda min-i şeydā maraz /****ḳılġu-dikdür żaʿflıḳ*** *cismimni nā-peydā maraż* (64[226]–1)

ẓāhir ḳıl-: (<Ar. *ẓāhir* T. *ḳıl-*): göstermek, anlatmak, söylemek.

ger Ḥüseynī derd ili kön͡glin buzar irmes ʿaceb /naġmeler kim mun͡g bile ***ẓāhir ḳılur*** *efġān ara* (9[36]-8)

ḫaṭ es̱er ***ẓāhir ḳılıptur*** *ṣafḥa-i ḥüsnün͡g üze /āh ol kündin ki ẓāhir iylegey iʿrāb ḫaṭ* (65[232]–3)

fürḳatin͡gde tāb u pīçim şerḥini ḳıldım rakam /saṭr ara her yirde ***ẓāhir ḳıldı*** *pīç ü tāb ḫaṭ* (65[232]–5)

ʿazm ḳıldım ʿışḳ-ı bī-dādını ***ẓāhir ḳılġālı*** */salmadı veh kim ḳulaḳ ḥālimġa sultanım minin͡g* (82[296]-5)

*yā san͡ga yoḳ raḥm yā peyġamım ayturda ṣabā /****ḳılmadı ẓāhir*** *minin͡g ḥālimni iy dil-ber san͡ga* (4[9] -2)

zaḫm ḳıl-: (<Far. *zaḫm* T. *ḳıl-*): yaralamak.

tīġ ile kön͡glümni ***ḳıldın͡g zaḫm*** *iy sīmīn-beden /ḳanı turmaydur dip ol zaḫm üzre köydürdün͡g tügen* (113[409]-1)

zāyil ḳıl-: (<Ar. *zāyil* T. *ḳıl-*): sona erdirmek, geçirmek.

ʿışḳ ara Mecnūnnı dir-min kim özümge oḫşatay /hūşnı ***zāyil kılıp*** *dīvānelıġnı örtegey* (201[732]-1)

zer-rişte ḳıl-: (<Far. *zer-rişte* T. *ḳıl-*): altın tel yapmak, sarı yapmak.

yüz ḳuyaş ḫaṭṭı şuʿāʿı ger yıġılsa bomaġay /meh-veşim ***zer-rişte ḳılġan*** *zülfiçe kim açılur* (42[146] -3)

3. 2. Bildirme Fonksiyonu İle İsime Gelen Yardımcı Fiiller

3.2.1. İsim+ DUrUr- / DUr- Yardımcı Fiili

aḥsen dur-: (<Ar. *aḥsen* T. *dur-*): pek güzeldir, daha iyidir.

eşk ile ʿişret gülin açtın͡g yana ʿışḳ ilgidin/iy Ḥüseynī san͡ga yüz taḥsīn ü min͡g ***aḥsen durur*** (32 [114] -5)

bar dur-: (<T. *bar* T. *dur-*): vardır.

yār bolsa özgeçe veh iḫtiyārı ***bar durur*** */bolmaġumdur min vefa bābıda ḳaṭʿā özgeçe* (147[533]-5)

bes dur-: (<Far. *bes* T. *dur-*): yeterlidir.

ḳāmetin͡g servi bu ʿālemde ḳıyāmet ***bes durur****/cilve birle bes yana her laḥẓa salma rüsteḫiz* (52[190] –5)

ḫoş tur-: (<Far. *ḫoş* T. *tur-*): hoştur.

gerçi ḳanımnı ḳurıttı hicr otı hem ***ḫoş turur*** */ḳatl vaḳtı bāri anın͡g tiġıda ḳan körmeyin* (132[479] -5)

maḥzūn dur-: (<Ar. *maḥzūn* T. *dur-*): kaygılıdır.

dür-feşān közüm cemālin͡g cevherīnin͡g ʿaksidin /ger burun dürc-i güher irdi bu kün ***maḥzūn durur*** (32 [114] -3)

māyil dur-: (< Ar. *māyil* T. *dur*-): eğilmek, meyletmek, heveslenmek.

tā iki ḳaşın͡g sarı ***māyil durur*** *sūzān kön͡gül/iyledür kim şīşe vü şemʿ asılur miḥrābda* (10^{41} -2)

mesken dur-: (<Ar. *mesken* T. *dur*-): yerdir.

şükr liʿllāh kim cemālin͡gdin közüm rūşen durur /ḫaste kön͡glümge viṣalin͡g gül-buni ***mesken durur*** (32^{114} -1)

mühlik dur-: (<Ar. *mühlik* T. *dur*-): öldürücüdür, helak edicidir.

hicriġa örgenmek imkān yoḳ ki ol ***mühlik durur*** */pes ʿacebdür kimse ölmekke dimek kim örgeney* (172^{626}-4)

müşkil dur-: (<Ar. *müşkil* T. *dur*-): zordur.

didim āsāyiş tapay ʿışḳ içre veh ***müşkil durur*** */sin peri-ruḫ ʿışḳıda ḳılmaḳ bu söz taḳrīrini* (185^{673}-4)

rūşen dur-: (<Far. *rūşen* T. *dur*-): aydınlıktır.

şükr liʿllāh kim cemālin͡gdin közüm ***rūşen durur*** */ḫaste kön͡glümge viṣalin͡g gül-buni mesken durur* (32^{114} -1)

rūşen dur-: (<Far. *rūşen* T. *dur*-): aydınlıktır, parlaktır.

sāye sarı çābüküm apaġı ***rūşenraḳ durur*** */niçe kim pertev salur rūşen ḳuyaş ḳalpaġ üze* (168^{609}-3)

ser-keş dur-:(<Ar. *ser-keş* T. *dur*-): itaatsizdir.

her niçer ***ser-keş durur*** *bu serv-ḳadler ʿāḳıbet /mümkin irmes bir bile tin͡g bolmaġay bustān ara* (9^{36}-2)

şāh dur-: (<Ar. *şāh* T. *dur*-): padişahtır.

ḥaddin ötkerme Ḥüseynīʿga cefā vü raḥm ḳıl /kim ulus ***şāhı durur*** *līkin irür çāker san͡ga* (4^{9} -5)

ten dur-: (<Far. *ten* T. *dur-*): vücuttur, candır.

*ni üçün gül dik açılmay bezm-i ʿişret içre kim /meclisim şemʿi bu kün ol serv-i sīmīn **ten durur*** (32 [114] -4)

tin͡g dur-: (< T. *tin͡g* T. *dur-*): denktir.

*yār müstaġnīdür andaġ kim ḳaşında **tin͡g durur**/ger Ḥüseynī bolsa anın͡g allıda ya bolmasun* (139[503]-7)

yok tur-: (< T. *yok* T. *dur-*): yoktur.

*ʿāşıḳ-ı bī-çāreġa çün vaṣl ümīdi **yoḳ turur** /imdidin son͡gra firāḳ u gūşe-i vīrāne'ī*

(144[517]-4)

*cān birip ebnā-yı devrāndın vefā köz tutma kim **/yoḳ turur** bu şive ni maḥūb u ni aḥbābda* (10[41] -6)

3.2.2. İsim + Ė- ~ Ėr- / İr- Yardımcı Fiili

3.2.2.1. İsim + Ė- / İ- Yardımcı Fiili

ʿayb imes: (<Ar. *ʿayb* T. *imes*): ayıp değil.

*ẕerre yan͡glıġ **ʿayb imes** kön͡glümde tüşse ıżṭırāb/mihr-i ruḫsārıġa çün her laḥẓa közgüdür ḥicāb* (13[50]-1)

bar idi: (<T. *bar* T. *idi*): vardı.

*ʿāşıḳ olġanda ümidim **bar idi** nūş-ı neşāṭ /ānda bar irkenni munça nīş-i miḥnet bilmedim* (110[404]-3)

bar imiş: (<T. *bar* T. *imiş*): varmış.

*iy kön͡gül ol dil-rūbānın͡g özge yāri **bar imiş** /veh san͡ga düşmen bolup ol özgelerge yār imiş* (62[219]–1)

*iy Ḥüseynī dir idin͡g ol dil-rübānı bī-vefā /min hem anı fehm itip-min kim yüz ança **bar imiş*** (62[219]–7)

bar imiş *yār iştiyakı asru ḳatıḳ iştiyak /vaṣl tapman veh tükenmes derd imiş derd-i firāḳ* (73[260]-1)

bāver imes: (<Far. *bāver* T. *imes*): inanmış olmaz.

ni ʿacāyib ḫūy irür iy şūḫ-ı sīmīn- ber san͡ga/kim niçe mihrin͡gge cān birsem ***imes bāver*** *san͡ga* (4[9] -1)

bīmār u mest idi: (<Far. *bīmār,* Far. *u,* Far. *mest* T. *idi*): hasta ve sarhoş idi.

nā-tüvān kön͡glüm közi yan͡glıġ ***idi bimār u mest*** */zülfi dik imdi perīşān- rüzgār olmış n'itey* (171[621]-2)

efġān imes: (<Far. *efġān* T. *imes*): ağlamak olmaz**.**

ger Ḥüseynī nāle ḳılsa ʿışḳ ara ʿayb itmen͡giz /kim durur ʿāşıḳ kim anın͡g şivesi ***efġan imes*** (57[205]–7)

fitne-i devrān imes: (<Ar. *fitne-i devrān* T. *imes*): zamanın fitnesi değildir.

iy kön͡gül devrnin͡g ser-fitnesidür kim mini /biyle rüsvā ḳıldı yoksa ***fitne-i devran imes*** (57[205]–5)

ġam imes: (<Ar. *ġam* T. *imes*): kaygı olmaz.

iy Ḥüseynī mine ger āvāre boldum ***ġam imes****/ʿömr ü devlet birle bolsun kön͡gül alġanım minin͡g* (82[296]-7)

ġonçe-i ḫandan imes: (<Far. *ġonce,* Far. *ḫandan* T. *imes*): gülen gonca değil.

iyledi laʿli tebessüm ***ġonçe-i ḫandān imes*** */dāġını kön͡glüm ḳanattı lāle-i nuʿmān imes* (57[205]–1)

ḥāṣıl imes: (<Ar. *ḥāsıl* T. *imes*): zahir değil.

Tin͡gri üçün tilbe kön͡glümni itürgil iy sipihr /kim ***imes ḥāṣıl*** *bu bī-ḥāṣıldın illa kāşkī* (182[663]-3)

imkān imes: (<Ar. *imkān* T. *imes*): imkânı yoktur.

sinsizin dem urmaġım ***imkān imes*** *bülbül ki ol/ḳalsa güldin ayru veh ni ḳīl u ḳāl olġay an͡ga* (5[15]- 3)

ḳabil imes: (<Ar. *ḳabil* T. *imes*): kabul eden değil**.**

ol peri kön͡glü min-i dīvāneġa māyil imes /yā minin͡g āvāre kön͡glüm ʿışḳıġa ***ḳabil imes*** (58[206]–1)

lāle-i nuʿman imes: (<Far. *lāle-i nuʿman* T. *imes*): kan kırmızısı olan lale değil.

iyledi laʿli tebessüm ġonçe-i ḫandān imes /dāġını kön͡glüm ḳanattı ***lāle-i nuʿmān imes*** (57[205]–1)

maʿdūm imes: (<Ar. *maʿdūm* T. *imes*): yok değil.

ger Ḥüseynī'nin͡g viṣālin͡g devletidin iy ṣanem/ye'si köp mevcūd ise ümmidi hem ***maʿdūm imes*** (61[216]–7)

maḥkūm imes: (<Ar. *maḥkūm* T. *imes*): esir değil**.**

şāh ḥükmi birle kön͡glüm ʿışḳ terkin tutmaġay/şāh irür ḥākim veli bu kimsege ***maḥkūm imes*** (61[216]–4)

maḥrūm imes: (<Ar. *maḥrūm* T. *imes*): mahrum olmaz.

serv-i nāzım cilvesin körsem ʿaceb yoḳ kūyıda/kimse cennet içre ṭūbī nūrıdın ***maḥrūm imes*** (61[216]–3)

maʿṣūm imes: (<Ar. *ma ʿsūm* T. *imes*): masum değil.

ʿışḳ u mey cürmiġa deyr içre mini yazġurman͡gız/nige kim mescidde daġı hīç kim ***maʿṣūm imes*** (61[216]–5)

mayīl imes: (<Ar. *mayīl* T. *imes*): istekli değil**.**

ol peri kön͡glü min-i dīvāneġa ***māyil imes*** */yā minin͡g āvāre kön͡glüm ʿışḳıġa ḳabil imes* (58[206]–1)

maẓlūm imes: (<Ar. *maẓlūm* T. *imes*): zulüm görmüş değil.

*ʿışḳ ẓulmıdın eger Ferhād u Mecnūn öldiler/minde her demdür ölüm min dik alar **maẓlūm imes*** (61[216]–2)

Mecnun-ı ser-gerdān imes: (<Ar. *Mecnun*, Far. *ser-gerdān* T. *imes*): perişan Mecnun değil.

*veh körün͡g min min ḳuyun dik aylanıp yār üçün/deşt üze iy dustlar **Mecnūn-ı ser-gerdān imes*** (57[205]–3)

mümkin imes: (<Ar. *mümkin* T. *imes*) : mümkün değil.

*kön͡glüm andın özgege **mümkin imes** meyl iylemek/veh ki töhmet birle şūḥ-ı bed-gümānım örtedi* (177[651]-4)

nā-çār imiş: (<Far. *nā-çār* T. *imiş*) : çaresiz imiş.

*hicride bī-çārelıġdın āh u vā-veylā ni sūd /kim belālıḳ ʿışḳıda bi-çārelıġ **nā-çār imiş*** (62[219]–6)

neşter-i hicrān imes: (<Far. *neşter*, Ar. *hicrān* T. *imes*) : ayrılığın bıçağı değil.

*her dem ol kiprik ḫayāli cān regidin ḳan töker/yoksa maḥzūn kön͡glüm içre **neşter-i hicrān imes*** (57[205]–4)

peykān imes: (<Far. *peykān* T. *imes*) : temren değil.

*sebze-i ḫaṭṭ birle güya ġonçe ağzı naḳşıdur/kön͡glüm içre nāvekidin zeng līk **peykān imes*** (57[205]–2)

peyvend idi: (< Far. *peyvend* T. *idi*) : ilgiliydi.

*rişte-i cānım bile vaṣlı anın͡g **peyvend idi**/cāvidān fürḳat kilip peyvend-i cānım bardı la* (170[619]-2)

sāyil imes: (<Ar. *sāyil* T. *imes*): dilenci değil**.**

*çün Ḥüseynī ʿdür gedāyın͡g ḥüsndin birgil zekât/iy melāḥat mahzeni ol sīm alur **sāyil imes*** (58[206]–7)

şek imes: (<Ar. *şek* T. *imes*): şüphe yoktur.

*iy Ḥüseynī başım üzre çetr dikdür dūd-ı āh/**şek imes** kim derd-i ʿışḳ ehliġa sulṭān-min bu kün* (124[449]-7)

tin͡g imes: (<T. *tin͡g* T. *imes*): denk olmaz.

*yirde seyr iylep Ḥüseynī yüzige sunmas ayaḳ /**tin͡g imes** allında tofraġ birle anın͡g altunı* (196[717]-7)

yār imiş: (<Far. *yār* T. *imiş*): sevgili imiş.

*iy kön͡gül ol dil-rūbānın͡g özge yāri bar imiş /veh san͡ga düşmen bolup ol özgelerge **yār imiş*** (62[219]–1)

yoḳ idi: (<T. *yoḳ* T. *idi*): yok idi.

*fürḳatin͡gdin **yoḳ idi** cismimde cān cānımda tāb /közde ḫūn-āb irdi vü ġam-gīn kön͡gülde pīç ü tāb* (11[46] -1)

zāyil imes*:* (<Ar. *zāyil* T. *imes*): yok olan değil.

*ḫaṭṭı nakşı ḫāṭırımdın tīġ iyle defʿ olmadı/veh ni ḫaṭdur kim niçe bütġan sayı **zāyil imes*** (58[206]–5)

3.2 2.2. İsim + Ėr- Yardımcı Fiili

ʿaceb irmes: (<Ar. *ʿaceb* T. *irmes*): şaşılmaz.

*ger Ḥüseynī derd ili kön͡glin buzar **irmes ʿaceb** /naġmeler kim mun͡g bile ẓāhir ḳılur efġān ara* (9[36]-8)

bar irdi: (<T. *bar* T.*irdi*): vardı.

*ol ki **bar irdi** ḥayātım çeşmesinin͡g kevs̱eri* (203-6)

*ni demi derd ü ġamın͡gdın bar idi ārām u ṣabr/ni zamānī dāġ-ı hicrin͡gdin **bar irdi** ḫūrd u ḫʷāb* (11[46] -2)

cāhil irür: (<Ar. *cāhil* T. *irür*): cahildir.

tebāreka'llāh ol ṣāni'i ki ḥikmetide /'aẓm ***cāhil irür*** *kim öz[i]ni dir dānā* (2[3]-6)

cism irür: (<Ar. *cism* T.*irür*): bedenimdir.

la'l-i sīr-ābıñ͡g ġamıdın nā-tüvān ***cismim irür*** */miṣl-i ḫāṣākī ki tüşkey āb-ı ḥayvān üstine* (167[606]-6)

cem' irdi: (<Ar. *cem'* T.*irdi*): topluluktu.

mezra'- ı zühd içre kim ***cem' irdi*** *ṣabrım ḫırmeni /sigirip ol ḫırmenġa bir berḳ-ı bela köydürdi la* (169[615]-5)

cuġd irür: (<Ar. *cuġd* T.*irür*): baykuştur.

veh ki köñ͡glüm nalesi her dem buzulġan cān ara/gūyiyā bir ***cuġd irür*** *feryād iter vīrān ara* (8[29]-1)

çāk irdi: (<Ar. *çāk* T.*irdi*): yarıktı, yırtıktı.

'ışḳ tīġıdın buzuġ köñ͡glümde ***irdi çākler*** */veh ki boldı ber-serī bu dāġ-ı hicrān üstine* (167[606]-5)

çāker irür: (<Far. *çāker* T.*irür*): kuldur, köledir.

ḥaddin ötkerme Ḥüseynī'ġa cefā vü raḥm ḳıl /kim ulus şāhı durur līkin ***irür çāker*** *sañ͡ga* (4[9] -5)

dermān irür: (<Far. *dermān* T.*irür*): çaredir.

ḫançer-i cevrüñ͡g durur otluġ köñ͡gül āsāyişi/su niçük kim teşne-lebler derdiġa ***dermān irür*** (38 [129] -4)

dīvāne irür: (<Far. *dīvāne* T.*irür*): delidir.

dimeñ͡giz kim zülfi sevdāsı ḥazīn köñ͡glüñ͡gde bar/kim ***irür dīvāne*** *köñ͡glümde hem ol sevda vü bes* (59[207]–2)

dür irür: (<Ar. *dür* T.*irür*): incidir.

ḥoḳḳa-i la'lin͡g arasıda ***irür*** *mü* ***dür*** *tişin͡g /yā irür ol jāle kim bolġay gül-i ḫandān ara* (8[29]-2)

dürc-i güher irdi: (<Ar. *dürc-i güher* T.*irdi*): cevher kutusuydu.

dür-feşān közüm cemālin͡g cevherīnin͡g 'aksidin /ger burun ***dürc-i güher irdi*** *bu kün maḥzūn durur* (32 [114] -3)

düşvār irür: (<Far. *düşvār* T. *irür*): zordur.

kündüz ol bu birle her nev' olsa ḳılġay-min be-ser/kiçe vīrān öyde veh yalġuzluġum ***düşvār irür*** (37 [127] -2)

elif irdi: (<Ar. *elif* T.*irdi*): elifti.

ol elif kim ikki nūn u'ayn arasında çiker /ger ***elif irdi*** *ḳadim imdi ġamıdın dāl-min* (133[483] -5)

ġāfil irür: (<Ar. *ġāfil* T. *irür*): gaflettedir.

kim Nevāyī'din ṣalāḥ ister ***irür ġāfil*** *besī* (203-34)

ġām irür: (<Ar. *ġām* T. *irür*): tasadır, kaygıdır.

vā'iẓā ger ḫūblarıṅ͡g 'ışḳı günah ***irür*** *ni* ***ġam*** */çünki Tin͡gri'nin͡g günah ehliġa köpdür zaḥmeti* (173[630]-6)

ġarīb irmes : (<Ar. *ġarīb* T.*irmes*): garip olmaz.

nā-tüvān bolsam ***ġarīb irmes*** *anın͡g hicrānıdın /ni üçün kim ol ġarīb-i nā-tüvānım bardı la* (170[619]-5)

gül irür: (<Ar. *gül* T. *irür*): güldür.

çüm ġam u feryād u efġānu ***irür gül*** *şevḳıdın /her nihāl üzre eger bülbül neva tartar ni ġam* (99[364]-3)

gül-berg irür: (<Far. *gül-berg* T.*irdi*): gül yaprağıydı.

kön͡gleki͡ng gül-gūn mudur āyā ḫırāmān ḳad bile /yā ***irür gül-bergidin*** *sin servni͡ng pīrāheni* (195[713]-6)

ḥadīs irdi-: (<Ar. *ḥadīs* T.*irdi-*): sözdür.

sormaġım üçün lebi͡ngdin kim yazıp ***irdi͡ng ḥadīs*** */defʿ iter yaʿnī kön͡gülni͡ng żaʿfını gül birle ḳand* (30[108]-4)

ḥāl irmiş: (<Ar. *ḥāl* T.*irmiş*): durummuş, vaziyetmiş.

hicride cānımġa bī-dād iylesem ʿayb itme͡ngiz/kim ḳatıḳ ***ḥāl irmiş*** *ayrılmak birevge örgenip* (16[66]-5)

ḫār irür: (<Far. *ḫār* T. *irür*): dikendir.

bolsam öy küncide eşkim ḳaṭresi gül-nār irür /ʿazm-i gül-zār iylesem gül közlerimge ***ḫār irür*** (37 [127] -1)

ḫaste irür: (<Far. *ḫaste* T. *irür*): hastadır.

laʿli͡ng ki ***irür ḫaste*** *kön͡gül zār andın* (206-3)/ *n'iyley ki sa͡nga bar imiş āzār andın* (206-4)

ḥācet irmes- : (<Ar. *ḥācet* T.*irmes-*): gerekli değildir.

ol ay isitġnāsıdın eflak irür pest iy kön͡gül ***/ḥācet irmestür*** *ki sin ʿarż-ı ḥaḳāret ḳılġa-sin* (136[493] -5)

hevāyī irmes : (<Ar. *hevāyī* T.*irmes*): nefsine düşkün olmaz.

min-min ü ʿışḳ iy kön͡gül ***irmes hevāyī*** *şemmeʿī /ẕātıma ger zühd āyīnini yıllar ötkeney* (172[626]-5)

ḫod irdi-: (<Far. *ḫod* T.*irdi-*): kendiydi.

min ***ḫod irdim*** *şevḳıdın Mecnūn u ol hem ber-seri* (203-8)

ḫoş irür: (<Far. *ḫoş* T. *irür*): güzeldir.

iy Ḥüseynī yārsızlıḳ hem ***irür ḫoş*** *ʿālemī /çünki cānım ḳaṣdı iyler meyl her yār iylesem* (104[382]-7)

ḫūn- āb irdi: (<Far. *ḫūn- āb* T.*irdi*): kanlı gözyaşıydı.

fürḳatiñ͡gdin yoḳ idi cismimde cān cānımda tāb/közde ***ḫūn-āb irdi*** *vü ġam-gīn köñ͡gülde pīç ü tāb* (11[46] -1)

ḫursend irür: (<Ar. *ḫursend* T. *irür*): kanaat edendir.

tīġı zaḫmıdın ***irür ḫursend*** *köñ͡glüm iy refīḳ /yaḳma merhem ḳoy öley ol zaḫm-ı āzārı bile* (154[561]-3)

hūy irür: (<Far. *hūy* T. *irür*): huydur.

ni ʿacāyib ***ḫūy irür*** *iy şūḫ-ı sīmīn- ber sañ͡ga/kim niçe mihriñ͡gge cān birsem imes bāver sañ͡ga* (4[9] -1)

ʿilāc irür: (<Ar. *ʿilāc* T. *irür*):çaredir, ilaçtır.

özgeler nūş-ı lebidin ḫaste min līkin ***irür*** */ nīş-i ġamzeñ͡gdin ḥazīn köñ͡glümge āzārıñ͡g* ***ʿilāc*** (26[98]-4)

ḳan irür:(<T. *ḳan* T. *irür*): kandır.

fürḳātiñ͡gdin ḫaste köñ͡glüm ḳatre ḳatre ***ḳan irür****/Allāh Allāh bu ni hicr-i bī-ḥad ü pāyān irür* (38 [129] -1)

kemend irür: (<Far. *kemend* T. *irür*): kementtir.

luṭf itip çikkil Ḥüseynīʿni kemend-i vaṣl ile/iy ki zülfüñ͡g riştesi cān boynıġa ***irür kemend*** (30[108]-5)

laʿl irür: (<Ar. *laʿl* T.*irür*): kırmızıdır.

laʿl irür *ikki lebiñ͡g söz riştesin ötkergeli /süft irür aġzıñ͡g ki ẓāhir boldı laʿl-i nābda* (10[41] -4)

lāzım irür: (<Ar. *lāzım* T. *irür*): gerekli şeydir, lazımdır.

iy Ḥüseynī yār üçün cānın͡gnı ḳılmış-sin fidā /cān fidā ḳılmaḳ ***irür*** *ʿāşıḳ kişige* ***lāzıma*** (160[579]-7)

maḫzen irür: (<Ar. *maḫzen* T. *irür*): mahzenidir.

iy firāḳın͡gdın közümnin͡g yaş u ḳan tökmek feni /kim ***irür*** *hem laʿl kānı inçünin͡g hem* ***maḫzeni*** (195[713]-1)

maḳṣūd irür: (<Ar. *maḳsūd* T. *irür*): istektir.

ḫalḳdın ʿışḳın͡gnı pinhan iylemek ***maḳsūd irür****/özgeler sarı közüm ger tüşse ʿamdā iy refiḳ* (77[276]-4)

meʿvā irür: (<Ar. *meʿvā* T. *irür*): meskendir, yurttur.

bülbül-i şeydā eger gül-zār ara mesken ḳılur /tilbe kön͡glümge ***irür*** *kūyın͡gda* ***me'vā*** *iy refiḳ* (77[276]-6)

mihmān irür: (<Far. *mihmān* T. *irür*): misafirdir.

köz ḳılur bu vechedin tünler dür-i eşkin niṣār /kim ḫayālin͡g cān öyide her kiçe ***mihmān irür*** (38 [129] -3)

muḥāl irür: (<Ar. *muḥāl* T. *irür*): olmayacaktır.

ārzūdur tüşde vaṣlın͡g veh ki tüş ***irür muḥāl****/ man͡ga kim közüm kiçe tan͡g atḳuça bīdār irür* (37 [127] -4)

mūnis irdi: (<Ar.*mūnis* T.*irdi*): cana yakındı.

yitse her ġam ʿilm ü ʿaḳl evraḳı ***irdi mūnisim*** */her varaḳnı bir sarı āhım yili savurdı la* (169[615]-4)

muntaẓır irür: (<Ar. *muntazır* T. *irür*): bekleyendir.

kim ***irür-min*** *laʿli şevḳıdn ölümge* ***muntaẓır*** (202-22)

müflis irdi-: (<Ar. *müflis* T.*irdi-*): iflas etmişti.

müflis irdim *mey ḳılıp sınġan sifālim cām-ı Cem* (203-29)

mümkin irmes : (<Ar. *mümkin* T.*irmes*): mümkün olmaz.

*her niçer ser-keş durur bu serv-ḳadler ʿāḳıbet /**mümkin irmes** bir bile ti͡ng bolmaġay bustān ara* (9[36]-2)

müstemend irdi-: (<Ar. *müstemend* T.*irdi-*): hüzünlüydü, kederliydi.

*müddetī ʿışḳı͡ng ḫayāli birle **irdim müstemend** /bāde-i vaṣlı͡ng birle bir dem bolay dip behre-mend* (30[108]-1)

müvecceh irmes : (<Ar. *müvecceh* T.*irmes*): makbul olmaz.

*ʿārıżı͡ngnı ay disem **irmes müvecceh** nige kim /aynı͡ng āfetlıġ köz ü ruḫsāre-i gül-fāmı yoḳ* (75[265]-3)

müşkil irür: (<Ar. *müşkil* T. *irür*): zordur.

*iy Ḥüseynī līk **irür** bu iş ma͡nga **müşkil** besī* (203-33)

neng irür: (<Ar. *neng* T. *irür*): ayıptır.

neng irür *Şīrīn ü Leylī'din sa͡nga bes min daġı /ʿayb imes Ferhād u Mecnūn'dın eger ʿār iylesem* (104[382]-4)

ösrük irdi-: (<T. *ösrük* T.*irdi-*): sarhoştu.

*mest itkenden dime kim sundum ayaġ kim öpke-sin /imdi sunġıl **ösrük irdim** anda kilmes yādıma* (156[569]-2)

pest irür: (<Far. *pest* T. *irür*): alttadır, aşağıdadır.

*ol ay isitġnāsıdın eflāk **irür pest** iy kö͡ngül /ḥācet irmestür ki sin ʿarż-ı ḥaḳāret ḳılġa-sin* (136[493] -5)

peydā irdi: (<Far. *peydā* T.*irdi*): ortaya çıkardı.

ʿışḳın͡g otı cism ü cān-ı nā-tüvānım örtedi /ṭurfe ot ***irdi*** *ki* ***peydā*** *vü nihanım örtedi* (176[646]-1)

peykān irür: (<Far. *peykān* T. *irür*): temrendir.

her sarı yüz zaḫm irür cismimde veh nāṣıḥ tili /hicr oḳıdın her cerāḥat içre bir ***peykān irür*** (38 [129] -2)

pinhān irür: (<Far. *pinhān* T. *irür*): gizlidir.

sorma sūzı birle efġanın͡g ḳayan ***pinhān irür****/cānım içre sūzı kön͡glüm içre efgāndur nihān* (120[435]-5)

raʿd ü berk irmes: (<Ar. *raʿd*, Far. *vü*, Ar. *berk* T. *irmes*): gök gürültüsü ve şimşek değil.

raʿd ü berk irmes *bulut içre körüngen her ṭaraf /bir ḳuyaş hicrānıda otluġ fiġānımdur minin͡g* (84[308]-2)

revā irür: (<Far. *revā* T. *ırür*): uygundur.

her ṭaraf gīsūların͡gdur şerʿ üçün ḥablü'l-metīn /cehl ü ẓulmet cāmıdın çiksen͡g ***irür*** *ilni* ***revā*** (3[4] -4)

ṣaʿb irür: (<Ar. *ṣaʿb* T. *irür*): güçtür.

ʿışḳ ara ger nīş ḳilse nūş körmekdür hüner ***/ṣaʿb irür*** *her kişi bolmaġ bu ṣıfatġa muttaṣıf* (71[254]-4)

ṣāhib- ḳırān irür: (<Ar. *ṣāhib*, Far. *ḳırān* T.*irür*): kıran sahibidir, talihlidir.

ol ḳuyaş kim ay yüzinin͡g devride kiymiş ḳırān /barça meh-veşler arasında ***irür ṣāhib-ḳırān*** (121[440]-1)

ṣalāḥ irmes: (<Ar. *ṣalāḥ* T. *irmes*): düzelmez, iyileşmez.

nāṣıḥā imdi ***ṣalāḥ irmes*** *man͡ga pendin͡g sinin͡g /ʿışk ara rüsvālıġ içre ḳoptı çün mindin ṣalāḥ* (28[100]-5)

ṣayd irür: (<Ar. *ṣayd* T.*irür*): avlamaktır.

ṣayd irür *kön͡glüm ḳuşı ol yüzge vü ister anı /biyle ḳuş kim kördi kim rem ḳılmaġay ṣayyādıdın* (111[407]-5)

secdede irdi: (<Ar. *secde* T.*irdi*): secdedeydi.

ʿāfiyet küncide dāyim başım ***irdi secdede*** */ʿışḳ āḫir munça şiddet başıma kiltürdi la* (169[615]-6)

ser-gerdān irür: (<Far. *ser-gerdān* T.*irür*): perişandır.

iy Ḥüseynī hicr ara bī-ḫodluġum ʿayb itmegey /her kişi kim bir perī ʿışḳıda ***ser-gerdān irür*** (38 [129] -5)

sīm-āb irür: (<Far. *sīm- āb* T.*irür*): gümüş suyudur.

yā ***irür sīm-ābı*** *ḳılma gümān kim ʿışḳ otı /örtedi mecrūḥ cismimni irür ḫāk isterim* (109[400]-2)

süft irür: (<Far. *süft* T.*irür*): küçük deliktir.

laʿl irür ikki lebin͡g söz riştesin ötkergeli ***/süft irür*** *aġzın͡g ki ẓāhir boldı laʿl-i nābda* (10[41] -4)

şāh irür: (<Far. *şāh* T.*irür*): padişahtır.

*şāh ḥükmi birle kön͡glüm ʿışḳ terkin tutmaġay/****şāh irür*** *ḥākim velī bu kimsege maḥkūm imes* (61[216]–4)

şarṭ irür: (<Ar. *şarṭ* T.*irür*): şarttır.

şarṭ irür *çün her kişi öz yārıġa hem-renglıḳ/tuttı cismimni ḳara dūd üzre kön͡glüm āzeri* (180[661]-2)

şeydā irür: (<Ar. *şeydā* T.*irür*): divanedir, delidir.

tilbe kön͡glüm tā ***irür*** *ʿışḳın͡gda* ***şeydā*** *iy refiḳ/iylemes özge periler sarı perva iy refik* (77[276]-1)

şükr irür:(<Ar. *şükr* T.*irür*): şükürdür.

tīġ-ı ḳatl urdung͡ köng͡ülge ***şükr irür*** *līkin mang͡a/kim vefāsızlar ġamıdın fāriġü'l-bāl iyleding͡* (86[317]-6)

tang͡ irmes: (<T. *tang͡* T.*irmes*): şaşılmaz.

ger sang͡a yoḳ sāye ***tang͡ irmes*** *nidin kim çün ḳuyaş/ẓāhir oldı sāye kitmān küncide ister ḫafā* (3[4] -5)

tār irür: (<Far. *tār* T.*irür*): karanlıktır.

tā Ḥüseynī vaṣl üçün yüzüng͡ge tikkey közleri /igne dik her kirpikige eşkidin bir ***tār irür*** (37 [127] -5)

vāḳıf irmes: (<Ar. *vāḳıf* T.*irmes*): haberli olmaz, bilmez.

*'ışḳ u hicr ü derd ü ḳaṣdım kıldılar ger ḥālime/****vāḳıf irmes-siz*** *bu yüzlengen belalardın biling͡* (87[321]-2)

sinde zühd ü minde 'işyān ni tefavüt iy faḳīh/hīç kim çün ***vāḳıf irmes*** *āḫir iş bi hubūdıdın* (135[491] -4)

vaṣl irür: (<Ar. *vaṣl* T.*irür*): ulaşandır.

iy Ḥüseynī dime ṣabr itseng͡ netice ***vaṣl irür*** */kim netīce istemiş bir fi'l-i nā-mevcūdıdın* (135[491] -7)

yaḫşı irmes:(<T. *yaḫşı* T.*irmes*): güzel olmaz.

çün ḥayāt ehli vefādın ***yaḫşı irmes*** *hicr ara/sindin ayru nidin olmay-min ḳatıḳ ḳanlıġ yaman* (123[445]-5)

yoḳ irdi: (<T. *yoḳ* T.*irdi*): değildi.

yoḳ ***yoḳ irdi*** *bāġ-ı 'ömrüm naḫlining͡ ṭurfe beri* (203-7)

zaḫm irür: (<Far. *zaḫm* T.*irür*): yaradır.

her sarı yüz ***zaḫm irür*** *cismimde veh nāṣıḥ tili/hicr oḳıdın her cerāḥat içre bir peykān irür* (38 [129] -2)

zer-beft irür: (<Far. *zer-beft* T.*irür*): sırmalı kumaştır.

ḫilʿati ***zer-beft irür*** *yoḳ irse zer-keş saçını/her ṭaraf çün kim açar cismi ser-be-ser yapılur* (42[146] -5)

zīb irür: (<Far. *zīb* T.*irür*): süstür.

ḥüsn bāġıda yüzüng͡ birle lebing͡din ***zīb irür*** */körmedük bir faṣlda gül birle birgen mīve baġ* (69[246]-5)

3.3. İsim + Diğer Yardımcı Fiiller

3.3.1. İsim+ aç-

gül aç-: (<Far. *gül* T. *aç-*): gül açmak.

eşk ile ʿişret ***gülin açtıng͡*** *yana ʿışḳ ilgidin /iy Ḥüseynī sang͡a yüz taḥsīn ü ming͡ aḥsen durur* (32 [114] -5)

3.3.2. İsim+ açıl-

gül açıl-: (<Far. *gül* T. *açıl-*): güller açılmak.

gül-bün-i ʿışḳın köng͡ül bāġında eşkim suyıdın /min ḫod iktim bilmen andın tā ni ***güller açılur*** (41[139] -5)

zülüf açıl-: (<T. *zülf* T. *açıl-*): zülüf gibi açılmak.

yüz ḳuyal ḫaṭṭı şuʿāʿı ger yıġılsa bolmaġay /meh-veşim zer-rişte ḳılġan ***zülfiçe*** *kim* ***açılur*** (42[146] -3)

3.3.3. İsim +al-

naẓar al-: (<Ar. *naẓar* T. *al-*): bakılmak.

iy Ḥüseynī çün ol otluġ çihredin ***alsam naẓar*** */közlerimge derd-i hicran kācıdın ot çaḳılur* (40[135] – 7)

3.3.4. İsim + at-

ġamze at-: (<Ar. *ġamze* T.*at-*): süzgün bakmak.

çün min-i bī-dilġa ***attı ġamzesidin*** *nāvekī /didi kim ḳılġun͡g kön͡gül ornıġa peykānımnı aḫẕ* (31[111] -5)

3.3.5. İsim + bar-

infiʿāl bar: (<Ar. *infiʿāl* T. *bar*): gücenmek, darılmak.

ançа ḥüsnün͡g bile ḳuyāşnın͡g ***infiʿāli bar*** *kim /asray almas anı bir saʿat yüzün͡g yanıda çerḫ* (29[104]-4)

3.3.6. İsim + bil-

aḥbāb bilme-: (<Ar. *aḥbāb* T. *bilme-*): dost, tanıdık bilmemek.

bilmegen aḥbāb *min āvāre bolġan ḥālin /kūyıda her yannı ḳılġan reng ḳanlardın bilin͡g* (88[325]-2)

farḳ bil-: (<Ar. *farḳ* T. *bil-*): fark etmek.

iy ki ***bilmey-siz*** *min ü Mecnūn ġam u derdiġa* ***farḳ*** */ṣaʿb aḥvālimġa yazġan dāstānlardın bilin͡g* (88[325]-5)

fenn bil-: (<Ar. *fenn* T. *bil-*): hünerini bilmek.

dise bolġay kim naẓar ***fennini bilmes*** *ẕerre'ī /kim ki aynı dir anın͡g ḫurşīd-i ruḫsārıça bar* (43[153] -5)

Ḥaḳ bil-:(<Ar. *Ḥaḳ* T. *bil-*): Hak bilmek, doğru bilmek.

Ḥaḳ bilür *kim cān ara kön͡glüm idi hem-ṣoḥbetin͡g /gerçi min ẓaʿf ilgidin hicrin͡gge boldum pāy-bend* (30[108]-3)

ḥāl bil-: (<Ar. *ḥāl* T. *bil-*): durumu bilmek.

kim ki ḫālin͡gni körer min tilbenin͡g ***ḥālin bilür*** */an͡glaġay Mecnūn ġamın her kim ki baksa zāġ üze* (168[609]-6)

ger Ḥüseynī ***ḫālini bilmes-siz*** *iye hl-i neşāṭ/kön͡gli çikken ḥüzn ü derd-efzā figanlardın bilin͡g* (88[325]-7)

‘işret bil-: (<Far. *‘işret* T. *bil-*): içki içmeyi bilmek.

hicr derdin hicr körgen nā-tüvālardın bilin͡g/vaṣl ile ***‘işretni bilgen*** *kām-rānlardın bilin͡g* (88[325]-1)

miḥnet bil-: (<Ar. *miḥnet* T. *bil-*): sıkıntıyı,eziyeti bilmek.

‘āfiyet çağın ferāġat sağınur irdi kön͡gül /‘ışḳ ara ***bilgürdi*** *veh veh ol ferāġat* ***miḥneti*** (173[630]-2)

öz bilme-: (<T. *öz* T. *bilme-*): kendini bilmemek.

iy müsülmānlar ***özümni bilmesem*** *keyfiyyetin /‘ışḳ āşūbı ara bī-iḫtiyār olġan bilür* (41[139] -4)

şīrīn-kārlıḳ bil-: (<Far. *şīrīn-kār*, T. +*lıḳ* T. *bil-*): hoş davranmayı bilmek.

yüz ü aġzı fürḳatidin disem iyley geşt-i bāġ/bir tekellüm ġonçe ***şīrīn-kārlıḳ bilmes*** *n’itey* (200[728]-5)

ṭā‘at bil-: (<Ar. *ṭā‘at* T. *bil-*): ibadet etmek.

‘ışḳdın ḳıldım yana ḳıldım yana ***ṭā‘atnı*** *veh kim* ***bilmedim****/kim ḳaża oḳıġa takvī cevşeni ḥāyil imes* (58[206]–6)

tedbīr bil-: (<Ar. *tebdīr* T. *bil-*): çaresini bilmek.

cānda aytur-min tüze ḥarf-i ġamın͡g taḥrīrini /kön͡glüm olmas veh ki ***bilmes-min*** *bu iş* ***tedbīrini*** (185[673]-1)

yārlıḳ bil-: (<Far. *yār* , T. +*lıḳ* T. *bil-*): dostluğu bilmek.

ol perī-veş ṭıfl veh kim ***yārlıḳ bilmes*** *n’itey /şevḳıdın şeyda kön͡gül hūşyārlıḳ bilmes n’itey* (200[728]-1)

3.3.7. İsim + bir-

cām bir-: (<Ar. *cām* T. *bir-*): şarap kadehi vermek, cam vermek .

ger suyun͡gdın her nefes yüz ***cām birsen͡g*** *bar mużır* (202-23)

ferāġ bir-: (<Ar. *ferāġ* T. *bir-*): vazgeçmek, bırakıp terk etmek, dinlenmek.

dāġ-ı ʿışḳın͡g ***birmiş*** *irdi ʿaḳl u hūşumdın* ***feraġ****/veh ki ḳoydu şūʿle-i hicrānın͡g ol dāġ üzre dāġ* (69[246]-1)

genc bir-: (<Far. *genc* T. *bir-*): hazine vermek.

*genc tapsa mün'im olmas kimni sin ḳılsan͡g faḳīr /****genc birse*** *müflis olmas kimge sin birsen͡g ġınā* (1[1] -3)

ġınā bir-: (<Ar. *ġınā* T. *bir-*): zenginlik, bolluk vermek.

genc tapsa mün'im olmas kimni sin ḳılsan͡g faḳīr/genc birse müflis olmas kimge sin ***birsen͡g ġınā*** (1[1] -3)

ḫaber bir-: (<Ar. *ḫaber* T. *bir-*): haber vermek, söz etmek, bahsetmek.

vaṣl şemʿi şūʿlesidin körgüzür pervāne dāġ /min kibi ol ḳayda ***birgey*** *dāġ-ı hicrandın* ***ḫaber*** (47[174] -2)

iy ṣabā ***birgil ḫaber*** *serv-i revānım kildi mü/cān isi sindin kilür rūḥ-ı revānım kildi mü* (141[509]-1)

ḫaṭ bir-: (<Ar. *ḫaṭ* T. *bir-*): *yazı vermek, ferman vermek.*

ḳulluġun͡gġa ***ḫaṭ birip*** *ʿālemni āzād iyledim /uşbu dünyide özümni ḳul mu sulṭān mu diyin* (112[408]-7)

iş bir-: (<T. *iş* T. *bir-*): görev vermek, çalışmak, iş vermek.

tün ü maḥzūn kön͡gül bir nāleni pest itmeli /veh ki müşkil ḥā ile bizge ḳatıḳ ***iş birdi*** *dest* (24[93]-4)

lāle bir-: (<Far. *lāle* T. *bir-*): lale vermek.

ḳayda kim bastın͡g ayaġ aktı sirişkim ança kim ***/lāle birdi*** *bar<ı> ol tofraḳ ara her ḫār u ḫas* (56[202]–4)

özge bir-: (<T. *özge* T. *bir-*): başka vermek, farkı ulaştırmak.

*iy ki dir sin kim Ḥüseyni özgege birmiş kön͡gül /**özgege birmek** üçün iy bed-gümān kön͡glüm ḳanı* (188[687]-7)

pend bir-: (<Far. *pend* T. *bir-*): nasihat vermek.

birdin͡g *iy Mecnūn minin͡g rüsvālıġım körgende* ***pend*** */bilmedin͡g mü barça il hūş ehlide ʿāḳıl imes* (58[206]–2)

peymāne bir-: (<Far. *peymāne* T. *bir-*): şarap kadehi vermek, büyük kadeh vermek.

meyġa ḫırḳam rehn ü min maḫmūr n'itti mey-fürūş/yana bir ***peymāne*** *hem* ***birsen͡g*** *bu merhūn üstine* (163[587]-6)

raḥm bir-: (<Ar. *raḥm* T. *bir-*): esirgemek, korumak.

budur ümmīdi Ḥüseynī'nin͡g ki yā Tin͡gri san͡ga ***/raḥm birgey*** *yā ann͡ga ṣabr u taḥammül Kirdgār* (44[157] -7)

rūḥ bir-: (<Ar. *rūḥ* T. *bir-*): can vermek, ruh vermek.

oḳuġaç mażmūnını cansız tenimġa ***birdi rūḥ*** */iyle kim ʿĪsī demidin āyet-i ümmüʾl-kitāb* (11[46] -4)

şikest bir-: (<Far. *şikest* T. *bir-*): kırmak, kırılmak, kırılmış olmak.

ḳılmadı hem terk çün divārıġa ***birdi şikest*** */seyl-i ġam saḳfın ḳara tofraḳḳa hem indürdi la* (169[615]-2)

yüz cān bir-: (<T. *yüz* , Ar. *cān* T. *bir-*): yüz(lerce) can vermek

minde her dem yüz niyaz u anda istiġna vü bes /her zaman ***yüz cān birey*** *ol şūḫ-ı bī-pervā vü bes* (59[207]–1)

zaḥmet bir-: (<Ar. *zaḥmet* T. *bir-*): zahmet vermek, rahatsız etmek.

işikin͡gde kiçiler āheste imdi yıġlaram /kim itin͡gge ***birmesün zaḥmet*** *bu efġānım minin͡g* (80[290]-3)

zekāt bir-: (<Ar. *zekāt* T. *bir-*): zekât vermek.

çün Ḥüseynī ʿdür gedāyın͡g ḥüsndin ***birgil zekāt*** */iy melāḥat mahzeni ol sīm alur sāyil* imes (58[206]–7)

3.3.8. İsim + çıḳ-

fiġān çıḳ-: (<Far. *fiġān* T. *çık-*): inlemek, feryat etmek.

yoḳ ḫalāyıḳ kim melāyik ḫaylıdın ***çıḳḳay fiġān*** */sigritip at kirse meydan içre ol raʿnā yigit* (20[81]-2)

üni çıḳ-: (<T. *üni* T. *çıḳ-*): seslenmek.

kūyıda itler ***üni*** *kim* ***çıḳtı*** *her yan muhtelif/tilbe kön͡glüm gūyiyā kim boldı anda muʿtekif* (71[254]-1)

3. 3. 9. İsim + ḳal-

all ḳal-: (<T. *all* T. *ḳal-*): önde kalmak.

min barıp sin yār ***allında ḳalur-sin*** *iy kön͡gül /mini rüsva iyledin͡g rüsva-yı ʿālem yaḫşı ḳal* (91[336]-4)

anda ḳal-: (<T. *anda* T. *ḳal-*): orada kalmak, onda kalmak.

kögsüme taş urmaġımnı ʿayb ḳılma iy kön͡gül /ḳoy ki ***anda ḳalġıġan*** *peykānlarnı örtetey* (201[732]-6)

ara ḳal-: (<T. *ara* T. *ḳal-*): içinde kalmak.

iy müsülmānlar fiġān kim Yūsufʿumnın͡g hicridin / ***ḳaldı*** *her bir ḳaṭre baġrım pāresidin ḳan* ***ara*** (9[36]-6)

az ḳal-: (<T. *az* T. *ḳal-*): nadir kalmak, az kalmak.

dehr ara āşūb köp tüşkey selāmet ***ḳalġay az*** */derd ü ṣabrım şerḥi içre köp ü azımnı disem* (102[374]-3)

cān ḳalma-: (<Ar. *cān* T. *ḳalma-*): canı kalmamak.

niçe dirsin kim Ḥüseynī ***ḳalmadı cānın͡g*** *sinin͡g /iy naṣīḥat-gū n'itey bu yārsız cānımnı min* (134[488] -5)

gümān ḳal-: (<Ar. *gümān* T. *ḳal-*): zannetmek, sanmak.

iy Ḥüseynī ʿışḳını ḳıldım ***ḳalmaḳ gümān*** */munça rüsvālıġ bile tutmaḳnı şöhret bilmedim* (110[404]-7)

ḥāl ḳal-: (<Ar. *ḥāl* T. *ḳal-*): kendi halinde kalmak, kendi halinde olmak.

kön͡glüm öz ***ḥālide ḳalmas*** *cilve ḳılġaç ḳāmetin͡g /veh ni ḥāl irkin bu kim iyler ḳadin͡g bī- ḥāl anı* (191[698]-2)

ṭāḳat ḳal-: (<Ar. *ṭāḳat* T. *ḳal-*): güçlü kalmak, kuvvetli kalmak.

bir müsāfir ay ḫayāli ḳıldı kön͡glümni ḫarāb / ***ḳalmadı*** *cānımġa ansız bir zaman* ***ṭāḳat*** *ni tāb* (14[57]-1)

yār ḳal-: (<Ar. *yār* T. *ḳal-*): sevgili kalmak, dost kalmak .

ḳalmadı *ol* ***yār*** *kūyında yiri ḳan bolmaġan /itleri mecrūḥ cismimni çü her yan südredi* (179[660]-3)

3.3.10. İsim + kil-

all kil-: (<T. *all* T. *kil-*): önüne gelmek.

derd ile ʿışḳ ehlinin͡g ***allıġa kilgey*** *tīre kün/kökke savursan͡g külümni zār cismim köydürüp* (17[68]-2)

av kil-: (<T. *av* T. *kil-*): ava gelmek.

üns tutmış-min kiyiykler birle kim ol şeh-süvār/ ***avġa kilgende*** *an͡ga bu nevʿ özümni uçratay* (201[732]-4)

baş ḳil-: (<T. *baş* T. *kil-*): baş gelmek.

*ḳatl itey dip **kilmedin͡g başımġa** iy serv-i revan/özgeler ḳatliġa boldun͡g munı ihmāl iyledin͡g* (86[317]-5)

kiç kil-: (<T. *kiç* T. *kil-*): geç gelmek.

*iy Ḥüseynī yār her dem ġāyib olġaç **kiç kilür** /sehv imiş ol nükte kim il ʿömr işin dirler şitāb* (14[57]-7)

kisvet kil-: (<Ar. *kisvet* T. *kil-*): kılık kıyafet gelmesi, suretin gelmesi.

*ʿışḳ tīġıdın tenimde yüz tümen naʿl ü elif /bir gedā yan͡glıġ ki tuş tuşıdın **kilmiş kisveti*** (173[630]-3)

lā-uḥṣā s̱enā kil-: (<Ar. *lā-uḥṣā s̱enā* T. *kil-*): övgü gelmek, övmek.

*iy ḥabībin͡gdin **kilip** ḥamdın͡gda lā-uḥṣā **s̱enā** /ol çü ʿāciz bolsa vaṣfın͡g kim ḳılā alġay yana* (1[1] -1)

nevāy kil-: (<Far. *nevāy* T. *kil-*): sesin gelmesi.

*iy Ḥüseynī ḳılmaġıl ʿişret nevāsın kim bu kün/kim gülistan-ı neşāṭın͡gda **nevāyın͡g kilgüsi*** (181[662]-7)

revān kil-: (<Far. *revān* T. *kil-*): süratle gelmek.

*ünçidin ol şeddedür kim iyledi pā-māl anı /yā s̱üreyyādur ayaġın öpkeli **kilmiş revān*** (121[440]-3)

seyl kil-: (<Ar. seyl T. *kil-*): sel (gibi) akmak.

***seyl kilse** jāle birle oḫşatur-min an͡ga kim /közlerimnin͡g aḳı aḳḳan dīde-i giryān ara* (8[29]-5)

vīrāne kil-: (<Far. *vīrāne* T. *kil-*): yıkılmış olmak.

*ger **kilip vīrāne** ḳabrimni ziyāret ḳılġa-sin /raḥm itip iy ḳātilim anı imāret ḳılġa-sin*

(136[493] -1)

yād kil-: (<Far. *yād* T. *kil-*): hatırana gelmek, hatırlamak.

mest itkenden dime kim sundum ayaġ kim öpke-sin /imdi sunġıl ösrük irdim anda ***kilmes yādıma*** (156[569]-2)

yaḫşılık kil-: (<T. *yaḫşı*, T.+*lıḳ* T. *kil-*): iyi olmak, güzel olmak.

yārdın cüz ***yaḫşılıḳ kilmes*** *velīkin allıda /ẓulmiġa bāʿiṡ kön͡gül atlık yamanımdur minin͡g* (84[308]-8)

3.3.11. İsim + ḳoy-

dāġ-ı ḥırmān ḳoy-: (<Ar. *dāġ-ı ḥırman* T. *ḳoy-*): ümitsizlik yarasında koymak.

ol ḳuyaş hicrānıda her bir ḳarası şeklidin / ***ḳoydılar*** *her bir közüm bir* ***dāġ-ı ḥırmān*** *bu kiçe* (143[513]-2)

merhem ḳoy-: (<Ar. *merhem* T. *ḳoy-*): merhem sürmek.

çerḫ-i encüm puḫtesi birle dise ***merhem ḳoyay****/ʿāciz olġay şiddet-i cism-i figārımnı disem* (103[378]-3)

tāb ḳoy-: (<Far. *tāb* T. *ḳoy-*): güç koymak.

ʿışḳ ara bī-tāb ṭākat bolmaġım irmes ʿaceb /kim firāḳın͡g ***ḳoymadı*** *kön͡glümde ni ṭāḳat ni* ***tāb*** (12[47]-2)

ṭāḳat ḳoy-:(<Ar. *ṭāḳat* T. *ḳoy-*): derman koymak.

ʿışḳ ara bī-tāb ṭākat bolmaġım irmes ʿaceb /kim firāḳın͡g ***ḳoymadı*** *kön͡glümde ni* ***ṭāḳat*** *ni tāb* (12[47]-2)

uyḳu ḳoy-: (<T. *uyḳu* T. *ḳoy-*): uyumak, uykulu olmak.

iy Ḥüseynī nāle kılsam öltürür ḳılsan͡g kāfir közi /gūyiyā ***ḳoymas*** *anı* ***uyḳuġa*** *efġānım minin͡g* (81[291]-7)

3.3.12. İsim + kör-

aḥvāl kör-: (<Ar. *aḥvāl* T. *kör-*): haller görmek.

mininḡ ***aḥvālim körüp*** *ʿibret alınḡ iye ehl-i ʿışk /kim ki bir bed-mihr ʿışḳıda özün şeydā ḳılur* (40[135] – 6)

otluġ ***aḥvālimni körgen*** *ḫalḳ köydi ser-be-ser /körmegenni hem işitkeç dāstānım örtedi* (176[646]-5)

aġyār ile kör-: (<Ar. *aġyār*, T. *ile*, T. *kör-*): başkasıyla görmek.

ḳanı köz kim sini ***körgey-min*** *demi* ***aġyār ile*** */yā ki körgey-min yana aġyār ile güftār ile* (152[554]-1)

ʿārıż kör-: (<Ar. *ʿārıż* T. *kör-*): sevgilinin yanağını görmek.

aytḳay serv üzre gül peyvend ḳılmış bāġbān /kim ki ***körse ʿārıżınḡ*** *ol ḳadd-i mevzūn üstine* (163[587]-4)

āsān kör-: (<Far. *āsān* T. *kör-*): kolay görmek.

vaṣl ümmīdi birle ʿışḳ ***āsān köründi*** *vāy kim /anda her dem bar ikenni munça şiddet bilmedim* (110[404]-5)

bir dem kör-: (<T. *bir*, Far. *dem* T. *kör-*): bir zaman görmek.

serv-i gül-rūyımnı ***bir dem körmesen*** *iy baġ-bān /dehr gül- zārını dir-min kim ṣabā dik aḫtaray* (192[702]-5)

cilve kör-: (<Ar. *cilve* T. *kör-*): tecelli etmek, görünmek.

serv-i nāzım ***cilvesin körsem*** *ʿaceb yoḳ kūyıda /kimse cennet içre ṭūbī nūrıdın maḥrūm imes* (61[216]–3)

Ferhād u Mecnūn kör-: (<Ar. *Ferhād*, Far. *u* , Ar. *Mecnūn* T. *kör-*): Ferhat'ı ve Mecnunu görmek.

ḥüsnünḡe ol nevʿ ḥayrān-min ki ḥayrān ḳaldılar / ***kördiler Ferhād u Mecnūn*** *çün anınḡ ḥayrānını* (187[680]-6)

fiġān kör-: (<Far. *fiġān* T. *kör-*): feryadını görmek.

hicride ***körgen*** *Ḥüsenī'niñ* ***fiġānın*** *dūstlar /Yūsuf üçün pīr-i Ken'ān nālesini sormañız* (55[198]–5)

ḥāl kör-: (<Ar. *ḥāl* T. *kör-*): durumu görmek.

iy ḳuyaş yüzlüg ṣanem ***ḥālim körüp*** *raḥm iyle kim /yitti kökke her nefes hicriñde feryād u fiġān* (116[418]-2)

*toḳtata alman özümni yıġlamaġdın hicr ara /****körse*** *bu* ***ḥālimni*** *ol gül asray almaş gül-gūnı* (196[717]-5)

ḥayrān kör-: (<Ar. *ḥayrān* T. *kör-*): şaşırmış görmek.

iy ecel ḥüsniġa ḥayrān irkenimde cānım al /tā özümdin özgeni ol yüzge ***ḥayrān körmeyin*** (132[479] -2)

hem-nişīnlıḳ kör-: (<Far. *hem-nişīn*, T.+*lıḳ* T. *kör-*): arkadaşlık görmek.

her biridin bir tiken bülbülġa sançılmaġ ni tañ /çün ***körer*** *bāġ içre güldin* ***hem-nişīnlıḳ*** *ḫār ile* (152[554]-5)

her yan kör-: (<Far. *her*, T. *yan* T. *kör-*): her tarafı görmek.

nā-tüvān cismimde ***her yandın körüngen*** *dāġ ara /anda hicran dāġıdın yüzdin biri daḫil imes* (58[206]–3)

sāḳiyā evvel mini bezm içre bī-hūş iyle kim /iltifatın meclis ehli sarı ***her yan körmeyin*** (132[479] -6)

ḫoş kör-: (<Ar. *ḫoş* T. *kör-*): iyi görmek.

*toḳtamas cennetde müjġanıñ tilep köñlüm ḳuşı /****ḫoş körer*** *bülbül cevāhirlıḳ ḳafesdin ḫārnı* (184[668]-4)

ḫūbluḳ kör-: (<Far. *ḫūb*, T. + *luḳ* T. *kör-*): iyilik görmek.

tirlegen meh-veş yüzüñnüñ iyle luṭfı bar kim / ***körmedük*** *ol* ***ḫūbluḳ*** *hergiz gül-i sīr- ābda* (10[41] -3)

hüner kör-: (<Far. *hüner* T. *kör-*): maharet görmek.

*ʿışḳ ara ger nīş ḳilse nūş **körmekdür hüner** /ṣaʿb irür her kişi bolmaġ bu ṣıfatġa muttaṣıf* (71[254]-4)

iltifat kör-: (<Ar. *iltifat* T. *kör-*): iltifat görmek.

*vaṣl ara her kimge **körgeç iltifatın** tözmedin͡g /iy kön͡gül hicrān otıġa niçe köysen͡g imdi töz* (50[184] –4)

ḳadd ü aġız kör-: (<Ar. *ḳadd*, Far. *ü*, T. *aġız* T. *kör-*): boyunu ve ağzını görmek.

*her ḳaçan çıḳsan͡g ḫırāmān **ḳadd ü aġzın͡gnı körüp** /āh birle tin͡g çıḳar ol dem bedendin uşbu cān* (115[414]-4)

ḳan kör-: (<T. *ḳan* T. *kör-*): kan görmek.

*çāklerdür kön͡glüm ol yüz reşkidin veh lāle dik /ortasıda taze dāġ u devride **ḳanın körün͡g*** (89[332]-2)

kuş kör-: (<T. *kuş* T. *kör-*): kuş görmek.

*ṣayd irür kön͡glüm ḳuşı ol yüzge vü ister anı /biyle **ḳuş** kim **kördi** kim rem ḳılmaġay ṣayyādıdın* (111[407]-5)

māh-ı tābān kör-: (<Far. *māh*, Far. *tābān* T. *kör-*): parlayan ayı görmek.

*āh eger **körsem** yana **māh-ı tābānımnı** min /birge-min şükrāne-i vaṣlı üçün cānımnı min* (134[488] -1)

maḥzūn kör-: (<Ar. *maḥzūn* T. *kör-*): üzüntülü görmek.

*ʿışḳ ara āvāre ḳıl fersude cānım iy ecel /dūstlar kön͡glini öz ḥālımġa **maḥzūn körmeyin*** (131[471] -2

mecnūn kör-: (<Ar. *mecnūn* T. *kör-*): divane görmek.

*şevḳıdın şeydālıġım şerḥi yitip ol yirge kim /didi min ser-geşte-i rüsvānı **mecnūn körmeyin*** (131[471] -3)

meh ruḫsār kör-: (<Far. *meh-i ruḫsār* T. *kör-*): yüzü ay gibi parlak ve güzel olanı görmek.

niçe kim tartar kön͡gül derd ü ġam u āzārını /mihrim artar niçe kim ***körsem meh-i ruḫsārını*** (194[710]-1)

mekṡ kör-: (<Ar. *mekṡ* T. *kör-*): bir yerde kaldığını görmek .

yār kūyıdın öterde ***körgüzür*** *bu zār* ***mekṡ*** */söz dise daġı cevābıda ḳılur bisyār mekṡ* (25[97]-1)

mestāne kör-: (<Far. *mestāne* T. *kör-*): sarhoş görmek.

körgeli *sin zülfi mey-gūn közleri* ***mestāneni*** */örtedi ʿışḳın͡g otı āḫir min-i dīvāneni* (186[675]-1)

muḳayyed kör-: (<Ar. *muḳayyed* T. *kör-*): bağlı görmek.

*iy ki bir zencīr-i küfr içre tümen min͡g ehl-i din /****körmedim*** *dir-sin* ***muḳayyed*** *zülfi zennārıġa baḳ* (74[263]-2)

nā-maḥrem kör-: (<Ar. *nā-maḥrem* T. *kör-*): mahrem olmayanı görmek.

özge meh-veşler ḫayāli birle ***nā-maḥrem körüp*** */kön͡glüm etrafını ḳıldım mihr yan͡glıġ ḫār best* (24[93]-5)

nevā kör-: (<Ar. *nevā* T. *kör-*): ahenk duymak, ses duymak.

iy Ḥüseynī ***körmesen͡g*** *devr-i muḫālifdin* ***nevā*** */cām devrinde kirek fehm olmasa sindin ḫilāf* (70[249]-7)

öksük kör-: (<T. *öksük* T. *kör-*): eksik görmek.

ger raḳībin͡gdin mini ***öksük körersin*** *tan͡g imes /kim ki ʿāşıḳ boldı itdin kim disen͡g hem ʿārı yoḳ* (76[270]-5)

peykān kör-: (<Far. *peykān* T. *kör-*): temreni görmek.

köz bile kön͡glümge ḳan ol saldı ger bāver imes /közde laʿli ʿaksi vü kön͡glümde ***peykānın körün͡g*** (89[332]-5)

serv-i ḫırāmān kör-: (<Far. *serv-i ḫırāmān* T. *kör-*): naz ve edâ ile salınarak yürüyen sevgiliyi görmek.

*ol yüz ü ḳad hicride bustānġa ḳılman meyl kim/gül sarı köz salmayın **serv-i ḫırāmān körmeyin*** (132[479] -4)

şebī-ḫūn kör-: (<Far. *şebī-ḫūn* T. *kör-*): gece baskını görmek.

*ʿışḳdın ḳutḳar mini iy çerḫ kim her ġām tüni /hicr şāmı ḫaylıdın yüz miñ **şebī-ḫūn körmeyin*** (131[471] -7)

yaş kör- : (<T. *yaş* T. *kör-*): göz yaşı görmek, ağlamak.

körsetme çemende ser ü yoldaş mañġa (204-1) */kim **körgenidin** közdın aḳar **yaş** mañġa* (204- 2)

***körünür** her dem ḳızıl tal ḫasçesi dik ḳan **yaşım** /ġam yilidin çünki ol serv-i revanım sustayur* (39 [132] -2)

*ḳan **yaşımnı kördüñ** ü gül dik köñül ḥālin dağı /bu ṣıfat ḥālimni bes allıda ʿarż it iy ṣabā* (6[16] -2)

yüz kör-: (< T. *yüz* T. *kör-*): yüzünü görmek.

*ḳılmaġay irdim **yüzin körmek** temenna kāşki /salmaġay irdim köñül mülkige ġavġa kāşli* (182[663]-1)

*közge dir-min sürme ḳılġay-min ayağı tofrağın /ol ki köz açġaç siniñ **yüzüñni körgey** her ṣabāḥ* (28[100]-3)

*ger **körüp** nāgeh **yüzüñni** ölsem iy cān ni ʿaceb /ʿāḳıbet çün şuʿle-i şemʾ öltürür pervāneni* (186[675]-3)

ẓulm kör-: (<Ar. *ẓulm* T. *kör-*): eziyet görmek.

*iy Ḥüseynī **ẓulm körgen** ḫāṭırım vīrān bolur /çikse her maẓlūm āhnı ḫāṭır-ı nā-şādıdın* (111[407]-7)

3.3.13. İsim + körgüz-

nişān körgüz-: (<Far. *nişān* T. *körgüz-*): iz, belirti göstermek.

bar ikin ol meh-cebīn yüzinde birning͡ kesreti /yā ḳamer eṭrāfıda ***körgüzdi*** *encümdin* ***nişān*** (121[440]-5)

niyāz körgüz-: (<Far. *niyāz* T. *körgüz-*): yalvardığını göstermek**.**

veh ni ḥāletdür ki min her niçe ***körgüzsem niyāz*** */iy meh-i bed-mihr sindin ẓāhir olmas ġayr nāz* (49[182] -1)

3.3.14. İsim + ötker-

'ömr ötker-: (<Ar. *'ömr* T. *ötker-*): ömür geçirmek.

bolsa 'ālem kām-rānı kāmsız ***'ömr ötkerür*** */kim ki bir şīrīn tekellümning͡ lebidin kāmı yoḳ* (75[265]-6)

3.3.15. İsim + saḫla-

sırr saḫla-: (<Ar. *sırr* T. *saḫla*): sır saklamak.

il arasında niçe ***sırrımnı*** *pinhan* ***saḫladım*** */bu sarıġ yüz āşikārā iyledi rāz-ı nihān* (116[418]-3)

3.3.16. İsim + sal-

baş ḳoyı sal-: (<T. *baş*, T. *ḳoyı* T. *sal-*): başını aşağıya düşürmek.

ni üçün ***başın ḳoyı salıp*** *ḳızarmış bolmasa /gül-sitān-ı 'ārıżıng͡dın lāle-i nu'mān ḫacil* (94[344]-3)

berḳ hicrān sal-: (<Ar. *berḳ*, Ar. *hicrān* T. *sal-*): ayrılığın şimşeğini göndermek.

āteşīn kön͡glümde hoştur nāvekin͡gning͡ keṣreti / ***berḳ-ı hicrānıng͡ salıp*** *kön͡glümde peykān örteme* (157[571]-5)

bünyād sal-: (<Far. *bünyād* T. *sal-*): temel atmak.

veh ki hicrān ṭarḥın ol ay ***saldı bünyād*** *özgeçe /nā-tüvān kön͡glümge bünyād itti bī-dād özgeçe* (145[523]-1)

dem sal-: (<Far. *dem* T. *sal-*): zamana bırakmak.

özge ***demġa salmaġıl*** *öltürmekimni iy Mesīḥ /vehm iter-min birmesün ʿömr özge demġa mühletim* (108[396]-4)

fütūr sal-: (<Ar. *fütūr* T. *sal-*): ümitsiz bırakmak.

ẕikridür ağzımda ṣubḥ u ṣām zāhid dime söz /sūdı yoḳ pendin͡g bile ***salma fütūr*** *evrādıma* (156[569]-5)

ġavġa sal-: (<Far. *ġavġa* T. *sal-*): kavga etmek.

dehr bāzārıda ***ġavġa saldı*** *Yūsuf ḥüsni kim /cilve-ger boldı sinin͡g ḥüsnün͡g nümū-dārı bile* (154[561]-2)

ilig sal-: (<T. *ilig* T. *sal-*): elden bırakmak.

devr ayağın sāḳiyā bir dem ***iligdin salma*** *kim /kön͡glüm içre bir niçe endūh-ı devrāndur nihān* (120[435]-6)

laʿl nāb sal-: (<Ar. *laʿl nāb* T. *sal-*): kıpkırmızı dudağını bırakmak.

sāḳiyā bir laʿl-gūn leb şevḳıdın āşüfte-min /tut leb-ā-leb cām-ı yāḳūtıġa ***salıp laʿl-i nāb*** (14[57]-6)

ġamze sal-:(<Far. *ġamze* T. *sal-*): süzgün bakmak.

yoḳ ki ***salġan*** *fitne-i devrānġa müftin* ***ġamzesi*** */ikki fettān köz bile hem ḥüsniġa meftūn yigit* (21[82]-5)

rūşen sal-: (<Far. *rūşen* T. *sal-*): parlatmak, parlak bırakmak.

sāye sarı çābüküm apağı rūşenraḳ durur /niçe kim pertev ***salur rūşen*** *ḳuyaş ḳalpaġ üze* (168[609]-3)

sāye sal-: (<Far. *sāye* T. *sal-*): gölgelemek, yardım etmek.

ḫaṭṭ-ı cān-efzā çıkarmış laʿl-i ḫandān üstine /Ḫıżr dik kim ***sāye salġay*** *āb-ı ḥayvān üstine* (164[591]-1)

sırr sal-: (<Ar. *sırr* T. *sal-*): sır vermek, sırrını söylemek.

yā Rab ol gül içre ġonçe nige güftār iylemes /yā bilip bilmesge ***salıp sırrın*** *ıẓhār iylemes* (60[212]–1)

yaġmā sal-: (<Far. *yaġmā* T. *sal-*): yağmalamak.

*hūş u ʿaḳlım taptılar tārāc kim ʿışḳ u firāḳ /****saldı*** *kön͡glüm kişver ü mülkige* ***yaġmā*** *özgeçe* (147[533]-3)

yıraḳ sal-: (<T. *yıraḳ* T. *sal-*): uzak bırakmak.

yā Rab ol yüzni ***yıraḳ salma*** *közümdin tā an͡ga /munça güller kim açılmış birni mānend iylegil* (96[353]-4)

zülf sal-: (<Far. *zülf* T. *sal-*): saçlarını salma, dağıtmak.

*tā ki ḳıldım ol büt-i mey-ḫʷāre allında sücūd /****saldı zülfi*** *tārıdın boynumġa* ***zünnār*** *özgeçe* (148[539]-2)

3.3.17. İsim + sor-

ḥālet sor-: (<Ar. *ḥālet* T. *sor-*): hal sormak, durum sormak

iy ki bilmey-siz cünunum çün ***sorar-siz ḥāletim*** */anı şerḥ iylerde nā-mefhūm edālardın bilin͡g* (87[321]-5)

iḳbāl sor-: (<Ar. *iḳbāl* T. *sor-*): arzu, istek sormak.

sorma *cānım ḥālidin dağı cihān* ***iḳbālidin*** */iy refiḳ-ı mihr-bān cānı u cihānım bardı la* (170[619]-4)

3.3.18. İsim + tap-

dest-res tap-: (<Far. *dest-res* T. *tap-*): kuvvet ve zenginlik bulmak.

ol peri neẓẓāresiġa iy ki ***taptın͡g dest-res*** */kör minin͡g mecnunluġumnı ḳılmaġıl zinhar mekṣ* (25[97]-2)

genc tap-: (<Far. *genc* T. *tap-*): hazine bulmak.

genc tapsa *mün'im olmas kimni sin ḳılsan͡g faḳīr /genc birse müflis olmas kimge sin birsen͡g ġınā* (1[1] -3)

gezend tap-: (<Far. *gezend* T. *tap-*): zarar bulmak, ziyan bulmak.

çün bu devlet bolġu dik boldı müyessir vāy kim /ṣıḥḥayim ol laḥẓa ṭāli' ża'fıdın ***taptı gezend*** (30[108]-2)

ḫaber tap-: (<Ar. *ḫaber* T. *tap-*): haber bulmak, haber vermek.

ni ḥabībī kim fiġanımdın an͡ga bolġay eser /ni refīḳī kim minin͡g ḥalimdin ol ***tapġay ḫaber*** (48[180] -1)

ḫalvet tap-: (<Ar. *ḫalvet* T. *tap-*): tenhaya çekilmek.

bir nefes cānān bile ***tapmış*** *Ḥüseynī* ***ḫalveti*** */barın͡g iy cān u kön͡gül bir dem 'alālā ḳılman͡gız* (53[192] –7)

ḥayāt tap-: (<Ar. *hayāt* T. *tap-*): hayat bulmak, canlılık bulmak.

la'l-i cān- baḫşın͡gdın iy ārām-ı cān ***taptım ḥayāt*** */bilmem anı cān-fezā aytay mu yā cān mu diyin* (112[408]-2)

'ilāc tap-: (<Ar. *'ilāc* T. *tap-*): çare bulmak.

iy Ḥüseynī ḫaste cānın͡gġa lebidin ḳūt bir /kim meğer ***tapḳay*** *bu şerbet birle bīmārın͡g* ***'ilāc*** (26[98]-7)

la'l tap-: (<Ar. *la'l* T. *tap-*): kırmızı renkli dudağından bulmak.

la'lidin *her kām kim* ***taptım*** *unutturdı firāḳ /iyledi 'ömrümde cāndın behre alġanımnı aḫẕ* (31[111] -4)

ʻömr-i ebed tap-: (<Ar. *ömr*, Ar. *ebed* T. *tap-*): sonsuz ömür bulmak.

sāḳiyā ***ʻömr-i ebed tapsun*** *dir irsen͡g cāmnı /aġzıma yitkürgil öz aġzın͡gġa evvel yitkürüp* (17[68]-3)

şeydā tap-: (< Far. *şeydā* T. *tap-*): deli, divane olmak.

ehl-i ʻışḳ içre ***tapılmas*** *min kibi* ***şeydā*** *ḳarı/ehl-i ḥüsn içre niçük kim sin kibi zibā yigit* (23[90]-5)

3.3.19. İsim + tik-

köz tik-: (<T. *köz* T. *tik-*): göz dikmek.

tā Ḥüseynī vaṣl üçün yüzün͡gge ***tikkey közleri*** */igne dik her kirpikige eşkidin bir tār irür* (37 [127] -5)

3.3.20. İsim + tök-

sirişk tök-: (<Far. *sirişk* T. *tök-*): gözyaşı dökmek.

veh ki sorġaç ḥālimni yummay ***töküp*** *didi* ***sirişk*** */yitti gerdūndın fiġān u otluġ āhın ötkerip* (15[62]-3)

3.3.21. İsim + tut-

ādem san tut-: (<Ar. *ādem*, T.*san* T. *tut-*): insan yerine koymak.

ger peri ḥüsnün͡g bile daʻvā ḳılur dīvānedür /anı ḥüsn ehlide ***tutmas ādemī sanıda*** *çerḫ* (29[104]-6)

at tut-: (<T. *at* T. *tut-*): adını tutmak.

yār çün kön͡glün͡gdedür ***atın tutup*** *ḳılma fiġān /ḥāḳ çü āgehdür anın͡g ẕikr-i ḫafī ḫoşraḳ ki cehr* (46[168] -5)

cān tut-: (<Far. *cān* T. *tut-*): can tutmak.

laʻl-i meydin ***cān tutup-min*** *sāḳiyā şerḥ iyle kim /bāde ḳūt-ı rūḥdur yā özgeçe cevher müdür* (35 [120] -6)

ġanīmet tut-: (<Ar. *ġanīmet* T. *tut-*): ganimet elde etmek, kazanç saymak.

sin zülal-i vaṣlını ***tutġıl ġanīmet*** *iy kön͡gül /vaṣlın istep veh ni ḳanlar hicride kim yutmadın͡g* (85[314]-3)

ḳadeḥ tut-: (<Ar. *ḳadeḥ* T. *tut-*): kadeh tutmak.

luṭf itip sāḳi Ḥüseynī'ġa tola ***tutḳıl ḳadeḥ*** */kim bu endūh içre evlā özdin olmak bī-ḫaber* (48[180] -7)

mīzān tut-: (<Ar. *mīzān* T. *tut-*): tartmak.

çiktiler Yūsuf'nı ger öz vezniçe altun bile /anı hergiz sinçe ***tutmas*** *ḥüsn* ***mīzānıda*** *çerḫ* (29[104]-3)

mu'āf tut-: (<Ar. *mu'āf* T. *tut-*): serbest bırakmak, affetmek.

cüz melālet yoḳ tiriglikdin çü ol ay hicride ***/tutḳıl*** *iy 'ışk imdi ol teklīfdin bizni* **mu'āf** (70[249]-2)

terk tut-: (<Ar. *terk* T. *tut-*) : terk etmek.

şāh ḥükmi birle kön͡glüm 'ışḳ ***terkin tutmaġay*** */şāh irür ḥākim velī bu kimsege maḥkūm imes* (61[216]–4)

3.3.22. İsim + tüş-

āfet tüş-: (<Ar. *āfet* T. *tüş-*): belaya düşmek.

dehr içinde ***āfeti tüşmiş*** *ḳıyāmet boldı mu /yā ki çıḳḳan bezmdin mest ol peri-peyker müdür* (35 [120] -5)

girdāb tüş-: (<Far. *gird-āb* T. *tüş-*): tehlikeli yere düşmek.

tā ***tüşüptür-min*** *sirşkim baḥrifin* ***girdābda*** */zülfi dik ser-geşte cismim boldı pīç ü tābda* (10[41] -1)

sevda tüş-: (<Ar. *sevda* T. *tüş-*): âşık olmak, sevdaya düşmek.

bolsa ḥālim özgeçe 'ayb itmen͡giz iy dūstlar /kim ***tüşüptür*** *dil-berim başıġa* ***sevda*** *özgeçe* (147[533]-4)

sūzān tüş-: (<Far. *sūzān* T. *tüş-*): yanmak.

tüşkeli sūzān *kön͡gül kūyun͡g ara fi'l- ḥāl anı /yirge tüşken ot idi kim iyledin͡g pā-māl anı* (191[698]-1)

sirişk tüş-: (<Far. *sirişk* T. *tüş-*): gözyaşı düşmek, gözyaşı akıtmak.

tā ***tüşüptür-min sirişkim*** *baḥrifin girdābda /zülfi dik ser-geşte cismim boldı pīç ü tābda* (10[41] -1)

ümid tüş-: (<Far. *ümid* T. *tüş-*): ümitlenmek, olacağını beklemek.

*şām-ı hicrānın͡gnı körgeç kildi zülfün͡g yādıma /****tüşti*** *ṣubḥ-ı vaṣl* ***ümidi*** *ḫāṭır-ı nā-şādıma* (156[569]-1)

üst tüş-: (<T. *üst* T. *tüş-*): üstüne düşmek.

la'l-i sīr-ābın͡g ġamıdın nā-tivān cismim irür /miṣl-i ḫāşākī ki ***tüşkey*** *āb-ı ḥayvān* ***üstine*** (167[606]-6)

üst ḫāşāk tüş-: (<T. *üst*, Far. ḫāşāk T. *tüş-*): üstüne çöp düşmek.

seyl-i eşk içre Ḥüseynī çün körünmes istemen͡g /kim körüngey ***tüşse*** *bir* ***ḫāşāk*** *Ceyhūn* ***üstine*** (163[587]-7)

3.3.23. İsim+ yaz-

ezel yaz-: (<Ar. *ezel* T. *yaz-*): her zaman yazmak.

ser-nüviştim 'ışḳ imiş iy şerh körmey çāre yoḳ /her kişinin͡g allıġa ni kim ***ezelde yazılur*** (41[139] -6)

nāme yaz-: (<Far. *nāme* T. *yaz-*): mektup yazmak.

iy Ḥüseynī ***nāme yazġanda*** *öpey dip atını/bu heves birle ḳalem yan͡glıġ boluptur hey'etim* (108[396]-7)

şerḥ-i hicr yaz-: (<Ar. *şerḥ*, Ar. *hicr*, *T. yaz-*): ayrılığın açıklamasını yazmak.

*za'ferānī 'ārıżım levḥide veh şengref ile/****şerḥ-i hicrin͡g yazġalı*** *her kirpikimdür bir ḳalem* (100[365]-2)

şerḥ yaz-: (<Ar. *şerḥ* T. *yaz-*): açıklamasını yazmak.

iy Ḥüseynī mātemim ***şerḥini*** *didim kim* ***yazay*** */sözidin hem ṣafḥaġa ot tüşti hem köydi ḳalem* (101[368]-6)

3.3.24. İsim + yit-

cān yit-: (<Ar. *cān* T. *yit-*): bıkmak, bezmek.

yitti cān *aġzımġa yitkür lebni kim cān tapşuray /bārī ölmesdin burun bu naḳd-i pinhan tapşuray* (198[724]-1)

devā yit-: (<Ar. *devā* T. *yit-*): şifa bulmak.

ṣabr ḳılmaḳdın ***devā yitmes*** *Ḥüseynī derdiġa /iy ḫıred tapġıl anın͡g derdiġa dermān özgeçe* (146[528]-7)

encām yit-: (<Ar. *encām* T. *yit-*): sonuna ulaşmak.

ġāyibim ḥālidin iy ḳāṣid ḥikāyet ḳılma bes /her niçe ***encāmıġa yitsen͡g*** *yana āġāz ḳıl* (98[362]-3)

hicr yit-: (<Ar. *hicr* T. *yit-*): ayırılmak.

dūd-ı āhımnı şererler birle körgenler bilip /dir ki ***yitti hicr*** *deştidin yüz otluġ kārvān* (122[444]-3)

murād yit-: (<Ar. *murād* T. *yit-*): dilemek, istemek.

yār vaṣlıdur Ḥüseynī'nin͡g muradı dünyide /sin ***murādıġa yitkürgil*** *yā ilāhe'l-ālemīn* (130[469] -5)

şerḥ yit-: (<Ar. *şerḥ* T. *yit-*): açıklamak, anlatmak.

şevḳıdın şeydālıġım ***şerḥi yitip*** *ol yirge kim/didi min ser-geşte-i rüsvānı mecnun körmeyin* (131[471] -3)

vaṣl yit-: (<Ar. *vaṣl* T. *yit-*): vaslına ulaşmak, kavuşmak.

budur ümmīdi Ḥüseynī'nin͡g ki ***yitkey vaṣlın͡ga*** */Ḥaḳ naṣīb itkey anı va'llāhu a'lem bi'ş- ṣavāb* (11[46] -5)

viṣāl yit-: (<Ar. *viṣāl* T. *yit-*): kavuşmak, ulaşmak.

iy Ḥüsenī köymegünçe ʿışḳ ara ***yitmes viṣāl*** */tenni köydür āşikārā cānnı hem yandur nihān* (119[429]-7)

3.4. Fiilimsi + Yardımcı Fiiller Kuruluşunda Olanlar

3.4.1. Sıfat - Fiil+ Yardımcı Fiiller Kuruluşunda Olanlar

körgen ol-: (<T. *kör*, T. +*gen* T. *ol-*): gören olmak.

kön͡glüm itti kūyıda bir otġa tüşken tilbeni /hīç ʿāşıḳ ***körgen olġay*** *mu dip iyler-min soraġ* (69[246]-3)

körmegen bol-: (<T. *kör*, T. +*me*, T. +*gen* T. *bol-*): görmeyen olmak.

serv üze gül ***körmegen bolsan͡g*** *ḳad ü yüzini kör /cān-ı şīrīn istesen͡g laʿl-i şeker-bārıġa baḳ* (74[263]-3)

ḳızarmış bol-: (<T. *kızar*, T.+*mış* T. *bol-*): kızarmış olmak.

ni üçün başın ḳoyı salıp ***ḳızarmış bolmasa*** */gül-sitān-ı ʿārıżın͡gdın lāle-i nuʿmān ḫacil* (94[344]-3)

sorġay bol-: (<T. *sor*, T.+ *ġay* T.*bol-*): soracak olmak.

ḳayda istey istesem ḳaydın tapay sin yārnı /kim man͡ga hem-dem ***bolup sorġay*** *demī min zārnı* (184[668]-1)

3.4.2. Zarf - Fiil + Yardımcı Fiiller Kuruluşunda Olanlar

3.4.2.1. Zarf-fiil + it-

tilberep it-: (<Ar. *tilbere*, T. *+p* T.*it-*): delirip, kaybolmak.

tilberep itken *kön͡gülni istedim her yan barıp /kūh u derya vü beyābānlarnı bir bir aḫtarıp* (15[62]-1)

3.4.2.2. Süreklilik Fiilleri

3.4.2.2.1. Zarf-fiil + bar-

çörgenip bar-: (<T. *çörgen*, T. +*ip* T. *bar-*): yanıp varmak.

*Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūn ʿışḳ otıġa tözmeyin /**bardılar** min ḳaldım alardın otumġa **çörgenip*** (16[66]-3)

sürgenip bar-: (<T. *sürgen* , T.+ *ip* T. *bar-*): sürünüp varmak.

*renc-i hicran żaʿfdın tiprenme kim imkān imes /ança ḳuvvet ḳayda kim ḳūyun͡gge **barsam sürgenip*** (16[66]-8)

3.4.2.2.1. Zarf-fiil +ḳal-

barıp ḳal-: (<T. *bar*, T.+*ıp* T. *ḳal-*): gidip kalmak.

*min **barıp ḳalmış** vişālin͡g bāġı içre cān ḳuşı/ot yaḳar bālini köydürmekke veh kim ġayretim* (106[391]-4)

saylanıp ḳal-: (<T. *saylan*, T.+*ıp* T. *ḳal-*): sayılıp, itibar görüp kalmak.

*Leylī vü Şīrīn ü ʿAẕrā bardılar veh ni ʿaceb /bolmaġım vālih san͡ga kim sin **ḳalıp-sin saylanıp*** (16[66]-2)

tilberep ḳal-: (<T. *tilber*, T. +*ep* T. *ḳal-*): delirmek.

***tilberep ḳalġan** kön͡gül fehm iylemes pendimni hīç/anı luṭf iylep ṭabibā ḳābil-i pend iylegil* (96[353]-6)

tilmürüp ḳal-: (<T. *tilmür*, T.+ *üp* T. *ḳal-*): hasretle bakıp kalmak.

*çün ötersin nāz u istiğna bile bir hem bolur /luṭf ile baḳsan͡g ki yolun͡gda **ḳalur-min tilmürüp*** (17[68]-4)

3.4.2.2.3. Zarf-fiil + kil-

ḳaytıp kil-: (<T. *ḳayt*, T.+*ıp* T. *kil-*): geri dönüp gelmek.

ḳaytarurda vāḳıf ol kim yana ***ḳaytıp kilmesün*** */Tiñ͡gri üçün nā-tüvān cānımnı andın ḳutḳaru* (141[509]-4)

öpkeli kil-: (<T. *öp*, T. +*keli* T. *kil-*): öfkeli olmak.

öpkeli kildi *köñ͡gül zülfüñ͡g uçın iy serv-i nāz /ser-firāz iyler maḥalda anı pā-māl iyledinğ͡* (86[317]-2)

sorġalı kil-: (<T. *sor* , T.+*ġalı* T. *kil-*): sormaya gelmek.

sorġalı kildiñ͡g *bu kün tañ͡gla dime ḳılġım vedāʿ /zār köñ͡glümni riʿāyet ḳıl ki mihman-min bu kün* (124[449]-5)

3.4.2.2.4. Zarf-fiil + ḳoy-

tapıp ḳoy-: (<T. *tap* , T.+*ıp* T. *ḳoy-*): bulup bırakmak.

anda hem ***ḳoymay tapıp*** *dīvānedür dip baġlaban /südrep iltür bolsalar ḫalḳ-ı sitem-kār iy köñ͡gül* (90[334]-4)

3.4.2.2.5. Zarf-fiil + kör-

kiliben kör-: (<T. *kil* , T.+*iben* T. *kör-*): gelip görmek.

çün işiti Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūn köygenin / ***kiliben körgeç*** *ikev ḥayret alarnı çörgedi* (179[660]-2)

3.4.2.2.6. Zarf-fiil + tur-

bakıp tur-: (<T. *bak* , T.+*ıp* T. *tur-*): bakıp durmak, bakadurmak.

ger Ḥüseynī köñ͡glü kūyuñ͡g içre itti tanmaġın /kim anıñ͡g köñ͡glin esīr itti közüñ͡g ***bakıp turup*** (17[68]-7)

3.4.2.3. Yeterlilik Fiilleri

3.4.2.3.1. Zarf-fiil + al-

asray al-: (<T. *asra,* T. + *y* T. *al-*): koruyabilmek, saklayabilmek.

*ança ḥüsnün͡g bile ḳuyāşnın͡g infi'āli bar kim /**asray almas** anı bir sa'at yüzün͡g yanıda çerḫ* (29[104]-4)

ayta al-: (<T. *ayt*, T. +*a* T. *alma-*): söyleyebilmek, diyebilmek.

*kiçe hicrin͡gdin viṣālin͡gġa ḫayālim bar idi /hīç kimge **ayta alman** kim ni kim bar* idi (178[657]-1)

ḳıla al-: (<T. *ḳıl*, T. +*a* T. *al-*): kılabilmek.

*çāre-i 'ışḳı nidür cüz ṣabr mahzun kön͡glüme /çün **ḳıla almas** ḳılın͡g bir çāre mecnun kön͡glüme* (159[577]-1)

ötkere al-: (<T. *ötker*, T. +*e* T. *al-*): geçirip alabilmek.

*her niçe ötkerse ḥaddin müdde'ī bī-dād u ẓulm/**ötkere almas** viṣālin͡g müdde 'āsıdın mini* (189[693]-5)

saḫlay al-: (<T. *saḫla*, T.+ *y* T. *al-*): saklayabilmek inkâr edebilmek, gizleyebilmek himaye edebilmek.

*tīr-i bārān-ı ġamın͡g ol nev' yağdı cismime /**saḫlay almas-min** ḥisābın ger anı yüz yıl ni'tey* (172[626]-2)

toḳtata al-: (<T. *toḳta*, T.+ *t*, T. +*a* T. *al-*): dinlendirebilmek.

***toḳtata alman** özümni yıġlamaġdın hicr ara /körse bu ḥālimni ol gül asray almas gül-gūnı* (196[717]-5)

3.5. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Yardımcı Fiil Kuruluşunda Olanlar

3.5.1. Tek Öğeli Kalıplaşmış Birleşik Fiiller

3.5.1.1. Özne + Fiil bağlantısı ile birleşenler

āh yit-: (<Far. *āh* T. *yit-*): feryadı ulaşmak.

*veh ki sorġaç ḥālimni yummay töküp didi sirişk/**yitti** gerdūndın fiġān u otluġ **āhın** ötkerip* (15[62]-3)

cān bol-: (<Far. *cān* T. *bol-*): sevgili olmak, can olmak.

*hīç müsülmānġa nigārā dāġ-ı hicrān bolmasun / kim viṣālin͡gdin cüdā bolsa an͡ga **cān bolmasun*** (140[508]-1)

cemʿ ol-: (<Ar. *cemʿ* T. *olma-*): toplanmak.

*iy Ḥüseynī ʿışḳ ile çün ʿāfiyet **cemʿ olmadı** /her ni kilse urma dem kön͡glün͡g ara asra vü* bes (59[207]–7)

ecel kil-: (<Ar. *ecel* T. *kil-*): ölüm gelmek, ölmek.

*her kişinin͡g cānıġa **kildi ecel** her yol bile /āh kildi cānım üçün iylemen rāh ez-firāḳ* (72[259]-4)

eṡer ḳal-: (<Ar. *eṡer* T. *ḳal-*): iz kalmak, eser kalmak.

*gerçi hicrānın͡gda **ḳalmas** rūḥ u cismimdin **eṡer** /sin selāmet bolġıl iy rūḥ-ı mücessem yaḫşı ḳal* (91[336]-3)

ḥayret ir-: (<Ar. *ḥayret* T. *ir-*): şaşmak, şaşırmak, hayrete düşmek.

*kögsüme oḳ u ḳılıçın͡gdın **irür ḥayret** besī /kim bu bir her niçe tikse ol biri iyler şikāf* (70[249]-3)

ıżṭırab tüş-: (<Ar. *ıżṭırab* T. *tüş-*): sıkıntı düşmek.

*bir ara ḥayf söz işitkeç ol müsafirdin bu kün /bardı kön͡glüm utru vü cānımġa **tüşti ıżṭırāb*** (14[57]-2)

kön͡gül al-: (<T. *kön͡gül* T. *al-*): gönül almak.

iy Ḥüseynī mine ger āvārre boldum ġam imes/ʿömr ü devlet birle bolsun ***kön͡gül alġanım*** *minin͡g* (82[296]-7)

merhem bol-: (<Ar. *merhem* T. *bol-*): merhem olmak, çare olunmak.

ol şūḫ ki bir dem man͡ga hem-dem bolmas (205-1) */ zaḫm ursa firāḳı vaṣlı* ***merhem bolmas*** (205-2)

ot tüş-: (<T. *ot* T. *tüş-*): ateş düşmek.

veh ki hicrān berḳıdın ***tüşti*** *şebistānımġa* ***ot*** */uçḳunı birle tutaştı beytüʿl- aḥzānımġa ot* (19[77]-1)

ger Ḥüseynī āhıdın ***ot tüşse*** *her yan ʿayb imes /ʿışḳ mundaḳ hem-reh itti āh u efġanımġa ot* (19[77]-7)

iy Ḥüseynī mātemim şerḥini didim kim yazay /sözidin hem ṣafḥaġa ***ot tüşti*** *hem köydi ḳalem* (101[368]-6)

3.5.1.2. Nesne + Fiil bağlantısı ile birleşenler

āh ḳal-: (<Ar. *āh* T. *ḳal-*): feryat etmek, ah kalmak.

ḳalġaç āhım *ṣarṣarıġa beytü'l- aḫzānım minin͡g /yaġdurur gerd-i bela başımġa virānım minin͡g* (81[291]-1)

baş al-: (<T. *baş* T. *al-*): baş almak, öldürmek.

ġafil olġaç ol peri kūyıda barur ***baş alıp*** */ʿaḳl öyige tilbe kön͡glümni niçe kim başḳaray* (192[702]-6)

cān bir-: (<Far. *cān* T. *bir-*): ölmek.

ni ʿacāyib ḫūy irür iy şūḫ-ı sīmīn- ber san͡ga /kim niçe mihrin͡gge ***cān birsem*** *imes bāver san͡ga* (4[9] -1)

iy Ḥüseynī süstlıḳ bolġay eger ***cān birmesen*** */żaʿfdın her dem çü ol ārām-ı cānım sustayur* (39 [132] -5)

*āh eger körsem yana māh-ı tābānımnı min /**birge-min** şükrāne-i vaṣlı üçün **cānımnı** min* (134[488] -1)

cān fidā ḳıl-: (<Ar. *cān* , Ar. *fidā* T.*ḳıl-*): canı feda etmek.

*iy Ḥüseynī yār üçün cānın͡gnı ḳılmış-sin fidā /**cān fidā ḳılmaḳ** irür ʿāşıḳ kişige lazıma* (160[579]-7)

cān al-: (<Far. *cān* T.*al-*): canımı almak, öldürmek.

*tebessüm kılmayın **cānımnı aldın͡g** /alıp cānım teraḥḥum ḳılmadın͡g hīç* (27[99]-2)

*her zaman ḳorḳutma kim **cānın͡gnı alġum** cevr ile/al firāḳın͡g cevridin ḳalġan ise cānım minin͡g* (82[296]-2)

cefā kör-: (<Ar. *cefā* T. *kör-*): eziyet görmek.

*iy kön͡gül ger lāf-ı ʿışḳ ursān͡g müsellemdür /köp **cefā** andın **körüp** mihrin͡gni hīç öksütmedin͡g* (85[314]-4)

*yüz vefa ḳılsan͡g **cefā körsen͡g** taʿaccüb ḳılmaġıl /kim bu āyīndür ezelde ʿālen ehlinin͡g feni* (190[695]-6)

*ol vefāsızdın **cefālar kördüm** ü dem urmadım /kim man͡ga ʿāşıḳlıḳ āyini müsellemdür bu kün* (125[453]-3)

derd-i hicrān kör-: (<Far. *derd* , Ar. *hicrān* T. *kör-*): ayrılık acısını görmek.

*iy Ḥüseynī hicr ara ṣabr iylegil kim ehl-i ʿışḳ /vaṣl tapmak mümkin irmes **derd-i hicrān körmeyin*** (132[479] -7)

fettān kör-: (<Ar. *fettān* T. *kör-*): cazibeli görmek.

*iy ki dir-siz kim Ḥüseynī ni üçün bīmārdur /lāle vü gül üzre yatġan ikki **fettānın körün͡g*** (89[332]-7)

fiġān çik-: (<Far. *fiġān* T. *çik-*): inlemek, feryat etmek.

*nev-bahār eyyāmı bülbül dik niçük **çikmey fiġān** /güllenür çağda nihāl-i nev-resim ḳılmış ḫazān* (123[445]-1)

ġanīmet kör-: (<Ar. *ġānimet*, T. *kör*-): kazanç görmek.

bu çemenni͡ng gülleride yoḳ vefā iy ḫūblar /bes vefā ḳılmaḳ ***ġanīmet*** *ḥüsn devrānın* ***körü͡ng*** (89[332]-6)

ḫār ḫār ḳal-: (<Far. *ḫār* T. *ḳal*-): diken (diken) kalmak.

ġonçe ḫandān barıp kö͡nglümde ***ḳaldı ḫār ḫār*** */ tınmaġur cānımġa ansız dünyide barı ni bar* (45[163] -1)

ʿibret al-: (<Ar. *ʿibret* T. *al*-): ders almak.

mini͡ng aḥvālim körüp ***ʿibret alı͡ng*** *iy ehl-i ʿışk/kim ki bir bed-mihr ʿışḳıda özün şeydā ḳılur* (40[135] – 6)

ḳan tök-: (<T. *ḳan* T. *tök*-): kan dökmek, cana kıymak, ölüme sebep olmak.

her dem ol kiprik ḫayāli cān regidin ***ḳan töker*** */yoksa maḥzūn kö͡nglüm içre neşter-i hicrān imes* (57[205]–4)

kö͡ngül bir-: (<T. *kö͡ngül* T. *bir*-): gönül vermek, sevmek.

kimge kim ***birdim kö͡ngül*** *veh düşmen-i cāndur ma͡nga /bolmasun hīç kimge min dik ʿışḳ ara sūz u güdāz* (49[182] -2)

iy ki dir sin kim Ḥüseyni özgege ***birmiş kö͡ngül*** */özgege birmek üçün iy bed-gümān kö͡nglüm ḳanı* (188[687]-7)

kö͡ngül ḳoy-: (<Ar. *kö͡ngül* T. *ḳoy*-): gönül koymak.

dehr bustānıġa köp ***ḳoyma kö͡ngül*** *iy ʿandelīb /kim a͡nga būy-ı vefa yoḳ yüz tümen mi͡ng derd ile* (151[551]-6)

kö͡ngül al-: (<T. *kö͡ngül* T. *al*-): gönlünü almak.

aldı *bu maḥzūn* ***kö͡ngülni*** *bir kadeḥ-peymā yigit / ḳaddi raʿnā özni zībā ḥüsni bī-hemtā yigit* (23[90]-1)

kö͡nglüm aldı *bir ḳad-i raʿnā tonı gül-gūn yigit / ḥüsni dil-keş özi zībā çābük ü mevzūn yigit* (21[82]-1)

kön͡glün͡g içre kim nihāndur dimen͡giz iy dūstlar / kim nihān bolġay kön͡gülde ***kön͡glüm alġandur*** *nihān* (119[429]-3)

kön͡gül tut-: (<T. *kön͡gül* T. *tut-*): gönül tutmak.

dise ***kön͡glüm tutġum*** *özge yār ʿışḳın͡g terk itip /ʿayb imestür mest ile dīvānedin lāf u güzāf* (70[249]-5)

kön͡gül tüş-: (<Ar. *kön͡gül* T. *tüş-*) gönlü düşmek.

derd ü ġam seyli dağı ***kön͡glüm*** *ḥarīmiġa* ***tüşüp*** */ol sevād içre buzuġluḳ olça imkān ḳılġu dik* (78[281]-2)

köz aç-: (<T. *köz* T. *aç-*): göz açmak.

közge dir-min sürme ḳılġay-min ayağı tofrağın /ol ki ***köz açġaç*** *sinin͡g yüzün͡gni körgey her ṣabāḥ* (28[100]-3)

ʿārıż üzre her ṭaraf mū ***köz açıp-sin*** *nāz ile /yā açılġan her seri gül-zār ara ʿabher müdür* (35[120]-4)

köz ḳara ḳıl- : (< T. *köz* , T. *ḳara* T. *ḳıl-*): gözünü karartmak, her şeyi göze almak.

köz ḳara ḳılmış *kön͡gül mülkini tārāc itkeli /her sarı ṣaflar tüzetken ḫayl-ı müjgānın körün͡g* (89[332]-4)

köz sal-: (<T. *köz* T. *sal-*): göz atmak, bakmak.

her ḳayan ***köz salsa*** *ol gül-çihre ʿayn-ı reşkdin /kön͡glüme her kirpiki veh kim tiken dik sançılur* (41[139] -2)

ol yüz ü ḳad hicride bustānġa ḳılman meyl kim /gül sarı ***köz salmayın*** *serv-i ḫırāmān körmeyin* (132[479] -4)

köz tik-: (<T. *köz* T. *tik-*): bakmak.

tā Ḥüseynī vaṣl üçün yüzün͡gge ***tikkey közleri*** */igne dik her kirpikige eşkidin bir tār irür* (37 [127] -5)

köz tüş-: (<T. *köz* T. *tüş*-): gözü düşmek.

nāme-i şevḳum başığa yazmasam atın ni ʿayb/il ***közi tüşmes*** *çü mażmūnġa ünvāndın burun* (126[456]-2)

ḳulaḳ sal-: (<T. *ḳulaḳ* T. *sal*-): kulak vermek.

ağzın͡g esrārıda köptür sözüm ü diy alman /ger ***ḳulaḳ salsa*** *diyin her niçe pinhān elfaẓ* (67[238]– 6)

ot bir-: (<T. *ot* T. *bir*-): sıkıntı, üzüntü vermek.

ʿālem ehli cānını köydürdi yalġan ʿahd ile /munça kim ***birdi*** *ikin ol ʿahd-i yalġanımġa* ***ot*** (19[77]-4)

ot sal-: (<T. *ot* T. *sal*-) üzmek, sıkıntıya sokmak.

bāde tābıdın meğer laʿlin͡g boluptur āteşīn /yā meğer mey lemʿası ***saldı*** *minin͡g cānımġa* ***ot*** (19[77]-5)

yüz açıp örter mini veh ʿışḳ otıdın ni gile /kim man͡ga ***ot salġuçı*** *ol āteşīn ruḫsār imiş* (62[219]–5)

rāḥ tut-: (<Far. *rāḥ* T. *tut*-): yol tutmak, gitmek.

*ʿıyş bustānıda rūḥum taze bolmaġ isteseṅ /****tutḳıl*** *iy gül-çihre sāḳī dem-be-dem gül-reng* ***rāḥ*** (28[100]-6)

rūḥ bir-: (<Ar. *rūḥ* T. *bir*-): can vermek, ruh vermek.

oḳuġaç mażmūnını cansız tenimġa ***birdi rūḥ*** */iyle kim ʿĪsī demidin āyet-i ümmüʿl-kitāb* (11[46] -4)

tīġ-ı ḳatl sür-: (<Far. *tīġ-ı ḳatl* T. *sür*-): ölüm kılıcı sürmek, öldürmek.

ẓulm birle ol eger cānımġa ***sürse tīġ-ı ḳatl*** */yıġlaban bu ḥālime başımda bolsa nevḥa-ger* (48[180] -5)

ṣabr ḳoy-: (<Ar. *sabr* T. *ḳoy-*): dayanmak, sabretmek.

*ni kön͡gülde **ṣabr ḳoydı** cānım içre ni ḳarār / yoḳ ki ʿışḳın͡g ʿaḳl u hūşum iyledi yaġma vü bes* (59[207]–4)

ümmīd bir-: (<Far. *ümmīd* T. *bir-*): ümit vermek.

*kön͡glüm ister çaġda köp **ümmīd birdi** mihridin/veh ki son͡gra ẓālim-i nā-mihr-bānım örtedi* (177[651]-5)

vefā kör-: (<Ar. *vefā* T. *kör-*): vefasını görmek.

*yoḳ turur ʿışḳ ehli içre min kibi rüsvā yana /körgüzüp köp mihr yārıġa **vefāsın körgen** āz* (49[182] -4)

yaş tök-: (<T. *yaş* T. *tök-*): ağlamak.

*derd-i ʿışḳın͡g şerḥini közümge digeç **tökti yaş** /veh kim anı yār saġındım velī aġyār imiş* (62[219]–3)

yol tap-: (<T. *yol* T. *tap-*): yol bulmak.

*ni ġamın͡g çıktı vü ni aġyār mihri **taptı yol** /nāvekin͡g peykānı tā kön͡glüm şikāfın tügredi* (179[660]-5)

yüz ḳoy-: (<T. *yüz* T. *ḳoy-*): yönelmek, yola koyulmak.

*kiçe kündüz cānıma veh kim belālar **yüz ḳoyup** /şām tā ṣubḥ uyku yokdın kön͡glüme yüz min͡g sitem* (101[368]-3)

3.5.1.3. Yer Tamlayıcısı + Fiil bağlantısı ile birleşenler

cān yit-: (<Ar. *cān* T. *yit-*): canıma yetmek.

*düşmenimdin ni belālar **yitti** maḥzūn **cānıma**/dūstlar hem veh ki bu maḥzūnġa iyler ḳaṣd-ı cān* (122[444]-6)

*ḫāmlıḳdın ger heves ḳıldım firakın vaṣl ara/iy felek **cānımġa yittim** ger hevesdür uşbu bes* (56[202]–3)

derd içre ḳal-: (<Far. *derd*, T. *içre* T. *ḳal-*): dert içinde kalmak.

yüz ġam ***derd içre ḳaldı*** *hicr ara veẖ ẖaste cān /bir ḳadem basḳay mu dip bu külbe-i aẖzānıġa* (149[543]-2)

fürḳat tüş-: (<Ar. *fürḳat* T. *tüş-*): ayrılığa düşmek.

iy Ḥüseynī ol ḳuyaşnın͡g ***fürḳatige tüşkeli*** */yoḳ turur ḥūr u perinin͡g vaṣlı birle ülfetim* (106[391]-5)

hicr ara ḳal-: (<Ar. *hicr*, T. *ara* T. ḳal-): ayrılık arasında kalmak.

hicr ara ḳalġan *Ḥüseynī'din ṣabā yitsen͡g digil /mihr-bān serv-i gül-endāmmıġa köpdin köp selam* (105[388]-5)

hicr ḳal-: (<Ar. *hicr* T. *ḳal-*): ayrı kalmak.

bir bağır pergālesi ***hicride*** *veh kim* ***ḳalmışam*** */Nūḥ 'ömri çaġlıḳ āh u eşkdin ṭūfān ara* (9[36]-5)

hicr tüş-: (<Ar. *hicr* T. *tüş-*): ayrılığa düşmek.

tüşkeli hicrin͡gde *iy serv-i gül-endāmım minin͡g /ni közümde uyku bar ni cānda ārāmım minin͡g* (83[304]-1)

kön͡gül tüş-: (<Ar. *kön͡gül* T. *tüş-*): gönlüne düşmek, âşık olmak.

ẕerre yan͡glıġ 'ayb imes ***kön͡glümde tüşse*** *ıżṭırāb /mihr-i ruḫsārıġa çün her laḥẓa közgüdür ḥicāb* (13[50]-1)

biyle üç ot bir ***kön͡gülge tüşse*** *köymey n'iylegey /iyle kim bülbül otı vü gül otı vü ẖār otı* (174[634]-4)

kön͡gül sal-: (<Ar. *kön͡gül* T. *sal-*): gönlünü vermek.

çün Ḥüseynī devlet-i tevfīḳ sindin istedi /uşbu işde ***salma kön͡glige*** *Ḫudāyā kāşkī* (182[663]-7)

sūz ḳal-: (<Far. *sūz* T. *ḳal-*): yanmak.

dir idim hicriñ͡g otı ***sūzıġa ḳalsam*** *ölge-min /köydürür bu ġuṣṣadın cānımnı her dem ḥayretim* (106[391]-2)

3.5.1.4. Zarf + Fiil bağlantısı ile birleşenler

ʿaceb ḳal-: (<Ar. *ʿaceb* T. *ḳal-*): şaşırmak, hayrete düşmek.

bürḳaʿın alġaç ḳad ü ruḫsārıdın ***ḳaldım ʿaceb****/gül açılmak ṭurfedür serv-i ḫırāmān üstine* (166[601]-2)

baş ḳoyı sal-: (<T. *baş*, T. *ḳoyı* T. *sal-*): başını aşağıya düşürmek.

ni üçün ***başın ḳoyı salıp*** *ḳızarmış bolmasa /gül-sitān-ı ʿārıżıñ͡gdın lāle-i nuʿmān ḫacil* (94[344]-3)

ḥayran ḳal-: (<Ar. *ḥayran* T. *ḳal-*): şaşa kalmak.

ġam yime leb-teşne hicrān deştide ***ḥayrān ḳalıp*** */kim zülal-i vaṣl içerge reh-nümāyıñ͡g kilgüsi* (181[662]-6)

perīşān kör-: (<Far. *perīşān* T. *kör-*): dağılmış görmek.

çikmegil āh iy köñ͡gül kim ʿālem ehli ḳatliġa /sebzesin gül üzre ol yildin ***perīşān körmeyin*** (132[479] -3)

3.5.2. İki Öğeli Kalıplaşmış Birleşik Fiiller

3.5.2.1. Nesne + Zarf + Fiil bağlantısı ile birleşenler

dem ur cān fidā ḳıl-: (<Far. *dem*, T. *ur*, Ar. *cān* Ar. *fidā* T.*ḳıl-*): nefes almadan canını feda etmek.

hicr ara ***dem urmayın cānım fidā ḳıldım*** *digil /çün işitmes ger işitse gül-ruḫ-ı gammazıma* (160[579]-5)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türk dilinin tarihsel dönemlerinde yardımcı fiillerin bütün metinlerde sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Türk dili için yapılan çalışmalarda bu konu hakkında çok fazla görüş ileri sürülmüş ve farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Türk dili başlangıçtan modern lehçelere kadar yardımcı fiil konusunda zengindir.

Çağatay Türkçesi dönemiyle ilgili birçok önemli sanatçının eserlerinde yardımcı fiiller belirlenmiş ve şimdiye kadar yapılan diğer araştırmalarda da metin içerisindeki anlamları örneklendirilerek sunulmuştur. Bu tez çalışmasında da aynı yöntem izlenmiştir.

Çağatay Türkçesi dönemi 15. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın başlarına kadar ki sürece tekamül eden bir dönemdir. Bu dönem içerisinde yer alan birçok önemli yazar ve bu yazarların mühim eserleri bulunmaktadır. Başta Ali Şir Nevâyî olmak üzere Hüseyin Baykara ve dönem içerisindeki diğer önemli sanatçılar Çağatay Türkçesinin klasik dönem şairleridir.

Sultan Hüseyin Baykara klasik dönem hükümdar şairlerinden birisidir. Bu çalışmamızda Sultan Hüseyin Baykara'nın yazmış olduğu *Hüseyin Baykara Divanı*'nda yardımcı fiiller ele alınmıştır.

Yardımcı fiiller genel olarak bir isim veya bir fiille birleşen *et-*, *eyle-*, *ol-*, *kıl-*, *yap-*, *bulun-* yapılarından türetilen söz gruplarıdır. Bu yapılarda isim ve fiil unsuru kendi anlamlarını yitirerek birleştikleri kelimelerle yeni anlamlar türeten yapıları ortaya çıkarmaktadır. Bu sayede yeni kelimeler türetilmekte ve söz varlığı bakımından dile zenginlik kazandırılmaktadır.

İncelenen eserde tespit edilen yardımcı fiiller Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* adlı kitabındaki *Birleşik Fiiller* sıralaması esas alınarak isim + yardımcı fiiller, isim + diğer yardımcı fiiller yardımcı fiiller, isim + diğer yardımcı fiiller (aç-, açıl-, al-, at-, bar-, bil-, bir-, çıḳ-, ḳal-, kil- , koy-, körgüz-, ötker-, saḫla-, sal-, sor-, tap-, tik-, tök-, tut-, tüş-, yaz-, yit-), fiilimsi + yardımcı fiiller ve anlamca kaynaşmış (deyimleşmiş) yardımcı fiiller başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Eserde Çağatay Türkçesi dönemindeki ses değişim özellikleri görülmektedir. Bol- ve Ol- yardımcı fiillerin iki şekilde olduğu belirlenmiştir. Bu yardımcı fiil Orhun Türkçesine kadar uzanmakta ve iki farklı

şekline de bulunmaktadır. Bol- ~ ol- yardımcı fiilinin olumlu ve olumsuz yapısı ile kurulan 229 adet kelime grubu tespit edilmiştir: *ʿāciz bol-,ʿadem bol-,all bol-, ārmān bol-,ʿāşıḳ ol-,āşikār ol-, āşikārā bol-, āşinā bol- ,aşüfte bol-,āteş bol-,āvāre bol-,ayru bol-, āzürde bol-, bāde bol-,bāġ u gül-zār bol- ,baġlıḳ bol- ,bahar ol- ,baḥr ol- ,baş sevdā bol- ,bedel ol-, behre-mend bol- ,beḳā bol-, belā bol-, berbād ol- , ber-serī bol-, bī-gāne bol-,bī-ḫod ol-, bī-iḫtiyār ol-, bī-ḳarār ol-,bī-maʿnī bol-, bīmār ol-,bī-nevā bol-,bīzār bol-, bister bol-, boydaş bol-,cām bol-,cām-ı mey bol-, cām-ı ṣahbā bol- ,cān fidān ol-,cefā bol-,celā bol-,cilve-ger bol- ,cism-i ḫʿāb ol-,cism bol- ,cüdā bol-,cürʿa- rīz bol-,çāk bol- ,çerḫ ol-,çürük bol-,dāġ-ı hicrān bol-,dār-ı fenā bol-,defʿ olma-, derd efzūn bol-, deşt bol-, devlet bol-, dīvāne bol-,dūd ol- ,dūzāḫ ol-, düşmen bol-, efġān-ı zār ol-, efgār ol-,efsāne bol-,es̱er bol- ,fāriġ ol- ,faṣīḥ bol- ,fidā bol-, ġafil ol-,gāh gāhī bol-,ġam bol-, ġarḳ ol-, ġavġā bol-, ġāyib ol-,gedā bol-, giriftār bol-, giryān ol-, ġubār ol- , günah u cürm ol-, gül-i ḫandān bol-, gül-nār bol-, ḥāl ol-, ḫalāṣ ol-, ḫalḳ bol-ḫam bol-, ḫārā bol-, ḫarāb ol-, ḥarīf bol-, ḥarīḳ bol-, ḫāṣāk içre bol-, ḫaste ol-, ḫazān bol-, hem- dem bol-, hem-ḫāne bol-, heyʾet berḳ yan͡g bol-, ḥıfẓ bol-, hicr bol-, hicrān bol-,ḫilāf ol-, hilāl ol-, ıṣṭılāḥ bol-,ʿışḳ ol-, ʿibret ol-, ʿiyān bol-, kāfir-i ʿışḳ ol-, ḳan bol-, ḳara bol-, ḳaranġu bol-, ḳarı ol-, ḳatl ü yaġmā bol-, kem bol-, kerem bol-, ḳısmet ol-, ḳıyāmet bol-, ḳīl u ḳāl ol-, körgen ol-, kūh-ı āhen bol-, kūh-ı ġam bol-, lāl bol-, maḥrūm ol-, maḳām bol-, maʿlūm bol-, māʿni bol-, maraż bol-, māyil bol-, meded bol-, mehcūr u rüsvā bol-, melāl bol-,melūl ol-, menʿ bol-, mest bol-, mest ü ḫarāb bol-, mestlıġ bol-, meẕkūr ol-, mihmān bol-, miḥnet-ḫāne-i bol-,muḥāl ol-, muḳayyed bol-, muʿtād bol-, muʿtekif bol-, muʿterif bol-, muttaṣıf bol-, mübāḥ bol-, mübtelā bol-, müvecceh bol-, müdām bol-, müflis ol- , mühlik bol-, münʿim ol-, münḳaṭıʿ bol-, müyesser bol-, müyessir bol-, nā-dān bol-, naṣīb bol- , nā-şekibā bol-, nā-tüvān bol-,nāzük bol-, nebāt bol-, nem bol-, nevʿ ol-, nev-bahār ol-, nevḥa-ger bol-, nihān bol-, nīl-gūn bol-, nümū-dār bol-, ot bol-,özge bol-, pa-māl bol-, pāy-bend bol-, pāy-māl bol-, pedīdār bol-, perī bol-, perīşān bol-, perīşān- rüzgār ol-, pest bol-, peşīmān bol-,peydā bol-, rām ol-, rīş bol-, rūşen bol-, rüsvā bol-, sākin ol-, sebeb bol-, selāmet bol-, semūm ol-,ser-firāz bol-, ser-geşte bol-, sırr fāş bol- , sünbül müdevver bol-, süstlıḳ bol-, şād bol-, şeydā bol-, şiʿār ol-, şitāb bol-, tāb bol-, ṭāḳat bol-, tan͡g bol-, tāze bol-, temāşā bol-, temennā bol-, tin͡g bol-, tin͡g bolma-, til bol-, tilbe bol-, tirig bol-, ṭuʿme bol-, uçḳun bol-, üstüvār ol-, vaʿde-i vaṣl olma-, vāḳıf bol-, vālih ol-, vālih ü rüsvā bol-, vaṣl ol-, vehm olma-,vīrān bol-, vīrāne bolma-, vird bol-,viṣāl ol-,yaman olma-,yār ol-,yıraḳ bol-, żaʿf bol-, żaʿflıḳ bolmas, ẓāhir ol-,ẓāhir olmas, zār ol-, zār u ġam-gīn bolma-, zār u şeydā bolma-,zebūn bolmas, zevāl ol-.*

İt- yardımcı fiili ise Çağatay Türkçesinin ses değişim özelliği dolayısıyla eserde *it-* şeklinde 79 örnekte olumlu ve olumsuz yapıları ile belirlenmiştir: *ābād it-,āh it-,ʿahd it-,ʿarż it-,āşām it-,āşkār it-,ʿayb itme-,ʿazm it-,bağr ḳan it-,bāver itme-,beden it-,behre-ver it-,bī-dad it-,bünyād it-,cevr it-,çāk it-,defʿ it-,esīr it-,fehm it-, Ferhād it-,feryād it-,ġam it-,giriftār it- ,ḫᵛār it-, ḫalāṣ it, ḫarāb it-,ḥayret it-,hem-reh it-,ḥıfz it-,ʿışḳ it-, iftitāḥ it-, iḥtirāz it-, iḫtiyār it-,ʿilāc it-, irsāl it-, ḳabūl it-, ḳaṣd it-, ḳatl it-,ḳısm it-, ḳısmet it-, kūr it-, lāl it-, luṭf it-, maḥv it-, maʿmūr it, mekṣ itme, menʿ it-, mest it-, meyl it-, mihr-bān it-, nāzil it-, naṣib it-, nevʿ it-, niyāz it-, perīşān it-, pest it-, peyvend it-, raḥm it-, rūşen it-, ṣabr it-, sāz it-,seyr it-, sırr fāş it-, sūd itme-, şād itme, şeker-bār it-, şerḥ it-, tārāc it-,terk it-, terk-i ʿışḳ it-, terk-i mihr it-, tīz it-, ümmīd-vār it-, vaṣf it-, vehm it-,żabṭ it-,żaʿf it-, ẓāhir it-, zīb it-.*

İyle- yardımcı fiilinin Eski Türkçede eyle- ~ ėyle- şekilleri metinlerde görülürken incelenen eserde iyle- şeklinin olduğu görülmüştür.156 örnekte birleştiği kelime ile yardımcı fiil unsuru oluşturmuştur: *ābād iyle-, āheng-i ḥicāz ıyle-, ʿahd ü sevgend iyle-, aḫẕ iyle-, āşikār iyle-, āşikāra ıyle-, āşüfte iyle-, āteş-engīz ıyle-, ayaġ ṡābit iyle-, ʿayb iyle-, āzād iyle-, ʿazm iyle-, ʿazm-i gül-zār ıyle-, ʿazm-i reftār iyle-, behremen iyle-, bend iyle-, bī-dād iyle-, bīdār iyle-, bī-ḥāl iyle-, bī-ḫānümān iyle-, bī-hūş iyle-, bī-ṣabrlıḳ iyle-, bī-vefā iyle-, bī-vefālıḳ iyle-, bünyād iyle-, cān fidā iyle-, cefā iyle-, cemʿ iyle-, ciger-ḫᵛār iyle-, çāk iyle-, deste iyle-, duʿā iyle-, dür-feşān iyle-, edā iyle-, efgār iyle-, efzūn ıyle-, elfaẓ iyle-, fārigüʿl-bāl iyle-, fehm ıyle-, fidā iyle-, fiʾl-ḥāl iyle-, figān iyle-, fikr iyle-, firīb iyle-, ġavġā iyle-, gevher-feşān ıyle-, ġusl iyle-, ġuṣṣa-āmīz ıyle-, güftār iyle-, güher-bār iyle-, gül iyle-, gül-ḳand iyle-, gül-rīz iyle-, gülşen iyle-, gümān iyle-, ḫaber-dār iyle-, ḥadīṡ şeker-rīz iyle-, ḫalāṣ iyle-, ḥareket iyle-, ḥavāle iyle-, ḫayāl ıyle-, helāk iyle-, ḫıred-mend iyle-, ḥiyel iyle-, ḫoş-ḥāl iyle-, ḫursend iyle-, ḥükm ıyle-, hüner iyle-, ıẓhār iyle-, ıẓhār-ı ʿacz ıyle-, ifşā iyle-, ihmāl iyle-, ınkār iyle-, ʿişret iyle-, ḳābil-i pend iyle-, ḳahr iyle-, ḳan ıyle-, kār iyle-, ḳara ıyle-, ḳaṣd-ı cān iyle-, kem iyle-, kenār iyle-, kīne iyle-, kök iyle-, laʿl-gūn iyle-, luṭf iyle-, maʿlūm iyle-,māʿmūr iyle-, mānend iyle-, meʾmūr iyle-, mekṣ iyle-, meyl iyle-, miskīn iyle-, musaḫḫar iyle-, mühr iyle-, müretteb iyle-, müzeyyen iyle-, nāle iyle-, nevmīd iyle-, niṡār iyle-, nūş-ḫand iyle-, nümü-dār iyle-, oġurluḳ iyle-, pā-māl iyle-, pedīdār iylemes, pend iyle-, perhīz iyle-, perkend perkend iyle-, pervā iyle-, pervāz iyle-, peyvend iyle-, pinhān iyle-, rāh iyle-, raḥm iyle-, rūşen iyle-, rüfū iyle-, rüsvā iyle-, ṣabr iyle-, ṣayd iyle-, ser-firāz iyle-, seyr iyle-, sitem iyle-, sitīz iyle-,soraġ iyle-, söz iyle-, suʾāl ıyle-, sūd iyle-, şeker-ḫand iyle-, şerḥ iyle-, şikāf iyle-, şitāb iyle-, şīven ıyle-, şükr iyle-, taḥammül iyle-, taḥarrük iyle-, taṣavvur iyle-, ṭavāf iyle-, tebessüm iyle-, tekellüm iyle-, telaffuẓ iyle-, teşbih iyle-, tevaḳḳuf*

iyle-, tīġ iyle-, tīz iyle-, ṭūʿme iyle-, vaʿde iyle-,vaʿde-i vaṣl iyle-, vaḳt iyle-, vaṣf iyle-, viṣāl iyle-, yaġma iyle-, ẓāhir iyle-, zaḫm iyle-, zār iyle-, zer-kār iyle-, ẕikr iyle-.

Ḳıl- yardımcı fiili ile kurulan 213 kelime yapısı belirlenmiştir: *āġāz ḳıl, āheng ḳıl, āheng-i şefāʿat ḳıl-, aḫẕ ḳıl-, ʿalālā ḳıl-, ʿalem ḳıl-, āsān ḳıl-, āsūde ḳıl, āşikār ḳıl-, āşikāra ḳıl-, āşinā ḳıl, āvāre ḳıl-, ʿayb ḳıl-, ʿayyārlıḳ ḳıl-, ʿarż-ı ḥakāret ḳıl-, ʿazm ḳıl-, ʿazm-i ṣaḥrā ḳıl-, āzürde ḳıl-, āzürde-ḥāl ḳıl-, bāġ ḳıl-, bahāne ḳıl-, baḥs̱ ḳıl-, be-ser ḳıl-, bī-gāne ḳıl, bī-gānelıḳ ḳıl-, binā ḳıl-, bir çāre ḳıl-, bisyār ḳıl-, cān īs̱ār ḳıl-, cefā ḳıl, cefā vü raḥm ḳıl, cemʿ ḳıl-, cevr ḳıl-, cevr ü sitem ḳıl-, ciger-ḫūn ḳıl-, ciger-gūn ḳıl-, cilve ḳıl-, cilve-ger ḳıl-, cism-i zār ḳıl-, çāk ḳıl-, çāre ḳıl-, daʿvā ḳıl-, derd ü belā ḳıl-, dermān ḳıl-, devā ḳıl-, diger-gūn ḳıl-, dīvāne ḳıl-, duʿā ḳıl-, edā ḳıl-, efġān ḳıl-, efsūn ḳıl-, efzūn ḳıl-, elem ḳıl-, esrār-ı ḥıfẓ ḳıl-, ez-firāk ḳıl-, faḳīr ḳıl-, fersūde ḳıl, feryād ḳıl-, fidā ḳıl-, fiġān ḳıl-, fikr ḳıl-, ġammāz ḳıl-, ġāret ḳıl-, ġarḳa ḳıl-, ġavġā ḳıl-, genc-i Ḳarūn ḳıl-, gerdūn ḳıl-, gūyā ḳıl-, gül-zār-i İrem ḳıl, güm ḳıl-, gümān ḳıl-, güẕer ḳıl-, ḫacil ḳıl-, ḥakīm ḳıl-, ḥal ḳıl-, ḫalāṣ ḳıl-, ḫarāb ḳıl-, ḫayāl ḳıl-, ḫayr-bād ḳıl-, ḥayret ḳıl-, ḫazān ḳıl-, hem-dem ḳıl-, hevā ḳıl-, heves ḳıl-, ḥıfẓ ḳıl-, ḫırām ḳıl-, ḥırṣ u heves ḳıl-, hicr ḳıl-, ḥikāyet ḳıl-, ḫurrem ḳıl-, hücūm ḳıl-, ḥüsn ehl ḳıl-, ıẓhār ḳıl-, ıẓhār-ı ḥarāret ḳıl-, ıẓhār-ı mahāret ḳıl-, ibtidā ḳıl-, iḫfā ḳıl-, ʿilāc ḳıl-, imāret ḳıl-, imkān ḳıl-, inşā ḳıl-, işāret ḳıl-, iʿtirāf ḳıl-, ḳabūl ḳıl-, ḳaṣd ḳıl-, ḳaṣd-ı dīn ḳıl-, ḳaş ya ḳıl-, ḳatl ḳıl-, kem ḳıl-, kerem ḳıl-, köz ḳıl-, kül ḳıl-, lāle-gūn ḳıl-, lāle-zār ḳıl-, libās ḳara ḳıl-, luṭf ḳıl-, maḥzūn ḳıl-, Mecnūn ḳıl-, meks̱ ḳıl-, menʿ ḳıl, merḥamet ḳıl-, merhem ḳıl-, merhūn ḳıl-, mesken ḳıl-, mey ḳıl-, meyl ḳıl-, mihmān ḳıl-, muḥkem ḳıl-, munṣarıf ḳıl-, müşkīn ḳıl-, müzeyyen ḳıl-, nāle ḳıl-, nā-sāzlıġ ḳıl-, nāsıḥ ḳıl-, naṣīb ḳıl-, nasib ḳıl-, nāvek ḳıl-, nāz ḳıl, nefʿ ḳıl-, nevḥa ḳıl-, neẓẓāre ḳıl-, nihān ḳıl-, nisbet ḳıl-, nişīmen ḳıl-, oḳ-endāz ḳıl-,özge ḳıl-, perīşān ḳıl-, pervāz ḳıl-, peydā ḳıl-, peyvend ḳıl-, pinhān ḳıl-, raḥm ḳıl-, rem ḳıl-, reng ḳıl-, riʿāyet ḳıl, rūşen ḳıl-, rüsvā ḳıl-, ṣabr ḳıl-, ṣahbā ḳıl-, ṣarf ḳıl-, ṣayd ḳıl-, sāz ḳıl-, ser-be-ser ḳıl-, seyrl ḳıl-, sırr ifşā ḳıl-, sicil ḳıl-, sitem ḳıl-, sitīz ḳıl-, soraḳ ḳıl-, söz taḳrīr ḳıl-, sūdā ḳıl-, sücūd ḳıl-, sürme ḳıl-, şehīd ḳıl-, şekve ḳıl-, şerḥ-i rāz ḳıl, şerḥ ḳıl-, şeydā ḳıl-, şikāyet ḳıl-, şükr ḳıl-, ṭāʿat ḳıl-, taʿaccüb ḳıl-, taʿcīl ḳıl-, taḥarrük ḳıl-, taġyir-i ʿibāret ḳıl-, ṭamāʿ ḳıl-, tebessüm ḳıl-, teʿs̱īr ḳıl-, teklīf ḳıl-, telḫ-kām ḳıl-, temennā ḳıl-, tenaʿum ḳıl-, teraḥḥum ḳıl-, terk ḳıl-, terk-i cān ḳıl-, terk ḳıl-, tevehhüm ḳıl-, tīre ḳıl-, ṭūfān ḳıl-, ṭuġyān ḳıl-, vaʿde ḳıl-, vaṣf ḳıl-, vaṭan ḳıl-, vedāʿ ḳıl-, vefā ḳıl-, vefā az ḳıl-, vīrān ḳıl-, yād ḳıl-, żaʿflıḳ ḳıl-, ẓāhir ḳıl-, zaḫm ḳıl-, zāyil ḳıl-, zer-rişte ḳıl-.*

En fazla kullanıma sahip olan *bol-* /*ol-* yardımcı fiili tespit edilmiştir.

Dur- bildirme fonksiyonu ise isime gelen yardımcı fiili geniş zaman halinde metin içinde *durur- /turur-* şekli ile 15 tane kelimede tespit edilmiş ve -d ~ -t değişimleri de görülmüştür: *aḥsen dur-, bar dur-, bes dur-, ḫoş tur-, maḥzūn dur-, māyil dur-, mesken dur-, mühlik dur-, müşkil dur-, rūşen dur-, ser-keş dur- , şāhı dur-, ten dur- , tin͡g dur- , yok tur- .*

Ė- yardımcı fiili *idi, imes, imiş* şekilleri ile metin içerisinde 31 örnekte bulunmaktadır: *ʿayb imes, bar idi, bar imiş ,bāver imes ,bīmār u mest idi ,efġān imes ,fitne-i devrān imes,ġam imes, ġonçe-i ḫandan imes, ḥāṣıl imes, imkān imes, ḳabil imes, lāle-i nuʿman imes, maʿdūm imes,maḥkūm imes ,maḥrūm imes ,maʿṣūm imes ,mayīl imes ,maẓlūm imes, Mecnun-ı ser-gerdān imes, mümkin imes ,nā-çār imiş, neşter-i hicrān imes, peykān imes,peyvend idi ,sāyil imes, şek imes, tin͡g imes, yār imiş, yoḳ idi, zāyil imes.*

Ėr- yardımcı fiili ise *irdi-, irmes, irmiş ve irür* şekilleri ile metin içerisinde 76 örnekte saptanmıştır: *ʿaceb irmes ,bar irdi, cāhil irür, cism irür, cemʿ irdi, cuġd irür, çāk irdi, çāker irür, dermān irür, dīvāne irür, dür irür, dürc-i güher irdi, düşvār irür, elif irdi, ġāfil irür, ġām irür, ġarīb irme, gül irür , gül-berg irür, ḥadīs irdi, ḥāl irmiş, ḫār irür, ḫaste irür ,ḥācet irmes- , hevāyī irmes ,ḫod irdi ,ḫoş irür ,ḫūn- āb irdi ,ḫursend irür ,hūy irür, ʿilāc irür ,ḳan irür, kemend irür ,laʿl irür ,lāzım irür ,maḫzen irür ,maḳṣūd irür ,meʿvā irür, mihmān irür ,muḥāl irür, mūnis irdi, muntaẓır irür, müflis irdi, mümkin irmes, müstemend irdi, müvecceh irmes ,müşkil irür ,neng irür ,ösrük irdi ,pest irür ,peydā irdi ,peykān irür ,pinhān irür ,raʿd ü berk irmes ,revā irür ,ṣaʿb irür ,ṣāhib- ḳırān irür, ṣalāḥ irmes ,ṣayd irür ,secde irdi , ser-gerdān irür,sīm-āb irür ,süft irür ,şāh irür ,şarṭ irür ,şeydā irür ,şükr irür ,tan͡g irmes, tār irür ,vāḳıf irmes ,vaṣl irür ,yaḫşı irmes ,yoḳ irdi ,zaḫm irür ,zer-beft irür ,zīb irür .*

İsim + diğer yardımcı fiiller de ise 24 tane yardımcı fiil olumlu ve olumsuz şekilleri ile metin içerisinde görülmüş ve sırasıyla aç-, açıl-, al-, at-, bar-, bil-, bir-, çıḳ-, ḳal-, kil-, koy-, körgüz-, ötker-, saḫla-, sal-, sor-,tap-,tik-, tök-, tut-, tüş-, yaz-, yit- şeklindedir.

Saptanan yardımcı fiiller kullanımın sıklıklarına göre sırasıyla şöyledir: aç- (1) *gül aç-*, açıl- (2) *gül açıl- , zülf açıl-*, al- (1) *naẓar al-* , at- (1) *ġamze at-* , bar- (1) *infiʿāl bar* , bil- (13) *aḥbāb bilme-, farḳ bil-, fenn bil-, Ḥaḳ bil-, ḥāl bil -, ḥāl bil -, ʿişret bil -, miḥnet bil- , öz bilme- , şīrīn-kārlıḳ bil- , ṭāʿat bil- , tedbīr bil-, yārlıḳ bil-* , bir- (16) *cām bir- ferāġ bir-, genc bir-, ġınā bir-, ḫaber bir-, ḫaṭ bir-, iş bir-, lāle bir-, özge bir-, pend bir-, peymāne bir-, raḥm bir-, rūḥ bir-,şikest bir-, yüz cān bir- , zaḥmet bir-, zekāt bir-,* çıḳ- (2) *fiġān çıḳ-, üni çıḳ-,*

ḳal- (9) *all ḳal-*, *anda ḳal-*, *ara ḳal-*, *az ḳal-*, *cān ḳalma-*,*gümān ḳal-*, *ḥāl ḳal-, ṭāḳat ḳal-*, *yār ḳal-*, kil- (13) *all kil-, av kil-, baş kil-, kiç kil-*, *kisvet kil-*, *lā-uḥṣā s̱enā kil-*, *nevāy kil-*, *revān kil-*, *seyl kil-*, *vīrāne kil-,vīrāne kil-*, *yādıma kil-*, *yaḫşılık kil-*, koy- (5) *dāġ-ı ḥırmān ḳoy-*, *merhem ḳoy-*, *tāb ḳoy-*, *ṭāḳat ḳoy-*, *uyḳu ḳoy-*, kör- (35) *aḥvāl kör-*, *aġyār ile kör-*,*ʿārıż kör-,āsān kör-* , *bir dem kör-*, *cilve kör-*, *Ferhād u Mecnūn kör-*, *fiġān kör-*, *ḥāl kör-*, *ḥayrān kör-,hem-nişīnlıḳ kör-*, *her yan kör-*, *ḫoş kör-*, *ḫūbluḳ kör-*, *hüner kör-*, *iltifat kör-*, *ḳadd ü aġz kör-*, *ḳan kör-*, *kuş kör-*, *māh-ı tābān kör-*, *maḥzūn kör-*, *mecnūn kör-*, *meh-i ruḫsār kör-*, *meks̱ kör-*, *mestāne kör-*, *muḳayyed kör-*, *nā-maḥrem kör-*, *nevā kör-*,*öksük kör-*, *peykān kör-*, *serv-i ḫırāmān kör-*, *şebī-ḫūn kör-*, *yaş kör-*, *yüz kör-*, *ẓulm kör-*, körgüz-(2) *nişān körgüz-*, *niyāz körgüz-*, ötker- (1) *ʿömr ötker-*, saḫla- (1) *sırr saḫla-*, sal- (15) *baş ḳoyı sal-*, *berḳ-ı hicrān sal-*, *bünyād sal-*, *dem sal-*, *fütūr sal-*, *ġavġa sal-*, *ilig sal-*, *laʿl-i nāb sal-*, *ġamze sal-*, *rūşen sal-*, *sāye sal-*, *sırr sal-*, *yaġmā sal-*, *yıraḳ sal-*, *zülf sal-*, sor- (2) *ḥālet sor-* , *iḳbāl sor-*, tap- (10) *dest-res tap-*, *genc tap-*, *gezend tap-* , *ḫaber tap-*, *ḫalvet tap-*, *ḥayāt tap-*, *ʿilāc tap-*, *laʿl tap-* , *ʿömr-i ebed tap-*, *şeydā tap-*, tik- (1) *közl tik-*, tök- (1) *sirişk tök-*, tut- (8) *ādem san tut-*, *at tut-*, *cān tut-*, *ġanīmet tut-*, *ḳadeḥ tut-*, *mīzān tut-*, *muʿāf tut-*, *terk tut-*, tüş- (8) *āfet tüş-*, *girdāb tüş-*, *sevdā tüş-*, *sūzān tüş-*, *sirişk tüş-*, *ümid tüş-*, *üst tüş-*, *üst ḫāşāk tüş-*, yaz- (4) *ezel yaz-*, *nāme yaz-*, *şerḥ-i hicr yaz-*, *şerḥ yaz-*, yit- (8) *cān yit-*, *devā yit-*, *encām yit-* , *hicr yit-*, *murād yit-*, *şerḥ yit-*, *vaṣl yit-*, *viṣāl yit-* .

Örneklerde de görüldüğü üzere en fazla kullanım alanına sahip olan yardımcı fiil *kör-* yardımcı fiilidir.

Fiilimsi + yardımcı fiil başlığında ise Sıfat-fiil ile kurulan yardımcı fiiller 4 tane örnek bulunmaktadır: *körgen ol-*, *körmegen bol-, ḳızarmış bol-*, *sorġay bol-*. Zarf-fiil + yardımcı fiil kategorisinde *it-* yardımcı fiili kurulu 1 tane örnek bulunmaktadır: *tilberep it-* .

Zarf-fiil + yardımcı fiil kuruluşunda *Süreklilik Fiilleri* bar- (2) *çörgenip bar-*, *sürgenip bar-*, ḳal- (4) *barıp ḳal-*, *saylanıp ḳal-,tilberep ḳal-*, *tilmürüp ḳal-*, kil- (3) *ḳaytıp kil-,öpkeli kil-*, *sorġalı kil-*, ḳoy- (1) *tapıp ḳoy-*, kör- (1) *kiliben kör-*, tur- (1) *bakıp tur-* yapıları bulunmaktadır. *Yeterlilik Fiilleri* ise *al-* yardımcı fiilinin olumsuz yapılarıyla metinde 6 örnekte saptanmıştır: *asray al-*, *ayta al-*, *ḳıla al-* ,*ötkere al-*, *saḫlay al-*, *toḳtata al-* .

Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Yardımcı Fiiller kuruluşunda ise Tek ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller ve iki ögeli kalıplaşmış birleşik fiil kuruluşları bulunmuştur.

Tek Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiillerde ise Özne + Fiil bağlantısı ile (10), Nesne + Fiil bağlantısı ile (37), Yer Tamlayıcısı + Fiil bağlantısı ile (9), Zarf + Fiil bağlantısı ile (4) tanedir. Bu yapıda en çok Nesne + Fiil bağlantısı kuruluşundaki örnekler yer almaktadır.

İki ögeli kalıplaşmış birleşik fiillerde ise sadece Nesne + Zarf + Fiil kuruluşunda *dem ur cān fidā ḳıl-* örneği bulunmaktadır.

Yardımcı fiillerin gerek dil içerisindeki kullanım alanı gerekse sıklıkla tercih edilen bir yapı olduğunu dönem içerisinde ve sonraki zamanlarda verilen eserlerde görmekteyiz. Bu çalışmamızda Sultan Hüseyin Baykara'nın Divanındaki yardımcı fiil yapılarını tasnif ederek, kelimelerin sözlük anlamları ile yardımcı fiillerin metin içerisinde kazandıkları farklı anlamları ortaya konulmuştur. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın Çağatay Türkçesi incelemelerine ve gramer çalışmalarına katkı sağlamasını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Algar H., Alparslan A. (1998). Hüseyin Baykara, *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 8:530-532.

Alibekiroğlu S. (2014). Çağdaş Türk Lehçelerinde Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Alibekiroğlu S. (2016). Türkiye Türkçesinde yarı yardımcı fiiller, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (15) :1140-1167.

Argunşah M. (2020). *Çağatay Türkçesi*, 6. Baskı. Ankara, Kesit Yay.

Arıcı F. (2017). Fuzulî'nin Türkçe Divanındaki Et- (İt-) ve Kıl- Yardımcı Fiilleri ile Kurulan Birleşik Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Arıcı F. (2019). Fuzulî' nin Türkçe divanı'ndaki et-(it-) ve kıl yardımcı fiilleri ile kurulan birleşik fiiller, *Electronic Turkish Studies*, 14 (3):1057-1075.

Arıkan İ. (2011). Çuvaş Türkçesinde dilbilgiselleşen bir fiil:tăr, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 8 (2):36-62.

Aslan Demir S. (2013). Türkmencede kılınış işlemcisi olarak art-fiiller, *Türkbilig*, (26): 67-90.

Aykut F. (2009). Abdülhak Hamit Tarhan'ın Şiirlerinin Ana Yardımcı Fillerle Birleşik Fiiller Bakımından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Banguoğlu T. (2015). *Türkçenin Grameri*, 10. Baskı. Ankara , Türk Dili Kurumu Yay.

Baydar T. (2013). İsim + yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik filler üzerine, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49):55-66.

Cüneyt A. (2021). Kırgız Türkçesinde tabanlaşmış birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (51): 155-164.

Çelik HK. (2019). Eski Anadolu Türkçesinde Ėt- , Eyle- ve Ḳıl- Yardımcı Fiilleri (13-14. yüzyıllar), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

Datli D. (2015). Risâletü'n-Nushiyye'nin birleşik fiil örgüsü, *Journal of Turkish Studies*,10, (8):795-818.

Demir N. (1996). Birleşik fiiller ve vurgu:-iver-şeklinin görevlerini tespitte vurgunun rolü, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 42: 83-94.

Demirez Güneri A. (2013). Yeni Uygur Türkçesinde tabanlaşmış birleşik fiiller, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1 (13):59-80.

Deny J. (1941). *Türk Dili Grameri : Osmanlı Lehçes*i, 1. Baskı . İstanbul, Maarif Matbaası.

Deveci BC. (2021). Eski Uygur Türkçesinde-gAlI kılın-birleşik fiil yapısı üzerine, *Dil Araştırmaları*, 15 (28): 143-159.

Doğan AT. (2019). Türkiye Türkçesinde mahiyet, nitelik, durum bildiren yardımcı fiiller ve adlandırma sorunu, *Turkish Studies-Language and Literature,* 14 (2):475-501.

Eckmann J. (1958). Çağatay Dili hakkında notlar, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 6:115-126.

Eckmann J. (1964). Çağatay Edebiyatının son devri (18000-1920), *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 11:121-156.

Eckmann J. (2013). *Çağatayca El Kitabı*, haz. Karaağaç G., 5. Baskı. Ankara: Kesit Yay.

Ediskun H. (1985). *Türk Dilbilgisi*, 1. Basım. Ankara, Remzi Kitabevi.

Eker S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*, 7. Baskı. Ankara, Grafiker Yayınları.

Eraslan K. (1987). *Hüseyin-i Baykara Divanı'ndan Seçmeler*, 1. Baskı. Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

Eraslan K. (1993). Çağatay Edebiyatı, *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 8:168-176.

Eraslan K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*,1. Baskı. Ankara , Türk Dil Kurumu Yayınları.

Erdem Uçar FM. (2016). Çağatay Türkçesinde tasvir fiilleri, *Türkbilig* , (32): 21-56.

Ergin M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Ergönenç Akbaba DE. (2007). Türkiye Türkçesinde yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiiller, *Dil Araştırmaları*,1(1):83-95.

Ersan R. (2017). Eski Uygur tasvir fiili olarak saygı fiilleri, *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(11): 454-469.

Ersoy A. (2015). Necatî beğ divanı'nda isim+ yardımcı fiil yapısındaki bazı birleşik fiillere ad aktarması ilişkileri, *Turkish Studies (Elektronik)*, doi: 1308-2140 / 1308-2140.

Ertaylan İH. (1946). *Divan-i Sultan Hüseyn Mirza Baykara* "*Hüseynî*", 1. Baskı . İstanbul, Erenler Matbaası.

Gabain AV. (1953). Türkçede fiil birleşmeleri, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleteen,*1: 16-28.

Gedizli M. (2013). Türkçede yardımcı fiillerin morfo-semantiği ve işlevi, *Journal of Turkish Studies*, 8 (13):897-914.

Gençer Z. (2011). Tarihi Türk lehçelerinde " ber-/bir-" yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiiller ve anlamları üzerine, *Dil Araştırmaları*, 8 (8):77-91.

Göğüş B. (1962). Türkçe' de birleşik kelimelerin oluşumu ve nasıl yazılması gerektiği, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 10:245-264.

Güner G. (2013). Kıpçak Türkçesi Grameri, 1. Baskı. Ankara, Kesit Yay.

Günşen A. (2011). Dîvânu Lugati't-Türk'te yaklaşma bildiren fiiller, *Turkish Studies*, 6 (1):236-249.

Güvenen E. (2020). Mantıku't-Tayr'da tasvirî fiiller, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18):14-22.

Güzel S. (2020). Çuvaş Türkçesinde dilbilgisel bir fiil : per- ön fiili, *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, 2 (2):269-283.

Hacıeminoğlu N. (1997). *Harezm Türkçesi ve Grameri*, 2. Baskı. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.

Hacıeminoğlu N. (2013). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, 4. Baskı. Ankara, Türk Dil Kurumu Yay.

Herkmen D. (2010). "Eyle-" yardımcı fiili, *Journal of International Social Research*, 3(12):238-249.

Hofman HF. (1969*). Turkish Literature a Bio-Bibliographical Survey, Section III, Part I, Volume 1-3*, Brill , Utrecht.

İlhan N. (2001). Birleşik fiil kuruluşunda A-I-U ünlüleri, *Türk Dili*, (596):177-182.

Kafalı M. (2005). *Çağatay Hanlığı (11227-1345)*, 1. Baskı. Ankara, Berikan Yayınevi.

Kaman S. (2019). Hüseyin Baykara Divanı'nın İngiltere ve Fransa'daki nüshaları üzerine, VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, İstanbul, *VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Metni*: 57-68.

Karabeyoğlu AR. (2007). Orhon yazıtları'nda bol- ve er- fiilleri üzerine, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (22): 87-100.

Karaca H. (2021). Birleşik fiillerin tasnifi ve yapısında birleşik fiil olan birleşik fiiller, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22):258-266.

Karahan L. (2016). *Türkçenin Söz Dizimi*, 23. Baskı. Ankara, Akçağ Yay.

Korkmaz Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 6. Baskı. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köktekin K. (2010). Ali Şir Nevâyi'nin Türkçeciliği, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9 (19):117-121.

Kubbelatı Lugatı. http://lugatim.com/ . Erişim Tarihi: 25.09.2021.

Kuş B. (2018). Tasvir ek fiilinin yapısı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (62):73-82.

Mariana B. (2020). Kısasü'l – Enbiyâ tercümesinde birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (50):79-96.

Nazarov Z.(2005). Türkiye Türkçesinde yardımcı fiillerin leksik-gramer özellikler, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12 (28) :83-89.

Oruç C. (2013). Hüseyin Baykara ve Zamanı Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

Ölmez Z. (2003). Çağataycada Yardımcı Eylemler ve Deyimler Üzerine, Dil ve Edebiyat Sempozyumu, Ankara, *Mustafa Canpolat Armağanı* : 119-133.

Ölker P. (2018). Eski Oğuz Türkçesinde klâsik Osmanlı Türkçesine birleşik fiil tercihi: Kabusname çeviri örneği, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* (43):47-64.

Öner M. (1999). Türkçede edatlı (sentaktik) isim çekimi, *Türk Dili*, (565):10-18.

Öz S. (2019). Özbekçede Kılınış İşlemcisi Olarak Yardımcı Fiiller , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara : Hacettepe Üniversitesi.

Özkan A. (2013). Mehekkü'l-İlim Ve'l-Ulemâ isimli eserde birleşik fiiller, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (34): 11-45.

Polat R. (2019). Ali Şir Nevayi'nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Rejepova A. (2019). Timurlarda Kültürel Hayat ve Sultan Hüseyin Baykara Dönemi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Solmaz AO. (2016). Yardımcı fiil işleviyle "ye-" fiiline art zamanlı bir bakış, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11 (1):297-316.

Soydan S. (2017). Çağatay Türkçesinin bazı eserlerinde yer alan deyimlerin anlam, şekil bakımından kullanımı ve Kutadgu Bilig'de tanıklanan deyimler, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , 12(5), 431-460.

Şahin H. (2001). Kutadgu Bilig'de tasvirî fiiller, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2):95-105.

Şahin S. (2012). Türkmen Türkçesinde tasvir fiilleri ve tasvir fiillerinde kullanılan yardımcı fiiller, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1):177-190.

Şahin H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi* , 1. Baskı. Ankara, Akçağ Yay.

Tekin T. (2000). *Orhun Türkçesi Grameri*, 1. Baskı. Ankara, Şafak Matbaacılık.

Tokay Y. (2019). *Tanıklarıyla Harezm-Kıpçak Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler*, 1. Baskı. Ankara, Grafiker Yayınları.

Tokyürek H. (2005). Eski Türkçede (VIII. YY. – XII. YY) Yardımcı Fiiller ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes: Erciyes Üniversitesi.

Toprak F. (2005). *Harezm Türkçesinde Fiil*, 1. Baskı. Ankara, Simurg Yay.

Tulum MM. (1997). Özbekçede Tasvir Yardımcı Fiilleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Ünlü S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Konya, Eğitim Yayınevi.

Vural H. (2013). Türkçede yardımcı fiil-ek fiil meselesi ve bir terim önerisi, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8 (2):42-49.

Yıldırım T. (2002). Hüseyin Baykara Divanı (Metin-İnceleme- Dizin),Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Yıldız M. (2005). Kutadgu Biligde kıl- yardımcı fiilinin fiil + fiil şeklinde kurulan birleşik fiil yapılarındaki kullanımı üzerine, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13):419-423.

Yıldız M. (2016). Yeni Uygur Türkçesinde "al-" fiilinin yardımcı fiil olarak kullanımı ve fonksiyonları, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (39):199-211.

Yıldız M. (2018). Kadı Burhaneddin divânı'nda kıl-ve et-/it-yardımcı fiilleri ile kurulan birleşik fiil yapıları üzerine bir değerlendirme, *Modern Türklük Dergisi*, 15 (2):222-238.

Yıldız O. (2012). Eski Anadolu Türkçesinde yeterlilik fiillerinin fonetik durumu, *Turkish Studies*, 7 (4):233-252.

Yılmaz M. (1988). Arapça Bir Kelimeyle Türkçe'nin Yardımcı Fiilleri Şeklinde Kurulan Birleşik Fiiller, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Yücel B. (1996). Hüseyn-i Baykara risalesinin uzak iki nüshası, *Türklük Bilimi Araştırmaları,* (2):69-112.